ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 2
MARDI
2 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.257 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.257

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

80 Տարեկան Եմ

Երէկ էր։
Այսինքն ճիշդ ու ճիշդ 80 տարի առաջ։ Ան որ ինծի ծնունդ տուաւ, կարինէն բերած խորագրով մը մկրտեց զիս։ Շրջան մը միասին քալեցինք։ 32 տարի։ Բայց, ձմրան առաւօտ մը, յանկարծ հեռացաւ՝ մնաս բարով ոչ ոքի։

Որքացած էի։ Մտահոգուեցայ։ Ցանկարծ զիս ալ փոս մը չնետէին իրեն հետ ու վերջ տրուէր նաեւ իմ կեանքիս, հակառակ անունիս, հակառակ երիտասարդութեանս։

Բարեբախտաբար որը չմնացի։ Զիս չերջապատեցին, նախ հիմնադրիս սերնդակիցները, ապա, նաեւ երիտասարդներ, որոնց բեմը դարձայ, այնպէս ինչպէս եղած էր ծննդեանս սկզբնական օրերուն, երբ հիւրընկալած էի "Փարիզի Տղաքը", առանց խորութեան։ Ու յետագային, ծննդեան տունիք "Ցառաջ – Միտք եւ Արուեստ"ի։

Ճիշդ է, քանի տարիները անցան, գործս դժուարացաւ։ Հին աշխատակիցներուս հետ, թաղեցի նաեւ գրեթէ բոլոր առաջին ընթերցողները։ Ապրիլեան սերունդի այն վերապրողները, որոնց համար յենարան մը եղած էի, փարոս մը ինչպէս կը սիրէր յիշել մէկ ընթերցող, երբ 50 տարեկան դարձայ եւ ինք իմ ծննդեանս չնորհաւորած էր Պիվէռի հանքին խորէն, ուր կը գտնուէր, անճրկած այս "հիւրընկալ" ափերուն վրայ։

Տարիներու երկայնքին չատ բան փոխուեցաւ։ Օրէ օր, տեղական լեզուն սկսաւ տիրապետել։ Բայց, ես տեղի չտուի։ Ցամառօրէն կառչած մնացի իմ լեզուիս, յանուն իրեն տարի պայքարս, չդաւաճանելու համար հիմնադրիս կոչումին՝ պահպանել մայրենին։ Ցուսալքուելու պատճառներ չկա՞ն։ Կա՛ն, անկասկած։ Բայց հարկ է դիմանալ։ Տոկալ։ Վանել լացի պատերը։ Ի վերջոյ, դեռ 1929ին, այս նոյն էջերէն, Շահնուր կը պատգամէր՝ "կը ճահանջէ լեզուն, կը ճահանջէ լեզուն, մեղա՛յ, մեղա՛յ Արարատին" ու եօթը տասնամեակներ ետք դեռ կը ջանանք կասեցնել այդ նահանջը։ Նոյնիսկ եթէ փոքրամանուածեան մը ճիտին պարտքը կը մնայ։ Անկախացած Հայաստանն ալ չօգնեց մեզի կառչած մնալով խորհրդային իր սխալագրութեան։

80 տարեկան եղայ։ Գո՞հ եմ կտրած ճամբէս։ Ո՛չ բոլորովին։ Ինքնագոհութիւնը անափառութիւն պիտի ըլլար։ Բայց ինչ որ կրցայ, միշտ ձգտելով լաւագոյնին, եթէ նոյնիսկ միշտ չյաջողեցայ։ Ցանցառորը միայն ես էի, թէ գաղութի մը –աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել Հայերու ամբոխի մը, որ գաղութ չէ այլեւս– անտարբերութիւնը, ոչ միայն հայատառ մամուլի մը հանդէպ, այլեւ հրատապ բազմաթիւ այլ հարցերու։

Իրար անցնող եղա՞ւ, երբ մեռասանեցրող ժամուն, Մարտէն ի վեր քաջքշտող Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան տապնապը հրապարակ եցաւ, կամ աւելի առաջ թերթ մը փակուեցաւ, դարաւոր վարժարան մը դոցուեցաւ։

Բայց եւ այնպէս, այդ անտարբերութիւնը, անհոգութիւնը պէտք չէ պատճառ ըլլան որ մենք ալ ընկրկինք։ Պարտինք մնալ պատնէշին վրայ, ինչպէս կը սիրէր ըսել հիմնադիրս, երբ գրասեղանը շրջանի չորս տարիներու կամաւոր լռութենէս ետք, կրկին հրապարակ իջայ նոյն վճռակամութեամբ։

Ու այդ համոզումով է որ կը շարունակեմ ճամբաս, այսօր ալ, երբ 80 տարեկան եմ։

"ՑԱՌԱՋ"

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ, Յուլիս 29ին, Պրիւսէլի իր դեսպանին միջոցաւ ստորագրած է մաքսային փոխադրումի համաձայնագիրը Եւրոպական Միութեան 25 անդամներուն հետ, որոնց մէջ Կիպրոս՝ զոր կը յամառ չճանչնայ։ Արդարեւ, իր համաձայնութեան կը կցէ յայտարարութիւն մը, ուր կը ճշդէ թէ այդ չի նշանակեր թէ կը ճանչնայ Կիպրոսը, որովհետեւ "Թուրքիա կը շարունակէ յոյն կիպրական իշխանութիւնները նկատել որպէս իշխանութիւն մը որ իր հակակշիռը կը գործադրէ միայն այն հողամասին վրայ, որ կը գտնուի գօտիին հարաւը"։ Այնպէ որոնք դէմ են իր անդամակցութեան "խորապէս կը ցաւին, որ անդամակցութեան թեկնածու մը չճանչնայ Միութեան անդամ պետութիւններէն մէկը"։ 25երը պիտի քննեն այս նոր կացութիւնը, բայց Պրիւսէլի մէջ, կը գտնեն որ կցուած յայտարարութիւնը վճռական է եւ կրկին առիթ կու տայ վիճարկումի մը՝ բանակցութիւններուն համար։ Արտաքին նախարարները պիտի խօսին այդ մասին Սեպտ. 1ի եւ 2ի նիստերուն առեն։

ՑՈՑՆԵՐՈՒ Տիեզերական պատրիարքը Պարթողոմէոս Գնալը կղզիի իրենց ամառնային պատանեկան ճամբարին բացումին ծանր քննադատութիւն ուղղած է Թուրքիոյ, ըսելով որ չեն յարգուիր մարդկային իրաւունքները, վազքֆներու կալուածատիրութեան իրաւունքները։ "Մեծ կըզղիի մեր որբանոցին համար Եւրոպայի մարդկային իրաւունքներու առեանին դիմեցինք ճարահատ, քանի որ մեր իրաւունքը չենք կրնար հետապնդել հոս։ Թուրք ղեկավարութիւնները կը ձգտին մեր ստացուածքը իւրացնելու" ըսած է Պատրիարքը, պատճառ ըլլալով վարչապետի օգնական Ա. Շահինի ծանր հակազդեցութեան։ Այս վերջինը ըսած է թէ Պատրիարքը իր սահմանները զանցած է։ Իրենք բոլոր վազքֆներուն հաւասար վերաբերում կ'ունենան, եւլն.։ Շահին ըսած է նաեւ թէ օրինական ձեւակերպութիւն պիտի կատարեն Պատրիարքին դէմ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Յուլիս 21ի չպայթած ռումբերու չորս կասկածելիները, մէկը Հռոմի մէջ։ Այս վերջինը յայտարարած է որ մարդ մեռցնելու միտք չունէր, այլ միայն՝ վախցնելու։ Իր Հռոմ հասնելու պարագան ալ պատճառ է որ բանավէճ մը ծագի Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, որովհետեւ նախնական՝ Օսման Հիւսէյն Լոնտոնէն հեռացած է էօրնսթարով մը, ուր քննութիւնը Իտալացիներուն վերապահուած է, բայց Յուլիս 21էն ետք, Անգլիա ալ կը հաստատէ որ Ուսթերլոյի մէջ բրիտանացի ոստիկանները կը քննեն անցագրերը։ Սքոթլանտ Եարտ երեք ուրիշ կասկածելիներ ալ ձերբակալած է եւ կ'ուզէ հարցաքննել Զամպիա ձերբակալուած ծագումով հնդիկ Բրիտանացի մը՝ Հարուն Ռաշիտ Ասուաթ, որ կրնայ Յուլիս 7ի ռմբահարձակներուն (56 մեռեալ) "ուղեղ"ն ըլլալ։ Ընդհանուր ձեւով 18 հոգի ձերբակալուած է։ Այլ բանավէճ մըն ալ ծագած է Անգլիոյ մէջ, որովհետեւ Թ. Պլէր արձակուրդի մեկնած է եւ ընդհանուր կարծիքն այն է որ տեղը չէր։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարար՝ Ֆ. Տուսթ-Պլազի երթուղարձ մը ըրաւ Նիժէր հետը տանելով 35,4 թոն աննդեղէն սովի մատնուած երախաներուն համար։ Աւելի առաջ ալ 18 թոն աննդեղէն կը տանէր Առողջապահութեան նախկին նախարար եւ "Առանց սահմանի բժիշկներ"ու հիմնադիրը՝ Պ. Քուշնէր։

ԹԵՀՐԱՆ յայտարարած է որ Օգոստոս 1էն կը վերսկսի հիւլէական իր ծրագրին գործադրութիւնը, քանի որ կ'ըսէ. – "չստացանք Եւրոպական Միութեան առաջարկները"։ Եւրոպացիները տեղեկացուցած են որ զօրավիճ կ'ըլլան ԱՄՆ-ու առաջարկին Ապահովութեան Խորհուրդին դիմելու, եթէ Պարսիկները վերսկսէին առկախած (Նոյեմբերին) իրենց ծրագիրը Սպահանի մէջ։ Օգոստոս 1ին, Թեհրան 24 ժամ եւս չնորհած էր Եւրոպացիներուն որպէսզի իր սպառնալիքը չգործադրէ։

ՅԱՌԱՋ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՅԱՌԱՋ"

ԼՐԱԳԻՐԸ

Խմբագրութեամբ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

Տպագրական եւ տեղական այլ դժուարութեանց պատճառաւ առ այժմ շաբաթը երեք անգամ, ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ օրերը.

1 2 9 2 0 0 5

«ՑԱՌԱՋ»ը կուզայ իրական պահանջ մը լրացնել Ֆրանսայի մէջ. ուր արդէն 40,000ի կը հասնի մեր հայրենակիցներուն թիւը։

«ՑԱՌԱՋ»ը պիտի ըլլայ հայկական ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան ու Միջին Եւրոպայի հայկական կեանքին, այլ եւ համահայկական օրգան մը, լրացնելով օրուան թերթի մը բոլոր պահանջները։

«ՑԱՌԱՋ»ի մէջ լայն տեղ պիտի տրուի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, գաղութներու եւ ԹՈՒՐՔԻՈՑ. ամենավերջին լուրերով։

Իբրեւ տեղական թերթ «ՑԱՌԱՋ» պիտի հետեւի Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու նեքքին բոլոր մնցուղարձերուն, քաղաքական, մտաւորական թէ գրական։

ՄԱՄՆԱՒՈՐ ԹՂԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, որոնք չիլն են արդի լրագրութեան, պիտի կազմեն Ցառաջի կենդանի մէկ բաժինը։

«ՑԱՌԱՋ»ը պիտի վայելէ աշխատակցութիւնը շատ մը ծանօթ գրողներու, Ֆրանսայէն և արտասահմանէն։

ՏԱՐԱՇԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»ը։ Ձե՛ր թերթն է այն, պատկերը՝ ձեր կեանքին, արձագանգը ձեր բաղձանքներուն և տրտունջներուն, և ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՊ ՄԸ՝ ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԻՔ։

Ամեր շնորհիւ պիտի հետեւիք օրուան դէպքերուն, ձեր ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻՈՎ, որ ամենէն քանկագին ժառանգն է այս օտար ափերուն վրայ։

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Տրանսա եւ գաղութներ	20 փր.	40 փր.	70 փր.
Անգլիա եւ «	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	5 ս.	8 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 փր.	90 փր.

ՀԱՏԸ 40 ՍԱՆԹԻՄ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն. — 65, RUE PASCAL, PARIS (13e)

ՅԱՌԱՋ 80

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Մարսէյլի Լա Մարսէյէզ օրաթերթը Յուլիս 29ի իր թիւին մէջ կէս էջ նուիրած է "Ցառաջ"ի տարեդարձին։ Ցօդուածը, որու կցուած է կարօ Յովսէփեանի նկարը "Ցառաջ" մը ի ձեռին, ստորագրուած է Փաթրիսիա Մայլ։ Հոն կը տրուի թերթին հակիրճ պատմականը եւ կարճ հարցազրոյց մըն ալ Կ. Յովսէփեանի հետ։

ՑՈՑՑԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Յուլիս 29ին Փրակայի եւ Լիթուանիոյ մայրաքաղաքին՝ Վիլնիուսի մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան դէմ բողոքելու համար։

Փրակայի ցուցարարները որոնց մաս կազմած են այլ երկիրներէ գացողներ ալ, տանեակ մը պահանջ ներկայացուցած են մերժումին հետ. պահանջած են օրինակ որ Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչցուի դոնէ, կիներու եւ փոքրամասնութիւններու իրաւունքները յարգուին, Կիպրոսի հարցը հարթուի։

Ցուցարարները յետոյ երկրին վարչապետին ուղղուած հանրագրութեան ցանկերը տարած են կառավարական չէնքը, յանձնած վարչապետին։ Մինչեւ հիմա 11 հազար ստորագրութիւն հաւաքուած է եւ արշաւը կը շարունակուի։

Վիլնիուսի ցուցարարներն ալ Պրիւսէլէն պահանջած են որ բանակցութիւնները չբացուին Անգարայի հետ։ Հոն ալ մատնանշուած են Թուրքիոյ ոչ ժողովրդավար երկրի բնոյթը, դրացիներուն հետ ունեցած հարցերը, մարդկային իրաւունքներու յարգանքին պակասը, աշխարհագրականօրէն Եւրոպա չգտուելու իրականութիւնը, Եւրոպայի մշակոյթին եւ արժէքներուն անյարիր նկարագիրը, եւլն.։

«ՅԱՌԱՋ» - 80

ՇԱՔԻ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ

"Յառաջ"ի իւրաքանչիւր տարեդարձ իմ մէջ ոչ միայն կը վերանորոգէ այս օրաթերթին նկատմամբ ունեցած բարձր գնահատանքս, այլ նաեւ կը վերաթարմացնէ անձնական թանկագին յիշատակները:

Բազում անպամներ նշուած անհերքելի իրողութիւն է ֆրանսահայ գաղութի կազմաւորման մէջ այս թերթին ու իր հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի առանձնակարգ դերակատարութիւնը: Որուն ի հետեւանք՝ այս գաղութի հազարաւոր անդամներու համար, սկիզբի մէկ օրէն, "Յառաջ"ը դարձած էր իրենց հայեցիութեան առօրեայ սնունդը:

Ճիշդ է, թէ վերջին տասնամեակներուն, ինչպէս այլուր՝ նոյնպէս ֆրանսահայ երիտասարդ սերունդին մօտ հետզհետէ ընկրկեցաւ հայերէն թերթ կարդալու սովորութիւնը: Բայց որովհետեւ Շաւարշ Միսաքեանի ոգին միշտ կը թեւածէ "Յառաջ"ի վերեւ, անոր միլոցաւ հայութեան օզակուած մնալու պահանջը ունեցող հաւատարիմ թէ նոր ընթերցողները՝ ամէն օր թղթատարին կը սպասեն, ըլլա՛յ Ֆրանսայի, ըլլա՛յ Եւրոպայի հին ու նորահաստատ այլ գաղութներուն մէջ:

Հետեւաբար, մէկ կողմէ՝ "Յառաջ"ը դեռ միշտ կարեւոր "անելիք" ունի, միւս կողմէ՝ տարուէ տարի առաւել հերոսական կը դառնայ անոր հրատարակումը:

Գալով անձնական վկայութիւններու բաժնին, երբ համալսարանական ուսումս շարունակելու համար Փարիզ հասայ 1950ին, գաղութին մէջ առաջին կապերս հիւսուեցան Միսաքեան ընտանիքին եւ "Յառաջ"ի միլոցաւ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Թերթին խմբագրատունը թէ՛ աշխատավայր էր, թէ՛ բարեկամներու եւ պարագային աշխատակիցներու հաւաքավայր, թէ՛ որեւէ տեղէ Լոյս-Քաղաքը այցելութեան եկած շատ մը Հայերու ժամադրավայր...

Ընդհանուր եռուզեռին մէջ՝ Շաւարշ Միսաքեան ո՛չ միայն իր ամէնօրեայ խմբագրականը կը գրէր, թերթին ներսի էջերը կը դասաւորէր, ամբողջութիւնը հեւ ի հեւ տպարան կ'ուղարկէր, յետոյ անձամբ հոն կ'երթար չարուած օրինակը սրբագրելու համար, այլ նաեւ խօսակցելու ժամանակ կը գտնէր իւրաքանչիւր այցելուի հետ: Առանց հաշուելու յաջորդ օրուան թիւին նախապատրաստական աշխատանքը, ստացուած թղթակցութիւններուն մանրակրկիտ սրբագրութիւնները, եւայլն:

Շաւարշ Նարդունի իր "Հայ Բոյժ"ի օրինակները կը հասցէագրէր այս խմբատան մէջ: Արշամ Խոնդկարեանին, Հրանտ Սամուէլին, քաղաքի հայ մտաւորականութեան աւագանիէն բազմաթիւ այլ ներկայացուցիչներու հոն հանդիպած եմ առաջին անգամ, ինչ որ ինքնին մեծ առաւելութիւն էր դուրսէն նոր հասած մի ոմն հայ ուսանողի համար:

Բացի այդ, Շաւարշ Միսաքեան առաջին մէկ օրէն զիս մղեց, որ թերթին աշխատակցիմ: Այս պարագան հպարտութիւն եւ ինքնավստահութիւն ներշնչեց ինծի: Քիչ բան չէր· – այս տարողութեամբ մտաւորական հանրային գործիչ մը զիս "մարդու տեղ" կը դնէր...

Ժամանակի ընթացքին հաստատեցի անշուշտ, որ այս վերաբերումը միայն ինծի վերապահուած չէր: Որպէս լայն հոլիզոնի տէր իսկական ղեկավար՝ ան կը քաջալերէր քիչ թէ շատ խոստմնալից բոլո՛ր երիտասարդները, որ իրենց նախասիրած մարզին ներս օգտակար հանդիսանան, կամ առ նուազն մասնակցին գաղութի կեանքին:

Իմ պարագայիս՝ օր մը ան ինծի յանձնեց ռումանացի հեղինակ Վիրգիլ Գէորգիուի "Քսանհինգերորդ ժամը" վերնագրով հանրածանօթ վէպին նոր լոյս տեսած ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, թելադրելով որ զրախօսական մը պատրաստեմ:

Բացառիկ վէպ մըն էր: Թէ՛ այս պատճառով, թէ՛ Շ. Միսաքեանը ինձմէ յուսախաբ չընելու վճռակամութեամբ՝ հարցը լուրջի առի: Աշխիւնքէն զոհ մնացած ըլլալով՝ ան կարդադրեց, որ "փարիզահայ լսարան"ի յառաջիկայ հաւաքին դասախօսեմ այդ մասին, ապա միայն հրատարակէ "Յառաջ"ի մէջ:

Ակռայէս՝ ան ճամբայ հարթեց, որ քաղաքի հայ մտաւորականներէն ուրիշներ եւս զիս ողեղրեն որպէս "խոստմնալի ուժ":

Այնուհետեւ՝ բարոյական պարտականութիւն սեպեցի չանալ, որ դոնէ մօտաւորապէս արդարացնեմ ինծի կապուած յոյսերը...

Ուրիշ մակարդակի մը վրայ՝ առաւել եւս չնորհապարտ եմ Շաւարշ Միսաքեանին: Մի քանի առիթներով ժամանակաւոր օժանդակութիւն բերած էի խմբագրատան աշխատանքներուն: Սակայն երբ Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան հանդիսաւոր կոչուեցաւ "Յառաջ"ի մէջ վարձատրեալ օգնական խմբագիրի իր պաշտօնին, Շաւարշ Միսաքեան ինծի առաջարկեց մնայուն գործակցութիւնս բերել: Պահ մը տատամսեցայ, որովհետեւ այդ միջոցին՝ հանրային մի քանի պարտաւորութիւններէ զատ՝ կը հետեւէի նաեւ լրագրութեան եւ ռուսերէն լեզուի դասընթացքներու: Տատամսումիս վերջին երկու պատճառները իմանալով՝ Շ. Միսաքեան կտրուկ ձեւով պատասխանեց.

– Լրագրութիւնը՝ հոս գալով աւելի՛ լաւ կը սորվիս: Իսկ ռուսերէնը՝ ե՛րբ ալ ըլլայ կրնաս սորվիլ:

Դիւրաւ համոզուեցայ: Եւ երբեք չեմ զղջացած ասոր համար: Ընդհակառակն: Խմբագրատան մթնոլորտը հարազատ ու ներշնչող էր, կատարած աշխատանքս կը սիրէի: Քաղաքին հարաւային արուարձանի բնակարանէս մինչեւ Ցրդ Թաղամաս երթեւեկութիւնը կը կատարէի ամուսնիս վարած սմուքէրին ետին թառած...

Անվերապահօրէն կը հաստատեմ, թէ Շաւարշ Միսաքեանի չունչին տակ աշխատիլը երկրորդ համալսարան մը եղաւ ինծի համար: Ամէն օր նոր բան մը կը սորվէի: Բայց մանաւանդ կը հիանայի հրապարակագրութեան ճամբով անոր ծաւալած բազմակողմանի առաքելութիւններուն վրայ – հայ լեզուի եւ ազգային արժէքներու մաքրամաքուր պահպանում, բարոյական բարձր հասկացողութեամբ՝ ընթերցողներու ապգային – հանրային – քաղաքական դիտակցութեան զարգացում, ստանձնած պատասխանատուութեան նկատմամբ ամբողջական նկարագիրի մը ձեւաւորում, իրատեսութիւն, բայց եւ այնպէս ազգային ապագայի նկատմամբ լաւատեսութիւն, մտաւորական եւ երիտասարդ տարրերու հանդէպ անհուն գուրգուրանք... "կարգը ձերն է, տղա՛ք"...

Բացի այսպիսի սկզբունքի կեցուածքներէ, լրագրութեան եւ ընդհանրապէս գրելու մարզին ներս՝ ինծի համար մասնաւոր յառաջդիմութեան առիթներ հանդիսացան նաեւ Կաղանդի, Զատկուան եւ ամառնային արձակուրդներու չրջանին խմբագրատունէն իր բացակայութեան չաբաթները, երբ Թերթին հրատարակութեան գերը կը ծանրանար Տիկին Միսաքեանին, Արփիկին եւ առաջին էջի լուրերու բաժնի պատասխանատուի հանգամանքով իմ վրայ: Ամէն օր, Թերթին առաջին օրինակը տպագրական մեքենայէն հազիւ դուրս ելած, Արփիկը զայն Թղթատարով կ'ուղարկէր իր հօր: Ապա՝ մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէինք Շաւարշ Միսաքեանի պատասխան-ծրարին, որ կը պարունակէր ծայրէ ի ծայր սրբագրուած Թերթը, նաեւ՝ իր դիտողութիւնները բացատրող նամակ մը: Ըստ էութեան, ըստ ձեւի, ըստ ոճի, ըստ լեզուի... Ամբողջական բծախնդրութիւն՝ Թերթի Թուականէն մինչեւ յետին ազդին համար: Կրկնակի պահանջկոտութիւն՝ ճշգրիտ բառի ընտրութեան եւ յստակ ոճի գործածութեան համար, առանց մոռնալու քաղաքական հեռատեսութեան հրամայականը. –

– Ամէնէն անկարեւոր կարծուած լուրն իսկ գրած միջոցիդ՝ միշտ հարց տուր դուն ինծի, որ եթէ անխոհեմ կերպով բանաձեւես, աշխարհի ո՞ր մէկ անկիւնը գտնուող ո՞ր մէկ Հայուն կրնաս վնասել...

Շաւարշ Միսաքեան իր անձնական օրինակով ամէն օր ցոյց կու տար, թէ իր այդ բազմակողմանի թծախնդրութիւնը որքա՜ն կարեւոր պարտադրանք է բոլոր անոնց համար, որոնք մամուլի միջոցով կամ այլապէս լծուած են հանրային գործունէութեան:

*
**

Չեմ ուզեր մանրամասնել Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթած ցնցումն ու վիշտը: Եւ դրեթէ անմիջապէս խմբագրատունէն ներս ստեղծուած վճռակամութիւնը.– "Յառաջ"ը պէ՛տք է շարունակուի, կենդանի պահելու համար Մեծ Հայուն յիշատակը, հաւատարմօրէն հետեւելով Մեծ Խմբագրապետին գծած ուղիին:

Հրանտ Սամուէլ կը հասցնէր օրուան խմբագրականը, Շաւարշ Նարդունի կը զբաղէր ներքին էջերու բովանդակութեամբ, Արփիկը՝ չորրորդ էջով եւ վարչական բաժինով: Իսկ ես՝ օրուան լուրերու մասով զբաղեցայ մի քանի ամիս եւս, մինչեւ զաւակիս ծնունդ տալու թուականէն երկու չաբաթ առաջ, այդ վիճակիս մէջ սմուքէրով երթեւեկելուս համար քանիցս յանդիմանուելով քաղաքի ոստիկաններէն...

*
**

Այնուհետեւ, հակառակ հետզհետէ ծագած բազմապիսի դժուարութիւններուն, "Յառաջ"ը անյապաղ չարունակեց իր առաքելութիւնը, կարճ ժամանակի մէջ խնկակա՛ն խմբագիր դարձած Արփիկ Միսաքեանի անդուլ չանք ու կամքով, իրեն նեցուկ կանգնած բուռ մը հաւատարիմ բարեկամներով, իրերայաջորդ երիտասարդ գործակիցներով, բարձրորակ աշխատակիցներու ցանցով, մի քանի նուիրեալ կամաւոր օժանդակներով եւ մանաւանդ՝ հաւատարիմ ընթերցողներու գուրգուրոտ քաջալերանքով:

Չնայած հեռաւորութեան պատճառած երկարատեւ բաժանման՝ այսօր միշտ նոյն անհամբերութեամբ կը սպասեմ եւ գոհունակութեամբ կը ստանամ "Յառաջ"ի առաքման ծրարը, որովհետեւ անոր բովանդակութեան մէջ կը գտնեմ Թերթին հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի բարոյական, ազգային – հանրային եւ լրագրական բարձր հասկացողութեանց դրոշմը:

Մոնրէալ, 2005 Յուլիս

ՄԵԾԱՆՈՐՈԳ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

"Յառաջ" օրաթերթը իր հիմնադրութեան ութսունամեակը կը դիմաւորէ ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր գրաւոր մամուլը տակաւ իր տեղը կը զիջի ի դիմաց համացանցի վայրագ ներխուժումին, հրատարակութեան ընդհանուր ծախքերը մտահոգիչ մակարդակի կ'արձանագրեն օրէօր, մինչ ընթերցողները կը նուազին նոյն դպալի համեմատութեամբ: Միջազգային մեծ թէ փոքր մամուլը կը գտնուի նիւթական տագնապի մէջ, հին եւ նոր թերթեր ձրի կը բաշխուին ապաւինած չուկայի ծանուցումներուն, իսկ բովանդակութիւններ կը դառնան համապատասխանօրէն ժան, որոշապէս մակերեսային, եւ զգայացունցին հետամուտ: Այս մտահոգիչ անցումային չրջանին, "Յառաջ" միշտ հոն է, մեր մէջ պատնէշի վրայ, յարգանք պարտադրող, չարունակելով մնալ նոյնքան եւ աւելի կենսական անհրաժեշտութիւն մը իր եզակի դիրքով:

Բարեբախտ ճակատագրով սակաւներէն տեւելով Մեծ Խմբագրապետին գծած ուղիին:

Հրանտ Սամուէլ կը հասցնէր օրուան խմբագրականը, Շաւարշ Նարդունի կը զբաղէր ներքին էջերու բովանդակութեամբ, Արփիկը՝ չորրորդ էջով եւ վարչական բաժինով: Իսկ ես՝ օրուան լուրերու մասով զբաղեցայ մի քանի ամիս եւս, մինչեւ զաւակիս ծնունդ տալու թուականէն երկու չաբաթ առաջ, այդ վիճակիս մէջ սմուքէրով երթեւեկելուս համար քանիցս յանդիմանուելով քաղաքի ոստիկաններէն...

*
**

Այնուհետեւ, հակառակ հետզհետէ ծագած բազմապիսի դժուարութիւններուն, "Յառաջ"ը անյապաղ չարունակեց իր առաքելութիւնը, կարճ ժամանակի մէջ խնկակա՛ն խմբագիր դարձած Արփիկ Միսաքեանի անդուլ չանք ու կամքով, իրեն նեցուկ կանգնած բուռ մը հաւատարիմ բարեկամներով, իրերայաջորդ երիտասարդ գործակիցներով, բարձրորակ աշխատակիցներու ցանցով, մի քանի նուիրեալ կամաւոր օժանդակներով եւ մանաւանդ՝ հաւատարիմ ընթերցողներու գուրգուրոտ քաջալերանքով:

Չնայած հեռաւորութեան պատճառած երկարատեւ բաժանման՝ այսօր միշտ նոյն անհամբերութեամբ կը սպասեմ եւ գոհունակութեամբ կը ստանամ "Յառաջ"ի առաքման ծրարը, որովհետեւ անոր բովանդակութեան մէջ կը գտնեմ Թերթին հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի բարոյական, ազգային – հանրային եւ լրագրական բարձր հասկացողութեանց դրոշմը:

Մոնրէալ, 2005 Յուլիս



"Կը ջանամ բան մը փրկել այս ծովուն մէջ, որ առած տարած է մտաւոր ակաւնութեան կէսը եւ երիտասարդութեան երեք չորրորդը... Նարինջ կը բուսնի՞ Բարմր Հայէի մէջ"...

Շ.

Յուլիս 25, 1956

■

"Օրէ օր կը յուսահատիմ, շատ մը պատճառներով: Այլեւս տաժանակիր եւ մանաւանդ ամուլ աշխատանք է ինչ որ կ'ընեմ: Ի՞նչ է ըրածս– Հեւ ի հեւ սպառում· հետ պիտի չմնայ, երեսուն տարի տեւէ թէ յիսուն..."։

Շ.

Յուլիս 24
Royat

«... Ըսուած է թէ անփոխարինելի մարդ չկայ: Շաւարշին պէս դէմքերը անկրկնելի եւ անփոխարինելի են սակայն: Բայց, երբ ահռելի թերթ մը կը թողուն իրենց ետին եւ թերթը պէտք է որ շարունակուի, անշուշտ որ փոխանորդ մը կ'ունենայ, բայց երբեք՝ զիրենք փոխարինող մը»:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՁԱՌՈՒԿԵԱՆ

Օգոստոս 1985

«ՅԱՌԱՋ» 80-ԱՄԵԱՅ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԵՄԵԱՆ

Ֆրանսահայ մամուլի պատմութեան մէջ իր ուրոյն տեղը կը գրաւէ «Յառաջ» օրաթերթը, որ սկսած է հրատարակուիլ 80 տարի առաջ՝ 1925 Օգոստոս 1ին, Փարիզ: Իրմէ գալ մը առաջ եւ ետք, Ֆրանսայի մէջ հրատարակուած են կարգ մը թերթեր եւ պարբերագրեր, սակայն անոնց մեծ մասը կարճատեւ կեանք մը ունեցած է: Բացի 1850ական թուականներուն Ստեփան Ոսկանի լոյս ընծայած «Աբեւելք» եւ «Արեւմուտք» կիսամեայ թերթերէն, Մկրտիչ Փորթուկալեանի՝ Մարսէյլի մէջ հրատարակած «Արմենիա» չաքաթաթերթէն, Արշակ Զօպանեանի «Անահիտ» պարբերագիրէն, Ֆրանսա լոյս տեսած հայկական թերթերը նշանակալի հետք չեն ձգած հայ հանրային, մշակութային, քաղաքական կեանքին մէջ: Իրենց ապրած օրերու հայկական կեանքին արտայայտութիւնն իսկ դժուար է գտնել անոնց մէջ:

Բառին բուն իմաստով, ժողովրդական բազմութիւններուն կողմէ կարգացուած եւ լայն տարածում ունեցող Ֆրանսահայ առաջին թերթը եղած է Շաւարշ Միսաքեանի կողմէ 1925 Օգոստոս 1ին հրատարակուած «Յառաջ» օրաթերթը:

«Յառաջ» պահանջէ մը ծնաւ, պահանջի մը պարտադրանքով ապրեցաւ եւ պահանջով մը կը տեւէ: Բայց պահանջը պիտի չբաւէր ծնելու, ապրելու այլ մանաւանդ տեւելու համար, եթէ ծնունդ տուողը արտակարգ եւ բացառիկ դէմք մը եղած չըլլար, ինչպիսին էր Շաւարշ Միսաքեան, իսկ տեւողութիւնն ու 80 ամեակը ապահովողն ալ՝ գաւակը:

«Յառաջ»ի 50 ամեակին առթիւ հրատարակուած հատորին «Վերկայարան» բաժնին մէջ իր ստորագրած վկայութիւնը Հ. Վահան Յովհաննէսեան կը խորագրէր «Հոգիներու ակումբը», իրրեւ բնութագիր թերթին, նշելով «Նա չունի չքեղ պալատներ. խմբագրատուն, կամարակապ դռներով. բոյն դրած է գաղթական Հայերու սրտերուն մէջ. հոն կը յաճախէ, յխուն տարիէ, հայրենիք վերադարձող սրանդուխտ Հայր իրրեւ Հոգիներու ակումբ»:

Նոյն հատորին մէջ, գարձեալ վէնետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան վաստակաւորներէն Հ. Ներսէս վրդ. Տէր-Ներսէսեան (այժմ Արքեպիսկոպոս Հ. Ա.), «"Մեծասքանչ"ին մեծ դերձակ-կակիրը» խորագրին տակ վկայելով «Յառաջ»ի լեզուին մասին՝ կը գրէր. «Եթէ Սփիւռքի մէջ մեր լեզուն իսկապէս "Մեծասքանչ" է, շատ բան կը պարտինք Շաւարշ Միսաքեանի "Մեծասքանչ"ին: Կը սիրեմ այն յայտարարութիւնը, շատ ճիշդ ու տեղին, որու համաձայն՝ Շաւարշ Միսաքեան այն մեծերէն է – ինչպէս Զարդարեան, Ղազիկեան, Վարուժան– որոնք կատարած են հայ լեզուին մէջ այն, ինչ որ Կոմիտաս վարդապետ մը՝ հայ երաժշտութեան մէջ. գտնել օտարն ու խորթը, նետել անհարազատը, գտել հայկականը, յղկել ու տաչել զայն, մշակել ու զարգացնել, մէկ խօսքով՝ օրը օրին քանդակել մեր պաշտելի "Մեծասքանչ"ը»:

Հայ հրապարակագրութեան ծանօթ մեծերէն Մինաս Թէօլէօլեան «Վկայութիւն մը» խորագրին տակ արժեւորելով «Յառաջ»ը, ի մէջ այլոց կը գրէր. «Ոգին եւ գիծը, որոնց տեւականութեամբ կը պայմանաւորէր Միսաքեան «Յառաջ»ի գոյութեան իրաւունքը, այսօ՛ր ալ կը մնան անխաթար եւ անչեղ: Ի դէպ, թերի եւ խոցելի պիտի ըլլար ամէն սեւեռում դէպի անցեալ, եւ գնահատութեան եւ արժեւորումի ամէն փորձ, եթէ «Յառաջ»ի յիսնամեակին առթիւ չըսուէր նաեւ՝ որ Միսաքեանի մահէն ետք թերեղած է թերթը հիմնուած առաջին օրէն, քայլ պահելով տարիներու հոլովոյթին, երբ ընելով մշտանորոգ այժմէականութիւն մը, առանց երբեք կորնչցնելու իւրայատուկ ինքնութիւնը: Սկիզբի տասնամեակներուն՝ չնորհիւ այն բանիմաց դէմքին, որ կոփուած էր լրագրութեան մէջ, ունէր իմացումը լրագիրի մը անփոխարինելի առաքելութեան, եւ նաեւ գիտակցութիւնը զեկավարութեան մը պատասխանատուութեան: Հոս հարց չի կրնար ծագիլ գաղնակցական զեկավար դէմքերէն Շաւարշ Միսաքեանի կուսակցական-քաղաքական ուղղութեան մասին, այլ այդ ընդհանուր երթին մէջ իր գծած անձնադրոշմ ուղիին որ, ըստ պարագաներու կարեւորութեան, զինք զանազանած է իր գործակիցներէն, երբեմն զարտուղի նկատուելու աստիճան: Անոր համազգային հարցերը յաճախ որոշ բարձրութենէ մը դիտելու նախապատուութիւնը միշտ չէ որ գոհ ձգած է բարեկամ թէ ուղեկից: Մնացեա՞լը. ի վերջոյ Շաւարշ Միսաքեան եղած է իր ժամանակաշրջանի եւ սերունդի մարդը, երբ այսօր կը փորձուինք ուրուագծել "Յառաջ"ի ժողովրդականութեան եւ երկարակեցութեան գլխաւոր գաղտնիքներէն մէկը:

Կէտերէն մէկը, ուր գինքը դուրս եկած կը տեսնենք իր ժամանակաշրջանէն, հանրածանօթ դէպքն է երբ իր թերթին մէջ լոյս կ'ընծայէր 25–26ամեայ անծանօթ երիտասարդ տաղանդի մը այնքան վիճայարոյց վէպը, – խնդրայարոյց ամէն տեսակէտ: 20ական եւ 30ական թուականներուն երիտասարդներու եւ մտաւորականներու մօտ թերթին գտած ժողովրդականութեան մասին Շահան Շահնուր ունի իր բացատրութիւնը. "..եթէ երբեք երիտասարդներ կ'երթան դէպի «Յառաջ», պատճառը իրենց դաշնակցական խաֆիլը ըլալը չէ, այլ որովհետեւ երիտասարդական թերթ է ան, եւ ունի ոգեւորութիւն" (մէկբերումը՝ նամակէ մը – 1934 Ապրիլ 18 – ուղղուած Պոսթընի համակալ «Պայքար» օրաթերթի խմբագիր Անդրանիկ Ազդրէասեանին): Իր տզիով նոյնքան երիտասարդ պէտք է եղած ըլլար նաեւ 45ամեայ Շաւարշ Միսաքեան, երբ լոյս կ'ընծայէր "Նահանջ"ը: Երկրորդ ցցուն երեւոյթը, այս անգամ միջազգային քաղաքական, ունի իր մասնայատուկ կարեւորութիւնը, – Երկրորդ Աշխարհամարտի գերմանական դրաման տարիներուն "Յառաջ"ի կամաւոր դադրեցումը: Այս արարքը կրկնակի խիզախութեան մը արտայայտութիւնն էր, լուռ մարտահրաւէրի մը ընդդէմ, հանդէպ դրաման իշխանութիւններուն՝ եւ նաեւ իր իսկ կուսակցութեան մէկ տիրական թեւին, որ այդ տարիներուն տարբեր հովերէ կը տարուէր: Շաւարշ իր ձեւով կը պաշտպանէր Ազատութիւնը եւ Մարդու խղճմտանքը: Այս կապակցութեամբ, խորհրդանշական է նաեւ իր թարգմանութիւնը Փօլ Էլիւարի "Ազատութիւնը" քերթուածին (1942), որ ընդյատակեայ դիմադրականութեան զինքերէն մէկն էր ընդդէմ գերմանական դրաման:

Նման աւանդութեամբ բաց ծովերը ելած նաւն է որ կը չարունակէ իր տիրական ուղեւորութիւնը, հիմնադիրին մահէն ետք դրեթէ կիսադարէ մը ի վեր, երբ աշխարհ անճանաչելիօրէն այլափոխուած է, արդիական նոր արժէչափեր հաստատած, հայութիւնը ենթարկուած չփոթեցնող տեղաշարժերու, Հայաստան անկախացած բայց այնքա՜ն դիւրաբեկ, նոյնպէս՝ ազատագրուած Արցախ: Թերթին պարագային՝ չփոխուող հիմնական կէտը եղած է իր "երիտասարդական" ոգին, մերօրեայ տարազումով – առուգութեան միացած խիզախութիւն, արձնամտութեան օժանդակ բաց միտք, առարկայականութիւն մը որմէ անբաժան կը մնայ ողջմտութիւնն ու անկախութեան ոգին, բոլորը՝ իր ազգային առաքելութեան գիտակցութեամբ ամբակուռ: Ասոնք չոայլուած բարենիշեր չեն, այլ առօրեայ ապացոյցները, լոյս տեսնող ամէն թիւով: Առանց վերընչեալ առաքինութիւններուն, մեր ազգային շատ մը ցաւեր եւ մոլորութիւններ պիտի հրուէին "դորգի տակ" անձնական թէ հատուածական դիտումներով, մանր դէպքեր պիտի դիտուէին խոշորացոյցներով, մինչ հիմնական հարցեր՝ մանրադիտակով – եթէ երբեք նկատի առնուէին, հակառակ իրենց ազգային դայթակղեցուցիչ բնոյթին: Դատ մը արծարծելու եւ հակառակ ամէն անպատեհութիւններու – եւ հակադարձ "վնասներու" – զայն անվհատ հետապնդելու գծով ցոյց տրուած կորովին մէկ տիպար օրինակն է "Յառաջ": Պէտք չկայ ծանօթ օրինակներ բերելու:

Ուրիշ առիթով մը խօսուած է թերթին կարգ մը այլ արժանիքներուն մասին.– առատ որքան խտացեալ լրատուութիւն, հայ եւ միջազգային, խմբակային բծախնդրութիւն ամէն լրատուութեան թէ նախադասութեան մէջ: Պէտք է աւելցնել անգիջող ու հանդամանալից մեկնաբանութիւն մը իրադարձութիւններու, երբեմն այնքան ուժգին որքան ցաւագին:

Հայերէնին՝ –արեւմտահայերէնին– գուրգուրոտ գործածութեան եւ անոր անեղծ պահպանման ամրոց մըն է թերթը, երբ հայ մամուլը ընդհանրապէս կը պարզէ լեզուական պարտազանց խառնարանի մը անխմանալի պատկերը, – հայկական բաբեռն մը, վերջին տասնհինգամեակին քիչ մը աւելի խճճուած ու խայտաբղէտ:

Անհաւատալի երեւոյթ՝ "Յառաջ" եղած է առաջին հայկական օրաթերթը ամբողջ Եւրոպայի մէջ, –նկատի չունինք աստղային կէանքով մէկ–երկու երեւոյթներ,– անասան պահելով ինքզինք նոյնիսկ հայ իրականութեան տուեալները չրջող պայմաններուն մէջ: Միակ այս իրողութիւնը ինքնին արժանի է լուրջ խորհրդածութեան: Իր այդ հանդամանքով, թերթը եղած է բացուած լուսատու պատուհան մը Եւրոպայի վրայ:

Այդ "երիտասարդական ոգիին", – որ կը խորչի ամէն կարգի չողմամքէ եւ կամ փառամոլիկ եսերու պատկերազարդ անզուսպ ցուցադրութենէ, – մէկ այլ գեղեցիկ երեւոյթը պէտք է նկատել "Յառաջ – Միսաք եւ Արուեստ" ամսաթերթին երեւումը 29 տարիներ առաջ, եւ անոր կանոնաւոր չարունակութիւնը երբ այդ չրջանին Սփիւռքի մէջ պատմական դեր ունեցած օրաթերթեր վերածուեցան չաբաթաթերթի, իսկ ոմանք՝ պարզապէս փակուեցան: Միւս կողմէ, դրական–մշակութային ամսագիրներ գարձան եռամսեայ, ապա՝ քառամսեայ, վեցամսեայ, տարեգի՛րք՝ երբեմն ալ մրափի մէջ մտնելով երկա՛ր տարիներ, հակառակ զօրաւոր կազմակերպութիւններու հովանաւորութեան: "Յառաջ"ի ամսաթերթին կչիռին կը հաւասարին միայն մի քանի գրական–բանասիրական տարեգիրքեր, այն բնական տարբերութեամբ որ անոր բովանդակութիւնը աւելի պարբերական է, հետեւաբար՝ անմիջական ու նպատակին ծառայող, նիւթերը այժմէական, անոնց ներկայացումը յարաբերաբար խիտ եւ հանրամատչելի, մնալով հանդերձ նոյնքան "մասնագիտական": Բոլորը՝ անտիպ: Ոչինչ՝ թխածոյ:

"Յառաջ" մեր մամուլի մէկ "վաճառանիշ"ն է: Ունի իր ամիսուականութեան տիտղոսը եւ ձգողականութիւն մը, որ կը ներգրաւէ մխիթի եւ գաղափարի տարբեր հնոցներու մէջ պատրաստուած աշխատակիցներ, որոնք թերթը կը նկատեն իրենց բնական մէկ հունը եւ փնտռուած ամպիոնը:

Ուրախանամեակի այս հանդրուանի բարձունքին, միայն յարգանք եւ գնահատանք կարելի է տածել հանդէպ այն երկու անձերուն, որոնց երախտապարտ եւ յոգնախուռն աշխատանքով կարելի կ'ըլլայ այս ամէնօրեայ հրաշքը:

Սակայն, զգո՛յշ, պէտք չէ այս հաստատումները մեզմէ ոեւէ մէկը –ընթերցող, բարեկամ, աշխատակից– առաջնորդէ ընդարմութեան: Կեանքի մէջ չկայ ոչ մէկ յաւիտենական երեւոյթ, որքան ալ գեղեցիկ թուի ան: Երկարակեցութեան գաղտնիքին մաս կը կազմէ այն մնայուն զուրգուրանքը, որ ցոյց կը տրուի հանդէպ կենդանի, բարախուն իրականութեան մը, այլապէս տարեկան անարգել դրամահոսութեամբ եւ հայ ընթերցողներու աստիճանական նուազումով օր մը յանկարծ այդ գեղեցիկ իրականութիւնը կրնայ դառնալ կրկներեւոյթ եւ չքանալ: Հիացումի եւ մեծարանքի արտայայտութիւնները, ոչ ալ դրուատանքը բաւարար են թերթի մը գոյապահպանման: Բոլորին առաջ պարտականութիւնը պէտք է նկատել մշտապէս եւ գործնապէս նեցուկ կանգնիլ հայկական կեանքը սնուցանող այդ մամուլին, որ հայ կեանքին –ներառեալ Հայաստան– աչալուրջ մէկ պահակն է, անոր ընթացքը քննարկող, ըլլալով նաեւ անոր առկայութեան մէկ խորհրդանիշը:

Այս ապահովութեան երախտաւորութեամբ է միայն, որ իրաւունքը չհասած կ'ըլլանք սրտի խորերէն գոհունակութեամբ ըսելու.

– Շնորհաւո՛ր Ութսունամեակ:

Գ. Ք.

Պոսթըն

ՈՂՋՈ՞Ց ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԶԳՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի 80 ԱՄԵԱԿԻՆ

"Ան սապէս կ'ըսէր, այն հեռաւո՛ր օրը, երբ գիւեօղ մը կազմակերպըւած էր «Յառաջ»ի հազարթուակին առթիւ. «Շատ փքանալու տեղ չըկայ: Վերջ ի վերջոյ լրագիր մը հանելը դրամի, դրամագլուխի խընդիր է: Կարեւորը ոգին է»: Ոգի բառը, որ իմաստ չունի, բայց որ այնհան դիւրութեամբ կ'ըմբռնուի, այս պարագային կը նշանակէր նուազագոյն ներդաշնակցութիւն ընդմէջ գրչի մարդոց, որոնք թերթը չեն նոյն երկրամասին, որոնք չեն շնչած գըրական նոյն մթնոլորտը, ինչպէս եղած էր Պոլսոյ մէջ: Կազմուած էր նո՛ր մթնոլորտ մը մեծ մասամբ շնորհիւ Շ. Մ.ի հիւրընկալութեան: Այս բոլորը այնքան ճիշդ է որ մինչեւ այսօր ոմանք կը գործածեն սա ասութիւնը.– «Փարիզի տղաքը», ի չգոյէ լաւագոյն տարազի մը":

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

Օգոստոս 1, 1965

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԽՕՍՔ

ԽԱՉԻԿ ԹՒՕԼՒՕԼԵԱՆ

Ամէն ինչ կը փոխուի. նախ՝ որովհետեւ անդրդուելի եւ անզուգ է ժամանակը, ամենափոխը: Երկրորդ՝ որովհետեւ մանաւանդ ժամանակակից աշխարհին մէջ չարժումը, տեղաշարժը, կը փոխէ մեր գտնուած տեղերը, մեր աշխարհագրական վայրը, մեր տեսանկիւնը, այսինքն՝ այն դիրքը ուրկէ կը տեսնենք եւ կ'ընկալենք աշխարհը:

Անցեալ տասնըհինգամեակին որքա՜ն բան փոխուեցաւ, – սիրելիներ մահացան, բոլորս ալ "ծերացանք", աւելի նօսրացաւ արեւմտահայերէն ընթերցողներու թիւը, մեր բառամթերքին մէջ մտան "համաչխարհայնացում" բառը եւ անոր ընկերացող յղացքները: Աշխարհի տարածքն ալ փոխուեցաւ,–այո՛, նոյն ժայռերը, նոյն լեռներն ու վիհերը, նոյն գետերն ու մարգագետինները կը յամենան հոն՝ ուր էին, բայց այլեւս Խորհրդային Միութիւն չկայ, այլ Արցախ եւ Հայաստան: Սահմաններ որ կային վերացան; Նոր սահմաններ ստեղծուեցան, ժժտուած խրամատներով եւ մարտկոցներով: Այն պարիսպը որ Թուրք միտքը "կը պաշտպանէր" Ցեղասպանութեան գիտակցութենէն, սկսաւ ճաթիլ գոնէ, եթէ ոչ կըքիլ, բայց այն սահմանը, որ Հայաստանի հողը կը բաժնէ Թրքահայաստանի հողէն, կը մնայ փակ:

Շատ բան տատանեցաւ: Մի քանին ընկզմեցան: Եւ նորածին Հայաստան մը պահանջեց ու կը պարտադրէ նորածին Սփիւռք մը, կամ գոնէ այդ նոր ծնունդը աւետող առաջին խլրտումները:

Այս յարափոփոխ աշխարհին մէջ, չէր կրնար չփոխուիլ "Ցառաջ"ը: Անոր մտերիմներու սեղմ շրջանակը քիչ մըն ալ նօսրացաւ: Ոմանք մահացան, ուրիշներ՝ ամփոփուեցան կեանքի եւ տարիքի պարտադրած նոր պատեհաններուն մէջ: Սակայն երեւան եկան մի քանի նոր գրիչներ, ոմանք բեղուն եւ ուժական: Եւ ճիշդ այն տարիներու ընթացքին երբ Ֆրանսայի մէջ ա՛լ աւելի դժուար դարձաւ, տնտեսական ու թէքնիք պատճառներով՝ "Ցառաջ"ը կանգուն պահել, աւելցաւ թերթին վարկը: Այսօր, աւելի քան երբեք. Հայաստանի այն սակաւաթիւ մտաւորականներն ու քաղաքական դէմքերը, որոնք Սփիւռքով կը հետաքրքրուին, այդ պահանջքը կը գոհացնեն "Ցառաջ" կարդալով: Այսօր, տակաւ նօսրացող սփիւռքահայ մտաւորականութիւնը աւելի քան երբեք "Սփիւռք" դաշափարը կայտառ եւ առողջ կը գտնէ "Ցառաջ"ի էջերուն մէջ:

Ի դին հսկայ գոհողութիւններու եւ կրծող, տանջող, յարատեւ մտահոգութեան եւ անձկութեան, Արփիկ Միսաքեան, Արփի Թոթոյեան եւ վարպետ գրաշարապետ Յարութ Կոպէլեան կը պահեն "Ցառաջ"ը հոն, 83 rue d'Hauteville–ի փարիզեան գործատեղիին մէջ, որ տասնամեակներէ ի վեր սփիւռքահայ մտքին ժամադրավայրն է եղած: Հոն Շաւարշ Միսաքեանի ու զոյն շրջապատող փաղանգի սկսած սուրբ գործը դեռ կը շարունակուի: Չէ աւարտած, չէ լքուած: Անտարբերութեան աղէտը, որ կը կրծէ թէ՛ Սփիւռքի, թէ՛ Հայաստանի հաւաքական կեանքը, հեռու մնացած է "Ցառաջ"էն: Ոչ միայն յարատեւելն ու դիմանալը, այլ այսպէ՛ս դիմանալը անոր 80–ամեայ ճակատի դալար պսակն է, յարգանք պարտադրող յաղթանակն է:



"ՑԱՌԱՋ"Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

–1928–

Հրանտ Սամուէլ – Ս. Տէր–Թովմասեան – Նշան Պէշիկթաշլեան – Շ. Միսաբեան եւ գրուիչը:

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

"Ցառաջ" այսօր Ֆրանսահայ գաղութին տարիքն ու պատմութիւնը ունի: Կը նոյնանայ անոր ճակատագրին: Ութսունամեայ վկան է ութսուն տարիներու քանի՜ հազար երկու հարիւր հայ օրերուն: Հարազատ յիշատակարանը անոր վէրքերուն եւ երգերուն, անոր ապրումներուն եւ տենչերուն:

"Ցառաջ" կազմեց սերունդներ իր առաջնորդող, դաստիարակող յօդուածներով: Արթնցուց կոչումները, լեմ հանդիսացաւ եւ ասպարէզ տուաւ գրիչներու, տաղանդներու, նոյնիսկ անոնց որոնց համար թերթը եղաւ նախ դասագիրք եւ դարձան "Սանները «Ցառաջ»ին":

Մամուլը համայնքի մը ամէնէն զգայուն կէտն է: Նուիրական բան մը կայ մամլոյ ծառայութեան ասպարէզին մէջ, յատկապէս պատասխանատուութեան գիտակցութիւն մը երբ կոչումը հարազատ է եւ ծառան մէկ գերագոյն արժէքի՝ ճըշմարտութեան: Ասպարէզ մը որ սպառիչ է քանի կը պահանջէ տքնաջան եւ հեւ ի հեւ աշխատանք, ամէնօրեայ պրկում, ամբողջական ընծայում:

Այս եղան եւ աւելի'ն "Ցառաջ"ի ութսուն տարիները: Աւելի՛ն՝ ամէն տեսակի մտահոգութիւնները, դժուարութիւնները ու տագնապներն են, ըլլան մարդկային, նիւթական, աշխատանքի որոնք սակայն երբեք չտկարացուցին, հոգեկան արիութիւնն ու տոկունութիւնը եւ անդրադարձ չունեցան թերթին հիմնադիր սկզբունքներուն եւ ուղղութիւններուն վրայ:

Եւ սակայն, 21րդ դարու այս առաջին տարիներուն ինչպէ՞ս հարց չտալ, ըսելով՝ եւ վաղը՞: Եւ վաղը, որովհետեւ լեզուի տեղատուութեան հետ, որ հասած է ահաւոր չափերու, կը նահանջեն անխուսափելիօրէն հայ խօսքը, դիրքը, դիրքը, մամուլը եւ կը նուազի ընթերցողներու թիւը. մոմի լոյսով կը փնտուին եթէ ոչ ստեղծագործողներ, առնուազն պրողներ:

"Ցառաջ" Ֆրանսահայ գաղութին հպարտութիւնն ու պատիւն է:

Շաւարշ Միսաքեանի մարտահրաւէրը միշտ այժմէական է, իր մահէն քառասունութ տարի յետոյ չնորհիւ յաջորդողին ամբողջանուէր, հաւատաւոր կեցուածքին, յողնիլ, տկարանալ եւ հրաժարիլ չգիտցող կամքին, աննահանջ ոգիին, Մարտահրաւէրը վերցուցին նաեւ, տասնամեակներու ընթացքին, մտաւորականներու փաղանգ մը, երիտասարդ մտքեր եւ գրիչներ, հաւատարիմ աշխատակիցներ եւ անկեղծ ու համոզուած բարեկամներ: Հոս եւս չարքերը նօսրացան: Հրապարակը ամայացաւ կեանքի բնական օրէնքով: Սակայն, հոսանքն ի վեր թիավարելով առաքելութիւնը չարունակուեցաւ ու կը չարունակուի: Գաղութը կը պահէ իր հայելին, իր ազատ խօսքն ու բեմը, իր սիրտն ու խիղճը:

"Ցառաջ"ի ութսունամեայ պայքարը ամէն առաւօտ կը վերանորոգուի քանի օրաթերթի մը կեանքը մէկ օր է:

"Ցառաջ" արժանի է ոչ միայն գաղութին ուշադրութեան եւ հետաքրքրութեան այլեւ դուրդուրանքին որպէս անփոխարինելի արտայայտութիւնը անոր էութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼ ԵՄ «ՑԱՌԱՋ»

ՀՐԱՉՔ ՀՐԱՉԵԱՆ

Վաթսունական թուականներուն էր: Այդ ժամանակ «Ցառաջ» դեռ կը վաճառուէր մեթրօ Գատէի կրպակը ուրկէ, ամէն օր, հայրս կը գնէր: Երբ իր դործէն տուն կը վերադառնար, դիտէի որ ան իր գրպանին մէջ էր եւ իսկոյն, զայն կը յափշտակէի ու վրան յարձակելով օրուան հայկական լուրերուն կը ծանօթանայի: Այդ տարիներուն, թէպէտ լրիւ հայախօս էի բայց դեռ չէի տիրապետեր հայերէնի ընթերցումին ու անոր գիրին:

Քանի մը տարի վերջ, երբ գինուորական ծառայութեան մեկնեցայ Շամփանեի հեռաւոր կորսուած անկիւն մը, լման մէկ տարի «Ցառաջ»ը ամէնօրեայ իմ տվասիրը հանդիսացաւ, նոյն առեն զարմանք ու թերեւս ալ ընդվզում պատճառելով տեղւոյն բարձրաստիճան սպաներուն մօտ...

Այսպէս է որ, տարիներու ընթացքին, չնորհիւ «Ցառաջ»ին, կամաց – կամաց յաջողեցայ որոշ յառաջդիմութիւն արձանագրել ու հասնիլ այսօրուան մակարդակին: Լեզուին ընթերցումը լաւ մը ընկալելէ վերջ տիկ. Արփիկ Միսաքեան ինձ յորդորեց թերթին աշխատակցիլ. եւ այսպէս, ակասյ թղթակցութիւններ ապահովել Շաւիլի մեր գաղութին, անոր եկեղեցիին եւ ղպրոցին կեանքէն, ինչպէս նաեւ քովինտի քանի մը տոմսային դրութիւններով: Ես միայն կրնամ, ի սրտէ, չնորհակալութիւն յայտնել «Ցառաջ»ին որուն չնորհիւ կրցայ մայրենիիս տիրապետել եւ որ ամէն օր եւ տարիներէ ի վեր ինձ կը պարգեւէ հոգեկան սնունդ ու մեծ գոհունակութիւն: Վերջերս, փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետ՝ Փ. Պոաւօ, որոշում կայացուցած է մօտ ապագային Մոնթոլոն հանրապարտէզին մերձակայ փոքրիկ հրապարակը անուանել «Ցառաջ»ի հիմնադիր՝ Շաւարշ Միսաքեանի անունով: Այս խիստ գովելի որոշումը կրնանք միայն ողջունել հաստատելով նոյն առեն, որ Ֆրանսա պիտի տեղով նոյն առեն, որ Ֆրանսա պիտի տեղով նոյն առեն, որ Ֆրանսա պիտի ըստ արժանւոյն, գնահատել օտար օրացոյց արժանւոյն, գնահատել օտար օրացոյց թերթի մը հիմնադիրը եւ իր անձին մէջ թերթի մը հիմնադիրը եւ իր անձին մէջ ջէն անոր 80 ամեայ երկար ուղին, համադօր հերոսութեան Ֆրանսայի նման երկրի մը մէջ: Իսկ մենք, Հայերս, պիտի գիտնա՞նք արժեւորել այս վիթխարի աշխատանքը՝ Ֆրանսահայ գաղութին յաշողութեան ամբողջ ժառանգութիւնը:

«Արթուն պահակը դարձաւ մեր ոսկեղինիկ լեզուին ու դատական ուղղագրութեան, ծառանգելով հայրենիքի թէ Սփիւռքի մէջ կատարուած ամէն կարգի աղճատումներու եւ խեղաթիւրումներու դէմ: Իր ընթերցողներուն սիրցուց Հայ մշակոյթն ու Հայ քաղաքակրթական արժէքները»:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օգոստոս 5, 1975

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 3
MERCREDI
3 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.258 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.258

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱԿԱՏ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒԱԳՈՑՆԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱՑ

Յուլիս 30ի երեկոյեան Հայաստանի եռաղոյնը անհետացած է Եւրոպայի Խորհուրդին անդամ երկիրներու դրօշներու շարքէն ու Հայաստանի անունը կրող ցուցատախտակը ծռած է: Խորհուրդին մօտ հայկական մնայուն ներկայացուցչութիւնը անմիջապէս տեղեակ պահած է ապահովութեան սպասարկութիւնները եւ պահանջած անյապաղ տեղը դնել դրօշը: Ապահովութեան պատասխանատուները բացատրած են թէ իրենք պատասխանատու են միայն չէնքին մուտքի եւ ներսի կացութեան, թէ տեսագրիչները միայն այդ մասերու անցուդարձերը կ'արձանագրեն:

Դրօշը վերահաստատուած է տեղը, բայց Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը բողոքագիր մը յղած է Խորհուրդին ընդհանուր քարտուղարութեան, դատապարտելով եղածը եւ պահանջելով որ դրօշին անհետացումի պարագաները լուսաբանուին, յանցաւորները պատժուին:

***

«ԿԻԼԻԿԻԱ»Ն ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՆ ՎՐԱՅ

"Կիլիկիա" առագաստանաւն անճնակազմը Յուլիս 28 թուականիր տեղեկատուութեամբ կը հաղորդէ թէ անցնելէ ետք Սեւ ծովէն, Մարմարայէն, նաեւ միջերկրականեան շարք մը նաւահանգիստներէ, Յուլիս 27ին մուտք գործած են Ճիպրալթարի նեղուցը: Ցաջորդ օրն ալ առաւոն կանուխ հասած են Թրաֆալկար որ Միջերկրականը Ատլանտեան ծովէն բաժնող կէտն է:

Ովկիանոսին վրայ հինգ ժամ նաւարկելէ ետք, կաւէ սափորի մը մէջ միախառնելով Սեւանէն եւ Արցախ վարարակին աղբիւրէն բերուած ջուրերը, պարպած են ովկիանոսին մէջ: Ասիկա ծովային աւանդական ծէս մըն է, խորհրդանշող երազանքներու իրականացումը "որին մեր ժողովուրդն սպասել էր ուր հարիւրամեակ":

"Կիլիկիոյ" ուղեւորութեան ովկիանոսի առաջին նաւահանգիստը Գաւիսը կ'ըլլայ ուր 1492ին Գոլոմպոս իր նաւերէն մէկուն վրայ առած է հայ ճանապարհորդ Մարտիրոս Երզնկացին: Անճնակազմը հոն կը յարգէ մարդկութեան բոլոր նախկին ծովագնացներուն յիշատակը:

***

ԼՂՀ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷՆ

ԼՂՀ Ազգ. Ժողովը Յուլիս 28ին չարունակած է առաջին նիստի աշխատանքը: Ներկայ գտնուած են վարչապետ Ա. Դանիէլեանի գլխաւորութեամբ կառավարութեան անդամները: Ազգային Ժողովի նախագահը յայտարարած է թէ նոր կառավարութիւնը անվստահութիւն յայտնելու որոշումի նախագիծ չէ ստացած, ուստի կարելի է արձանագրել թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացած է: Ապա ըստ կանոնակարգին, եղբափակիչ եզրյթ մը ունեցած է: Ըսած է թէ մնայուն յանձնաժողովներուն գործունէութիւնը կամաց-կամաց բնականոն կը դառնայ: Ան իր գործընկերներուն կ'ողջունէ ապահովութիւն տուած է որ նորընտիր ժողովին գլխաւոր ձգտումը կ'ըլլայ ԼՂՀ պետականութեան ամրապնդումը, միջազգային յարաբերալ վարկը, ժողովուրդին բարօրութեան ապահովումը, ընկերային արդարութեան հաստատումը: Ցաջորդ նիստը կը գումարուի Սեպտ. 11ին:

ԲԱԽՏԱՒՈՐ ՄԱՔՍԱՆԵՆՊԻՆ ՀԱՑ ԶՕՐԱԿԻՑՆԵՐԸ

Հայ եւ թուրք դասախօսներէ, պատմաբաններէ, լրագրողներէ, հրատարակիչներէ, հետազօտողներէ բաղկացած աւելի քան հարիւր հոգինոց խումբ մը, աշխարհի բոլոր կողմերէն, բայց նամակ մը ստորագրած է, ուղղուած՝ նախագահ Ռ. Քոչարեանի, այն թուրք երիտասարդին ազատ արձակումը որպէսզի հայոց ցեղասպանութեան մասին հարցերը դատ էին ճամպրուկներուն մէջ ("Յառաջ", Յունիս 17): Ներկայիս ան հսկողութեան տակ կը գտնուի ու կրնայ 4-8 տարուան դատապարտուիլ:

Առաջին տողէն դիրքերու մաքառանդութիւնը զետեղուած է հայեւթուրք յարաբերութիւններու շրջանակին մէջ, մանաւանդ որ երիտասարդ թուրքը կը ներկայացուի որպէս առաջին թուրք հետազօտողը որ գացած է աշխատելու հայկական դիւաններուն վրայ: Նաև ան ԱՄՆ-ու համալսարանի մը տոքթորայի աշակերտներէն է:

Ստորագրողները իրենց բաց նամակին մէջ յիշեցնելէ ետք թէ Ե. Թիւրքերմամ զվեց լեզու գիտէ, ներառեալ հայերէնը, կ'ըսեն թէ ան ըստ իրենց տեղեկութեան, արգիլուած հատորներ չէ որ երկրէն հանելու փորձ ըրած է, այլ մոռցած է հարկաւոր արտօնութիւնը առնել:

Պատահարին մէջ ձերբակալութեան քաղաքական հետեւանքներուն մասին ալ կը խօսուի: Կ'ըսուի թէ հայեւթուրք երկխօսութեան փխրուն կալուածը կրնայ վնաս կրել, եւլն.:

Վերջաւորութեան կը հայցուի նախագահին միջամտութիւնը որպէսզի անբարեդէպ այս հարցը անյապաղ բարեկամական կարգադրութեան մը յանգի: Կը պահանջուի նաեւ երիտասարդին ազատ արձակումը որպէսզի կարենայ վերադառնալ հետազօտական իր աշխատանքին:

Ե. Թիւրքերմամի զօրակցութեան կոմիտէն որ առաջին ստորագրութիւնները կը խմբէ, կազմուած է Թ. Աքչամի, Մուրատ Պէլկէի, Օրալ Զալըշլարի, Հ. Տինքի, Է. Մահչուպեանի, Օ. Փամուքի, Ռ. Զարաքօլուի նման անձնաւորութիւններէ:

Մնացեալ ստորագրողներուն մէջ քիչ մը զարմանալի է Թուրքիայէն դուրս, համալսարանի և հրատարակչականի մարզերէն հանդիպիլ հայկական անուններու: Ադամ Արքուն, Ստեփան Աստուրեան, , Ռ. Սիւնի, Տընի Փափազեան, Վահագն Տատրեան, Ժ. Լիպարիտեան, Գէորգ Պարտաքչեան մէկ քանին են անոնցմէ: Բոլորն ալ ԱՄՆ-ու զանազան համալսարաններու մէջ դասախօսական պաշտօնի տէր:

Այնպէս կը թուի որ Զուարթնոցի մաքսաւորները ձեզգդայշ քայլ մը առած են, արգելք ըլլալով հայկական հնատիպ հատորները երկրէն հանելու Ե. Թիւրքերմամի փորձին: Վկայ՝ այնքան տպաւորիչ տիտղոսներու համախմբումն ու զօրակցութիւնը, ան ալ ամսուան մը նման կարճ ժամանակի մէջ: Մինչդեռ, առնուազն թուրք երիտասարդի մը Հայաստանէն հնատիպ հատորներ հանելու արարքին չափ ծանրակշիռ որքա՛ն եղելութիւններ, օրինազանցութիւններ պարզ արձագանգ իսկ չի գտներ նոյն ընտրանիէն:

Ա. Թ.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԵՐԺՈՒՄԻՆ

Կիպրոսի կառավարութեան բանբերը յայտարարած է թէ խորապէս կ'ափսոսան Եւրոպայի մաքսային համաձայնագիրը ստորագրելով հանդերձ կիպրոսը չընճանչնալու Անգարայի յամառութեան: "Խորապէս ափսոսալի է որ անդամակցութեան թեկնածու երկիր մը կը յայտարարէ թէ չի ճանչնար մէկ անդամը այն միութեան որուն մաս կազմել կը փափաքի" ըսած է խօսնակը: Ան հրաւիրած է նաեւ Թուրքիան յարգելու Միութեան սկզբունքները որոնք հաւասար վերաբերում կը պահանջեն անդամ երկիրներու փոխյարաբերութիւններուն համար ու կոչ ըրած է որ Կիպրոսի հետ բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելու ձեռնարկէ:

Այսուհանդերձ Անգարա հիմնապէս անդիջող դիրք գրաւած է հարցին նկատմամբ. Արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ մինչեւ իսկ յայտարարած է թէ իրենք բոլոր պարտաւորութիւնները յարգած են եւ Հոկտեմբեր 3ին բանակցութիւններու սկսելու ոչ մէկ խոչընդոտ մը նացած է: Իսկ վարչապետ Թ. Էրտողան պատասխանելով իրենց յամառութեան պարագային կիպրական եւ յունական վէթոյի մը հաւանականութեան մասին հարցումին, ըսած է. "Եթէ կրնաց թող վէթօ դնեն":

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՑ Ֆահտ թագաւորը, որ հիւանդ էր աւելի քան տասը տարիէ ի վեր, մեռաւ Օգոստոս 1ին, 84 տարեկանին: Իրեն կը յաջորդէ իր խորթ եղբայրը Ամիր Սուլթան Պէն Ապտէլազիզ, 82 տարեկան, որ ազէն կը վարէր երկիրը թագաւորին հիւանդութենէն ի վեր: Նոյն օրը, նոր արքան ստացաւ "երկու Սրբազան Մզկիթներու Ծառան" տիտղոսը: Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուէր Օգոստոս 2ին եւ ներկայ կ'ըլլար նաեւ Ժագ Շիրաք: Սաուտի Արաբիա աշխարհի առաջին երկիրն է քարիւղ արտադրող, ունի 24 միլիոն բնակիչ. մեծամասնութեամբ սիւննի են, բայց բուն կրօնքը միակ է՝ վահապականութիւնը, որ կը գործադրուի ԺԲ. դարէն ի վեր, Մոհամէտ իբն ալ-Վահապի կողմէ: Ան զինակցած էր արքայական գերդաստանին հիմնադրին՝ Մոհամէտ պէն Սաուտի հետ: Հոսանքը հիմնուած է Ատուծոյ բացարձակ եւ մենաշնորհեալ միածին բնոյթին վրայ: Իր խօսքը, այնպէս ինչպէս արձանագրուած է Գուրանին մէջ, պէտք է գործադրուի առացի կերպով, ինչ որ ալ ըլլան տեղական աւանդութիւնները: Սաուտի Արաբիա զինակից է ԱՄՆ-ու հակառակ Սաուտցիներու դերին 2001 Սեպտեմբեր 11ի ահաբեկիչներուն մէջ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՍՈՒՏԱՆԻ քրիստոնեայ եւ ոգեպաշտ չրջանի ապստամբ զեկավարը՝ Ճոն Կարանկ եւ իրեն ընկերացող 14 անձեր մեռան Յուլիս 30ին, երբ Ուկանտայէն վերադարձի ճամբուն վրայ զիրենք փոխադրող թռանը չախչախուեցաւ լեռներուն մէջ: Դեռ նոր Սուտանի փոխ նախագահ նշանակուած էր եւ երբ Օգոստոս

(Շար.ը Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿ «ՎԱՅՐԵՆԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍԻՆ

Համացանցի միջոցով հասած նամակը գրուած է ոգեկոչոյս հօր մը կողմէ: Ան կը կոչուի Ռուբէն Զախոյեան ու կը պահանջէ որ զաւկին կորուստին ցաւը վերջի մը դարմանումին առաջնորդէ: Հիմնական վէրք որ ո՛չ անխուսափելի էր, ոչ ալ անդարմանելի: Ու հոս է ըմբոստացնող, ցաւցնող կէտը: Պատերազմին ճակատը թշնամիին դնդակին, ռումբի բեկորներուն տակ լինկող մը ցաւ կը պատճառէ, աչո՛ւշտ. բայց ոչ մէկ զոհի ծնողք հաշիւ կը պահանջէ կորուստին համար: Իսկ այն ցաւը որ նիւթ կ'ընէ Ռ. Զախոյեան կրնա՛ր, պէ՛տք է, պարտաղիր է որ դադրութիւն չունենար որպէս ըմբոստանալու, պահանջելու, ափսոսալու աղդակ, պատճառ:

Նշուած պարագային կորուստը կը վերաբերի 11 տարեկան աղուոր մանչուկի մը. ան զոհը եղած է երթեւեկի ճամբով մարդասպանութեան: Աւրված բառը չի սահմաներ պատահարը, քանի որ եղելութիւնը չի վերաբերիր թացառիկ դէպքի մը: Այլ երեւոյթի մը որ դաժան է ըսելս, բայց մերկ իրականութիւն, այլեւս ընթացիկ բաներու կարգը անցած է երեւանի առօրեային մէջ:

Հոն 2–3 օր անցընող գլուսաշրջիկն իսկ սարսափով կը խօսի երթեւեկի ապօրինի, անկարգ ու ազատ-արձակ կացութեան մասին: Ոչ մէկուն կանոնը չի յարգուիր, թէքնիք միջոցները –անցքի կէտ, ազդարտյ, անոնց կանոնաւոր բանիլը, եւլն.– լայն անտարբերութիւն կը վայելեն, ամէն պահ մահը պատճառելով փողոցը գտնուղներուն քիթին տակ: Յատկապէս անոնց որոնք մայթ փոխելու, լայն պողոտայի մը դիմացի ափը անցնելու պարտաւորութեան տակ կը գտնուին: Եւ ըսել որ «արկածը», անոր հետեւանքով հաշմանդամ, անկար մնալու պարագան, կամ ամէնէն ծանրակչիռ պատահարին՝ մահուան ցաւը ենթակային, մնացողին կեանքը գառնացնող միակ բաները չեն ըլլար: Կայ թերեւս անոնցմէ աւելի դաժանը. հաստատելը թէ պատահածը կըրնար չպատահիլ, երկրորդ՝ որոշ պարագաներու ամէն արկածեալի հետ կը փչրուի օրէնք կոչուածին քիթին ու բերանն ալ: Չեն գործեր արդար դատաստանի, պատիժի համակարգերը ու մնացողը հողին յանձնածին, հիւանդանոց փոխադրածին ցաւին հետ կ'ապրի վարի արտին ցորենը նկատուելով վերի արտինէն չան տեղ իսկ չդրուելու կորանքը:

11 տարեկան մանչուկին՝ Արման Զախոյեանի պարագան այս մէկը եղած է իր ծնողքին համար: Ու զաւկին մահուան մանրամասնութիւնները են որ հայրը նամակով մը երկրին ղեկավարին դիմելու մղած են:

Այդ մանչուկը՝ Արման Զախոյեան Յունիս 12ին պետական համարանիշով կառքի մը բախումով մահացու կերպով կը վիրաւորուի Երեւանի Մաշտոց պողոտային վրայ: Շարժավարը տղեկը հիւանդանոց կը փոխադրէ, անկէ կը տարուի ուրիշ մը, սակայն կարելի չըլլար կեանքը փրկել:

Հայրը երկրին ղեկավարին ուղղած նամակին մէջ դէպքը կը նկարագրէ ամենայն մանրամասնութեամբ: Տղեկը իրեն հիւր եկած ընկերը մինչեւ տեղ մը ճամբելու նպատակով փողոց կ'իջնէ քանի մը վայրկեանի համար ու չարիքը վրայ կը հասնի:

Ռուսաստան ծնած, մեծցած է Արման. երկու տարի առաջ ո՛չ տնտեսապէս, ոչ ընկերային պարտադրանք ունենալով հանդերձ, ծնողքը կը մտածեն Երեւան փոխադրուիլ, չյաւերժանալով օտարութեան մէջ: Որոշումը կը գործադրուի ու կ'երթան հաստատուելու Թումանեան փողոցի իրենց պապենական տունը: Տղեկը կարօտնալով հանդերձ Մոսկուայի իր դասընկերները, խաղընկերները, կը յաջողի չուտով նոր շրջանակ մը գտնել, հայերէն սորվիլ, ազատ ժամերու զբաղումներու ձեռնարկել, ըլլալ ուրախ երեւանցի մը:

Ինչ որ հայրը այս բաները ըսելու եւ ղեկավարին գրելու մղած է, «արկածը» պատրաստող անուշադիր, անհոգ վերաբերումն է, անոր ընկերացող կամայականութիւնը: Երեւանի ոչ մէկ քաղաքին վրայ հետիոտն ճամբորդը կընայ հանգստութեամբ դիմաց անցնիլ, նոյնիսկ երբ ազդալոյսը իրեն համար կանանչ է, կ'ըսէ Ռուբէն Զախոյեան: Պատճառը այն է որ լոյսերը հոն են, կը վառին–կը մարին, բայց զանոնք համաձայնեցնելու փոյթը չէ եղած: Անցորդին համար կանանչ լոյսին հետ ինքնաշարժերն ալ անցքի նոյն գոյնով ազդանիշը կը ստանան ու ալ ո՞ր չարժավարը կը մտածէ յարգել անցորդին իրաւունքը: Աւելորդ է ըսել որ այդ քաղաքներուն մէկնէն քանովկներուն վրայ անգամ երթեւեկի հակիչ չի գտնուիր, որոշ կարգկանոն մը բերելու համար: «Տեսուչը ստեղծուած է էնց նրա համար որ ըզբաղուի ճանապարհին երթեւեկի ու բազաֆացիների անվտանգութեամբ· այլ ոչ թէ հազար դրամանոց թղթադրամների շորթումով իրենց կողմից սիրուած "եկամտաբեր" տեղերում» կ'ըսէ նամակագիրը: Այդ տեսուչները միայն կարելի կ'ըլլայ տեսնել փողոցներուն մէջ երբ «մեծարգոյ հիւրեր» կ'այցելեն Երեւան: Ու կը հետեւի հարցումը. «Ո՞ւմն է մեր բաղաքը՝ իր բնակիչների՞նը, թէ, այսպէս կոչուած "մեծագոյ հիւրեր"ինը»:

Երկրորդ մտանհոգումը կը վերաբերի հարցին բարոյական, օրէնքի կողմին: Քաղաքակիրթ ոչ մէկ երկրի մէջ երթեւեկի պաշտօնեան որպէս ընդհանուր չգրուած օրէնք, կը վախնայ «արտօնեալ» համարանիշով կառք մը կեցնելու երբ օրինազանցութիւն խնդրոյ առարկայ է: Կը ձգէ որ թերացող չարժավարը ամենայն ազատութեամբ չարունակէ իր ընթացքը, անոր դէմ օրէնքը կիրարկելով յետագային գլխացաւ ունենալու հեռանկարին առջեւ:

Իսկ միջավայրի մը մէջ ուր այդպէս դրուած է կարգը, ո՞վ է մեղադրելին գործուած չարիքին: Շարժավա՞րը, կամաւոր կոյր հսկի՞չը, թէ ապօրինութեան զօրակից ղեկավա՛ր մտայնութիւնը: Ու այնքան առեն ոչ այնքան տարրական, այլ ծանր հետեւանքներով յղի կացութիւն մը չի սրբագրուիր, արդար է ըսածը թէ «Այս փոնի վրայ այլեւս աձիմաստ եք դառնում խելամիտ մտորումները մեր ժողովրդի հնագոյն մշակոյթի մասին»:

Վերջին հարցակէտ մը խնդրոյ առարկայ կ'ընէ առողջական համակարգը: «Երեւան բաղաքում չգտնուեց ոչ մի հիւսն, դանոց, ուր կարելի էր հասցնել մեր տղային, տեղում անցկացնել բոլոր անհրաժեշտ հետազօտութիւնները եւ կատարել բոլոր պարտադիր բայլերը, երանգայի կեանքը փրկելու համար» կ'ըսէ որդեկորոյս հայրը: Արկածին հետեւած երեք ժամուան մէջ երեք հիւանդանոց տարած են տղեկը: Այդքան յաճախակի արկածներու քաղաքի մը մէջ կարելի չէ՞ ամէն հարկաւորին տէր հիւանդանոց մը պահել. եթէ ժխտական պատասխանին մեկնակէտը միջոցներու չգոյութիւնն է, «դրանից պէտք է հայթայթուեն տօնական տարաւորութիւնների, շնորհահանդէսային ընթրիքների, վարչական շէնքերի շինարարութեան եւ չինովնիկների առանձնասենեակների բարեկարգման համար նախատեսուած ծախսերի կըրճատման հաշուին» կ'ըսէ Ռ. Զախոյեան որ կը կարծէ թէ «Մարդկանց առողջութիւնը, այլ ոչ թէ չինովնիկների յարմարաւէտութիւնը պէտք է լինի երկրի ղեկավարի գլխաւոր ուղեցոյցը»:

Նշուած պատահարին, անոր ընկերացող պարագաներուն, անոնց կարելիութիւն տուած ընթացքին մասնակցումին չափ դաժան է անգամ մը եւս անդրադառնալ որ մարդկային կեանքը չատ կոպիտ չ'արժեր Երեւանի մէջ. բացի երբ այդ կեանքը կը պատկանի "մեծարգոյ" այսինչի կամ այնինչի մը: Մնացածը կամ կը թաղուի մարդատարին անզգայ բարոյականութիւն կատարածի բնորոշումին տակ, կամ չատ-չատ կ'իյնայ մամուլի մարդու մը գրիչին տակ:

Եւ ո՞ր օրէնն ի վեր ճապկումները, անտեսումները, վրդոված են պատասխանատու դէմքեր, որպէսզի լրջօրէն մտածուի, ձեռնարկուի անփութութեան, կամայականութեան վերջ տալու մասին:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵԶՈՒՆ Ի՞ՆՉԵՐԷՆ Է

Ռ. ՀԱՍՏԻՃՃԵԱՆ

Հարցումը գայթակղեցուցիչ կրնայ թուիլ, բայց ո՛չ մէկը թող գայթակղի, որովհետեւ իրաւունք ունինք այս հարցումը ուղղելու: Հարցումը հետեւեալն է. աշխարհի բազմաթիւ գաղթօճախներէ ներս գործող հայկական հաստատութիւններուն, բայց մանաւանդ ազատ ու անկախ Հայաստանի լեզուն ի՞նչերէն է: Հայերէ՞ն է, թէ ոչ ուրիշ լեզու մը, օրինակ, անգլերէն է:

Հարցումը առաջիններուն, այսինքն Սփիւռքահայ հաստատութիւններուն համար չատ ալ ցնցիչ չէ հաւանաբար, որովհետեւ այլեւս բոլորս ալ պիտենք որ հայկական գաղթօճախներու մէջ գործող հայկական հաստատութիւնները վաղուց դադրած են հայերէն լեզուն առաջնահերթ նկատելէ: Անոնք կը գործածեն այն երկրին լեզուն, ուր կ'ապրին: Շատ լաւ է, եթէ իրենց ապրած երկրին լեզուն գործածելու քով զուգահեռ կերպով հայերէն լեզուն ալ կը գործածեն, հայերէն կարղացող ցանցառ հայերու համար: Բայց չատեր այդքանն ալ չեն ըներ: Շատեր այլեւս միայն անգլերէն, կամ ֆրանսերէն, կամ գերմաներէն, կամ թրքերէն լեզուները կը գործածեն ու պահանջքը չեն զգար անոնց քով հայերէնն ալ գործածելու: Հայկական այս հաստատութիւնները իրենց հայ բարեկամներուն ու համակիրներուն չարունակ հայկական գործունէութեան մասին նամակներ կամ հրատարակութիւններ կը ղրկեն առանց հայերէն տառ մը գործածելու: Հայկական չատ բան կայ այս գործունէութեան մէջ, բացի Հայոց լեզուէն:

Իսկ Հայաստանի համար՝ հարցումը ուղղակի գայթակղեցուցիչ է: Բայց եւ այնպէս այս հարցումը տեղին է: Հայաստանի լեզուն ի՞նչերէն է: Հայերէ՞ն, թէ անգլերէն: Թէ ինչո՞ւ կը հարցնենք, պիտի բացատրենք վարը:

Սփիւռքահայ գեղանի վրայ այլեւս չատ բնական կը գտնենք երբ հայկական հաստատութիւններէ կը տառնանք, հրաւիրատիրեր, նամակներ, թղթակցութիւններ, յօդուածներ, որոնք գրուած են անգլերէն կամ այլ լեզուով: Այնքեալ օր Պէյրութէն սրտցաւ ազգային մը Պէյրութի մէջ հրատարակուած ինչ ինչ հայկական հրատարակութիւններու կարգին մեզի ղրկած էր Հայկազեան համալսարանի 50ամեակին առթիւ սարքուած «կլոր-պանքէթ»ի մը հրաւիրատոմսը, ամբողջովին անգլերէն: Մեր սրտցաւ բարեկամը հրաւիրատոմսին վրայ իր ձեռագրով հայերէն աւելցուցած էր որ մարդ գլուխ 100 տոլարի վաճառուած այդ հրաւիրագրին վրայ հայերէն մէկ տող իսկ չկար:

Միացեալ Նահանգներու մէջ բնակող մեր մէկ բարեկամն ալ մեզի ղրկեց անցեալները Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ գումարուած հայկական բժշկական Ցրդ համաշխարհային համագումարի առիթով հրատարակուած մօտաւորապէս 60 էջէ բաղկացեալ չքեղ գրքոյկ մը, որ կրնար հպարտութիւն պատճառել ամէն հայու, որովհետեւ կը բովանդակէր պատուաբեր տեղեկութիւններ մասնակից հայ բժիշկներու ու անոնց կատարած գործին մասին: Բայց այս գրքոյկին մէջ ալ գոնէ մէկ էջ մը հայերէն չկար: Միայն կողքին վրայ երկու հայերէն նախադասութիւն.

1) 9րդ Հայկական Բժշկական Համաշխարհային Համագումար:

եւ (ճիշդ վարը գրուած ձեւով)

2) Ոսկյա Ճամբա Դեպի Առողջ Ապագա:

(Հինգ բառի մէջ չորս ուղղագրական սխալ, եթէ մեզի պիտի չըսուի որ գրուած է Հայաստանի ուղղագրութեամբ):

Այս համագումարը իսկապէս մեզի հպարտութիւն պատճառող համագումար մըն էր, որովհետեւ անիկա մեզի ցոյց կուտար թէ մեր ժողովուրդը աշխարհի ամէն կողմը միայն բժշկական կալուածէ ներս ինչ արժէքաւոր բժիշկներ ու գիտնականներ հասցուցած էր: Այս բժիշկները քով քովի կուգային «Հայկական» կոչուած համագումարով մը: Ո՛չ թէ մի-ջազգային, այլ հայկական: Կը նշանակէ որ այս բժիշկները կարեւորութիւն կ'ընծայէին իրենց հայկական ինքնութեան: Ուրեմն պէտք չէ՞ր որ կարեւորութիւն ընծայէին նաեւ իրենց ժողովուրդին լեզուին: Իրենցմէ չատեր հայերէն կրնային չդիտնալ, բայց համագումարը հայկական համագումար էր եւ պիտութեան կարգին, լաւ կ'ըլլար որ յարգուէր նաեւ հայերէն լեզուն:

Կատարեալ պատահ վստահ ենք որ կազմակերպիչները պարզապէս չէն մտածած կամ պարզապէս կարեւորութիւնը չեն գըտած հայերէն բաժին մըն ալ աւելցնելու եւ ճիշդ այդ կէտին վրայ է որ կ'ուզենք ուշադրութիւն հրաւիրել: Մեր ազգային հաստատութիւնները իրենց գործունէութեան ընթացքին սկսած են մոռնալ իրենց մայրենի լեզուն: Մենք պիտի չկարենանք պահանջել որ աշխարհի զանազան երկիրներուն ու լեզուներուն մէջ կայք հաստատած մեր ժողովուրդին զաւակները իրարու հետ ժամադրուին հայերէն լեզուով, փոխանակ անգլերէնով: Պիտի չկարենանք պահանջել, որովհետեւ պիտենք որ այսօր կարելի չէ: Բայց պէտք է պահանջենք որ գործածուած բոլոր լեզուներուն քով, եւ անոնցմէ առաջ, հայերէն լեզուն ալ յարգուի եւ ոմանց յիշեցնէ թէ մեր ժողովուրդին ու մեր հաստատութիւններուն լեզուն «հայերէն»ն է:

Ափիկա Սփիւռքահայ հաստատութիւններու մասին է:

Հիմա անցնինք Հայաստան ու տեսնենք թէ հոն ինչ կ'անցնի կը դառնայ: Քանի մը օր առաջ հաղորդուեցաւ որ Երեւանի մէջ մեծաշուքով հանդիսութեամբ բացուեցաւ չարժանկարի արուեստի նուիրուած «Ոսկեայ Ծիրան» միջազգային փառատօնը: Աչխարհի զանազան կողմերէն հրաւիրուած հայ եւ օտար չարժանկարիչներ մասնակցեցան հայ ժողովուրդի մայր հողին վրայ սարքուած այդ փառատօնին: Օփերայի չէնքին մէջ սարքուեցաւ բացման (չքե՛ղ) հանդիսութիւն մը, որքան ալ միջազգային ըլլար եւ քանի մը օտար հիւրեր մասնակցէին փառատօնին, փառատօնը կը կայանար Հայաստանի մէջ: Ուրեմն Օփերայի մէջ սարքուած հանդիսութիւնը առաջին գծի վրայ ի՞նչ լեզուով պէտք է կատարուէր, ի՞նչերէն էր Հայաստանի լեզուն:

Տեսնենք թէ «Ազգ» օրաթերթի աչխատակից Մելանիա Բաղալեան ինչ կը գրէր թերթին 14 Յուլիսի թիւին մէջ:

«Իսկ փառատօնի բացման արարողութեան վերաբերեալ պէտք էր նկատի ունենալ որ մշակութային ամէն ձեռնարկ, երբ պետական հովանաւորութիւն կը վայելէ, արդէն կ'ապահովէ գեղարուեստական ցած ճաչակով մակարդակ, առաւելաբար եթէ երգի պետական թատրոնի արուեստագէտներն են որ կը մնօրինեն: Այդ օր գաւառական խեղճութեան անճաշակութեան ներկայացում մը բեմադրուեցաւ օփերայի թատրոնի մէջ: Բացման գլխաւոր հանդիսութեան պատիւը տրուած էր երգչուհի Նունէ Խաչատրեանին եւ երգիչ Արթուր Խալիբեանին: Օփերայի սրահը լեփ-լեցուն էր, դժուար է ատոր ըսել թէ հանդիսականի քանի տոկոսն էր հայախօս, բայց յայտնապէս փառատօնը տեղի կ'ունենար Հայաստանի մէջ, եւ մեր օտարախօս հիւրերն ալ չէին մաս կը կազմէին: Խնդիրը սակայն թերաքանակը չէ: Խնդիրն այն է որ Երեւանի Օփերային թատրոնի սրահէն հայ հանդիսատեսը դուրս եկաւ խօսուածներէն գրեթէ ոչինչ հասկնալով: Տպաւորութիւնն այն էր որ պատճէններու փոխնիփոխ ընթերցումով, հաղորդավարները անգլերէնի քննութիւն կու տային հանդիսաւորապէս: Ամբողջ յայտագիրը գործադրուեցաւ անգլերէնով, բացի Վ. Օսականեանի նախագահ Քոչարեանի ուղերձի ընթերցումէն, այդ ալ կ'երեւի անոր համար որ չէին կրցած հասցնել թարգմանութիւնը: Եւ հայերէն էր նաեւ միայն փառատօնի նախագահ Յարութիւն Խաչատրեանի խօսքը: Այս վերջինն ալ կասկած արտայտեց թէ իր խօսքերը եսայեանի կողմէ ճիշդ էին թարգմանուեր, ուստի 1-2 նախադասութիւն միայն ըսելէ վերջ իր խօսքը փակեց, վերջացուց»:

Երկարաչունչ յօդուածին մէջ մատնանշուած միւս խայտառակութիւններուն վրայէն լուռ պիտի անցնինք, միայն մեր ընթերցողներուն պիտի յիշեցնենք թէ ելոյթ ունեցեր է նաեւ նշանաւոր չարժանկարիչ Աթոմ Եղոյեան, որուն անգլերէն

ՔԻՉ ՄԸ ՇԱՏ ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ

Աշխարհի հրատապ առօրեային մէջ չատ մեծ ուշադրութիւն չդրաւեց, բայց կիրակոսեանի նախագահական ընտրութիւնը (Յուլիս 10) Ք. Պաքիւեի աւելի քան խախխախիչ յաղթանակով հետաքրքրական երեւոյթ էր։ Մանաւանդ որ ան գործած էր նոյն այն մեթոտները որոնք այնքան քննադատուած էին տակաւին երէկ, "Կակաչերու յեղափոխութեան" նախաճեռնող ընդդիմութեան կողմէ։ Այդ միջոցները կը կոչուէին ազդեցութեան չահագործում, անսահման չափով պարտադրանք։ Շնորհիւ անոնց ձեռք ձգուեցաւ "յաղթանակ" մը որ 90% համեմատութեամբ քուէ կեղրոնացուց Ք. Պաքիւեի անունին։ Համեմատութիւն որ չէր արձանագրուած նոյնիսկ անցեալին, օրինակ ճամբուած նախկին նախագահ Ա. Ակայեւի օրով։

Երկրին լրագրողներէն մէկը չէչտելով անբնական արդիւնքը, կը յիշէ նախագահ Պուտինի լաւնոակաղ պատասխանը Կուրսկի ընդծովեայ ընկկղմելուն առթիւ. ան, պատասնախած էր ամենայն պաղարիւնով թէ նաւը ընկղմած էր, այդքան։ Նոյն ընթացքը ունեցած է կիրգիզ նորընտիր նախագահն ալ երբ ստացած քուէներուն համեմատութիւնը խնդրոյ առարկայ եղած է։ "Ասպէս է" պատասխանած է, առանց յաւելեալ բացատրութեան պէտք զգալու։

Լրագրողը որ իր ասպարէզին պահանջած հետաքրքրասիրութիւնը ունեցող մը պէտք է ըլլայ, կը գրէ թէ հարցը պեղելու որամադրութիւն ունեցողին, այդ ընտրութիւնը զուարճալի աշխատանք կը խոստանայ. ամէնէն տարօրինակը հաստատելն է թէ թեկնածուներէն Պ. Օուլու միայն 56 հազար քուէ ստացած է, մինչդեռ մասնակցելու նախապայման 50 հազար ստորագրութեան փոխարէն, ամենայն հանգստութեամբ 180 հազար հաւաքած էր։ Կայ Օ. Էս. Սէ. Ը.ի դէսպերուն տեղեկագիրն ալ որ հրապարակուած թիւերը "ոչ իրապաշտ" որակած է։

Պարտեալ թեկնածուները բոլորն ալ յայտարարած են թէ պետական վարչամեքենային ճնշումը չատ մեծ էր. ընտրողներու կարեւոր խումբեր տարուած էին քուէարկութեան դրասենեակները, հաւաքական ձրի ճաշեր կազմակերպուած։ Թեկնածուներէն մէկը նոյնիսկ ըսած է թէ ուսանողներու խումբեր տարուած են դրասենեակէ դրասենեակ, որպէսզի մէկէ աւելի անգամներ քուէարկեն։

Ուշադրութիւն գրաւած է դէսպերու չատ փոքր թիւն ալ։ Լրագրողը կ'ըսէ թէ ատիկա թերեւս միջազգային մարմիններու աւելորդ ծախքէ խուսափելուն արդիւնք էր, քանի որ վստահ էին թէ որքան ժողովրդավարական եւ թափանցիկ պիտի ըլլար ընտրութիւնը։ Ներկայ դէսպերու նշմարածներէն էին քուէատուփերուն մէջ խառն ի խուռն լեցուած քուէները, ինքնութեան թուղթերու ոչ լուրջ քննութիւնը, պիրենք լռեցնելու փորձերը, եւլն.։

Զուարճալի է կարդալ որ երկրին քուէարկելու իրաւունքին տէր քաղաքացիներուն թիւը 2.558.000 էր։ Ըստ կեդր. ընտրական յանձնախումբին, 75% եղած է մասնակցութեան համեմատութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ թէ 1,918.500 հոգի քուէարկելու գացած է։ Մինչդեռ նոյն դրասենեակէն յայտարարուած է թէ միայն 1,5 միլիոն քաղաքացի մասնակցած է ընտրութեան։ Նկատի առնելով հանդերձ որ կարդ մը ջրասենեակներ մասնակցողներու թիւը չեն ղրկած կեդրոն, լրագրողը կ'ըսէ թէ մեծ է տարբերութիւնը։

Կայ արտասահման գտնուող կիրգիզներուն պարագան ալ. մէկ միլիոնի չափ է անոնց թիւը. լրատուիւնները յայտնած են թէ անոնցմէ միայն քանի մը տասնեակ հազար քուէ գործածած են։

Եզրակացութիւնը՝ կիրգիզ ժողովուրդը պէտք է ընտրութիւն մը ըլլ սատակական թուաբանութեան մը եւ համր ժողովրդավարութեան մը միջեւ...

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ իր քնակարանին մէջ, Յուլիս 21ին, իր մահկանացուն կնքած է ազգային բարերարուհի "Պօղոս եւ Սիրանոյշ Ազզումանեան" հիմնարկի նախագահուհի Տիկին Սիրանոյշ Մեծատուրեան, կողակիցը Հայ առաքելական եկեղեցւոյ Կեդր. վարչութեան նախագահ եւ ծանօթ բարերար Արմէն Մեծատուրեանի։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յուլիս 23ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Արարողութեան նախագահած է Գիւսակ Արք. Մուրատեան։ Մասնակցած են Պրազիլիոյ թեմի առաջնորդը՝ Տաթեւ Արք. Ղարիպեան, Ուրուկուայի թեմի առաջնորդ Յակոբ Արք. Փէլճեան, ինչպէս նաեւ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ առաջնորդ Վարդան Եպիսկ. Պօղոսեան եւ փապլօ Վրդ. Հէքիմեան, ներկայ եղած է նաեւ Հայ աւետարանական եկեղեցւոյ կողմէ վերապատուելի Ենովք Էքիւեան։ Իր դամբանականին մէջ, Գիւսակ Արք. ծանրացած է ողբացեալին բարեսիրական գործունէութեան վրայ։ Դամբանականներ խօսած են նաեւ եկեղեցւոյ վարչութեան փոխ նախագահ տոքթ. Ալպէրթ Ճերեճեան, ՍԳԼ կրթական հաստատութեան տնօրէն Պետրոս Համեան, Արմենիս–Արխենթինա վարժարանի տնօրէնուհի Մակտալենա Տոս Սանթոս եւ հայ կաթողիկէ Վարդան Եպիսկ. Պօղոսեան։ Տաթեւ Արք. կարդացած է Հայաստանի Արտաքին նախարար՝ Վ. Օսկանեանի, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսի, Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայր Հ. Եղիա Վրդ. Քիլապեանի, Երեւանի թիւ 76 "Արժանթինեան Հանրապետութիւն" վարժարանի տնօրէնուհի Սվետլանա Փիլոյեանի, Հայաստանի նախկին նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի եւ այլ անձերէն ստացուած ցաւակցական դրութիւնները։ Նախապէս ալ Գիւսակ Արք. հանգուցեալին ամուսնոյն փոխանցած էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ցաւակցութիւնը։

ԳՆԱԼԸի Կազդուրման կայանին բացումը կատարուած է Կիրակի, Յուլիս 17–ին, կրօնական թէ աշխարհիկ հանդիսութիւններով եւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, արարողութեան նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք։ Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Կազդուրման կայանի հիմնադիրներէն՝ Գարեգին և Շնորհք Պատրիարքներու եւ բարերարներու հոգիներուն։ Քարոզած է Մեսրոպ Պատրիարք ծանրանալով մանուկներու հոգ տանելու եւ զանոնք ընկերութեան եւ ազգին որպէս օգտակար անհատներ դաստիարակելու վերաբերյալ։ Եկեղեցական արարողութեան յաջորդած է սիրոյ սեղան մը որու եւս նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք։ Հանդիսութեան բացումը ըրած է Օր. Թամար Գարասու, որ հրաւիրած է Նազարէթ Պալը, նախորդ տարիներու պէս ըստանձնելու իր պաշտօնը։ Ան ողջունած է ներկաները եւ դրուատած հաստատութեան առաքելութիւնը, կանդ առնելով անոր 40 տարիներու չարունակական գործունէութեան վրայ եւ երախտագիտութեամբ յիշած է Գարեգին եւ Շնորհք Պատրիարքները, որոնք հեռատեսութիւնն ունեցած էին հիմնելու նման հաստատութիւն մը։ Ապա առած է կազդուրման կայանի խնամակալութեան ատենապետը՝ Սեւան Ջաւուշեան, որ չեշտելէ ետք թէ հաստատութիւնը կանգուն կը մնայ շնորհիւ բարեսէր անձերու հոգածութեան եւ խնամքի, անդրադարձած է այն ցաւալի իրողութեան որ կը սպառնայ 15 – 20 տարեկան պատանիներուն։ Անոնք ենթակայ են զանազան վտանգներու, ուստի պէտք է ճար մը գտնուի այդ պատանիները հակակշռելու եւ զանոնք հսկողութեան տակ առնելու։ Յայտարարուած է որ Գերմանի Աւետարանական եկեղեցին մեծ գումարով մը իր ժանդակութիւնը բերած է կազդուրման կայանին եւ այդ առթիւ Պատրիարքը արձաթեայ ափսէ մը նուիրած է եկեղեցւոյ ներկայացուցչին։ Արտայայտուած է նաեւ կղզիներու գաւառապետը։ Խօսելու հրաւիրուած է կայանի նորընտիր տնօրէնուհին Թալին Նաշիր։ Դործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։ Փակման խօսքը արտասանած է Մեսրոպ Պատրիարք։ Նախորդ օրը, տեղւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հաւաքական մկրտութիւն մը կատարուած է Գարակէօզեանէն եւ Գալֆայեանէն 16 տղաներու եւ աղջիկներու, 5էն 15 տարեկան։

*
**

ՄԵՆ ԿՂԶիի Սան Փասիֆիքօ եկեղեցիին մէջ, Կղզիներու փառատօնի չրջագծիին մէջ, Յուլիս 17ին Ս. Վարդանանց երգչախումբը համերգ մը կազմակերպած է, որ հայ եւ օտար արուեստասէրներուն ներկայացուցած է որակաւոր յայտագիր մը։

ԱՆԻՆԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՏԷՐ ՋՕՐԻ ՄԷՋ

– Ինչպէ՞ս, հարցուց։

– Օրինակի համար եթէ տեղեկագիր մը տան ձեզի իմ մասիս եւ դիս իբրեւ վտանգաւոր յեղափոխական մը կամ լրտես մը ներկայացնեն, ի՞նչ պիտի ընէք դուք։ Ստիպուած էք հաւատալու իրենց ըսածին քանի որ պաշտօնական հանգամանք մը ունին։

– Այնպէս է, ըսաւ հարիւրապետը։

– Ասոր համար կը խնդրեմ որ, չարունակեցէք, ինծի հրաման տաք կրկին Թըրքական մէնզիլը վերադառնալու, ուր Սէիտ Համիտ պէյ կրնայ դիս պաշտպանել։

– Սպասէ՛, ըսաւ ինծի, անգամ մը խօսիմ Պ. Շուլցի հետ եւ ըստ այնմ կարգադրութիւն մը կ'ընենք։

Հարիւրապետ Շուլց Թրքական ըսպայակոյտին մէջ էր եւ Հալէպցին եկած էր կարգ մը զինուորական կարգադրութիւններ ընելու համար։ Զուտ գերմանացի մըն էր որուն ռազմագիտական կարողութիւնները կը գովէին։ Թրքական մէնզիլը կը պաշտօնավարէր եւ միւֆէթթիչին համահաւասար դիրք մը ունէր։ Այդ գերմանացին սակայն, պէտք է խոստովանիլ, չատ ազնիւ եւ բարի անձ մըն էր եւ մասնաւորապէս համակրանք մը ցոյց կուտար ինծի հանդէպ։

Հետեւեալ օրը Պ. Էմվալ, դիս կանչեց իրեն մօտ.

– Անհոգ եղիր, ըսաւ, եթէ որ եւ է բան մը պատահի՝ քեզ պիտի պաշտպանենք, սակայն զատ քու մասիդ միւֆէթտարըճին ալ պիտի խօսինք եթէ հարկ ըլլայ։ Արդէն երէկ ղրկացի տեղի տալուս, պէտք չէր թոյլ տայի որ հոս գտնուղ հայերը հարցաքննէին... այս մասին պիտի երթամ խօսելու միւֆէթտարըճին։

Արդարեւ քիչ յետոյ երկուքս միասին գացինք պէյէտիէն ուր կը գտնուէր միւֆէթտարըճը։

Պ. Էմվալ պատմեց առջի օրուան ոստիկանական այցելութիւնը եւ հարցուց թէ միւֆէթտարըճը տեղեկութիւն ունէ՞ր ատկէ։

– Ո՛չ, տեղեկութիւն չունիմ, պատասխանեց այս վերջինը։

– Ուրեմն ոստիկանապետը ինքն իր գլխի՞ն ըրած է այս բանը։

– Այնպէս կ'երեւայ։

– Ամէն դէպքում թոյլ պիտի չի տամ որ մեր մէնզիլը գան ու այս տեսակ քննութիւններ կատարեն։

– Բացարձակապէս իրաւունք ունիք։

– Եթէ յանցաւոր մը կամ գող մը գըտնըւի մեր քով ծառայողներուն մէջ, այն ատեն, եթէ պէտք ունենամ ոստիկանութեան օժանդակութեան, իրեն դիմում կ'ընեմ բայց չեմ ներեր որ առանց իմ կողմէս դիմումի՝ մեր գործերուն խառնըւին։

– Ես ոստիկանապետը կը կանչեմ եւ պէտք եղածը կը խօսիմ, խոստացաւ միւֆէթտարըճը։

Այս դէպքը առաջին բաղխումը եղաւ գերմանն մէնզիլին ու թուրք քաղաքային իշխանութեան միջեւ։

Միւֆէթտարըճը, կ'երեւայ թէ «պէտք եղածը» խօսած էր, որովհետեւ ոստիկանութեան կատարած քննութիւնը անհետեւանք մնաց։

*
**

Բացի հարիւրապետ Էմվալէն, իբրեւ քարտուղար մէնզիլի մէջ կը ծառայէր յիսնապետ Կէպարթ, որ չատ համակրելի եւ սիրուն երիտասարդ մըն էր եւ աւելի անգլիացիի կը նմանէր քան գերմանացիի. արդէն մայրը անգլիացի է եղեր։ Դրժբախտաբար մէնզիլ գալէս քանի մը օր ետքը զինուորական պաշտօնով Հալէպ մեկնեցաւ եւ անոր յաջորդեց յիսնապետ Կերհարթ որ Ապու Քէմալէն եկաւ։

Այս վերջինը բո՛ւն գերման զինուորականի անտանելի տիպարն էր։ Ինքնահաւան, մեծամիտ, դաժան ու ծայրայեղօրէն օրինապահ եւ միանգամայն դիւրագրգիռ ու բարկասիրտ։

Հազիւ 25 տարեկան, դաժան դէմքով երիտասարդ մըն էր, աստուածաքանութեան ուսանող, որ պատերազմի յայտարարութենէն յետոյ զէնքի տակ կանչուած էր եւ մեկնած էր Կալիցիայի ճակատը ուր ռուսական զնդակ մը վզին մտած ու ծոծրակէն դուրս ելած էր։ Ասոր վրայ՝ զինքը ծանր վիճակի մէջ փոխադրած էին Պէրլին զինուորական հիւանդանոցը ուր քանի մը ամիս մնալէ ետքը, բոլորովին ապաքինած էր եւ ղրկուած Պաղտատ։ Պաղտատի անկումէն ետքը եկած էր Ապու Քէմալ եւ անկէ ալ Տէր Զօր։

(Շար. 105)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Տէր եւ Տիկին կարպիս Զըրբաչեան 300 Եւրօ։

SYRAN ZGOJEHEAN
եւ
LEVON CHARCHEHEAN
ամուսնացած
ՀԱԼԷՊ,
2005 *ՅՈՒԼԻՍ* 31

RENTREE SCOLAIRE

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

⁂

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

La Section **«Archalouys Tatéossian»** de la C.B.A.F. organise UN

Week-end à Londres

Les 22 et 23 octobre

Voyage en Eurostar et hébergement en hôtel 4 étoiles, près de Victoria Station et du Palais Royal.

- Prix : 175 Euros par personne comprenant le transport, l'hébergement en chambre double avec petit-déjeuner.
- Renseignements et inscriptions : auprès d'Araxie : 01 39 83 71 19
- Le nombre de places est TRES limité.
- Fin des inscriptions : **15 août.**

–ԱՍՏՈՒԱԾԱՓԻՆ–

Ա ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՌԻՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14

ԵԿԱՒԵՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՐԲՈՒՀԻՈՑ ԱԱՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ եւ Պատարագի մատուցմամբ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին։
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի տարուան խաղողի երախայրիք ժկոյժնեբու օրհնութիւն։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԴՈՒՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ
եւ Առաջնորդ Փարիզի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15

Ցիշատակ Մեռելոց
Տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնի
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ եւ Պատարագի մատուցմամբ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11·30ին։

⁂

ԱԷՆ ԼՒՒ – ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ ժամը 11·30ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԳ. ՏԷՏԷՒԱՆ

CHAVILLE
EGLISE
SAINT GREGOIRE L'ILLUMINATEUR

INFORMATION

Pendant la saison d'été, il n'y aura pas de messe : **les dimanches 7, 21 et 28 août.**

Le dimanche 14 août, à l'issue de la messe de l'Assomption, se déroulera la traditionnelle cérémonie de bénédiction du raisin.

Les offices reprendront normalement **à partir du dimanche 4 septembre.**

ՎԱՐԱԳԱՅՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՒԱՆՑ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14։ Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի։
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12ին։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15։ Ցիշատակ Մեռելոց։
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Հոգեհանգիստ վասն համօրէն հնչեցեալոց՝ ժամը 12ին։

⁂

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14։ Տօն է Աստուածածնի։
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ Լիոնի եւ Շրջակայից
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը։
Այն հաւատացեալները որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը։

⁂

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՐՍԷԼ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14։
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց
Պատարագի ընթացքին կը կատարուի "Օրհնութիւն խաղողոյ" աւանդական արարողութիւնը։
Անոնցմէ որոնք կը փափաքին այս առիթով խաղող նուիրել, կը խնդրուի տեղեակ պահել Մայր Եկեղեցւոյ Դիւանատունը. հեռ. – 04 91 77 84 70։

(Շար. Ա. էջէն)

1ին իր մահուան լուրը հաղորդուած է, բուռն բախումներ ծայր տուած են Խարթումի մէջ եւ երկրին հարաւը։ 24 մեռեալ կար եւ բազմաթիւ վիրաւորներ։ Ընդդիմադիրներ եւ դէտեր համոզուած չեն որ արկածի հետեւանք է թռանին ջախջախումը, հակառակ արուած բացատրութիւններուն ըստ որոնց տեսանելիութիւնը խնդրոյ առարկայ եղած է։

ԼԻԲԱՆԱՆի վարչապետը՝ Ֆուատ Սինիորա պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Սուրիա, բարելաւելու համար երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, որոնք վատթարացած են սուրիական զօրքերուն Լիբանանէն հեռանալէն ի վեր։ Սինիորա կ'ուզէ Դամասկոսի հետ հաստատել "առողջ յարաբերութիւններ հիմնուած փոխադարձ յարգանքի եւ հաւասարութեան վրայ"։ Միւս կողմէ, Յուլիս 30ին, կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացած է Խորհրդարանէն 92 ձայներու մեծամասնութեամբ։ 14 երեսփոխաններ դէմ քուէարկած են, երկու ուրիշներ ձեռնպահ մնացած են. 20 երեսփոխան ալ ներկայ չեն եղած։

ՋԷՋԷՆԻՈՑ պատերազմիկ պարագլուխը՝ Շամիլ Բասայեւ հարցազրոյց մը տուած է ամերիկեան ԷՑ. ՊԻ. ՍԻ. կայանին եւ այդ առթիւ խոստովանած.– "Այո, ահաբեկիչ մըն եմ"։ Ռուսաստանի իշխանութիւնները ամերիկացի պաշտօնատարը կանչած են իրենց բողոքը արտայայտելու համար այս տեսակցութեան պատճառաւ։ Բասայեւ մեղադրած է Պուտինի կառավարութիւնը որ "զաղթատիրական պատերազմ" մը կը մղէ Զէչէններուն դէմ։ Կ'ըսէ.– "Կ'ընդունիմ որ դէշ մարդ եմ, աւազակ մը, ահաբեկիչ մը, բայց գիրենք ի՞նչպէս կը կոչէք։ Ռուսերն են ահաբեկիչները։ Մենք կը կռուինք մեր ազգային անկախութեան համար"։

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆ այլեւս վերջ տուած է ԱՄՆ–ու չնորհած իր արտօնութեան՝ օգտագործելու Քարշի Խանապատ օդակայանը որպէս խարիսխ։ Ըստ "Ուաշինկթըն Փոսթ"ի, Ուզբեկիստան 120 օրուան պայմանաժամ մը տուած կ'ըլլայ Ուաշինկթընի որպէսզի պարպէ Քա–2 օդակայանը։ Հոն՝ Ուզբեկիստանի հարաւը կը հսկի մարզասիրական օժանդակութիւնը, որ ցամաքի ճամբով Աֆղանիստան կը փոխադրուի։ Երկու երկիրներու յարաբերութիւնները վատթարացած են, երբ Ուաշինկթըն քննադատած է Անդիճանի ապստամբութեան բիրտ զսպումը։

ԳԱԼՎԻՒ (Գորսիքա) վրայ Գաճատէր մը ջախջախուած է Օգոստոս 1ի առաւօտուն, երբ օդաչուն եւ ժամանակ օդաչուն կը պայքարէին մարելու համար հրդեհները, որոնք ոճրային բնոյթ ալ ունէին։ Վրդովումը մեծ է։

ԻՒԱՒԻ մէջ, 32 հոգի եւս մեռած են չարաթաւերջին ոճրափորձերու հետեւանքով, կան նաեւ 32 վիրաւորներ։ Այս գոհերուն 25ը իրաքեան բանակի նորակոչներ են։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ, ուղղագրութեան բարեփոխումը բանավէճի նիւթ եղած է առնուազն երկու կարեւոր չրջաններու մէջ՝ Պաւարիա եւ Հիւսիսային–Վէսթֆալիոյ Ռենանին, որոնք որոշած են չեզոքցնել նոր կանոնագրութիւնը, ըստ որուն հին եւ նոր ուղղագրութիւններու գործածութիւնը վերջ կը գտնէր Օգոստոս 1ին։ Կացութեան բարդութիւնը բացատրելու համար "Զուտտոյչէ Ցայթունկ" օրաթերթը նկար մը հրատարակած է որ այրուբենի դիրերով ապուր մը կը ներկայացնէ, չիմոթութեան պատկերը պարզելու համար։ Հարցը մեծ աղմուկ հանած է եւ որոշումին առեն ալ (1998) դիմումնագիր մը 220 հազար ստորագրութիւն ժողված է հրաժարելու համար նոր ուղղագրութենէն։ Քեռագային ալ նման բազմաթիւ դիմումներ եղած են ՍահմանադրականԱտեանին և Վարչական Բարձրագոյն Դատարանին։ Շլէսվիկ–Հոլշթայնի մէջ, հանրաքուէ մըն ալ եղած է, ուր բնակիչները կը մերժեն նոր ուղղագրութիւնը։ Բողոքին գլուխն են սկիզբէն, հրատարակիչներն ու գրադէտները։ Առաջին թերթը որ ձայն բարձրացուցած է "Ֆրանկֆուրթեր Ալկըմանյէ Ցայթունկ"ն է որ 1999ին կ'որոշէր հին ուղղագրութեան պահպանումը տարուան մը փորձէ եւս։ Գալով հրատարակիչներուն, կ'անտեսեն նոր կանոնները, հետեւելով կէօթէի խրատականին՝ "Ինչ որ պէտք է նկատի առնել, չի կայանար անոր մէջ որ բառը այսպէս կամ այնպէս գրուած է, այլ անոր մէջ որ ընթերցողները հասկըննան թէ ի՛նչ լսել կ'ուզուի"։ Ընդհանուր ձեւով Գերմանացիներու 61%ը կը մերժէ նոր ուղղագրութիւնը, ըստ հարցախոյզի մը։ Սկիզբը բարեփոխումը կը ձգտէր աւելի յստակացնելու լեզուն, տարիներու ընթացքին պարզուեցաւ որ քաղաքական խեղկատակութեան մը վերածուած է։

ԱՂԱՍԻ, 35 տարեկան, իր ասպարէզին 60րդ տիտղոսը չահած է Լոս Անճըլըս երբ մէկ ու կէս ժամուան մէջ յաղթած է (6–4, 7–5) լիւքսանպուրկցի Ժիլ Միւլէրի։ Ջախջախիչ պարտութիւն մը կրած էր Ռոլան Կառոս սիաթիքի պատճառով. գոհ է հիմա որ վրէժը լուծած է։

L'ESPOIR POUR L'ARMENIE
Association humanitaire
organise un

Voyage en Arménie et au Karabagh

DU 22 SEPTEMBRE AU 3 OCTOBRE

Responsable du voyage : Boros HALADJIAN
8 avenue Salvador Allende — 69100 VILLEURBANNE
Tél. : 04 78 89 28 07— Fax : 04 72 82 09 70

- **Prix :** 1300 Euros pour 12 jours.
- **Le Prix comprend:** Le transport aérien, Paris-Erevan A/R, sur vol régulier, les transferts aéroport-hôtel-aéroport, les trajets intérieurs en autocar, l'assistance d'un accompagnateur, un guide francophone, hébergement à l'hôtel: 3 étoiles, sur la base d'une chambre double, la pension complète du premier au dernier jour sauf un dîner, les visites, excursions et animations mentionnées au programme.
- **Le prix ne comprend pas :** Les frais de visa pour l'Arménie 30 Euros et le Karabagh 25 Euros à ce jour, les taxes d'aéroport de Paris et de sortie à Erevan environ 70 Euros à ce jour, les boissons et les dépenses d'ordre personnel, les pourboires, le spectacle à l'opéra, le supplément chambre individuelle.
- **Formalités :** Passeport en cours de validité et visa.
- **Santé :** Aucune vaccination n'est obligatoire. Prévoir des médicaments de base.
- **Climat :** Chaud dans la journée, plus frais dans la soirée.
- **Monnaie :** La monnaie locale est le dram, 1 Euro = 650 drams au cours d'aujourd'hui.
- **Décalage horaire :** En été + 3 heures.
- **Heures de vol :** Environ 5 heures.
- **Courant électrique :** 220 volts à l'hôtel, prises à la française.

Pour tous renseinements s'adresser à :
Boros HALADJIAN : ☎ 04 78 89 28 07

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 4
JEUDI
4 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·259 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·259

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԽՍՏԱՑՈՒԻՑ ԻՐ ԴԻՐՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Տ. ՏԸ ՎԻԼԼԷՓԻՆԷՆ ԵՏՔ ՇԻՐԱՔ ԱԼ ԴԷՄ Է ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՊԱՏՃԱՌԱՅ

Երեքշաբթի, Օգոստոս 2ին է որ, երբ տեղի կ'ունենար Նախարարաց Խորհուրդի վերջին նիստը նախքան արձակուրդը, Տ. տը Վիլլեփէն, ապա Շիրաք խիստ յայտարարութիւններ կ'ընէին Թուրքիոյ անդամակցութեան առընչութեամբ:

Նախ, Ճայնասփիւռի Եւրոպա 1 կայանէն է որ Ֆրանսայի նախարարապետը կը յայտարարէր վճռական չեշտով.- "Ըմբռնելի չեմ գտներ որ բանակցութեան որեւէ գործընթաց սկսի երկրի մը հետ որ պիտի չճանչնայ Եւրոպական Միութեան ամէն մէկ երկիր": Նախապէս ալ, Տ. տը Վիլլեփէն յիշած էր որ Թուրքիա լսած էր թէ մաքսային ընդլայնման համաձայնագրի առորագրութիւնը չի նշանակեր որ կը ճանչնայ Կիպրոսը: Ծանօթ է որ Անգարա նման յայտարարութիւն մը կցած էր իր հաւանութիւնը տալէ եւ համաձայնագիրը առորագրելէ եառ Պրիւքսէլի իր դեսպանին միջոցաւ ("Ցառաջ", Օգոստոս 2): Այս յայտարարութենէն քիչ եառ, Նախարարաց Խորհուրդի նիստին, Հանրապետութեան նախագահը չեշտած էր, զօրավիգ ըլլալով իր վարչապետին՝ "ինչպէս ըսած է նախարարապետը, կարելի չէ ըմբռնել բանակցութիւններու ձեռնարկել երկրի մը հետ որ չի ճանչնար Միութեան անդամներէն մէկը": Դիտել կը տրուի որ Շիրաք երբեք այսքան հեռու չէր գացած բանակցութիւններու կապակցութեամբ, ինչ որ ամէնէն աւելի կողմնակից էր Թուրքիոյ անդամակցութեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ՆՈՐ «Ո՛Չ»Ը

Կիպրոսի ճանաչումին բերժումի Անգարայի յայտարարութիւնները եւ վարչապետ Վիլլեփէնի խօսքերը դոհունակութիւն պատճառած են Թուրքիոյ անդամակցութեան ընդդիմադիր 90 երեսփոխաններու խումբին: Անոնց հրապարակած հաղորդագրութիւնը յոյս կը յայտնէ որ վարչապետը անտեղիտալի կը գտնուի եւ իր խօսքը լսելի կ'ընէ եւրոպական յեառագայ հանդիպումներուն: Հարց կը տրուի թէ ի՛նչպէս կարելի է բանակցիլ Թուրքիոյ հետ որ կը յամառի չճանչնալ կիպրոսը եւ պաշտօնապէս տակաւին չէ ճանչցած Հայկական Ցեղասպանութիւնը:

Կրկնելով Թուրքիոյ անդամակցութեան «Ո՛չ»ը, խումբը կը չարունակէ կողմնակից ըլլալ առանձնաչնորհեալ գործընկերութեան:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆիկարոյի Պոլսոյ թղթակիցները կը տեղեկացնեն որ Օգոստոս 2ի իրիկուան մօտ, մամուլը մեծ խորագրեր կը պատրաստէր եւ լրագրողները պիտի անդրադառնային Ֆրանսայի դիրքին, զոր դատճանութիւն կը նկատէին: Բարկութիւն եւ մտահոգութիւն խառնուած էին: Ֆրանսայի դիւանագէտի մը համար Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները պիտի վատթարանան: Ըստ իրեն, իրաց այս կացութեան մէջ, Անգարա չի կրնար ճանչնալ Կիպրոսը:

Արտաքին նախարար Ա. Կիւլ ալ ճըշդած է որ Թուրքիա կատարած է իր բոլոր պարտաւորութիւնները եւ կը սպասէ որ Ֆրանսա միշտ նեցուկ ըլլայ:

Իրանի հետ լուրջ տագնապ մը կրնայ ծնիլ կողմերու անվիճող դիրքին հետեւանքով: Արդարեւ, Թեհրան յստակ կերպով յայտարարած է որ պիտի չհրաժարի իր "օրինաւոր իրաւունքներէն" եւ թէ "ապառնալիքի եւ ապարդիւն կարգադրու ժամանակաշրջանը անցած - գացած է": Օգոստոս 2ին, Ֆրանսացիք, Գերմանացիք եւ Բրիտանացիք, ինչպէս նաեւ Եւրոպական Միութեան ներկայացուցիչը ըղդուշացուցած են Իրանը հիւլէական իր ծրագիրներուն առընչութեամբ: Ֆիլիփ Տուսթ-Պլաղի չեշտած է որ հարցը ծանրակշիռ է եւ կրնայ "միջազգային մեծ տագնապ մը ստեղծել": Հարցը կրնայ նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդին փոխանցուիլ, ինչ որ չատ չի մտահոգեր Թեհրանի իշխանութիւնները: Ապահովութեան Խորհուրդը մեծ բան չի կրնար ընել, մնաց որ Չինաստան եւ Ռուսաստան որեւէ պատիժի դէմ են Իրանի նկատմամբ: Ռազմագիտական վերլուծումի Ֆրանսական Հիմնարկին պեկավարը՝ Ֆրանսուա Ժերէ կը բացատրէ որ (Լիպերասիոն, Օգոստոս 3) Իրան իր իրաւունքին մէջ է ինչ կը վերաբերի ոչ պատերազմական հիւլէական ծրագրին, գերիչխան պետութիւն է եւ իրաւական գետնի վրայ իր դիրքը զօրաւոր է:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ զարկ տալու համար, Նախարարաց Խորհուրդը կարգ մը որոշումներ տուաւ Օգոստոս 2ին, որոնք անմիջապէս ալ կը գործադրուին: Այդ առընչութեամբ, Խորհուրդը վաւերացուց նախարարապետին հրամանագրերը, որոնց դլխաւորն է՝ կարելիութիւնը պաշտօնազրկելու ոեւէ աշխատաւոր, առանց արդարացումի, աշխատանքի սկսելէն իր երկու առաջին տարիներուն ընթացքին՝ այն ձեռնարկներուն մէջ, որոնք 20-էն նուազ աշխատաւոր ունին:

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ օդակայանը իսկական հըրաշք մը պատահած է Օգոստոս 2ի դիշերը երբ Էյ-Ֆրանսի Ա-340 էդպիւս մը ձախող էջք մը կատարած է, այսինքն չէ կրցած կենալ ուր որ իր տեղն էր եւ սահած է եւ փոս մը ինկած: Կարելի եղած է դուրս հանել բոլոր ճամբորդները (298 յաւելեալ 12 հոգինոց անձնակազմը) չատ արագօրէն եւ հազիւ 40 թեթեւ վիրաւորներ կային, հակառակ ստեղծուած խուճապին, երբ օդանաւը կրակ կ'առնէր: Կը կարծուի որ ահաւոր փոթորիկը պատճառ եղած է որ օդաչուն չկարենայ կեդրոնել օդանաւը:

ՄՈՍԿՈՒԱ "անբազձալի" (վերսոնա նոռ կռաթա) հռչակած է ամերիկեան ԼՑ. Պի. Սի. կայանը որ հարցազրոյց մը սկսած էր չէչէն պատերազմիկ Շամիլ Բասայեւի հետ եւ ուր Զէչէնը կ'ամբաստանէր Ռուսաստանը որ ցեղասպանութիւն կը գործէ Զէչէնիոյ ժողովուրդին դէմ: Թղթակիցներու արտօնագիրները պիտի չնորոգուին, յայտարարած է Ռուսաստանի Արտաքին Նախարարը: Հարցազրոյցը կատարած էր ռուս լրագրողը՝ Անդրէյ Բաբիցկի, որ ծանօթ է որպէս մէկը որ դէմ է Զէչէնիոյ պատերազմին:

ՊԱՍՐԱՑԻ մէջ (Իրաք) Օգոստոս 3ին սպաննուած է ամերիկացի լրագրող մը որ առեւանգուած էր նախորդ դիշերը: Եօթը ամերիկացի զինուորներ ալ զոհ գացած են ռմբակոծներու:

ՍՍՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՑ ֆահտ թագաւորին յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Օգոստոս 2ին, ըստ աւանդութեան: Դիակը քերուած է մեծ մզկիթը հոդեհանդիստի համար, ապա թաղումը կատարուած է հանրային գերեզմանատունը: Թագաւորին մարմինը սպիտակ պատանքի մը մէջ

(Շար·ը Դ· էջ)

ՈՂՋՈՅՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի 80 ԱՄԵԱԿԻՆ

Փարիզ

"ՅԱՌԱՋ" ՕՐԱԹԵՐԹԻՆ
80-ԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի "Ցառաջ" օրաթերթը, որ Օգոստոս 1ին թեւակոխեց իր հրատարակութեան 80ամեակը, Ֆրանսահայ կեանքին հարազատ հայելին մնաց իր երկար գոյութեան ընթացքին, ներկայացնելով գաղութին քաղաքական, դրական, մշակութային, հասարակութեան իրադարձութիւնները: 1925ին Շաւարշ Միսաքեանի խմբագրութեամբ սկսուած "Ցառաջ"ը հեռեւողականօրէն նպաստեց հայապահպանութեան հետ առընչուող ըսկիւռքահայ հարցերուն լուծումին եւ առաջնորդողի դերը ստանձնեց Եւրոպայի մէջ հաստատուած Հայութեան:

Հակառակ սկզբնական չրջանի կուսակցական բանբերի բնոյթին, "Ցառաջ" մշնաց չափաւորական մամուլի լաւագոյն ներկայացուցիչը, մանաւանդ 1957էն եառ՝ Սրբուհի Միսաքեանի խմբագրութեան տարիներուն: Արփի Թոթոյեանի օժանդակ խմբագրի գործունէութիւնը եւս հարըստացուցած է "Ցառաջ"ի աւանդը:

Գրական - մշակութային առաջնորդութեան ակնառու օրինակներ են Շահնուրի, Նարդունիի, Սարաֆեանի գործերուն "Ցառաջ"ի մէջ լոյս ընծայումը: Շահան Շահնուր իր "Նահանջը առանց երգի"ն նախ հրատարակեց Միսաքեանի "Ցառաջ"ին մէջ, ապա՝ որպէս գիրք հրատարակ ելաւ: 1976 Թուականէն ի վեր "Միսք եւ Արուեստ" մշակոյթին նուիրուած ամսական յաւելուածը արժէքաւոր ներդրում մըն է մեր մշակութային զարգացումի գործընթացին մէջ:

Սփիւռքի մէջ դժուար պայմաններով լոյս տեսնող որեւէ թերթի յաջողութիւն կ'ուրախացնէ մեզ, իսկ 80 տարիներու վաստակով իր առողջ գոյութիւնը չարունակող "Ցառաջ"ին տարեդարձը սրտագին կ'ողջունենք:

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՄԼՈՑ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ԴԻՒԱՆ

Ինկլվուտ, ԱՄՆ

ԻՐԱՔԻ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Թուրքիա լրջօրէն վրդոված է Իրաքի մէջ Քիւրտերու քաղաքական յառաջդիմութենէն: Մանաւանդ որ անոնք նոր պատրաստուած սահմանադրութիւնը վերոյ ենթարկելու սպառնալիքով կը ջանան կարելի առաւելագոյնը ձեռք ձգել:

Քիւրտերու դլխաւոր պահանջը այն է որ Իրաքի նոր սահմանադրութիւնը դաշնակցային բնոյթ ունենայ ու Քիւրտերու մեծ մասնակ ցութիւնը կամաւոր ըլլայ: Սիւննի նախարարները դէմ են այս վերջին կէտին, հոն երկրին մասնատումին վտանգը նշմարելով:

Էրպիլ քաղաքին քրտական խորհրդարանին նախագահը որպէս պայման սահմանադրութեան ի նպաստ քուէարկելու, թուած է նաեւ հետեւեալները. ա- Ութ տարուան մէջ Քիւրտերը ինքնորոշման հանրաքուէ մը կազմակերպեն, բ- Վերադառնան բոլոր այն Քիւրտերը որոնք վտարուած են պատմական քրտական քաղաք Քէրքիւքէն, գ- Նոյն քաղաքին այն Արաբները որոնք հոն փոխադրուած էին Ս. Հիւսէյնի օրով, մինչեւ Օգոստոս 15 մեկնին հոնկէ:

ԱՄՆ դոհ չեն մնացած ստեղծուած կացութենէն ու Պաղտատի ամերիկացի դեսպանը նախագահ Թալապանիի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է, ըսելու համար որ անհամաձայնութեան կէտերը ձգուին Դեկտեմբերի ընդհանուր ընտրութենէն եառ կազմուելիք պեկավարութեան ու մինչեւ Օգոստոս 15 նոր սահմանադրութեան վերջակէտը դրուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՀԵՏ ԴՐՕՇԱԿԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Եւրոպական Խորհուրդի Սթրասպուրկի չէնքին առջեւէն հայկական դրօշակին անհետացումը պատճառ եղած էր որ Հայաստանի մնայուն ներկայացուցչութիւնը բողոքագիր մը յղէ Խորհուրդին ընդհ. քարտուղարին: Այս վերջինին դրասենեակէն յայտնած են թէ նիւթը պարզած են Խորհուրդին չէնքին եւ չրջակայքին ապահովութեան պատասխանատու Ֆրանսական ոստիկանութեան. հաւաստիք տրուած են որ անհրաժեշտ բոլոր միջոցներուն կը ձեռնարկուի պատահարը բացայայտելու եւ ապագային նման անախորժ դէպքերէ խուսափելու համար:

*
**

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի պետական համալսարաններուն Սփիւռքէն դիմող ուսանողներու ընդունուելու պայմանաժամը երկարաձգուած է մինչեւ Օգոստոս 20: Մինչեւ հիմա ստացուած է աւելի քան 100 դիմում· մեծ մասը Վրաստանէն է, կան նաեւ Ռուսաստանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Իրաքէն դիմողներ: Կ'ակնկալուի չուրջ 400-500 սփիւռքահայ նոր ուսանող:

ԿՐԱՍՆՈԴԱՐԻ ՄԷՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԻՐԻՄՆԵՐ ՊՂԾՈՒԱԾ

Ցունիս 29ին Կրասնոդարի հայկական մէկ գերեզմանոցին մէջ չիրմներ պղծուած են, ինչպէս տեղեկացուցած է տեղական "Երկրամաս" թերթը: Քանդուած չիրմներուն բոլորին վրայ ձգուած է "Շիզոֆրէն" արձանագրութիւնը: Ներքին գործերու տնօրէնութիւնը հետաքննութեան դիմած է, յանցաւորները գտնելու համար: Տեղւոյն Հայերը բողոքի ցոյց մը ըրած են յաջորդ օրը գատապարտելու համար կատարուածը որ իրենց համոզումով ազգային խտրութեան արտայայտութիւն է:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-5

Երեւան – Յուլիս 27

Մեր փողոցի ամբողջ երկայնքին, մեծ նորութիւն կար այսօր: Երեք գոյնով ղբօշակները (կարմիր, ճերմակ, կապոյտ) քովէ քով ղրուած, կը ծածանէին Արարատեան դաշտին հասնող առաւօտեան զեփիւռին չնորհիւ, Բաղրամեան, Մաշտոցի պողոտաներուն եւ Օփերայի շրջաբակին մէջ, որ մայրաքաղաքի բնակիչներուն մեծագոյն ժամադրավայրն է այս եղանակին: Պահ մը կարծեցի թէ Ֆրանսայի նախագահը կամ վարչապետը անակնկալ այցելութիւն մը կատարած են... յանկարծ յիշեցի որ մեր նախագահը Պուէնարիա հանգստանալու գացած է: –«Իշխանութեան, վարչապետին "բազէները"ն են» լուսաբանեց ինք, Գրողներու միութեան կեդրոնին առջեւ կանգնած ծխող երիտասարդը, մեր ապագայ ՏՏ-ները, ընտրեալ երիտասարդութիւնը, էլիք, պետութեան յատուկ դուռդուրանքին առարկայ, որոնց փառատոնին համար յատկացուցած է 70 միլիոն դրամ... (գաղափար բաղդատական մը կազմելու համար՝ Գրողներու միութեան հնգօրեայ (հոկտ. ամսուն) համագումարին համար, որ կոչ ըրած է երկրապտուղի բոլոր օտար լեզուով հայ գրողներուն, տրամադրուած է միայն 4 միլիոն դրամ): Համաճայն այդ համակրելի երիտասարդին, որ կը չարունակէր ծխել, «երիտասարդական» անմեղ եւ գուրգուրոտ անունին տակ, հոն կը պատրաստուի ապագայ վառնդաւոր ցեղապաշտ սերունդ մը, որուն ողբերգական փորձէն անցած են եւրոպական մեծ ազգեր (Գերմանիա, Իտալիա, Սպանիա) համաշխարհային երկու պատերազմներու մէջտեղին եւ անփառունակ կերպով վերջացած: Մաղթենք որ մերինը երիտասարդ սերունդը արժեւորելու ճիգ մը ըլլայ միայն, ինչ որ վաղաքելի է:

Մինչեւ ժամը 10, 11 Երեւանի փողոցներով քալելը հաճելի է. լուսացած կեդրոնական փողոցներուն հաճելի խոնաւութիւնը, հետզհետէ ջերմացող օդին խառնուած՝ հաճելիօրէն կը չոյէ մարմինդ, մինչեւ որ խոնաւութենէն հետք չմնայ եւ փողոցներուն կուպրն ու մայթերու սալիկները սկսին եռալ, ընչաւութիւնդ զանգաղիլ եւ պարտաւորիս սրճարանի մը չուքին կամ հանրային պարտէզի մը նստարանին ապաւինիլ:

Այդ պահէն, տարօրինակ երեւոյթ մը տեղի կ'ունենայ և կ'երկարի մինչեւ կէս գիշեր եւ քիչ մ'ալ անդին... չջնազայող անձերու ուրուագիծ տոկոսը կը զառնայ իգական, զարոյը նոր աւարտած աղջիկներէն մինչեւ չափահաս կիները, նիհար, միջակ եւ պէր, ճաշակաւոր, բնական եւ անճաշակ տարազներով կ'երթան, ու կ'երթան, կու գան ու կու գան· ո՞ւր կ'երթան, ուրկէ՞ կու գան, կարեւոր չէ: Բացօթեայ տողանցք մըն է ամառնային տարազներու: Ոմանք այնքան ճաշակաւոր են, ներդաշնակ տարիքին եւ մարմինին, ուրախութիւն կը պատճառեն որ ճաշակաւոր, նրբին նոր աերունդ մը ծըննած է անկախութենէն ի վեր: Ուրիշներ, աւելի տարեցները, որ մի քանի տասնեակ քիլօ աւելի ունին իրենց վրայ, կարծես ծովափ ուղղած ըլլան իրենց քայլերը, պատրաստ ջուրը մտնելու... շորթ, թափանցիկ, կուրծքերը ցայտուն, պորտը բաց, երեւանի մայթերը չփոթած են Լիտոյի ծովափին կամ Նիսի Փրոմընատ տէ զ'Անկլէին հետ... չատ անգամ մտածած եմ թէ քաղաքիս հարատեւ պարսիկ, թուրք, արաբ ուսանողներուն ու զբօսաշրջիկներուն ալի՛շ ալի՛շ նայուածքներու մէջ հիացմո՞նք միայն կայ, թէ ցանկութիւն, ատելութիւն, երբ իրենց երկրին իգական սեռը աչքերը միայն ցոյց կու տայ քօղերու տակ ծածկուած գանկի խոռոչներէն... Ինծի ըսին որ սովետի առեն Ք.Կ.Պ.Ն խիստ հսկողութիւն կը կատարէ եղեր հայ ուսանողուհիներուն վրայ, զգուշացնելով օտար ուսանողներու հետ չփուելէն... հիմա մեր անկախ երկրի Ք.Կ.Պ.Ն–ն, յառաջդիմական, եւրոպացած, հայ աղջիկներու ազատ կամքին ձգած է պատուի հարցերը, քանի ինք աւելի լուրջ պարտականութիւններ ստանձնած է ընդդիմադիր մտաւորականներու եւ քաղաքագէտներու «Սատանայական» դատապրութիւնները բացայայտելու:

– Ամէն անգամ կ'առաջադրեմ թերթ չգնել եւ ամէն անգամ քնազդային հայրենակարօտ հետաքրքրութեանս զոհ կը դառնամ: Պէտք եմ խոստովանիլ որ «պարանեան» սրամիտ պատմուածքներէն աւելի միս կը զուարճացնեն մեր թերթերու «երդիծական» էջերը: Քանի մը օր առաջ իշխանամէտ օրաթերթի մը լուսանկարով առաջին էջին վրայ ցոյց կու տար թէ ինչպէս քայքայուիլ սկսած է Հանրապետութեան հրապարակի կեդրոնական նոր ճեւաւորումը որուն համար մէկ միլիոն տոլար ծախսուած է ըսին, երկու տարի առաջ: Այսօրուայ «Հայաստանի Հանրապետութիւն» իշխանութեան օրաթերթի առաջին էջին վրայ կայ նոյն հրապարակին կեդրոնական բաժինին նկարը «Նորոգուող Երեւան» խրախուսիչ տիտղոսին տակ աւելցուցած՝ «Հերթը միւսներինն է»... Ինչի՞ հերթը:

ՑԻՊԷ

Հայ զարդոցի մասին տեւաբար պէտք է խօսիլ, առանց չփոթելու այլ խնդիրներու հետ: Դպրոցը, հայկական ըլլայ թէ ոչ, ապագայակերտ առաքելութիւն ունի, հետեւաբար ան չի չփոթուիր առեւտրական հաստատութեան մը հետ, ոչ ալ ընթացիկ քաղաքական համառած մրցակցութիւններու: Դպրոցը տեւաբար պիտի յանդգնի որակի ստեղծման, ոչ թէ քաղքենի ընտրանի մը ստեղծելու համար, այլ՝ հատաբականութեան մակարդակի բարձրացման: Իրենք զիրենք յարդող պետութիւնները եւ անոնց հարազատ ու արժանաւոր ղեկավարները երկրի եկամուտներու կարեւոր տոկոսը կը յատկացնեն կրթական գործին: Նախնական ըրջաններու հիւանդագին մեծատէրեր, հսկայական գումարներ կը ծախսեն բանակին, իրենց իշխանութիւնը ամրացնելու համար, կամ իրենց անձուկ տարու համար մըտխմներ կ'ընեն կառուցամներու, Ստալինի կամ Իսի Ամին Տատա, Զաուչեսքու, կամ Սատտամ Հիւսէյն:

Դպրոցը մանդագիտական աշխատանք է, ինչ որ չաճախ չենք կրկներ, չենք յիշեցներ: Անոր կազմակերպումը եւս մասնագիտական է: Երբ ստամոքսի կեղ կ'ունենանք, կը փնտռենք բանիմաց բժիշկը, իսկ ինչպէ՞ս կարելի է ներել որ սերունդի պատրաստութեան աշխատանքը պատահականութեան ձգուի: Եթէ չկան մանդագիտական պատրաստութիւնը եւ ապա մնայուն վերանորոգումը, թարմացումը, դպրոցը կը կորսնցնէ իր խտութիւնը: Այս հրամայականը անհատական կամ հաւաքական նախասիրութիւններէ զերիվեր է, ոչ խնամի-ծանօթարեկամի, ոչ ալ խանութպանի մտեցում՝ յանուն այլանդակ խնայողութիւններու: Այս էականութեան անդիտացումը դպրոցը կը վերածէ սոսկ չէնքի, թեթեւս գեղեցիկ, կրպակի, ակումբի, զառադէմի: Դպրոցը ունի առաքելութիւն, իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր տեւականացման եւ ինքնութեան պահպանման համար դպրոցներ կը պահէ, այսինքն, անոնք քաղաքացիի պատրաստութեան եւ ազգակերտման կեդրոններ են: Պետութիւններ եւ համայնքներ հանուամանքներ սորվելիցներու համար դպրոց չեն պահեր, աւելին կը սպասեն անոնցմէ: Իսկ զոյապայքար ունեցող հաւաքականութիւն մը՝ չատ աւելին:

Հայրենահանուած հայութիւնը տոկաց եւ տեւեց իր դպրոցներով: Անոնք բնական կերպով հայեցի կրթութիւն չամբեցին, ինքնապաչտպանութեան թնազդով, նախակրթարան աւարտողներն անգամ դարձան գրասէր, գրագէտ, ուսուցիչ, քահանայ, դեր ստանձնեցին հայ կեանքի մէջ: Հայկական համայնքները եւ հայ մարդիկ, բնական է որ քայլ պահեն ժամանակին եւ չրջապատի պահանջներուն հետ, եւ դպրոցը պիտի բաւարարէ զանոնք: Այսինքն, հայկական վարժարան աւարտած տղաք կեանքի մէջ յաջողելու համար պինուած պիտի ըլլան, ստացած ըլլալով որակաւոր ուսում: Այս կէտը վիճելի չէ: Այդ որակաւոր ուսման կատարման համար անհրաժեշտ են որակաւոր ուսուցիչները, որպէսզի հայկական վարժարանի մակարդակը աւելի բարձր ըլլայ, յաջողութեան պայմանները աւելի ապահով ըլլան: Հայ տղան եւ հայ աղջիկը երբ հայերէնով աւանդուող նիւթերու ուսուցիչները քաղդատէ ուրիշներու, դէրակաւ դատումը ընդհանրապէս բացասական կ'ըլլայ: Ընդհանրապէս լաւ դէպքին վրայ պիտի պատուաստուի այն ինչ որ սովորաբար կը կոչենք հայեցի կրթութիւն, դժուար աշխատանք, քանի որ Սփիւռքի հայկական վարժարանները հայրենի հողի վրայ չեն, չունին ապահայինմշակութային չրջապատ: Հետեւաբար, այդ բացակայութիւնը հարկ է դարմանել յաւելեալ որակով, որուն համար հարկ է վճարել: Այս ճեւով կարելի կ'ըլլայ ստեղծել այն մթնոլորտը որ հայեցի կրթութեան վրայ դրուած չեշտը պատճառ չըլլայ երկրորդ դասի քաղաքացի պատրաստելու, այլ աւելին: Հայեցի կրթութիւնը պիտի ըլլայ այնպէս որ հայածնունդ տղան եւ աղջիկը հաւատարակչռուած եւ հարուստ ճեւով ապրին իրենց երկուութիւնը, առանց բախտումի, առանց տեղատուութեան, նուաճելով այն որակը զոր կարելի ըլլայ դնել միայն հայկական վարժարանի մէջ: Այսպէս չէ կացութիւնը ընդհանրապէս, ի հեճուս հայեցիին. որակով, պատրաստութեամբ, ոճիկով: Ընդհանրապէս որակի հետ, հայկական ամուր որակ պէտք է փոխանցել, որպէսզի առաջին խոշոչակը չաւէչ եւ չտանի ամէն բան: Հայախօս եւ հայկական վարժարան յաճախած տղաք եւ աղջիկներ, օտար միջավայրի մէջ չատ արագ կը տարուին հոսանքով, ինչ որ ենթադրել կու տայ հայկական որակը թեթեւ կշռած է չրջապատին յարաբերաբար:

Հայ դպրոցը, առանց վնասելու ընդհանրապէս կրթութեան, հայերէն պիտի տրվեցնէ, հայկական հայերէն, ոչ խոսնածինային լեզու, որպէսզի հայ տղան եւ աղջիկը ազգային անցեալ, ինքնութիւն եւ մշակոյթ ժառանգեն, անսեթեւեթ կերպով: Խօսքը զաչտահանդէսային կամ կիրակնօրեայ հայերէնի մասին չէ: Հայ դպրոցին մէջ հայ տղան եւ աղջիկը պատահական անցորդներ չեն, կամ պէտք չէ ըլլան: Եթէ հայ դպրոցը չնորհանացներ այս ժառանգութեան փոխանցումը եւ գիտակցութիւնը, չի կատարեր իր դերը եւ ձախաւորութիւն է ըսել թէ եղածով պէտք է գոհանալ: Դասախարատկութիւնը գիտակցած երկուութիւնը պիտի տայ քաղաքացիին: Այս նպատակներու իրականացման համար անհրաժեշտ է մշակել մանկավարժական ծրագրեր, կողմնապաչտական տխրութիւններէ, մանր հաչուապահական մտմտուքներէ եւ հանդամանքներու հետապնդումէ հրաժարելով:

Յ. ՊԱՎԵԱՆ

Յուլիս 2005

ԿՐԿՆՈՒՈՂ ՋՐՈՑՑ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՍԻՆ

ԱՆՑՈՂԻԿԸ
ԵՒ
ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻՆ
Վ Է Պ
(2 հատոր)

ՄՈՎՍԷՍ ՊԶՈՒՔՃԵԱՆ

փարիզ 2005
Տպագրութիւն Համազգայինի
"Վահէ Սէթեան" տպարանի
Պէյրութ

***

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՑ
Հայագիտական ուսումնաթերք
Թիւ 1 – 12 (Յունուար – Դեկտեմբեր)
2004

Մխիթարեան Հրատարակչատուն
Վիէննա – Երեւան 2004

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ
ՀԱՑՈՑ ՀԻՆ
ԵՒ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՆԱՆԵԱՆ

Երեւանի Համալսարանի
Հրատարակչութիւն

Հրատարակուած Գալուստ Կիւլպէնկեան
Հիմնարկութեաց հովանաւորութեամբ

Երեւան 2005

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ
ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՍԻՏՆիի Համալսարանի Սայընս Թիաթըրի մէջ, Յունիս 25ին ներկայացուած է ամերիկահայ գրող Նահապետ Մելքոնեանի "Որբին ծառը" գործը "Նոր Բեմ" թատերական ընկերակցութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ Թեմին առաջնորդին՝ Աղան Ա.րք. Պալիոզեանի եւ համագործակցութեամբ Սիտնիի Հայց. եկեղեցւոյ եւ Ա.ստուրածահայ Միացեալ Ընկերակցութեան վարչութեանց: Բեմադրութիւնը կատարած է Սագօ Կիւլէսէրեան: Թատերդութիւնը երեք արարներէ բաղկացած է եւ որպէս նիւթ ունի ամերիկահայ կեանքը, բայց սերտօրէն կապուած Մեծ Եղեռնին: Հոն ներկայ են Ցեղասպանութենէ ազատած, սակայն Թրքացած մանուկը, որ չի մոռնար իր արմատները, ազնուական հայ երիտասարդը, վրէժխնդիր հայ երիտասարդը, հուսկ երրորդ արարին մէջ վրէժխնդիր հայ երիտասարդին հօր խմբագրատունը, ուր կը յայտնուին "Մեծապատիւ մուրացականներ"ը յիշեցնող տիպարներ: Թատերդութեան արեւմտահայ հեղինակը տեղ տեղ գործածած է նաեւ տեւեւլահայերէն աւելի հարազատ դարձնելու համար իր տիպարները: Երեկոյթին բացումը կատարած է յանուն "Նոր Բեմ"ի Սեդա Բլթուլեան, թատերախաղին աւարտին ալ Նորա Սեւակեան հեղինակին կենսագրականը ներկայացուցած է:

ԻՐԱՔԵԱՆ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Բրիտանական մամուլի ծանօթ անուններէն "Օպզըրվըր" մեկնաբանելով վերջին օրերու ահաբեկչական իրերայաջորդ արարքները, հակասութիւն մը կը չեշտէ. Բրիտանացիներու ոչ արհամարհելի մեծամասնութիւն մը վարչապետ Պլէրը կը մեղադրէ Իրաքի պատերազմին մասնակցութեան համար, մինչ կողմէ անոր ժողովրդականութիւնը աննախընթաց ասպիճանի հասած է: Այսուհանդերձ ամբողջ հարցը հոն է թէ ներկայի այս վիճակը օրքա՛ն կը տեւէ:

Առաջին ոճրափորձերէն ետք, զոհերուն ու անոնց պարագաներուն, վիրաւորներուն կրած ցաւին հետ միասներուն համար մխիթարութիւնը կայ որ վտանգը անցած է ու Լոնտոնի ապրուած առաջին հարուածը նաեւ վերջինն է:

Այս ապահովութիւնը լրջօրէն խախտեցաւ նոր յարձակումներով ու մեթրոյին մէջ անմեղի մը սպանութեամբ: Մըտահոգութիւնները, վախերը նորոգուեցան ու Լոնտոնցիները վերստին դարձան ղայրին, դիւրագրգիռ: Նորէն մեթրոներու պարպումը, ահազանգներու աղմուկը յաճախակի եղան, ուղղաթիռներու հսկողութիւնը վրդովիչ: Այդ մթնոլորտին մէջ Պլէր կրկնեց իր յայտարարութիւնը թէ կարեւորը չառգնապլշն էր, թոյլ չտալը որ ահաբեկիչները մայրաքաղաքցիին առօրեան խանգարեն: Բայց ամէն մարդ գիտէ թէ ատոր գով Պլէրը իր ամէնէն մօտիկ գործակիցներուն հետ, առօրեայ աշխատանքը ընդմիջելով, վարչապետարանին գետնայարկի սրահին մէջ յաջորդական ժողովներ կը գումարէր:

Հակառակ վերջին մահափորձերուն զոհ չպատճառելուն, վախը կայ որ Բրիտանիա ծնած–մեծցած քամիքազներ անորոշ ժամանակով ջլամարտի մը ձեռնարկած են ժողովուրդին դէմ: Մանաւանդ որ կառավարութեան երիտասարդ դէմքերէն մէկը ծանր չեշտով մը ըսած է թէ այդ ջլամարտը դիւրին – դիւրին վերջ պիտի չդնէ:

Պետութեան անվթար պահպանումին ու ահաբեկչութեան դէմ թուլակամ չորակեւու մտահոգութեամբ պահպանողականներն ու ազատական–դեմոկրատներն ալ միացեալ ճակատին մաս կազմած են: Իսկ Իրաքի պատերազմին ընդդիմադիրները առաջին ոճրափորձերէն ետք լռած են, ատիկա խոհեմութիւն համարելով:

Բայց այսօր միութեան այս ճակատին վրայ սկսած են ճեղքեր դոյանալ: Անհանգստացնող հարցումներ կ'ուղղուին կառավարութեան: Նախ կայ Միջազգայինն հարցերու հիմնարկին տեղեկագիրը որուն համաձայն Իրաքի մէջ ԱՄՆ-ու հետ զինակցութիւնը անվիճելի դեր կատարած է վերջին զարգացումներուն մէջ: Կան նոյնիսկ աւելի հանգամանալից տեղեկագրեր ալ: Ինչ կը վերաբերի ժողովուրդին, հարցախոյզեր ցոյց տուած են որ Իրաքի պատերազմին ու ահաբեկչութեան միջեւ կապ տեսնողները 60% կը կազմեն, իսկ 64%ը Իրաք ներխուժումին պատճառով Թ. Պլէրը մասամբ պատասխանատու կը նկատեն Լոնտոնի ոճրափորձերուն:

Լրագրողը կ'ըսէ թէ անօգուտ է իրաքեան պատերազմին աւելորդ ըլլալը պնդողները լռեցնելու ջանքը: Աւելի տեսիլ պիտի ըլլայ ընդունիլ որ ահաբեկչութիւնը բազմաթիւ վտանգներէն մէկն էր զոր պէտք էր նկատի ունենալ պատերազմի մտնելէ առաջ: Կարելի է մտածել նաեւ որ Իրաքի եւ Աֆղանիստանի պատերազմները Բրիտանիոյ մէջ ահաբեկչութեան վտանգը չեշտեցին, իսկ Թալիպաններու եւ Ս. Հիւսէյնի զօրակիցներուն անկումը երկար ժամանակի վրայ տարածուող չահեր են ու կ'արժեն որոշ վտանգներու դիմել:

Ատով Բրիտանացիները արարքները կը բացատրեն Իրաքի պատերազմով, նոյն զօրակցութիւնը պահպանելով Թ. Պլէրի: Սակայն պէտք է որ իշխանութեան դէմքերը վերջ տան ահաբեկչութիւն – պատերազմ կապին վրայ պնդողները տխմար նկատելու:

ՔԱՂՀԱՆ

ՉԿԱԶՄԱԻՈՐՈՒԱԾ ՀԱՆՃԱՐ ՄԸ, ԹԷ ԺԻՐ ԱՇԵԱՏՈՂ ՄԸ

ՎԻՆՆԱՑԻ ՄԷՋ ՄԱՄՆԱԳԻՏՆԵՐ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՍՏՈՒԳԵԼ ՄՈՑԱՐԹԻ ՎԵՐԱԳՐՈՒՈՂ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԻ ՄԸ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹԻՒՆԸ: "ԿՐԱՄՈՖՈՆ" ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԹԵՐԹԸ ԿԸ ԳՐԷ.

Երբ Լուտվիկ Քոհէլ 1862ին հրատարակեց Մոցարթի գործերուն ամբողջական հաւաքածոն, ան ներառեց 41 համանուագներ: Այնուհետեւ անոնցմէ երկուքը՝ երկրորդ եւ երրորդ համանուագները, վերագրուած են այլ երաժիշտներու:

Վերջին դարուն բազմաթիւ այլ համանուագներ յայտնաբերուած են Եւրոպայի գրադարաններէն եւ փաստուած է, թէ անոնք կը պատկանին աւստրիացի մանուկ հանճարին: Այսօր անոր համանուագներուն թիւը կը հասնի 54ի:

Այս թիւը կրնայ չուտով աւելնալ: Վինննայի Մուղիքֆերայն արխիւը վերջերս աճուրդի մը ընթացքին գնեց "Տի."ով յօրինուած համանուագ մը, որուն կողքին վրայ գրուած է. "Համանուագ՝ Վոլֆկանկ Ամատէուս Մոցարթի":

"Սակայն նաեւ յայտնաբերած ենք, թէ նոյն գործը կը գտնուի Զաղրէպի մէկ գրադարանին մէջ՝ Տէյվիտ Ֆեսթերմայէրի անուան տակ", կը բացատրէ արխիւին պատասխանատուն: Ֆեսթերմայէր Մոցարթի ժամանակակից վիէննայի երաժիշտ մըն էր, որուն գործերը անհետացած են: Այսօր գոյութիւն չունի անոր անունը կրող որեւէ համանուագ:

Համանուագին պատկանելիութիւնը ըստուգելու աշխատանքը կը կատարուի երկու ուղղութեամբ: Առաջին հերթին կը քննուի ձեռագիրին թուղթը: Անոր ջուրի բաղադրութիւնը ցոյց կրնայ տալ, թէ թուղթը շինուած է Քէօլնի կամ Պոնի մէջ: Յարդ քննութեան այս ուղղութիւնը անբաւարար արդիւնք տուած է, որովհետեւ վիէննական ձեռագիրը Մոցարթի ձեռքով չէ գրուած, այլ՝ վիէննացի անանուն արտագրողի մը կողմէ, հաւանաբար 1770ական տարիներու սկիզբը:

Երկրորդ ուղղութիւնը ինքնին երաժշտութեան վերլուծումն է: Մուղիքֆերայնի անօրէնին համաձայն, եթէ երաժեշտութիւնը Մոցարթի կը պատկանի, ապա անիկա կու գայ 1760ական տարիներու կէսերէն, երբ Մոցարթ 8 կամ 9 տարեկան էր: Ան կը նշէ, թէ չորս բաժիններէ բաղկացած երաժշտութեան երկրորդ տողին մէջ դէպի վեր խոյացող խաղերու չարք մը յար եւ նման է Մոցարթի առաջին համանուագին մէջ նոյն ձեւի չարքի մը: Մոցարթ հաւանաբար զայն յօրինած է Զելսիի մէջ, երբ 1764 Ապրիլէն 1765 Յուլիս կը գտնուէր Լոնտոն: Համանուագին առաջին բաժինին գլխաւոր թեման ամփոփուած է տասը տողերու մէջ, որ հաղուագէպ է, որովհետեւ դասական երաժշտութեան կառոյցները սովորաբար կը բաղկանան ութ տողերէ: Սակայն երեւոյթը արտասովոր չէ Մոցարթի առաջին համանուագներուն մէջ:

Երաժշտական այլ սխալները, ինչպէս՝ մեծ ջութակով նուագը, որուն յատկացած բաժինը փոքր ջութակին բաժինին կրկնապատիկն է, յաւելեալ կասկածներ կը յարուցէ: Անիկա կը դժուարացնէ պատասխանը այն հարցումին, թէ արդեօք համանուագը տակաւին չկռմռաւորուած հանճարի՞ մը գործն է, թէ ժիր աշխատող երաժիշտի մը: Կայ նաեւ երկրորդ կարելիութիւն մը. ինչպէս՝ դաշնակի իր առաջին չորս յարմարանուագներուն պարագային, Մոցարթ առած է Ֆեսթերմայէրի նման երէց երաժիշտի մը գործը եւ մշակած է զայն, ինչ որ կ'ապացուցէ Վիէննայի եւ Զաղրէպի ձեռագիրներուն չնչին տարբերութիւնները: Ինչպէս Մուղիքֆերայնի անօրէնը կը նշէ՝ «հազարաւոր դիրքեր կան Մոցարթի մասին, սակայն ոչ խակ 10 տող՝ Ֆեսթերմայէրի: Սակայն Մոցարթի մասին աւելի բան դիտնալու համար հարկ է յաւելեալ բան դիտնալ Ֆեսթերմայէրի մասին»: Տնօրէնին վճի՞ռը. «Համանուագին պարզութիւնը մտածել կու տայ, թէ անիկա իրապէս կը պատկանի Մոցարթի: Եթէ անիկա իրապէս Մոցարթի կը պատկանի, ապա կ'ապացուցանէ, թէ նոյնիսկ Մոցարթ չատ երկար ճամբայ պիտի կտրէր յօրինելու համար իր «ձուվէիթները» համանուագը:

Հետաքրքիր ունկնդիրներ առիթը ունեցան իրենց դատողութիւնները ընելու Մայիսին, երբ համանուագը արդի ժամանակներուն առաջին անգամ ըլլալով կատարուեցաւ Վիէննայի Պրամզպահլին մէջ, Սլովաքիոյ սէմֆոնիք նուագախումբին կողմէ՝ Յուրկօ Մատտայի ղեկավարութեամբ: Անիկա ծանուցուեցաւ իբրեւ Մոցարթի մէկ համանուագը: Այսուհանդերձ «համանուագին կատարումը 2006ին Մոցարթի տարին նշելու քարոզչութեան միջոց մը էր,– կ'ըսէ Մուղիքֆերայնի տնօրէնը:– կատարումը գաւառային էր: Կ'ուզենք հետազօտական աշխատանքի պտուղները ցոյց տալ երաժշտական վերլուծումով յագեցած ներկայ ժամանակներուն»:

Պատրաստեց՝

Լ. ԿԻՒԼՈՑԵԱՆ - ՍՐԱՊԵԱՆ

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

Տ�էՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Իր մէնզիլը հաստատուելուն պէս երկաթեայ թաթ մը սկսաւ ճնշել ամէնուս վրայ:

Առտուն ժամը 7ին ատիպուած էինք մեր գործին գլուխը գտնուիլ, իսկ իրիկուները ժամը 5ին մեկնիլ, եթէ բացառիկ գործ մը չըլլար, հակառակ պարապային՝ երբեմն մինչեւ գիշերուան ժամը 10 եւ աւելի ուշ կը մնայինք հոն: Ես նոյնիսկ ատիպուած էի կիրակի օրերն ալ երթալ:

Գերման մէնզիլին գործառնութիւնները հետզհետէ կ'ընդարձակուէին, թուրքերէն պաշտօնաթուղթեր կուգային գրըլլս հարկ էր թարգմանել: Ես չէի գիտեր թուրքերէն գրել կարդալ եւ ատիպուած էինք այս թուղթերը տանիլ Պ. Թօզկֆ Թավթըրի որ Հալէպցի վաճառական մըն էր Տէր Զօր հաստատուած եւ հայթայթիչն էր թուրք եւ գերման մէնզիլներուն: Պ. Թօզկֆ պարապոյ ժամերուն այդ թարգմանութիւնները կ'ընէր անձնըլիրաբար, բայց որովհետեւ գործերը հետզհետէ աւելի կը չատնային հարկ եղաւ մնայուն պաշտօնեայ մը գտնել:

Պ. Խավալ ինծի յանձնեց գրագիր մը գտնելու գործը:

Բարեբախտաբար պատրաստ մէկը կար այն էր Պ. Մ֊քայէլ Մորճիկեան Պիւրճիկցի ծանօթ ընտանիքին անդամներէն:

Մորճիկեան բազմանդամ ընտանիքը տարի մը առաջ աքսորուած էր Պիւրճիկէն: Իրենցմէ մաս մը յաջողած էր Գոնիա մնալ, բայց մեծամասնութիւնը քշուած էր մինչեւ Տէր Զօր, Պ. Մ֊քայէլ նոյն միջոցին կը հետապնդուէր իբրեւ զինուոր եւ ատիպուած էր ծածկուած մընալ: Իրեն համար փրկութիւն պիտի ըլլար եթէ գերման մէնզիլը ընդունուէր:

Պ. Խավալի խօսեցայ իր մասին:

– Անդամ մը բեր տեսնուինք, ըսաւ:

Հետեւեալ օրն իսկ Մ֊քայէլ ներկայացաւ եւ ընդունուեցաւ:

Հրամատարին բացատրեցինք իր կացութիւնը:

– Ես այդ զինուորութեան խնդիրը կը կարգադրեմ անմիջապէս, ըսաւ Պ. Խավալ:

Եւ օգտուելով նոյն միջոցին հոն գտնուող Գրդ զօրաբաժնի ընդհանուր քննիչ Ֆէմալ պէյի ներկայութենէն՝ անկէ վէսիքա մը առաւ որով Մ֊քայէլ Մորճիկեան զինուորական ծառայութենէն ազատ կը կացուցուէր որչափ ժամանակ որ գերման նահան մէնզիլը պաշտօնավարէր:

Մ֊քայէլ եւ ես թէեւ իրարու թարգման կը ճանչցուէինք, բայց ատիպուած էինք ուրիշ տաղտկալի գործեր ալ կատարելու: Օրինակի համար հարիւրապետին եւ Պ. Կէրհարտի վառարաններուն համար փայտ կոտրել, վառարանները վառել, թղթատարական պարտականները եւ տոպրակները կրել, եւն.:

Երբ գերման մէնզիլին մէջ ծառայող թուրք զինուոր մը յանցանք մը գործէր, յանցանքը կը տեղեկագրուէր Նօքթա քօմանտանիին եւ ան էր որ պէտք եղած պատիժը կու տար: Այդ յանցաւորը զօրանոց տանելու գործն ալ ինծի յանձնուած էր: Այդ պարագային՝ հրացան մը կու տային ինծի որպէսզի եթէ յանցաւորը փախչելու փորձ ընէ զինքը սպաննեմ...:

Անգամ մը բաւական ծանր յանցանքի համար հարկ եղաւ որ երեք զինուոր զօրանոց տանիմ:

– Եթէ երբեք իրեցմէ մէկը ճամբան փախցնես, գլուխդ կը կրակեմ, ըսաւ կէրհարտ:

– Բայց ի՞նչպէս հսկեմ երեք հոգիի վրայ որոնց ձեռքերը կապուած չեն:

– Գերմանական հրացան չունի՞ս...

– Ունիմ, բայց...

– Քանի որ գերմանական հրացանով զինուած ես ո՛չ թէ երեք՝ այլ երեսուն հոգիի վրայ ալ կրնաս հսկել, գոչեց:

Ճարահատ ճամբայ ելայ երեք զինուորներուն հետ: Անընդհատ սիկառէթ կը հրամցնէի իրենց եւ կը ջանայի զիրենք սիրաշահիլ որպէսզի չփախչին:

– Ի՞նչ գրուած է տեղեկագրին մէջ մեզի համար, հարցուց զինուորներէն մին:

– Ոչինչ, չատ թեթեւ բան մը, պատասխանեցի, գրուած է որ նօքթա քօմանտանին ձեզի խրատական մը խօսի...

– Գաւազանով ծեծելու խօսք չկա՞յ...

– Երբեք, առանկ բան մտքէ մի անցընէք, գոչեցի:

Մինչդեռ իրականութիւնը այն էր թէ Պ. Խավալ կը պահանջէր 40 գաւազանի հարուած ամէն մէկուն համար:

– Եթէ ծեծի խնդիր կայ, ես կը փախչիմ:

– Ո՛չ, սիրելիս, հաւատացի՛ր խօսքիս, թուղթը իմ քովս գրուեցաւ, քանի մը խօսք պիտի լսէք, այսչափ... սիկառէթ մը հրամմէ՛: Ետ դառնալուս կ'երթանք տեղ մը կը նստինք ու մէյմէկ սուրճ կը խմենք:

Ու այսպէս լոլոզելով տարի զիրենք մինչեւ զօրանոց, նօքթա քօմանտանիին քով եւ տեղեկագիրը տուի իրեն:

Կարդաց, յետոյ բարկութեամբ խոյացաւ երեք զինուորներուն վրայ եւ սկըսաւ չարաչար ծեծել զանոնք ձեռքը գտնըւած գաւազանովը: Ցետոյ կանչել տուաւ յիսնապետ մը եւ հրամայեց որ այդ մարդիկը վար տանին քառասունական գաւազան զարնեն ու յետոյ բանտարկեն:

– Ձավո՛ւշ, ըսաւ ինծի, դուն ալ ներկայ գտնուէ՛ եւ տեսածիդ պէս գնա՛ պատմէ միւսիւ Խավալին:

– Գլխուս վրայ, պէյ էֆէնտի:

Թէեւ պարզ զինուոր էի, բայց լաւը լաւութիւնը սպաները ամէն չավուշը դրած էին անունս եւ այդպէս կը կոչէին:

Երեք յանցաւորները տարին ատորնայրկը, յիսնապետին սենեակը, գետինը պառկեցուցին, իրենց կօշիկները հանեցին եւ քառասունական խարազանի հարուած զարկին, մինչ խեղճերը իրենց աղաղակներով ու լացի ձայներով կը թնդացնէին ամբողջ զօրանոցը:

Վայրագ ու աղեխարշ տեսարան մըն էր ասիկա, որուն ականատես ներկայ գտնուեցայ սիժդանքով:

Վերադարձիս Պ. Խավալ եւ Պ. Կէրհարտ պատմել տուին մանրամասնօրէն ինչ որ պատահած էր:

– Բայց դուն սոսկալի մարդ մը կը դառնաս կոր, ըսաւ հարիւրապետը խընդալով:

Ըսի իրեն որ պատիժի այդ վայրագ ձեւը չատ յոռի տպաւորութիւն մը գործած էր վրաս:

– Մեծն Ֆրէտէրիքէն ի վեր, պատասխանեց Պ. Խավալ, ծեծը վերցած է զերմանի բանակին մէջ, բայց թուրքերը առանց ծեծի կարելի չէ կրթել:

(Շար. 106)

(Շար. Ա. էջէն)

դրուած էր եւ ուղղակի հողին յանձնուած, առանց արձանագրութեան վիրիմի մը ետք: Շիրաք Ռիատ հասած է յուզարկաւորութենէն ետք, ցաւակցութիւնները ներկայացուցած ընտանիքին: Անտուող պարզութիւն մը մարդու մը համար, աշխարհի մեծահարուստներէն, որ չհայտնէն մսխած էր իր դրամը, մինչեւ 20 միլիոն տոյէ մարք կորսնցնելով մէկ գիշերուան մէջ, խաղի սեղանի մը առջեւ, 1967ին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՊՈՒՇ, *հրովարտակով մը ՄԱԿ-ի մօտ ԱՄՆ-ու դեսպան նշանակած է ծայրայեղ պահպանողական ձոն Պոլթընը, հակառակ Մերակոյտի ընդդիմութեան: Արդէն հինգ ամիս է Մերակոյտին դեմոկրատները արգելք հանդիսացած էին այդ նշանակումին: Ներկայիս ալ կը բողոքեն հրովարտակով այդ նշանակումին դէմ, բայց եղածը եղած է:*

ԹՈՒՐՔԻՈՑ միջերկրականեան Անթալիա զբօսաշրջական քաղաքին մէջ երկու պայթում ուժգին հողիէ վիրաւորուեցան պատճառ եղած է: Վիրաւորներէն մէկը ֆրանսացի զբօսաշրջիկ մըն է:

ԵԻՐՈՊԱՑի Մարդկային իրաւունքներու ատեանը քիւրտ բանտարկեալներու դէմ անմարդկային ու անարդար վերաբերումի մեղադրանքով դրամական հատուցումներ վճարելու դատապարտած է Թուրքիան: Դատի ղիմողներէն երեքը քրտական կուսակցութեան անդամներ են որոնցմէ երկու ղեկավարներ հսկողութեան տակ գտնուելու ընթացքին "անհետացած են" 2001ին:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՑ կեռիլլային (ՖԱՐՔ կամ Ցեղափոխական Զինեալ Ուժեր) մէկ յարձակումին ընթացքին 14 ոստիկան սպանած է: Մեռեալները զոհ գացած են պայթուցիկներու:

ՓԱՐԻԶի Սէն Վէնսան տը Փօլ հիւանդանոցին մէջ ամանք 1985էն ի վեր փորմուլի մէջ պահուած 351 մարդկային սաղմերու եւ մեռելածին երախաներու մարմիններ գտնուած են: Լուրը ցնցում պատճառած է գիտական շրջանակներուն որոնք պայթակղութեան համազօր կը գտնեն եղածը: Մանաւանդ որ օրէնքը կը նախատեսէ մեռելածին երախայի մը դիակը թաղել եթէ տասը օրուան ընթացքին ծնողքը չպահանջէ զայն:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌՔԻԻ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԱՒԱՌԻՆ. – Համակիր մը 1.000 եւրօ:

*
**

ՇԱՒԻՒ. – Էջը եւ Տիկին Ժագ Փանոսեան 100 եւրօ:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Ա Զ Դ

Ամրան չրջանին պատարագ տեղի պիտի չունենայ հետեւեալ կիրակիները.–

ՕԳՈՍՏՈՍ 7, 21 եւ 28ին:

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14, ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆԱՑ *Տօնին առթիւ պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենայ աւանդական խաղողօրհնէքը:*

Պատարագները կանոնաւոր կերպով կը վերսկսին կիրակի, Սեպտեմբեր 4ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Ալֆորվիլի "Էլէն Բիւզանդ" մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Ցակոբեանէ 100 Եւրօ Պէլֆոնթէնի կայանին ի նպաստ, Խոսրով Կիրակոսեանի եւ Արտաշէս Զապունեանի յիշատակին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՆ ԵՒ 12€
«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Տպակոխուն 50-ամեայ հատորները) 19€
Գիրքը՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:
Բոլոր տարի՝ 6 €, հատը գրասի:

TISSUS DES URSULES
Tout le décor de la maison
Siège Social 9, rue J. Duclos
42400 St-Chamond
SAINT-ETIENNE
SAINT-CHAMOND
CANNES LA BOCCA
VILLENEUVE-LOUBET

– ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԱՑ –

Ա ՅՈՒԼԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14

ԵԿԱՒՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՐԲՈՒՀԻՈՑ ԱԱՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամունքը եւ Պատարագի մատուցումը

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի տարուան խաղողի երախայրիք ողկոյզներու օրհնութիւն:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ
եւ Առաջնորդ Փարիզի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15

Ցիշատակ Մեռելոց
Տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնի
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամունքը եւ Պատարագի մատուցումը

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11.30ին:

***

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ ժամը 11.30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԾ. ՏԷՏԷԵԱՆ



CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :
— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

□

La Section **«Archalouys Tatéossian»** de la C.B.A.F. organise
UN

Week-end à Londres

Les 22 et 23 octobre

Voyage en Eurostar et hébergement en hôtel 4 étoiles, près de Victoria Station et du Palais Royal.

- Prix : 175 Euros par personne comprenant le transport, l'hébergement en chambre double avec petit-déjeuner.
- Renseignements et inscriptions : auprès d'Araxie : 01 39 83 71 19
- Le nombre de places est TRES limité.
- Fin des inscriptions : **15 août.**

ՎԱՐԱԳԱՅՑ Ս. ԽԱՉԻ ԱՄՌՈՒԱՒԻՒ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի:
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15: Ցիշատակ Մեռելոց:
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց՝ ժամը 12ին:

***

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Տօն է Աստուածածնի:
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Ցակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋՈՒԲԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:
Այն հաւատացեալները որոնք արհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը:

***

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՐՍԷԼ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14:
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց
Պատարագի ընթացքին կը կատարուի "Օրհնութիւն Խաղողոյ" աւանդական արարողութիւնը:
Անոնցմէ որոնք կը փափաքին այս առիթով խաղող նուիրել, կը խնդրուի տեղեակ պահել Մայր Եկեղեցւոյ Դիւանատունը. հեռ. – 04 91 77 84 70:

RENTREE SCOLAIRE

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ 5
VENDREDI
5 AOUT
2005

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.260 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.259

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՍՐԱՑԷԼ ԵՒ ԳԱԶԱՑԻ ՊԱՐՊՈՒՄԸ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՈՒԶԵՐ ՀԱՄԱԿԵՐՊԻԼ

Գազայի պարպումին (Օգոստոս 17) դէմ ցոյցերը կը շարունակուին եւ Շարոն նեղ կացութեան մատնուած է։ 25.000էն 50.000 ցուցարարներ հաւաքուած են Օգոստոս 2ին Ստերոթ, Իսրայէլի հարաւը, արտայայտելու համար իրենց ընդդիմութիւնը։ 1.700 ընտանիք (8.000 հոգի) պէտք է պարպուին չորեքշաբթի Օգոստոս 17էն։ Մաս մը արդէն մեկնած է, բայց մեծ մասը վարանոտ է, զանազան զբաղումներէ տարուած՝ համակերպում, դառնութիւն, դաւաճանութիւն։ Պարպումը պէտք է կատարուի երեք հանգրուաններով։ Առաջինը՝ Օգոստոս 17էն Սեպտեմբեր՝ կը վերաբերի զաղթավայրերու, որոնք բաժնուած են չորս խումբերու եւ Շարոնի գրասենեակը պիտի որոշէ ամէն մէկուն պարպումը։ Երկրորդ հանգրուանը՝ Սեպտեմբերի սկիզբէն Հոկտեմբեր՝ կը վերաբերի իսրայէլեան պինտորական խարիսխներու պարպումին։ Երրորդ հանգրուանը՝ Հոկտեմբերի սկիզբը, կը վերաբերի Գազայի գօտիին եւ Եգիպտոսի սահմանագլուխին՝ "Ֆիլատելֆիոյ ճամբուն", որու հակակշիռը պիտի յանձնուի եգիպտական իշխանութիւններուն։

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, պարպումին ընդդիմադիրները նոր ռազմավարութիւններու կը դիմեն արգելք հանդիսանալու համար։ Կը շարունակեն հալածել իսրայէլեան ուժերը, փոքր խմբակներով կը ջանան յառաջանալ դէպի Կուշ Քաթիֆ՝ անտառներէ եւ դաշտերէ անցնելով, որպէսզի չբջանցեն իսրայէլացի 15 հազար զինուորներն ու ոստիկանները։

*
**

Շաուլ Կոլոմթայն, որ նախապահն է Կուշ Էթզիոնի չբջանային խորհուրդին եւ անդամ Եշայի (որ զաղթատէրերու ներկայացուցչական խորհուրդն է) հարցազրոյց մը տուած է Մոնտի (Օգոստոս 4) ուր կ'ըսէ, ի մէջ այլոց, որ իսրայէլեան ընկերութիւնը նոյնը պիտի չբլլայ պարպումէն ետք։ Մինչեւ վերջին պահը յոյս ունի դեռ, որ պարպումը պիտի չիրականանայ եւ պիտի պայքարի այդ ուղղութեամբ, բայց չատ կարելիութիւն չի տեսներ յաջողելու։ Բարոյական պետնի վրայ Կուշ Քաթիֆը Իսրայէլի պատկանող հողին մաս կը կազմէ, կ'ըսէ Կոլոմթայն, եւ այն զաղափարը որ Իսրայէլացիք պիտի քաշուին Կուշէն եւ Սամարիայէն (Հրէաստան եւ Սամարիա Այսրյորդանանի անուններն են ըստ Աստուածաշունչի), որովհետեւ իրենց չեն պատկանիր, ծիծաղելի է։

Ինչ որ յստակ կը թուի այն է որ միջադէպեր պատահին կամ ոչ, Գազայի պարպումը հեռք պիտի ձգէ։

ՐԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔՆՆԻՉ յանձնախումբ մը բաղկացած 12 մասնագէտներէ, Թորոնթօ գացած է յայտնաբերելու համար Ա.-340 էրպիւսի արկածին պատճառները։ Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, 43 թելեւ վիրաւորներ կան, օդաչուն ծանրօրէն վիրաւորուած է։ Հաստատուած է որ թէքնիք գեռնի վրայ, օդանաւը չատ լաւ վիճակի մէջ էր եւ փոթորիկէն առելի կը կարծուի որ հովը կրնայ պատճառ եղած ըլլալ որ օդանաւը սահի եւ փոսը իյնայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒՐՈՊԱՑի անդամակցութեան փչուռ ճամբուն վրայ անդուպական զօրակից մը գտած է։ Երկչուհի Միրէյ Մաթիէօն է ան որ Պոլսոյ մէջ յայտարարած է թէ իր "փիլիսոփայութեան" մէջ մարդոց մօրթի գոյնի եւ կրօնքի խտրութիւնը տեղ չունի, պէտք է լայնախոհ ըլլալ, ուստի որպէս "պատուակալ կամաւոր" այսուհետեւ զօրավիդ պիտի կանգնի Թուրքիոյ անդամակցութեան...։ Մաթիէօ Պոլիս գացած է Ֆրանսական համալսարանին հարիւրամեակին պարահանդէսին երգելու համար։

ՔՈՒՒԷՑԹի ԵՒ ԻՐԱՔի միջեւ լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ Օգոստոս 2էն ի վեր, որ Ս. Հիւսէյնի Քուէյթի վրայ յարձակման օրն էր (1990)։ Արդարեւ Իրաք կ'ամբաստանէ Քուէյթը որ իր հողամասը մտած է նոր պատնէշ մը կառուցանելով։ Իրաքի Պաշտպանութեան եւ ապահովութեան յանձնախումբին պետը՝ ձաւար ալ-Մալիքի գրեթէ սպառնացած է Քուէյթի, զգուշացնելով անոնք որոնք "կը կարծեն թէ պէտք եղածին չափ զօրաւոր բանակ մը չկայ սահմանապլուխները պաշտպանելու համար"։

ԳՈԼՈՄՊԻՈՑ մէջ կառավարութիւնը եւ բանակը մերժած են այն պայմանները զոր առաջարկած է ՖԱՐՔ–ը (Ճեզափոխական Զինեալ Ուժեր) "մարդասիրական փոխանակութեան" մը համար։ ՖԱՐՔ–ը կը պահանջէր որ հանրային ուժերը քաշուին Փրատէրայի եւ Ֆլորիտայի թաղապետութիւններէն (կեդրոն – արեւմուտք), իր կեռիլլաներուն ազատ արձակուին եւ Գոլոմպիա վերադառնան Միացեալ Նահանգներու յանձնուած իրենց երկու ղեկավարները։

ԷՄՄՈՒՆՏ ՇԹՕՑՊԷՐ, 63 տարեկան, ղեկավարը Գերմանիոյ ընկերային–քրիստոնեայ կուսակցութեան հարցազրոյց մը տուած է օտար կարգ մը թղթակիցներու, որոնց կարգին՝ Ֆիկառոյի եւ ուր կը չեշտէ, ի մէջ այլոց թէ Ֆրանքֆուրտեան բարեկամութիւնը չի կրնար այլեւս նոյն դերը խաղալ։ Իրեն համար Եւրոպա եւ Միացեալ Նահանգները պէտք է մէկ եւ նոյն մետալին երկու կողմերը ըլլան։

"ՍՓԱՑ ՆԻՈՒԶ" կայանի մէկ բրիտանացի լրագրողը ծիծաղելի զարճուցած է ստուգող ոստիկանները սահմաններուն վրայ, բարեկամի մը անցագրով ճամբորդելով Լոնտոնէն Փարիզ եօրօսթարով եւ ազատ համարձակ անցնելով անգլիական եւ ֆրանսական քննութիւններէ ետք։

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻՈՑ մէջ, մանակը ձեռք առած է իշխանութիւնը օգտուելով նախագահ Թայյէի բացակայութենէն (Ռիատ գացած էր Ֆահտի յուղարկաւորութեան)։

ԼՈՆՏՈՆի մահմետականներուն մօտ վախն ու բարկութիւնը սաստկացած են ցեղապաշտ միջադէպերու բազմացման հետեւանքով։ Անոնցմէ մէկը կը խոստովանի որ անդլիացի իր բարեկամները մեթրօ չեն նստիր այլեւս ռումբերու վախէն, ինք ալ կը վախնայ որովհետեւ դինքը ահաբեկիչի տեղ կը դնեն եւ կը յարձակին։ Բերանցի նախատինքներն ալ չեն պակսիր չատ անախորժ եւ մտահոգիչ մթնոլորտ մը ստեղծելով։

ՍՏԻՏԱՍ, մարզական ապրանքներու թիւ 2–ը աշխարհի մէջ, 3,1 միլիառ եւրոյի գնած է ամերիկեան Ռիպոքը, որ նոյն ճիւղին կօշիկներու մեծ արտադրիչն է։ Այս գնումով գերմանական Ատիտասը կ'ամրապնդէ իր դիրքը ԱՄՆ-ու մէջ։

ՍՈՒՏԱՆի հարաւը նոր խռովութիւններ ծագած են եւ մեռեալներու թիւը 100է աւելի է, ձոն Կարանկի արկածալի մահէն ի վեր։

ՁՕՐ. ԺԱՆՈՒ ԼԱՔՈՁ, բանակներու սպայակոյտի նախկին պետը, մեռած է 81 տարեկանին։ Զինուորական փայլուն կեանք մը ունեցած է մասնակցելով Հընդկաչինի, Ալժերիոյ պատերազմներուն։

ՁԻՆԵՏԻՆ ԶԻՏԱՆ, Օգոստոս 3, ժամը 17.20ին իր կայքէջէն յայտնեց թէ կը վերադառնայ Ֆութպոլի Ֆրանսական խումբին, ինչ որ նոյն օրուան իրիկուան պըլէյաւոր եւ առաջին լուրն էր Ֆրանսայի մէջ։ Իր առաջին մրցումը բարեկամական հանդիպում մը պիտի ըլլայ Օգոստոս 17ին Գոթ տ'Իվուառի դէմ, նախքան պըտուքի մրցումները 2006ի համաշխարհային խաղերուն համար։ Զիտան Մաթրիտի Ռէալին մաս կը կազմէ։

ԱՐԺԱՆԹինի նախկին նախագահը՝ Տէ Լա Ռուա մեղադրանքի տակ առնուած է Օգոստոս 2ին, ինչպէս նաեւ իր կառավարութեան երկու պաշտօնատարներ եւ վեց նախկին ծերակուտականներ. բոլորն ալ խնդրոյ առարկայ են քուէներու գնումի հարցի մը մէջ։ Զղջում յայտնած պաշտօնատար մը հրապարակ հանած էր գայթակղութիւնը երկու տարի առաջ, խոստովանելով որ ինք իսկ կաշառքներ վճարած էր ընտրեալներուն, օրէնքի մը ի նպաստ քուէարկելու համար։ Ըստ է թէ հինգ միլիոն փեսոս ստացած էր Տեղեկատուութեան Սպասարկութենէն բաժնելու համար փերոնական խորհրդարանականներուն որպէսզի օրէնքը քուէարկեն։ Տէ Լա Ռուայի փաստաբանը յայտարարած է որ փաստ չկայ հաստատելու համար յանցանքին գոյութիւնը։

ՓՈՑի յիմարանոցէն փախած է վտանգաւոր հիւանդ մը, որու դէմ կասկած կայ թէ տեղւոյն մէկ առեւտրականը ըսպաննած է։ Այս նոյն հիւանդանոցին մէջ է որ երկու հիւպեսահուհիներ սպաննըւեցան 2004 Դեկտ. 18ին, ինչ որ կը հաստատէր թէ բաւական անհոգութիւն կը տիրէ եւ պիտի զարմանուէր։ Այս մէկն ալ Ռելիֆա Շահթ, 20 տարեկան, յաջողած է սպառնալիքի տակ չէնքին բանալիներու տրցակը առնել։ Օգոստոս 1էն ի վեր հեռքը չէ գտնուած։

ՓԼՆՏԻՒԻ թագամասին մէջ (Պոլիս) պայթում մը պատահած է Օգոստոս 3ին, որու հետեւանքով երկու մեռեալ կար եւ քանի մը վիրաւորներ, ըստ Սի.էն.էն.–Թուրքիա կայանին։

ՇՐՒՕՏԷՐ ԵՒ ՄԵՐՔԷԼ հեռատեսիլէն մէկ վիճարկում միայն պիտի ունենան նախքան երեսփոխանական ընտրութիւնները (Սեպտ. 18)։ Հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբեր 4ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԿԸ ԴԱՏԷ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ

Եւրոպայի Խորհուրդին, Օ. ԷՄ. Սէ. Ը.ի ներկայացուցիչները Օգոստոս 3ին Երեւանի մէջ մամուլի ասուլիսով մը արժեւորած են սահմանադրութեան բարեփոխումներու ընթացքը։ Ըսուած է թէ նոր սահմանադրութիւնը Եւրոպայի ընդգրկումի ճամբան կը հարթէ Հայաստանի առջեւ, վկայութիւնը կ'ըլլայ Հայաստանի մէջ քաղաքական դաշտի հաստատութեան։ Այդ չրջանակին մէջ հարկաւոր նկատուած է որ ընդդիմութիւնն ալ դիջումներու պատրաստակամութիւն ցոյց տայ։ բան մը որ երկրին չահերէն կը բխի։ Ըսուած է նաեւ որ Նոյեմբերին տեղի ունենալիք հանրաքուէէն առաջ պէտք է լայն քննարկումի նիւթ ըլլան որոշուած փոփոխութիւնները։

Մեծն Բրիտանիոյ Երեւանի դեսպանն ալ ողջունած է սահմանադրական բարեփոխումներու ծրագրին նկատմամբ Վենետիկի յանձնաժողովին դրական դիտողութիւնը։ Բարեփոխումները նկատած է քայլ մը որով Հայաստան աւելի կը մօտենայ ժողովրդավարական արժէքներու։

Բարեփոխումներու ծրագիրը հաւանութիւն գտած է ԱՄՆ–ու Երեւանի առաժամեայ գործավարին ալ։ ան յոյս յայտնած է որ նոր սահմանադրութեան չարաղրանքը աւարտելէ ետք Օգոստոսին Խորհրդարանին մէջ աչխոյժ եւ չինչէ քննարկումներու նիւթ կ'ըլլայ ան եւ հանրաքուէին կը ներկայացուի "խելամիտ տարբերակ" մը։

Ասուլիսին ներկայ գտնուած են Հայաստան պաչտօնավարող դիւանագիտական կազմերու ներկայացուցիչները։

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԹԻՒ-6

Երեւան – Յուլիս 29

Ափսո՛ս: Այսօր կրկին զոհ դարձայ «Հայրենակարօտ հեռաքրքրութեանս», եւ գնեցի օրուան բոլոր հայերէնով լոյս տեսնող թերթերը: Շատերը այսօրուընէ, մնացեալները վաղուընէ արձակուրդի կ'երթան, մէկ ամբողջական ամիս... կրնա՞ք երեւակայել թէ որքա՛ն բախտաւոր են հայրենի թերթերու խմբագիրները: Մէ՛կ ամիս հանգիստ եւ բաւական մեծ խնայողութիւն. պատահական յօդուածագիրները չեն վճարուիր, ոչ ոք 13րդ ամիսը կը ստանայ եւ ամէնէն չատ պիտի ուրախանան Երեւանի քանդիչները, որ իրենց քանդելու կիրքը պիտի խտացնեն եւ կեդրոնացնեն Օգոստոսի մէջ. «Հայրենիքի զաւակներ» լրագրողներու աչքերէն հեռու: Աչքը լոյս երեւանցիներուն Սեպտեմբեր 1ին իրենց դռնելիք "հաճելի" անակնկալներուն համար:

– Հայաստանի "սեւամորթները" չինարարութեան բանուորներն են. նոր դասակարգ մը, գիւղացի կարճահասակ, աղքատ, ֆնցոտիներու նմանող պարկեղէն նիւթեր հագուած, ընդհանրապէս չածիլուած, քարացած ափերով, կօշիկի նմանող ոտնամաններով, առտուընէ իրիկուն բահի բրիչի հետ գործ ունեցող եւ տավետէն ժառանգութիւն մնացած նախալուհեղեղեան փորիչներով եւ բեռնատարներով որոնց ամէնօրեայ թոյնով բախտաւորուած են երեւանցիները: Քաղաքի բոլոր գլխաւոր պողոտաներուն վրայ իրենց թոյնը փչելով կ'անցնին, ազդալոյսին եթէ պատուհանդ առենին չես դրցած կառզ կը լեցուի թոյնով, խառնուած 40 աստիճան օդի ջերմութեան՝ կը ստանաս «էլիտար» չէնքերու մինարարներուն նուէրի բաժինը: Տէրերը հաւանաբար Անթալիա, Գօստա–Պրաւա կամ Ռիմինի են, լուրերը կը ստանան իրենց հաւատարիմ «չնիկներէն», գործակատարներէն, որոնց համար այս չարաչարները «մանր–մունր» օգուտներ քաղելու յարմարագոյն առիթն է:

Ճիշդն ըսած, չատ ցաւալի վիճակ մը ունին. բոլորովին կղզիացած են քաղաքացիներէն, չեմ կարծեր որ 8 ժամով դոհանան, դաժան պայմաններ ստեղծուած են՝ արշալոյսէն–վերջալոյս, բողոքել ալ չեն կրնար. կ'աշխատին օրէնսդիրներուն համար, ամէն նորակառոյցի ետին անպայման «բարձրաստիճան» անձ մը կայ: Երբեմն կը տեսնեմ մայթի եզրին նստած, փոշիներու մէջ լուիկ, վրնտնդ, պանիրի ծրարը բացած, հանգիստի պահ մը կը վայելեն: Երբեք չեմ փորձած խօսակցութիւն մը սկսիլ հետերնին, քանի վստահաբար պիտի չըհասկնամ, բարբառային չատ սահմանափակ բառամթերք մը ունին, առաստօքէն համեմուած ռուսերէն բառերով եւ բացատրութիւններով: Իմ փողոցիս բանուորները գիս կը ճանչնան, ամէն առաւօտ կը բարեւեմ եւ բարի օր կը մաղթեմ: Վատ չեն նման «բարեւներու» եւ արդէն գիտեն որ «աղքար» եմ, «դուք տարբեր էք» կ'ըսեն եւ յատուկ յարգանք ունին: Երբեմն պատահած է նաեւ որ ճամբուն մէջտեղը կանգնած ՊԷ.Խմ.Վէ եւ Մէրսէտէսներէն իջած, անպայման լեցունկեկ եւ ընտիր արդուկուած չալիկով միջին տարիքի տէրերը, մանր թերութիւններու համար, նուաստացուցիչ նախատանքներ աղճակեն այդ թշուառականներուն հասցէին. իմ խոնարհ, բարի «սեւամորթներս» դուք ալ հայ չէ՞ք միթէ...:

– Բաքուի թերթերը չեմ տեսած բայց վստահ եմ որ երեւանեան մամուլէն աւելի դուարթ են:

Մերինները բոլորն ալ նոյն չափի են (բացի իշխանութեան թերթէն) նոյն մեղսամաղձոտ թուղթը կը գործածեն, նոյն դիրերը, նոյն ժանդոտած քլիշէները, միեւնոյն անճաշակ տեստոնական բարդութիւնները (ռադիոհեռուստատեղորդուածներ, մաշտոցք...), գիրերու տեսակները եւ ամէնէն աւելի տխուր նիւթերը, տխուր, դիականման քաղաքական, գործարար դէմքերը որոնցմէ ըզուած է ժողովուրդը... ոչ մի տող Հայաստանի մասին, Երեւանէն դուրս գտնուող իսկական Հայաստանին մասին, որմնանկարներու բացօթեայ թանգարան Քոբայրի վանքի մասին որ վերածեր են ախոռի (Հայերը՛, ոչ Քրդ Թուրքերը)... Քասախի հովիտի մոռցուած Աստուածընկալ հրաշալի քանդուած տաճարին՝ ուր անպաշտօն հասեր են եհովայի վկաները եւ յարդուփշուր ըրած են ուխտաւորներուն ուխտի խաչքարերը, արձանիկները, պատռատած սրբանկարները... ոչ մի տող Օհանավանքի (եւ համայն Հայաստանի) ղիւղացիին մասին, որուն այս տարուան ծիրանի բացառիկ բերքը վտխանակ ուրախացնելու, զառն յուսախաբութիւն պատճառած է, վաճառականը մէկ եւրոյով 12 քիլօ ծիրան ստանալով՝ ղիւղացին վառելանիւթի գինը հազիւ կրցած է հանել, մինչ ուրիշներ նախընտրած են թողուլ պըտուղը ծառերուն վրայ, թռչուններուն կերակուր...

– Ես այցելեցի մի քանի կարեւոր խմբագրութիւններ.

– «Առաւօտ»ի խմբագիրը ընդհանրապէս կարելի չէ տեսնել. ունի քարտուղարուհի մը որ չի թողուր պարոն խմբագրին աշխատանքային ժամը խանգարել: Հանդիպումները բարձր որորտային են միայն:

«Այբ Ցէ»·ին դուռը դոնապանն անդամ չկրցաւ ճշդել...

«Երկիրը» դրած է պարզունակ երիտասարդ մը որուն հրահանգուած է ըսել «Այս պահին մարդ չկայ» (3 անգամ երթալէն յետոյ, չորրորդ մըն ալ կը փորձէ՞ք... ես, ՈՉ):

«168 ժամը» նոր չաբաթաթերթ մըն է, համեմատաբար ճոխ նիւթերով. խմբագիրը կին մըն է որ «միչտ Մոսկուա է». անկարելի եղաւ հանդիպումը: Իսկ հայերէնի, մշակոյթի պատասխանատու օրիորդը այնքան ռուսերէնախառն կը խօսէր որ առաջին անմեղ դիտողութեանս աներեւութացաւ հիւրասենեակէն... բարեբախտաբար, հեռախօսի գլխուն նստած աղնիւ օրիորդը՝ թիւրիմացութեան առաջքը առաւ համով սուրճով:

«Իրաւունք»ի խմբագրատունը տնօրէնը միայն կար, հանդարտութիւն ներչնչող աբեղայի մօրուքով:

«Հայոց Աչխարհ» գտնելու համար հարկ է տանդուխներէ իջնել նկուղանը՝ մոմ մի քանի սենեակները տեսնելու:

«Զորրորդ իշխանութիւնը» հրապարակի (Սախարովի) վրայ ըլլալով հանդերձ զրահապատուած երեւոյթ ունի, կրկին դռներով փակուած, միչտ խոհեմ կասկածանքով մօտենալով անծանօթ հիւրին: Նոյնը կարելի է ըսել «Հայկական ժամանակին» որոնց դէմ կատարուած զանազան «ահաբեկչական» փորձերը բնազդային խոհեմութիւն կը պարտադրեն:

Ամէնէն աւելի խմբագրութեան նմանողը իր անձնակազմով, խմբագիրով, կազմակերպութեամբ եւ աշխատանքի ձեւով անտարակոյս՝ «Ազգ»ն է ուր օրուան ամէն ժամուն մեղսաչան աշխատող թղթակիցներու կրնաս հանդիպիլ, միեւնոյնը կարել է ըսել նաեւ օրաթերթերու պարագային: «Ազգ»ը միակն է որ կուտայ քաղաքականէն դուրս առատ լուրեր Գաւառէն, Սփիւռքէն, մօտակայ Թիֆլիսէն եւ հեռաւոր Գահիրէէն. կարծես Սփիւռքի լրատուն ըլլար հայրենիքի մէջ:

Նշոր է նաեւ «Յրդ ուժ» չաբաթաթերթը, Ռուսաստան ապրող Հայու մը սեփականութիւն որ մանաւոր գլիւ կամ դոյն ցոյց չի տար առ այսօր:

Այսօրուան թերթերու գլխաւոր տիտղոսները:

Սկսինք «ընդդիմադիր» կոչուածներէն.

«Այբ–Ցէ» (29 Յուլիս – 4 Օգոստոս)· – Ընդդիմութիւնը դեռ չի կողմնորոշուել: Բէֆը քանդեց չէնքը – Սահմանադրութեան համար պատասխանատու են առաջնորդները – Կոալիցիան բոյկոտում է ժողովրդին – Երեւանը կարելի է սահմանագծել մշակութային լանդշաֆտով – Ցանկացած սահմանափակում պէտք է համապատասխանի համաչափութեան սկզբունքին – Իրաւունքի պատրանք – Եղունգ ունիս, գլուխդ քորէիր:

«Առաւօտ» (29 Յուլիս)·– Գյադաների ժամանակը – Հնարաւոր է չրջադարձային փոփոխութիւն – «Ազգային միաբանութիւն» առայժմ ձեռնպահ է մնում – Նամակները Հայոց Թագաւորին – Դեբակատորը ընդդիմութիւնն է – Վստահութեան քուէ կառավարութեանը – Սպասում է «չորեքի» ՀՀ կառավարութեանը – Արդարացուած տարանջատում – Բոլոր փամփուշտները դեռ չեն կրակուել, եւլն...

«Զորրորդ իշխանութիւն» (29 Յուլիս)· Արուեստների հովանաւորը – Սերժի դիպլոմատը կորել էր – Ախմախութեան մեխանիկան – Թռիչքներ երազում եւ արթնքում – Բարի լոյս տիկին Արուս – Դեմոկրատական յեղափոխութիւնն այլընտրանք չունի – Առնետաւա՞զ թէ հայրենիքի փրկութիւն – Ազգային միաբանութիւն – Ազգային եւլն...

Այս պատահական օրուան պատահական վերնագիրները պատահաբար քաղելով, չատ լաւ կարելի է հասկնալ որ ինչո՞ւ ընդդիմութիւնը ժողովրդական չէ եւ ոչ մէկ դրական քայլի յոյս կը ներչնչէ ժողովուրդին. եւ դժբախտաբար այս է պատկերը տարուան 365 օրերուն. մինչ իշխանամէտները գիւղերը կը ըրջին ցրտին, ալիւր բաժնելու խոստումներ չտալելու, ընդդիմութիւնը քաղաքագիտական դիլետութեամբ զբաղած է:

ՅԻՊԷ

75–ԱՄԵԱԿ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ

ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Մի՛ զարմանաք, չափազանցութիւն չէ՛ այս արտայայտութիւնը, այլ հաստատում մըն է անցեալի ուշագրաւ ու չքեղ իրականութեան եւ չեչտադրում մը՝ նոյն իրականութեանչ ներկայի մէջ վերատեղծումին ու կենսատրոմին հրամայական անհրաժեչտութեան:

Արդարեւ, Հայոց աչխարհի չատ մը վանքեր, ինչպէս Արագածոտնի, Երասխաձորի, Շիրակատնի, Սիւնեաց, Գլաձորի, Հաղբատի, Սանահինի, Գօշի, Հոռոմոսի, Սկեւռայ, Կարմիր, Ակներու... Արմաչի, իրենց վանական դպրոցներով՝ դպրեվանքներով՝ համալսարաններ էին եւ լրիւ կը համապատասխանէին միջնադարուն արեւմտեան աչխարհին մէջ ծըննդող առնող ու ծաղկող համալսարաններուն: Անոնց մէջ, ինչպէս արեւմտեաններուն, հմտութեամբ եւ նախանձախընդրութեամբ կը դասաւանդուէին, կ'ուսուցուէին երրեակ եւ քառեակ եւ բարձրագոյն բոլոր դիտութիւնները – Տրամաբանութիւն, քերականութիւն, հռետորութիւն, թուաբանութիւն, աստղաբաչխութիւն, երկրաչափութիւն, երաժչտութիւն, աստուածաբանութիւն, մեկնաբանութիւն. եկեղեցական եւ քաղաքային կանոնագիտութիւն, բժչկութիւն, փիլիսոփայութիւն: Շրջանաւարտներ այլեւս պէտք չունէին, կարիքը չէին զգար օտար, մասնաւորաբար յունական ուսումնական կեդրոններ յաճախելու, ինչպէս կ'ընէին հին անցեալին, յատկապէս Ե. դարուն, հայ վարդապետներ: –Թէոդորոս Քոբայեցւոր, Ցովհան Իմաստասէր կաթողիկոս Օձնեցի, Գրիգոր Նարեկացի, Ստեփանոս Ասողիկ Տարօնացի, Արիստակէս Լաստիվերտցի, Գրիգոր Մագիստրոս, Գրիգոր Վկայասէր, Ցովհաննէս Սարկաւագ Վարդապետ, Ներսէս Շնորհալի, Մխիթար Գօչ, Մխիթար Հերացի, Վարդան Այգեկցի, Վանական Վարդապետ, Վարդան Արեւելցի, Ստեփանոս Օրբէլեան, Եսայի Նչեցի, Ցովհան Որոտնեցի, Գրիգոր Տաթեւացի... յունական ուսումնարանները յաճախած չեն, այլ հայ վանական ուսումնարաններու մէջ պատրաստուած են եւ ոչինչով նուազ են իրենց ժամանակակից յոյն կամ այլ բարձրագոյն ուսումնարաններու՝ համալսարաններու չրջանաւարտներէն: Անոնցմէ ոմանք փայլեցան իմաստասիրական եւ աստուածաբանական գիտութիւններով, ոմանք թուաբանական, ոմանք աստղաբաչխական, ոմանք երաժչտական, ոմանք դաւանաբանական, ոմանք բժչկական, ոմանք կանոնագիտական–օրէնսգիտական, ոմանք տոմարագիտական, ոմանք մեկնաբանական: Ամէնքն ալ երախտաբեր մե՛ծ, անգնահատելի՛ ծառայութիւն մատուցին հայ եկեղեցիին ու հայ Ազգին՝ հայ մչակոյթին, հայ դպրութեան, հայ հոգեկան արժէքներուն իրենց բոլորանուէր ընծայաբերութեամբ, իրենց այլազան ու բազմազան արտադրութիւններով եւ ստեղծագործութիւններով:

Ա՛յլ էր կացութիւնը հինգերորդ դարուն, երբ Հայոց այբուբենի հրաչալի գիւտով եւ Սուրբ Գիրքի Սահակ – Մեսրոպեան թագուհի թարգմանութեամբ եւ հետեւող կրօնական, խմաստասիրական եւ այլ գործերու հայերէնի վերածումով մուլ հայ ժողովուրդը պրաւը մչակոյթի լուսաչող տաճարին ներս քայլ կը նետէր: Աստրական եւ յունական ուսումնարաններու մէջ յաջորդական քանի մը սերունդներու պատրաստութիւնը անհրաժեչտութիւն էր՝ մինչեւ ամրողջական իւրացում եւ խորացում այն ժամանակներու կրօնական եւ ոչ–կրօնական, գիտական եւ խմաստասիրական բոլոր գիտութիւններուն: Եօթներորդ դարէն առք, երբ բարձրագոյն ուսումնարաններ դադրեցան եկած Հայոց աչխարհին մէջ, որպիսին էին Արագածոտնի, Երասխաձորի, Շիրակատնի, Սիւնեաց... եւայլն, վանքերը, արտաչխարհի մէջ բարձրագոյն՝ յատկապէս իմաստասիրական ուսումնառութիւնը եղաւ հազուադէպ, ինչպէս է պարագան Ստեփանոս Սիւնեցիին (Ը. դար): Հայոց վանքերը ո՛չ միայն ամէն տեսակ գիտելիքներու պաշարով հարուստ եւ ձեռնհասօրէն ուսուցանելու նուիրեալ վարդապետ–ուսուցիչներ ունեցան եւ պատրաստեցին, այլեւ հարուստ մատենադարաններով համբաւեցան հայերէն, յունարէն, ասորերէն գիրքերու, որոնցմէ հայ ուսումնասէնչ պատանիները եւ երիտասարդները մեղուաչան աչխատանքով հոգեկան եւ խմացական նեկտար ու անուշնդ քաղեցին՝ գիրքերը որպէս հայց "կերան", ըստ զարմացուցիչ արտայայտութեան Ցովհաննէս Սարկաւագ Վարդապետին (ԺԲ. դար), եւ իրենց կարողին գրեցին, ստեղծագործեցին: Աչխարհը եղաւ մեր հին բարձրագոյն ուսումնարանների վերջին չառաւիղը եւ ա՛ղ, նաեւ զոհը, չատ ուրիչներու չարքին, 1915ի Թրքական ցեղասպանական բարբարոսութեան:

Անցեալի մեր բազմատասնեակ կրօնական բարձրագոյն ուսումնարաններուն փոխարէն ներկայիս միայն երեք կեդրոններ կը գործեն հայ իրականութեան մէջ առաւել կամ նուազ աչխուժութեամբ եւ արդիւնքով.– Էջմիածին, Երուսաղէմ եւ Անթիլիաս: Երեքն ալ երախտաբժան գործ կատարած են եւ կը կատարեն հայ ժողովուրդի ազգային, կրօնական, կրթական, գրական, երաժչտական, մչակութային ծառայութեան մէջ, իրենց տասնեակ հազարաւոր չրջանաւարտներով եւ թերաւարտներով իրրեւ կուսակրօն եւ ամուսնացեալ հոգեւորականներ, տնօրէններ, ուսուցիչներ, դպրապետներ, գրագէտներ, եւայլն: Բայց, ափսո՛ս, այս երեքէն տակաւին ո՛չ մէկը կը յաւակնի համալսարանի մակարդակի հասած կամ մերձեցած ըլլալու զոհունակութիւնն ունենալու: Անոնց ամբողջ ճիգը եղաւ 1890-1916 երկարող տարիներու Թրքական վայրագ չարդերով եւ անմարդկային՝ սադիչտական ցեղասպանութեամբ անհետացած մեր հազարաւոր հոգեւորականներուն եւ մտաւորականներուն կորուստը մասամբ գարմանել անմիջականօրէն եւ մեր վերապրող տարաբախտ ժողովուրդին ցանուցիր գաւակներուն հոգեկան, կրօնական մնունդ չամբել, ապրելու յոյս ու մխիթարութիւն ներչնչել եւ կենսական ոգեւորութիւն ներարկել:

Վաղուց յաղթահարած ենք, բարեբախտաբար, այն նեղ օրերու դժխեմ կացու-

ՕՐԱԻԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ, ԱՑԼ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՍԽԱԼ»Ը

Բրիտանիոյ ոստիկանութեան կողմէ պրազիլցի երիտասարդի մը խուճապային սպանութիւնը որպէս Սքոթլանտ Եարտի համբաւը արատաւորող արարք, լայն տեղ գտած է միջազգային մամուլին մէջ: Բրիտանական թերթեր դժբախտ երիտասարդին լուսանկարներն ալ հրատարակած են, ըսելով որ անոր մահը հետեւանք է սպաննելու նպատակով կրակելու ապատութեան, տրուած՝ ոստիկանութեան:

Այդ ոստիկանութեան տարբերը դասալքակուած են, ի միջի այլոց, անձնասպանական յարձակումներու դէմ պայքարի իսրայէլեան ուժերուն կողմէ: Այդ առումով ալ "Կուարտիըն" թերթը չեշտած է թէ իսրայէլեան ձեւով սպաննելու պատճառները երբեք չէ յայտնած արդելք ըլլալ Համասի մահափորձերուն: "Թայմզ" ալ անընդունելի գտած է Պրազիլցիին սպանութենէն ետք գործածուած "ողբերգական, այլ անխուսափելի սխալ" սահմանումը: Անով մատնուած ճակատագրապաշտութեան մէջ թերթը կը նշմարէ ալ-Քահտայի մէկ փոքր յաղթանակը. կազմակերպութիւնը յայտնած է ստեղծել այնպիսի պայմաններ որ անմեղ մը իյայ ոստիկանութեան փամփուշտներուն տակ ու միայն ընկերութեան անտարբերութեան արժանանայ: Թերթը ցնցուած է տեսնելով այն ջանքը որ կը միտէր զոհը յանցաւոր ու իր մահուան պատասխանատու ցոյց տալու: Լսուեցաւ որ ան գաղտնօրէն Լոնտոն ապրող մըն էր, որպէս թէ նման պարագայ կ'արդարացնէր սպանութիւնը. լսուեցաւ նաեւ որ անպատասխանատու անձ մըն էր, Ցուլիսի օրով ձմեռնային վերարկու հագած էր, եւլն., որպէս թէ ատիկա յանցանք ըլլար:

Պրազիլի մեծադոյն օրաթերթը գրած է իր խմբագրականին մէջ թէ երիտասարդը Ժան-Շառլ կը կոչուէր որովհետեւ հոն օտար անձնանունները ամէնէն աղքատ խաւին կողմէ կը գործածուին. ատիկա կը նկատուի յայողութեան դուռը բանալու, թէեւ մահուան յետոյ, եւ գ) Սփիւռքի խմբագիր: Այդ երեքին առաջինն է զոր ներկայացուցած է: Ան բացատրած է որ Հայութեան մեծ մասը կը դանուի Մոնրէալ եւ նկարագրած է քարտէսով Հայութեան հաստատուած առաջին վայրերը եւ տեղափոխումը եւ գաղթերու պատճառները: Հայկական թաղամասի կազմութիւնը եւ թէ պայմաններ պահանջած է՝ կալուածային, ընկերային եւ գաղութային կառոյցներ՝ նոյն վայրին մէջ: Դասախոսութեան աւարտին հարցում-պատասխանի բաժին մը տեղի ունեցած է: Փակման խօսքը արտասանած է Գառնիկ Քհնյ. Գոյունեան, մաղթելով որ մեկենաս մը գտնուի եւ Տոքթ. Պուճիքանեանի աւարտաճառը հրատարակուի:

***

ԳԼՄՊՐԻՃի Հայ կեդրոնին մէջ, Ցունիս 24ին, Համազգայինի տեղւոյն "Տաթեւ" մանկապուղին վարչութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը նուիրուած Ագռ Պալիոզեանին: Գրագէտին մասին խօսած է վեր. Յովհաննէս Սարմազեան, որ ծանրացած է անոր համամարդկային առումով ներկայացուած անդլիագիր գրականութեան վրայ: Մարզար Շարապխանեան յիշած է իր մանկութեան (Ցունաստան) ընկերը եւ Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի խոստմնալի ուսանողը, ապա Գանատա հաստատուելէն ետք իրենց մտերիմ գործակցութիւնը: Ագռ Պալիոզեանի գործերէն հատուածներ կարդացած են Զելա Գազուսեան (հայերէն) եւ Կարինէ Մարտիրոսեան (անգլերէն): Աւարտին, հարցում-պատասխանած են Ագռ Պալիոզեան եւ Մարզար Շարապխանեան:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՑի ՀՕՄ-ի ամառնային ճամբարի բացումը եւ աշակերտական արձանագրութիւնները տեղի ունեցած են Ցուլիս 4ին, իսկ պաշտօնական բացումը՝ Ցուլիս 12ին, Հայ Երիտասարդական Համալիրի մուտքին: Այս տարի ճամբարը ունեցած է նաեւ մանկամսուրի բաժին մը 2–3 տարեկան երախաներու համար: Ճամբարի դասընթացքները կ'ընդգրկեն հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն, կրօնք, երաժշտութիւն, երգ եւ մարզական խաղեր:

***

ԳՆԱԼԸի ծովային ակումբին մէջ, Ցուլիս 22ին սկսած է տեղւոյն մարզական ակումբին աւանդական ճաշը: Հիւրերը դիմաւորած են ակումբին առեներեսը՝ Ղազարոս Ունան եւ անդամներէն Գարուն Գովան: Ճաշի աւարտին, հաւաքոյթին բացումը կատարած է Գարուն Գովան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Ծօսք առած է նաեւ տեղւոյն քաղաքապետը:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ կեդրոնի Աւետիս Ահարոնեան սրահին մէջ, Ցունիս 22ին, դասախօսութիւն մը տուած է Տոքթ. Այտա Պուճիքանեան նիւթ ունենալով՝ "Մոնրէալի հայկական թաղամասերու ծագումը եւ կազմութիւնը": Դասախօսութեան կազմակերպիչներն էին Համազգայինի "Սանահին" մանկապուղի գրական յանձնախումբը եւ Ս. Յակոբ քրիստոնէական դաստիարակութեան յանձնախումբը: Նախքան դասախօսութիւնը, Տոքթ. Սիմա Աբրահամեան ամփոփ կերպով ներկայացուցած է դասախօսին կենսագրութիւնը, անդրադառնալով անոր գիտական գործունէութեան եւ ստացած մրցանակներուն: Տոքթ. Պուճիքանեան նշած է որ դասախօսութեան իր նիւթը մաս կը կազմէ տոքթորական իր երկրորդ աւարտաճառին, որ կը բաղկանայ երեք դլուխներէ՝ ա) Հայերու բնակչական կամ թաղային յատումը, բ) Հայերու տնտեսական յատումը, եւ գ) Սփիւռքի խմացքը: Այդ երեքին առաջինն է զոր ներկայացուցած է: Ան բացատրած է որ Հայութեան մեծ մասը կը դանուի Մոնրէալ եւ նկարագրած է քարտէսով Հայութեան հաստատուած առաջին վայրերը եւ տեղափոխումը եւ գաղթերու պատճառները: Հայկական թաղամասի կազմութիւնը եւ թէ պայմաններ պահանջած է՝ կալուածային, ընկերային եւ գաղութային կառոյցներ՝ նոյն վայրին մէջ: Դասախօսութեան աւարտին հարցում-պատասխանի բաժին մը տեղի ունեցած է: Փակման խօսքը արտասանած է Գառնիկ Քհնյ. Գոյունեան, մաղթելով որ մեկենաս մը գտնուի եւ Տոքթ. Պուճիքանեանի աւարտաճառը հրատարակուի:

***

ԳԼՄՊՐԻՃի Հայ կեդրոնին մէջ, Ցունիս 24ին, Համազգայինի տեղւոյն "Տաթեւ" մանկապուղին վարչութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը նուիրուած Ագռ Պալիոզեանին: Գրագէտին մասին խօսած է վեր. Յովհաննէս Սարմազեան, որ ծանրացած է անոր համամարդկային առումով ներկայացուցած անդլիագիր գրականութեան վրայ: Մարզար Շարապխանեան յիշած է իր մանկութեան (Ցունաստան) ընկերը եւ Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի խոստմնալի ուսանողը, ապա Գանատա հաստատուելէն ետք իրենց մտերիմ գործակցութիւնը: Ագռ Պալիոզեանի գործերէն հատուածներ կարդացած են Զելա Գազուսեան (հայերէն) եւ Կարինէ Մարտիրոսեան (անգլերէն): Աւարտին, հարցում-պատասխանած են Ագռ Պալիոզեան եւ Մարզար Շարապխանեան:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՑի ՀՕՄ-ի ամառնային ճամբարի բացումը եւ աշակերտական արձանագրութիւնները տեղի ունեցած են Ցուլիս 4ին, իսկ պաշտօնական բացումը՝ Ցուլիս 12ին, Հայ Երիտասարդական Համալիրի մուտքին: Այս տարի ճամբարը ունեցած է նաեւ մանկամսուրի բաժին մը 2–3 տարեկան երախաներու համար: Ճամբարի դասընթացքները կ'ընդգրկեն հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն, կրօնք, երաժշտութիւն, երգ եւ մարզական խաղեր:

***

ԳՆԱԼԸի ծովային ակումբին մէջ, Ցուլիս 22ին սկսած է տեղւոյն մարզական ակումբին աւանդական ճաշը: Հիւրերը դիմաւորած են ակումբին առեներեսը՝ Ղազարոս Ունան եւ անդամներէն Գարուն Գովան: Ճաշի աւարտին, հաւաքոյթին բացումը կատարած է Գարուն Գովան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Ծօսք առած է նաեւ տեղւոյն քաղաքապետը:

Livres reçus

LES PARTHES ET LA ROUTE DE LA SOIE

(Epilogue : L'héritage parthe en Arménie)

EMMANUEL CHOISNEL

IFEAC - L'Harmattan
Paris 2005

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Գերման մէնզիլը արձանագրուած էր Սահակ օղլու Երուանդ անունով եւ ընդհանրապէս Երուանդ կը կոչէին զինք:

Օր մը երբ հարիւրապետին հետ փողոցը կ'երթայինք եւ ես, ըստ սովորութեան, եռեւէն կը քալէի,

– Երուանդ, ըսաւ յանկարծ հարիւրապետը, քովս եկուր:

Մօտեցայ իրեն կարծելով որ հրաման մը ունէր տալիք:

– Քովէս քալէ', խօսելիք ունիմ քեզի, ըսաւ:

Ցետոյ, չեչոտակի երեսս նայելով՝ չարունակեց:

– Օտեան անուն մէկը կը ճանչնա՞ս:

– Ես եմ, պատասխանեցի:

– Կ'երեւայ որ դուն՝ ձեր ազգին մէջ՝ ծանօթ գրագէտ մըն ես:

– Այո', բաւական ծանօթ եմ պատասխանեցի:

– Գիրքեր հրատարակած ես եղեր, վէպեր գրած ու թարգմանած:

– Ճիշտ է, հաստատեցի:

– Օրաթերթներու խմբագրապետ եղած ես, եւ դուն քու մասնաւոր թերթդ ունեցած ես:

– Այո', պարոն հարիւրապետ, կմկմացի:

– Կը չնորհակալ եմ, ըսաւ:

– Շնորհակալ եմ, բայց ուրկէ՞ իմացաք այս տեղեկութիւնները:

– Լսեցի, ըսաւ, չուզելով յայտնել իր տեղեկութիւններուն աղբիւրը:

Ցետոյ աւելցուց.

– Հիմա կը հասկնամ թէ ի'նչու քեզ կը հետապնդէ ոստիկանապետը. բայց ապահով եղիր, այնչափ ատեն որ ես հոս եմ քեզի դպչող չըլլար:

– Շնորհակալ եմ:

– Իսկ եթէ մեկնիմ, այն ատեն չեմ գիտեր թէ ի'նչ կրնայ պատահիլ:

Ցետոյ ըսաւ թէ ինք Պարսկաստան մնացած է իբրեւ Պարսկական, ոստիկան պինուորներու կազմակերպիչ եւ թէ բաւական Հայեր ճանչցած է.

– Որոնք սակայն, աւելցուց, համակրելի տիպարներ չէին:

– Ինչո՞ւ համար, հարցուցի:

– Որովհետեւ հոստերուն եւ անգլիացիներուն միացած՝ ամէն մեքենայութիւն կ'ընէին մեր կազմակերպական գործը ձախողութեան մատնելու համար:

Ցետոյ խօսեցանք Հայկական Ջարդերուն, հալածանքին, տարագրութեան վրայ եւ ի վերջոյ յայտարարեց.

– Եթէ այդ պատերազմին մէջ Գերմանիա յաղթող ելլէ՝ գիտցիր որ մէկ Հայ պիտի չմնայ Թուրքիոյ մէջ:

– Պիտի չարդե՞ն, հարցուցի:

– Ո'չ, բայց Թուրքիայէն դուրս պիտի վտարեն, ասիկա որոշուած բան մըն է, որուն հաւանած է Գերմանիա:

Այդ օրէն ետքը, Պ. Խովալ միշտ համակրական վերաբերում ցոյց կու տար ինծի հանդէպ: Ամէն անգամ որ գործի մը համար իր տունը երթայի՝ եւ ինք ըմպելու դրաված ըլլար, ինչ որ յաճախ կը պատահէր, ինծի ալ գաւաթ մը կը հրամցնէր: Երբ մխիթարեանց կամ ո' եւ է թուրք անձնաւորութեան մը հետ տեսակցութիւն ունենար յետոյ իմ կարծիքս կը հարցնէր իր խօսածներուն մասին եւ երբեմն երբ դիտողութիւն ընէի իրաւունք կու տար ինծի:

***

Գերմանացիները կը պատրաստուէին ղօրաւոր գերմանական ոյժ մը բերել Պաղտատի ճակատը:

Կ'ըսուէր թէ քանի երեսուն հազար պինուոր պիտի գար:

Պ. Խովալ այդ պինուորները տեղաւորելու համար նախապատրաստութիւններ ոկ'ընէր եւ ամէն օր գրեթէ տեսակցութիւններ կ'ունենար միւթէսարըֆին հետ, դանատան չէնքեր գրաւելու համար, որոնք հիւանդանոցի, տպաներու բնակութեան, մթերանոցի եւն., համար պիտի ծառայէին:

Արդէն բաւական մեծ կամք խոստացած էին իրենց գլուխ ունենալով Տօքթ. Մէոքէ, որ երիտասարդ բժիշկ գիտնական մըն էր:

Այս պիտուն 15 օրուան մէջ անթել հեռագրի կայան մը հաստատեց Տէր Զօրի մէջ եւ ուղղակի յարաբերութեան մտաւ Պերլինի հետ:

Քանի մը օր ետքը խմացանք որ ոստիկանութիւնը գրաւած էր Քաղդէացիներու եկեղեցին եւ զայն բողանոցի վերածած... զոհացում տալու համար գերմաններուն,

Ամէն կիրակի այդ եկեղեցին կը յաճախէր Պ. Խովալի կինը որ Ջերմ հաւատացեալ մըն էր, ամուսինն ալ երբեմն կ'ընկերանար իրեն: Ծերունի Քաղդէացի քահանան այս առթիւ ծանօթութիւն հաստատած էր իրենց հետ եւ երբ կու գան եկեղեցին գրաւելու, անմիջապէս կը դիմէ Տիկին Խովալի որ կու գայ եղելութիւնը պատմելու իր էրկանը:

Պ. Խովալ չէր ուզեր հաւատալ այդ իրողութեան:

Ի վերջոյ ուզեց աչքովը ստուգել ամէն բան: Ինքը, ուրիշ գերման պինուոր մը եւ ես գացինք եկեղեցի, ուր արդէն 5–6 կիներ սկսած էին իրենց առեւտուրին:

Հարցուփորձեցինք կիները որոնք պատասխանեցին թէ ոստիկանները բռնի կերպով բերած էին պիրենք հոն:

Հրամանատարը վերադարձաւ մէնզիլ, մանրամասն տեղեկագիր մը պատրաստեց, եւ որուն ներքեւ ես ու գերման պինուորն ալ ստորագրեցինք իբրեւ ականատես վկայ ու տեղեկագիրը հեռագրուեցաւ Հալէպի գերման պինուորական իշխանութեան:

Միեւնոյն ժամանակ հրամանատարը դիմեց նաեւ միւթէսարըֆին:

(Շար. 107)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան (իրենց մօր՝ Կարինէն իսկ "Յառաջ"ի ընթերցող Ազնիւ Գազազեանի յիշատակին) 400 Եւրօ:

*
**

ՇԱԻԻԼ. – Տէր եւ Տիկին Հրանդ Նորշէն 75 Եւրօ:

RENTREE SCOLAIRE

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures

à l'école Henri Wallon

2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :

— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11

— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

*
**

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԱՆԹԵԼԻՒՔ ԱՐՄԷՆԵԱՆ
ԵՒ
ԱՐՄԱՆ ՊԷՆԼԻՕՂԼՈՒ
ամուսնացած
ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ՅՈՒԼԻՍ 30, 2005
կնճահայրութեամբ՝
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ-ի

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,

— dans leur identité,

— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ամուսնակոչութեան
Արեւմուիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

– ԱՍՏՕՒԱԾԱԾԻՆ –

Ա ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14

ԵԿԱՒՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՐԲՈՒՀԻՒՑ
ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեանց պաշտամամբ
եւ Պատարագի մատուցմամբ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին:
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի տարուան խաղողի երախայրիք ողկոյզներու օրհնութիւն:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳՂԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ
եւ Առաջնորդ Փարիզի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15

Յիշատակ Մեռելոց
Տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնի
Գիշերային եւ Առաւօտեան
Ժամերգութեանց պաշտամամբ
եւ Պատարագի մատուցմամբ

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11·30ին:

ՍԷՆ ԼՈՒԻ – ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ ժամը 11·30ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԾ. ՏԷՏԷԵԱՆ

CHAVILLE
EGLISE
SAINT GREGOIRE L'ILLUMINATEUR

INFORMATION

Pendant la saison d'été, il n'y aura pas de messe : **les dimanches 7, 21 et 28 août.**

Le dimanche 14 août, à l'issue de la messe de l'Assomption, se déroulera la traditionnelle cérémonie de bénédiction du raisin.

Les offices reprendront normalement **à partir du dimanche 4 septembre.**

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՌՆՈՒՎԻԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի:

Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15: Յիշատակ Մեռելոց:

Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Հոգեհանգիստ վասն համօրէն հանգուցեալ՝ ժամը 12ին:

*
**

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Տօն է Աստուածածնի:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:

Այն հաւատացեալները որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը. հեռ. – 04 91 77 84 70:

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՐՍԷԼ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14:

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8·30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9·45ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի
Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի "Օրհնութիւն խաղողոյ" աւանդական արարողութիւնը:

Անոնցմէ որոնք կը փափաքին այս առիթով խաղող նուիրել, կը խնդրուի տեղեակ պահել Մայր Եկեղեցւոյ Դիւանատունը. հեռ. – 04 91 77 84 70:

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par l'**Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

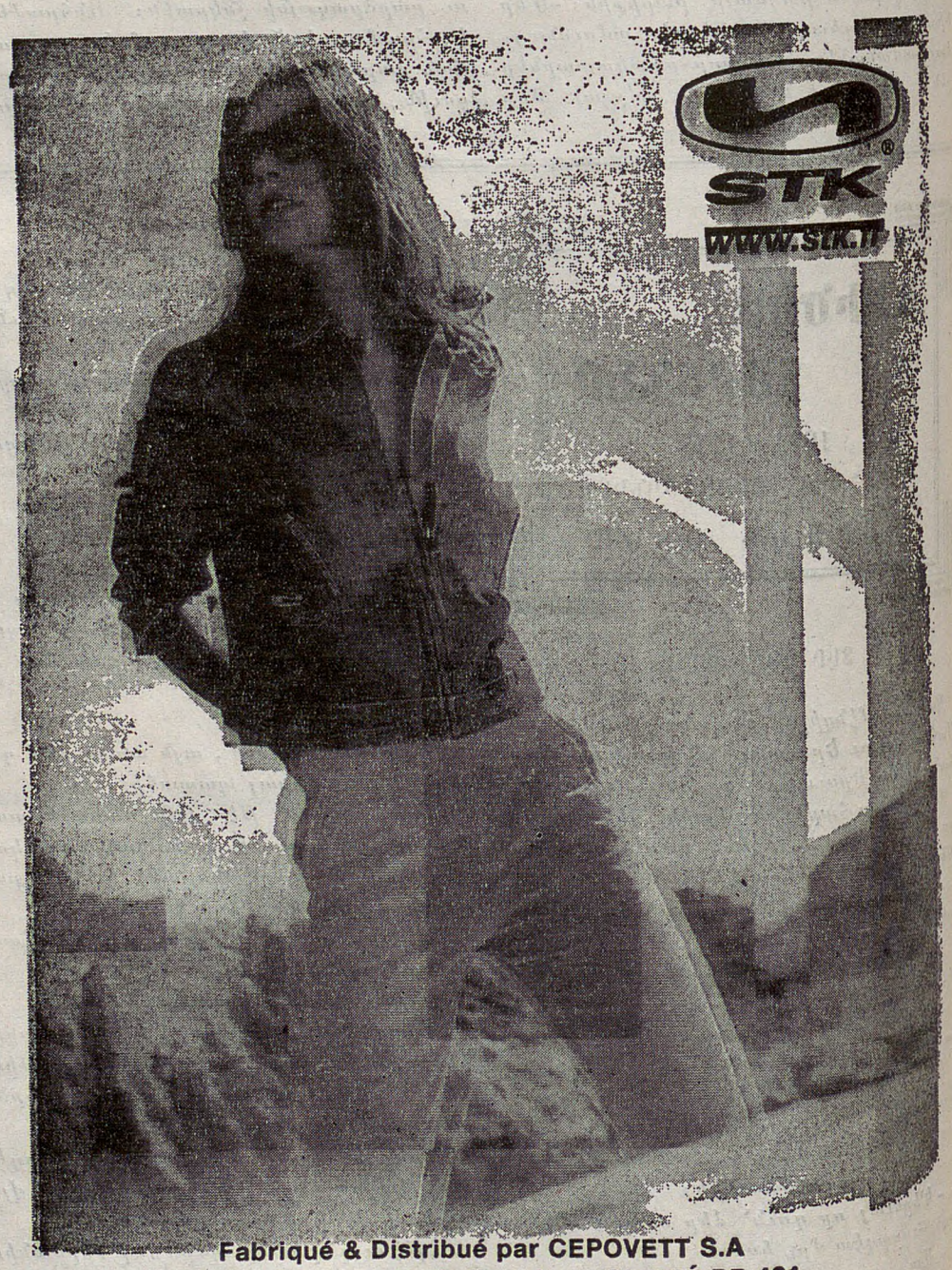
En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :

Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)



Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 6-7
SAMEDI-DIMANCHE
6-7 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
Ց.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·260 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·260

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՒՍԹ-ՊԼԱԶԻԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆԳԱՐԱՑԻ ԴԻՐՔԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը՝ Ֆ· Տուսթ-Պլազի հարցազրոյց մը տուած է Մոնտի (Օգոստոս 5) ուր կը բացատրէ Ֆրանսայի դիրքը Իրանի, բայց մանաւանդ Թուրքիոյ նկատմամբ։

Նախարարին համար ոչ ոք պէտք է կատարած իրողութեան քաղաքականութիւն վարէ և ինչ կը վերաբերի Իրանի Ա-պահովութեան Խորհուրդի թիւ 1540 բանաձեւը յատակ յայտարարած է որ զանգուածային զէնքերու բազմացումը սպառնալիք մըն է խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան համար։ Եւրոպացիք կ'ընդունին որ Իրան իրաւունք ունի օգտագործելու հիւլէական ուժը խաղաղ նպատակներու համար, բայց այդ իրաւունքը պէտք է գործադրուի համապատասխան միւս պարտաւորութիւններուն հետ, ինչ կը վերաբերի հիւլէական ոչ բազմացման դաշնագրին զոր Իրան ստորագրած է։ Պարսիկներուն հետ համաձայնագիր մը ունինք (2004 Նոյեմբեր, Փարիզ), ուր անոնք յանձնառու եղան առկախելու որեւէ գործունէութիւն, այսինքն իւրանիումի հարստացումը եւ Եւրոպացիներն ալ պէտք է առատաձեռն առաջարկներ ընեն քաղաքական, տնտեսական, առեւտրական, էներգիք։ Եթէ Պարսիկները չգործադրեն այդ համաձայնագիրը, վտանգ մը կայ միջազգային տագնապի։ Մոնտի աշխատակիցը դիտել կու տայ որ Եւրոպացիք չեն ըրած այդ առաջարկները եւ Ֆ· Տուսթ – Պլազի կը ճղէ որ երեք նախարարներու (Ֆրանսա, Բրիտանիա, Գերմանիա) եւ Պ· Սոլանայի ժընեւի Մայիս 25ի ժողովին, Եւրոպացիք յանձնառու եղած են Իրանի յանձնել Յուլիսի վերջ կամ Օգոստոսի սկիզբը ընդհանուր առաջարկ մը, յետոյ Յուլիս 29ին, նամակով մը ըսուած է որ այդ առաջարկը պիտի կատարուի ամէնէն ուշը Օգոստոս 7ին։ Այն ատեն, Իրանի պիտի ըլլան այնպիսի առաջարկներ, որոնք նոր գլուխ մը պիտի բանան Իրանի եւ Եւրոպական Միութեան միջեւ եւ անկէ անդին միջազգային ամբողջ հաւաքականութեան հետ։

Հարցազրոյցին վերջաւորութիւնը կը վերաբերի Թուրքիոյ եւ այդ առընչութեամբ Տ· տը Վիլըփէնի վերջին յայտարարութեան, որ Կիպրոսի ճանաչումի նախապայման կը դնէ։ Տուսթ-Պլազի կը բացատրէ.–"Նոր տարր մը կայ, Թուրքիոյ կցած յաւելուածը, ուր Անգարա կը ճղէ որ մաքսային համաձայնագիրը չը նշանակեր որ Կիպրոսը կը ճանչնայ։ Միակողմանի արարք մըն է որ լուրջ հարց մը կը ստեղծէ։ Ցաստակ ըլլանք՝ հարցը չի վերաբերիր Թուրքիոյ անդամակցութեան։ Հարցը այն է որ, պետութիւն մը –որը որ ըլլայ– կրնայ թեկնածու ըլլալ Եւրոպական Միութեան միաժամանակ մերժելով ընդունիլ անդամ Պետութեանց ամբողջութիւնը։ Ջուգել Միութեան մէկ երկիրը ճանչնալ եւ մտնել ուզել անընդունելի է։ Հարցը դնելն իսկ տրամաբանական չէ՝ մէկը կը պատրաստուի մըտնել խումբի մը մէջ ի յառաջադունէ յայտարարելով որ կը մերժէ անդամներէն մէկը, այս պարագային՝ Պետութիւն մը որ ճանչցած է միջազգային հաւաքականութենէն և ՄԱԿ-ի մէջ աթոռի մը տէր է։ Կը փափաքինք որ խոր վիճաբանում մը ըլլայ Եւրոպական Միութեան ծոցը այս հարցին մասին։ Կարելի չէ այնպէս վարուիլ որ գոյութիւն չունէր։ Փոփոխութիւն

Է՛, յատակացման պահանջ է՛՛։

ԱՆԳԱՐԱ «Ո՛Չ» ԿԸՍԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Տ· տը Վիլըփէնի յայտարարութենէն 48 ժամ ետք, Թուրքիոյ վարչապետը հակադրած է եւ "յաւ" յայտնած Ֆրանսայի վարչապետին դիրքորոշումին։ Ցիշած է որ Դեկտ· 17ի վաղորդայնին, Շիրաք ապահովութիւն տուած էր իրեն, որ մաքսային համաձայնագրին ստորագրութիւնը չէր պարտադրեր Կիպրոսի ճանաչումը ու էրտողան կը զարմանայ՝ "Այսօր, ճիշդ հակառակ յայտարարութիւններ կան, շատ ցաւալի է՛՛։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱՆԳԱՐԱ ԱՅՑԸ ՑԵՏԱՁՈՒՆԱ

Կիպրոսի Հանրապետութիւնը չճանչնալու Թուրքիոյ յամառութիւնը անուղղակի առնչին փոխադարձութեան մը մղած է Յունաստանը։ Վարչապետ Գ· Գարամանլիս որ "պատմական" որակուած այց մը պիտի կատարէր Թուրքիա այս ամսուան ընթացքին, յետաձգած է այցը։ Ցետաձգումին լուրը հրապարակուած է Ֆրանսայի վարչապետ Տ· տը Վիլըփէնի Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին յայտարարութեան հետ գրեթէ միաժամանակ։ Յունաստանի քաղաքական շրջանակները յետաձգումին որպէս բացատրութիւն ընած են որ 46 տարիէ ի վեր առաջին անգամ կատարուելիք այցը Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան համար վճռական թուականին –Հոկտ· 3– շատ մօտիկն էր ու կը նախընտրեն որ տարբեր թուական որոշուի։

Աթէնք մինչեւ այսօր չատագով եւ զօրակից ըլլալով Թուրքիոյ անդամակցութեան, քանիցս թելադրած էր Անգարայի վերջ տալ իր ընթացքին հակասութեան. այսինքն, չյամառիլ Կիպրոսի ճանաչումի մերժումին վրայ, քանի որ այդ հանրապետութիւնը մէկ անդամն է այն միութեան որուն Թուրքիա անդամ ըլլալու կը ձգտի 40 տարիէ ի վեր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑՖԱՑԻ արեւելքը՝ Շֆարամի արաբատիւրզի գիւղին մէջ, Օգոստոս 4ին, Ծայրայեղ Իսրայէլացի մը, 19 տարեկան, կրակ բացած է թիւ 165 հանրակառքի մը վրայ սպաննելով չորս Իսրայէլցիի Արաբներ եւ վիրաւորելով 22 ուրիշներ։ Բազմութիւնը յարձակած է վրան հակառակ ոստիկաններու ջանքերուն զինք պաշտ-

(Շար·ը Դ· էջ)

ՈՂՋՈՅՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի 80ԱՄԵԱԿԻՆ

Յարգարժան Տիկին Ա· Միսաքեան,

Անկեղծ զգացումներով կը շնորհաւորենք "Յառաջ"ի 80րդ տարեդարձը։

Անտարակոյս համոզուած ըլլալով, թէ ազգային հաւաքականութեան մը գոյապահպանման առաջնահերթ ազդակը եւ անվիճելի պայմանը իր լեզուն է, ու զննահատելով այս մարզին մէջ մամուլին կարեւոր եւ անհրաժեշտ տեղը՝ սրտանց կը մաղթենք, որ "Յառաջ" դեռ բազում տարիներ չարունակէ իր ազգօգուտ առաքելութիւնը ի չահ հայերէն մամուլին եւ ի փառս հայ Տիպ ու Տառին։

Այս առթիւ ցանկալով ձեզի, նաեւ պատուարժան թերթիդ խմբագրական եւ այլ աշխատակիցներուն քաջառողջութիւն նաեւ յարատեւելու կորով ու կամքի ուժ, հաճեցէք ընդունիլ մեր լաւագոյն բարեմաղթութիւնները։

Ի դիմաց
"Աշխարհ"ի խմբագրական կազմին՝
ԺԻՐԱՅՐ ՏԷՏԷԵԱՆ

Փարիզ, Օգոստոս 3

***

Շնորհաւորական դիրեր ստացանք նաեւ Արամ Հրատարակչականէն (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մխրզախանեանէ (Սթոքհոլմ), Տէր եւ Տիկին Յաչիկ եւ Գեղուհի Խանթմուրեանէ (Գաշան), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէր Մինասեանէ (Ֆրէն), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեանէ (Պուռ-լա-Ռէյն)։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ «ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ՊԻՏԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԻ

Հայկական ցեղասպանութեան նիւթը որ Թուրքիոյ օրակարգին մնայուն ներկաներէն է, Արտաքին նախարար եւ վարչապետի օգնական Ա· Կիւլի նոր յայտարարութեան տուն տուած է։ Տիյարպէքիրի երեսփոխան Մ· Գոչեհիլիի հարցումին պատասխանելով նախարարը ըսած է· "Նախարարութիւնս ու մեր արտաքին ներկայացուցչութիւնները Հայկ· Հարցին մասին իրականութիւնները բացատրելու համար բազմաճիւղ աշխատանք կը կատարեն։ Պատրաստուած են հայկական պրեզդումները հերքող մեծ ֆանակութեամբ հրատարակութիւններ որոնք կը ղրկուին խորհրդարաններու, երեսփոխաններու, ակադեմականներու, լրագրողներու, համալսարաններու, գրադարաններու և նիւթին առընչուած այլ անձերու եւ հաստատութիւններու։ Նոյն շրջանակին կը ղրկուին նաեւ միջազգային ճանաչումի տէր թուրք եւ օտար մասնագէտներու հատորներն ու յօդուածները։ Մեր նպատակն է գիտաժողովներ ու դասախօսութիւններ կազմակերպել այն երկիրներուն մէջ ուր հայկական աշխոյժ գործունէութիւն կը տարուի, թէ՛ թուրք համայնքը, թէ հանրութիւնը լուսաբանելու, իրազեկ դարձնելու համար՛՛։

Ա· Կիւլ պատասխանելով հարցումին երկրորդ մասին որ առընչուած է "Հայերու գրաւումին հետեւանքով զաղթական դարձած Ադրբեջանցիներու կացութեան՛՛, ըսած է թէ 1993էն ի վեր Թուրքիա զաղթականներուն բնակեցումին, անոնդին, առողջապահութեան, կրթութեան կ'օժանդակէ։ Նաեւ որպէս Մինսկի խումբին մէկ անդամը եւ հարաւային Կովկասի մէջ չրջանային դերակատար, առաջին օրէն ի վեր գործօն մասնակցութիւն կը բերէ Ղարաբաղի հարցին կարգաւորման հոլովոյթին։

***

ՎԱԳՐՖՆԵՐՈՒ ԳՐԱԻՈՒԱԾ ԻՆՁՔԵՐԸ ԿՐ ՀԱՑՈՒՑՈՒԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Եւրոպական Միութիւնը փոքրամասնութեան վազրճինեռու մասին Թրքական օրէնքը անհամապատասխան գտած էր կրօնական ազատութեան չափանիշներու։ Վարչապետի օգնական Մ· Ա· Շահին պատասխանելով այդ մարզի քննադատութիւններուն, ըսած է թէ Եւրոպական Միութեան երկիրներուն այլակրօն վազրճինները Թուրքիոյ տուածին չափ ալ ազատութիւն չեն վայելեր։ Ապա դիտել տուած է թէ վազրճիներուն 99%ը Թրքական են եւ եթէ հարց կայ, բոլորը նկատի պէտք է առնուին։ Փոքրամասնութեան վազրճինները նիւթ ընել, ըստ իրեն՝ երկակի չափանիշ կիրարկելու արարք է։

Շահին ըսած է տակաւին. "Պետական գանձին փոխանցուած, անոր կողմէ ալ երրորդ անձերու ծախուած կալուածները կը պահանջեն որ վերադարձնենք իրենց բուն տէրերուն։ Ինչպէս կարելի է այդ մարդոց ձեռքէն առնել կալուածները։ Նման նախաձեռնութիւն իրաւական շատ լուրջ հարցեր կը ստեղծէ։ Երբ այս կէտը կը շեշտենք, կ'ուզենք որ հատուցում վճարենք՛՛։

Շահին աւելցուցած է թէ օրէնքը հատուցում վճարելու մասին տրամադրութիւն չունի, սակայն հանդերձ վազրճինեռու ընդհանուր անօրէնութիւնը աշխատանք կը կատարէ խնդրոյ առարկայ կալուածներուն նիւթական արժէքները որոշելու։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ԱԶՆԻՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի առթիւ, տպագրական յաւելեալ դժուարութիւններու հետեւանքով, "Յառաջ" լոյս չի տեսներ ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 22 (Օգոստոս 9էն մինչեւ Օգոստոս 23ի թիւերը)։ Խմբագրատունն ալ փակ է Օգոստոս 8էն 20։

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 23։

A NOS LECTEURS

«Haratch» ne paraîtra pas pendant deux semaines au mois d'août (numéros datés du **9 au 23 août).** Les bureaux restent fermés à la même période.

Notre prochain numéro portera la date du **Mardi 23 août.**

«ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊԷՆ ՎԻԷՆՆԱ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻԻՆ»Ը ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

Թուրքիոյ հանրապետութեան իշխանութիւնները յօտ կեցուածքի, դործելակերպի ղրական փոփոխութիւնները նշմարողները բաւական լուրջ հատուած մը կը կազմեն Եւրոպայի մէջ: Ապացոյցը այդ երկրին Եւրոպայի անդամակցութեան ի նպաստ բարձրացող ձայներն են աջէն ու ձախէն: Առաւած միայն գիտէ թէ համոզումներու եւ չահերու ի՛նչ համեմատութեամբ բաղադրութիւն մը պահած է այդ ձայներուն ետին: Բայց կարեւորը անոնց դոյութիւնն է, այսօրւան չափ ճակատագրական պահու մը: կայ տակաւին իր ասանդական պատկերին «չեղած» Թուրքիա մը տեսնել փափաքողներու խումբը: Համոզում չունին, բայց հաւատքը կայ «պիտի»ին: Այս մէկն ալ կարելի է Եւրոպայի անդամակցութեան ճամբուն վրայ Թուրքիոյ տրամադրուած ղրամադրուխ նկատել: Մանաւանդ այս հաւատքին տէրերը ամէն առիթի կը պնդեն թէ անդամակցութիւնը զարկ պիտի տայ դրական, փափաքելի փոփոխութիւններու իրականացման:

Իսկ փոփոխութեամբ պէտք է հասկնալ արեւմտեան արժէքներու, սկզբունքներու իւրացման գոնէ պատրաստակամութիւնը: Այլ խօսքով՝ ժողովրդավար, մարդկային իրաւունքներու յարգանքին տէր ըլլալու տրամադիր երկիր մը:

Պէտք է ըսել որ Անդարա չատ լաւ գիտէ իրմէ ակնկալուածը. ու ամէն բան կ'ընէ, ամէն առիթ կ'օգտագործէ մաղթանքներու, խաղաններու ուղղութեամբ նպատակին դիմող երկրի պատկերը տալու համար: Ինչ որ մեզ կը հետաքրքրէ այս հոլովոյթին մէջ, հայկական հարցին լրատիւներու, հանրային կարծիքին մէջ մշտակայ ներկայութեան տրուած ազատութիւնն է: Բան մը որ կրնայ արդիւնք ըլլալ «թող գրեն, խօսին. գրելով ո՛չ թուղթը, ո՛չ մելանը կը սպառի. խօսիլն ալ ձրի գործ, ի՞նչ կ'ելլէ առոնցմէ» ըսող մտայնութեան մը, նոյն ատեն իր պատմութեան ամէնէն ծանրակիր թապուն խորտակած, ուստի լայնախոհ պետութեան մը պատկերը տալ Թուրքիային:

Թէ այս բոլորին մէջ ի՞նչ տեղ, արժէք կ'ունենայ ամենայն յամառութեամբ Կիպրոսը չճանչնալու անոր պնդումը, ատոր պատասխանը Եւրոպական միութեան ղեկավարները պիտի տան. անշուշտ «չահ–համոզում» բաղադրութեան իրենց տարբերակներէն մեկնելով:

Մինչ այդ, իսկապէս բաւական հետաքրքրական բաներ կը պատահին այս ընդհանուրէն հեռու պետիններու վրայ: Վստահաբար, անոնց մեծ մասը լրատւթեան մէջ թաղուած կը մնայ, ոչինչ աւելցնելով Թուրքիոյ նկատմամբ սկեպտիկ կեցուածքներու վրայ, կամ ոչինչ պակսեցնելով համոզուածներու ինքնավստահութենէն:

Քրտական օրաթերթին «Էօզկիւր փոլիթիքա»յի (Օգոստոս 2) մէջ այս կարգի էջ մը կար ուր Թրքական աղբիւրէ բաւական յատակօրէն կը պատմուի որոշ մտայնութեան մը ամէն փոփոխութիւն մերժող նկարագիրը: Մանաւանդ, պատմուածին լայն մէկ բաժինը առընչուած է Հայերուն, Հայաստանին:

Պատմուածին հերոսը այսօր հանպատեան կոչուած բաւական բարձրաստիճան զինուորական մըն է. կը կոչուի Վէլի Քիւչիւք: Ան հիմնադիրներէն է «Ժանտարմայի գաղտնի սպառնալիքութեան ու ահաբեկչութեան դէմ պայքար»ի (ԻԻԹՄ) կազմակերպութեան: Թերթը կը յիշեցնէ թէ 1996 Նոյեմբերին Սուսուրլուք կոչուած վայրին մօտերը պատահած արկածով բացայայտուած ոստիկանութիւն – մաֆիա կապերուն առընչուած մէկն է Քիւչիւք: Սակայն, հակառակ յայտնուած այդ առընչութեան, դատական հետապնդումի ենթակայ չէ եղած: Ինչ որ իր մասին գրելու առիթ տուած է քրտական թերթին, Հայերու, Հայաստանի դէմ տարած գործունէութիւնն է, Ադրբեջանի մէջ:

Ադրբեջանի նախկին ներքին գործերու նախարար Սիյավուշ Մուսթաֆայէ քեոորղին՝ Թուրան Ա. է տեղեկութիւնները ադրբեջանական աղբիւրէն. թերթին Սթոքհոլմի թղթակիցը հոն հանդիպած է անոր. երիտասարդը Նախիջեւան ծնած է, ներկայիս կ'ապրի Շուէտ: Մօրեղբայրը նախարարութեան պաշտօն վարած է նախագահ է. Էլչիպէյի օրով. յետագային, Հ. Ալիեւի նախագահութեան չրջանին չնորհազրկուած ու Մոսկուա խոյս տուած է:

Երիտասարդը ըսած է թէ Զօր. Քիւչիւքին առաջին անգամ հանդիպած է մօրեղբօրը հետ անոր մէկ տեսակցութեան ընթացքին: Թուրք զօրավարը Ադրբեջան յաճախ գացած է, Հայերու դէմ Ադրբեջանցիները կազմակերպելու գործով. հոն նաեւ զինուորական դաստիարակութիւն ծաւալած է, միշտ ընդդէմ Հայերուն: Իրեն զօրավիդ եղած են Ա. Թիւրքէշի «Ազգայնական չարժում» կուսակցութիւնը եւ Թուրք պետութիւնը: Զինուորական այդ գործունէութեան մաս կազմած է Հայերու դէմ ոճրային ցանցերու պատրաստութիւնն ալ: Վերջին չրջանին, Մայիսին, Շուէտի մէջ տեղի ունեցած Ադրբեջանական համագումարին ալ մասնակցած է նոյն զօրավարը:

Ադրբեջանցի երիտասարդը ըսած է թէ Թիւրքէշէն այսօր Թրքական վերոնշեալ կուսակցութիւնը Թուրանական գործունէութիւն կը տանի. իսկ Ադրբեջանի մէջ այդ չարժումին թիրախը Հայերն են:

«Ես թուրք եմ ու կը սիրեմ ազգութիւնը: Մենք օրինակ կ'ուզենք Թուրքիան ու գոհ ենք կատարուած օժանդակութեան: Պատերազմի ընթացքին բազմաթիւ Թուրքեր Ադրբեջան եկան ու Հայերուն դէմ պայքարեցան Նախիջեւանի համար: «Ազգային շարժում»ը մեծ օժանդակութիւն ցոյց տուաւ մեզի. բազմաթիւ երիտասարդներ տարաւ Թուրքիա, հոն զինուորական դաստիարակութիւն տուաւ անոնց» ըսած է Թուրան Ա.:

Այս երիտասարդին ու Ադրբեջանի հանրային կարծիքին համար Քիւչիւք հերոս մըն է: Ադրբեջանական համագումարին մասնակցած է որպէս հրաւիրեալ կազմակերպիչ մարմնին. ելոյթ ալ ունեցած է ու բազմաթիւ ադրբեջանցի անձնաւորութիւններու հետ տեսակցած:

Ելոյթին հրաւիրած է ներկաները որ իրրեւ Թուրք իրարու զօրավիդ կանգնին, Թուրանական ոգիով գործեն: «Ան ուզեց որ Չինական պարիսպէն մինչեւ վիէննա հասնող Թուրքիոյ կայսրութեան խոհեմով ընենք մեր կարելին, որպէսզի Թուրքերը ոչ մէկ վնաս կրեն. յետոյ ինծի ու շատերու տուաւ իր այցեքարտը որուն վրայ կար հեռաձայնի թիւը ու կայքէջին հասցէն» աւելցուցած է Թուրան Ա.:

Թուրքիայէն Ադրբեջանի կատարուած զինուորական օժանդակութիւնը հաստատած է Ադրբեջանի ազգայնական «Մուսաւաթ» կուսակցութեան անդամ, լրագրող Ֆ. Սեհանով ալ. ըսած է թէ լինք իրենց օժանդակող Թուրքիոյ մեծամեծներէն չատեր կը ճանչնայ, ակակն խուսափած է անուններ տալէ: Ան ալ ըսած է թէ Հայաստանը խոովելու չանքերուն մէջ Ադրբեջանցիները բաժին ունին:

Կ'արժէ նշել որ քրտական թերթին էջը մեծ նորութիւն չունենալով հանդերձ, հետաքրքրական է ադրբեջանցի մը ակամայ խոստովանութիւնը, ամենայն հանդգնութեամբ: Ո՞վ չէր գիտեր, կամ կրնար չխորհիլ որ Հայաստանի դէմ պատերազմին Թուրքիա օգնած էր Ադրբեջանցիներուն: Դաստիարակած, կազմակերպած, եւլն.: Ուշագրաւ առաջինը Թուրք զօրավարին «Թուրքիոյ կայսրութեան» համար գծած տեսիանն է «Չինական պարիսպէն մինչեւ Վիեննա». երկրորդը՝ «Թուրանական ոգիով չարժել»ու հրահանգը:

Ըսե՛նք որ Թուրքիոյ բարեփոխութեան հաւատացողները կատակի, կամ ֆանթէզիի նման բան մը նկատեն այս վերջին կէտը: Սակայն հետաքրքրական պիտի ըլլայ գիտնալ թէ Թուրքիոյ անդամակցութեան կողմնակից եւրոպացիները ի՞նչպէս կը մեկնաբանեն «Չինական պարիսպէն մինչեւ Վիեննա» երկարող ոլիսպէն մինչեւ Վիեննա» երկարող բոնդ դատարկելու երեւոյթը:

Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

75-ԱՄԵԱԿ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ

ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ԹՐԹՌԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Գովսէփեանց Գարեգին Մեծանուն կաթողիկոսի (1945–1952) մեծ երազն էր Անթիլիասի Դպրեվանքը բարձրագոյն ուսումնարանի, կրօնական համալսարանի վերածել, մտաւորական բարձրագոյն պատրաստութեամբ սպասաւորներ ընծայելու համար հայ եկեղեցիին ու հայ ազգին եւ Անթիլիասը հայ մշակոյթի ճառագայթուն կեդրոն դարձնել: Եւ պաշտօնական թէ՛ այլ առիթներով յաճախ կը կրկնէր "Ուզում եմ մի Սօրպա կառուցել, մի բարձրագոյն ուսումնասարան ստեղծել էստեղ": Ու այս մեծ երազին, ազնուագոյն նպատակին իրագործումին համար մինչեւ Եւրոպա ալ դնաց մեծահարուստ Գալուստ Կիւլպէնկեանին հանդիպելու, իր ծրագիրը պարզելու անոր եւ համապատասխան օժանդակութիւն ապահովելու անկէ: Բայց, հազար ափսո՛ս, անողոք հիւանդութիւնը արդիլեց եւ ընդմիշտ խափանեց մեծ մտաւորական ծերունի հայրապետին մեծ երազը:

Գովսէփեանց Գարեգին կաթողիկոս ամէն հայորդիէ աւելի քալ գիտէր թէ այն օրերու հայ իրականութեան մէջ միայն Անթիլիասը անհրաժեշտ հնարաւորութիւնը կ'ընծայէր նման մեծ երազի մը եւ մեծարդիւն ծրագրի մը մարմնացումին եւ իրականացումին: Այդ յատակաւորութեամբ եւ հեռատեսութեամբ Ամերիկայի Հայոց առաջնորդական պաշտօնը թողլով, ուր այնքան ազգաշէն եւ եկեղեցաշէն գործ կատարեր էր եւ կը կատարէր՝ ամբողջական նուիրումով, ազդին կամքին եւ ընտրութեան ընդառաջելով յօժարեր էր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ծանր պաշտօնն ու պատասխանատուութիւնը ըստանձնել, որովհետեւ լոյս համոզումն ունէր թէ Անթիլիասը մտաւորական եռուն կեդրոն, հայ արուեստի եւ մշակոյթի բորբ օճախ ըլլալու ամէն հնարաւորութիւն կը ներկայացնէր: Նախապայման էր սակայն "Սօրպա" մը՝ բարձրագոյն ուսումնարան մը ստեղծել: Ահա թէ ինչո՛ւ իր յաճախակի կրկնած բաղձանքի արտայայտութիւնը՝ "Ուզում եմ մի սօրպա կառուցանել" որ իրեն համար մտաեւեռում էր դարձեր եւ որմէ այնքան ազդօգուտ բարիքներ քաղել կը նախատեսէր:

Աւելի քան չիսուն տարիներ սահեցան Գովսէփեանց Գարեգին կաթողիկոսի վախճանումէն: Դպրեվանքին իր ընծայած փայլքը նոյնը չմնաց: Բայց մնաց իր մեծ երազը, մնաց իր մեծ երազին հրամայական անհրաժեշտութիւնը: – Հայ Սփիւռքը ընդարձակուեցաւ, զարգացաւ: Ուսումնական բարձրագոյն պատրաստութեամբ հոգեւորականներուն, մտաւորականներուն կարիքը մեծցաւ, պահանջքը չատցաւ: Արտաքին աշխարհը, սահող չիմնամեակին, աւելի գիտականացաւ: Ճարտարութիւնը թեւ առած կը սուրայ: Դպրեվանքը չի կրնար քալ չպահել, յառաջ չերթալ, երբ մանաւանդ Կաթողիկոսարանը իր նիւթական կառոյցքին մէջ ամբողջապէս պայծառակերպուեցաւ թէ՛ ներքնապէս, թէ՛ արտաքնապէս: –Տըպարան, գրատուն, մատենադարան ու թանգարան իրենց աչխոյժ գործունէութեամբ եւ իրենց հանդիպ ստեղծուած հետաքրքրութեամբ եւ ոգեւորութեամբ պատուաքեր հաստատութիւններ դարձան: Աւելի քան երբեք ատենն է Դպրեվանքն ալ թափ առնէ դէպի Ցովսէփեանց Գարեգին կաթողիկոսի երազին ու ծրագրին մարմնացումը: Ներկայիս չատ աւելի լայն հնարաւորութիւններ կան այդ երազին մարմնացումին եւ իրականացումին համար: Դպրեվանքի ուսումնական ծրագրին ու ժամանակացոյցին մէջ բարձրագոյն ուսումնարանի մը դասաւանդելի ու դասախօսելի բոլոր նիւթերը կան: Պակսող հիմնական բանը օտար մէկ կամ երկու լեզուի –անգլերէնի, ֆրանսերէնի– տիրացումն է: Այդ է ցարդ աննուաճելի տկարութիւնը Դպրեվանքին: Այդ պատճառով ալ յատկապէս ընծայարանի չորս դասարաններու սարկաւագ եւ սարկաւագուհ անոնք՝ պահանջուած իմաստասիրական, աստուածաբանական, սուրբգրական, եկեղեցապատմական ... դասաւանդութեանց լրացուցիչ, հարըստացուցիչ անհրաժեշտ աշխատանք չեն կրնար կատարել անդլերէնն, ֆրանսերէնն համապատասխան հրատարակութիւններէ՝ մեթոտով եւ խորութեամբ: Համալսարանը գլխաւորաբար ա՛յդ է որ լինել կու տայ, այսինքն ուսանողները պրպտումի, այլազան գիրքերէ նիւթ հաւաքելու եւ համադրելու մեթոտիկ աչխատանքին կը մղէ ու կը վարժեցնէ: Համալսարանը աչխատանքի ուղղութի՛ւն կու տայ, բուն աչխատանքը՝ սորվելու, իւրացնելու աչխատանքը ուսանողը ի՛նք կը կատարէ:

Դպրեվանքը "Սօրպա"յի՝ բարձրագոյն ուսումնարանի վերածելու համար անչուչտ նախապայման է օժտել զայն դասանիւթերուն հմուտ եւ ձեռնհաս ուսուցչական կազմով, ինչպէս սկսեր էր լինել Ցովսէփեանց Գարեգին կաթողիկոս Շահան Պէրպէրեանի նման բազմահմուտ եւ խորահմուտ ուսուցիչներ հրաւիրելով եւ կաթողիկոսարանի մէջ անոնց բնակութիւն ու կեցութիւն ընծայելով: Նախապայման է որ Դպրեվանքի մէջ ուսուցանելու ընդունուածները՝ հոգեւորական թէ աչխարհական, միայն եւ ամբողջապէս Դպրեվանքին նուիրուին, խնայելու համար անոնց ուսումնարանէ ուսումնարան փութալու յոգնութիւնը, ժամանակն ու սպառումը: Նախապայման է որ տեսչական կազմը հասուն, ձեռնհաս եւ հեղինակաւոր մխիթարեաններէն բազկանայ՝ աչխատանքին նուիրականութեան հաւատացող եւ արդիւնքին լրջօրէն եւ նախանձախնդրօրէն հետամուտ: Հա՛րկ է, անհրաժե՛շտ է, որ Դպրեվանքի սաներ բծախնդրութեամբ մաղուին, արժանաւորներ ընտրուին եւ Ազգին ու Եկեղեցիին բոլորանուէր սպասաւորութեան յարմարութիւն ներչնչող իրա՛ւ յաչողականներ միայն պահուին եւ առաւելագոյն հոգածութեան եւ ուչադրութեան առարկայ ըլլան: Ոեւէ մէկը պատճառ չունենայ թերաւարտ կամ կիսաւարտ մեկնելու, հեռանալու Դպրեվանքէն:

Ո՛չ մէկ սարկաւագի քահանայական ձեռնադրութիւն եւ կուսակրօնութեան խորհրդանիչ վեղար չնորհել քսանհինգ տարիքը չբոլորած եւ օտար մէկ կամ երկու լեզուի չիրացած եւ աւանդուած դասանիւթերուն անհրաժեշտ հմտութիւնն ու խորացումը մեղուական եւ յարատեւ աչխատանքով չիւրացուցած: Աճապարելու հարկին տակ չենք այլեւս, ինչպէս եղանք առեններ: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Միաբանութիւնը պատասխանելի թիւի հասած է, հազա՛ր ու բի՛ւր փառք Բարձրեալին: Սակայն թիւը չի բաւեր: Թիւին հետ եւ թիւէն աւելի ուսումնական բարձրագոյն պատրաստութիւն, հոգեկան վեհութիւն, աղնուական տոկո՛ւն նկարագիր, անչահախնդրութի՛ւն, զոհաբերութեան հոգի, բոլորանուէր սպասաւորութեան պատրաստակամութիւն կը սպասեն եւ կը պահանջեն Դպրեվանքի մէջ կազմաւորուած եւ հասունցած մեր բոլո՛ր հոգեւորականներէն՝ հայ ժողովուրդին գաւակները ամէնուրեք:

Նախնական կրթութեամբ եւ թերի ուսումնառութեամբ ո՛չ մէկ երիտասարդ կամ չափահաս իբրեւ քահանայացու ընդունիլ եւ մէկ կամ երկու եւ կամ երեք տարի Դպրեվանք պահելով՝ տակաւին թերաւարժ եւ քահանայական բարձր կոչումին ու աստիճանին անպիտան ու անպատրաստ՝ ձեռնադրել եւ որպէս ամուսնացեալ քահանայ ծխական ծառայութեան եւ հոգեւոր հովուութեան ամէնէն նուիրական գործին կապել, ամէնէն աւելի ուսո՛ւմ, զարգացո՛ւմ, նկարագի՛ր, նուիրո՛ւմ, աղնուութի՛ւն, անչահախնդրութի՛ւն ու պարկեչտութիւն պահանջող ու ենթադրող նուիրական աչխատանքի առաքել: Բոլո՛ր հոգեւորականներ, թէ՛ կուսակրօններ եւ թէ՛ ամուսնացեալներ՝

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ ՆԱՐՆՋԱԳՈՅՆ ՊԵՐՃԱՆՔԸ

Ուկրանիոյ մէջ «նարնջագոյն» որակուած յեղաշրջումէն ետք նկատուած «նարընջագոյն պերճանքը» նեղ կացութեան մատնած է նախագահ Վ. Իուշչէնկոն: Այդ պերճանքին հերոսը Իուշչէնկոյի 19 տարեկան զաւակն է որ կիեւի վողոցներուն մէջ սկսած է չորչել 133 հազար եւրօ արժողութեամբ մը ու անհատնում դրամ ծախսել ճաշարաններու, ակումբներու մէջ:

Երեւոյթը ահազանգ հնչեցնելու մղած է «Ուկրաինսկայա պրաւտա» թերթը որ «Աստուածներուս որդիները» խորագրեալ դրուագեամբ հարց տուած է թէ երիտասարդը ուրկէ՞ գտած է այդքան սուղ ինքնաշարժ մը կարենալ գնելու, ամէն գիշեր առաջնակարգ ճաշարաններու, ակումբներու մէջ հազար տոլարնոց չամփանեը խմելու, սպասեակներուն 300 տոլար ձեռաձիր տալու, 35 հազար տոլարնոց առձեռն հեռաձայն ունենալու պիւտճէն:

Իուշչէնկօ որ յայտնապէս տակաւին նման մանրուքներու դէմ արհամարհանքի լուռութիւնը վարքագիծ չէ ըրած, բացատրած է թէ իր ընտանեաց վարձուած է: Տղան ուսանող է Միջազգային յարաբերութիւններու ֆաքիւլթէին ու նոյն ատեն կ'աշխատի սեփական հաստատութեան մը մէջ: Շահածը բաւարար է իւղրոյ առարկայ ինքնաշարժը վարձելու: Աւելցուցած է թէ Անդրէյ իր թիկնապահներուն ամսականն ալ իր չահածէն կը վճարէ...:

Ըստ երեւոյթին, տրուած այս բացատրութիւնը չէ բաւարարած: Կառավարութեան չարաթական նիստին յայտնած ատուլիսին մամուլի ներկայացուցիչները կրկին վերադարձած են նիւթին: Վերընշեալ թերթին թղթակիցը հարց տուած է. «Ձեր զաւկին ծախսած դրամարներուն աղբիւրը ի՞նչ է»: Նախագահը պարտութիւն չկարենալով զսպել, զոչած է թէ այդ լրագրողը վարձկան ոճրագործ է որ ապրպրանքներ կը կատարէ, օր մը իսկ չէ ծառայած անկախ մամուլին:

Իուշչէնկոյի պոռթկումը պատճառ եղած է որ ուկրանացի 113 լրագրողներ բաց նամակ մը ղրկեն իրեն. հոն ըսուած է որ ժողովրդավար երկրի մը մէջ այդ ոճով կարելի չէ խօսիլ մամուլին հետ եւ թէ նախագահը պէտք է ներողութիւն խնդրէ: Եռքն ալ պէտք է հրապարակայտնէ թէ զաւակը ուրկէ կը գտնէ նման պերճանքի մը հարկաւոր դրամարները: Նամակագիրները չեչտած են նաեւ թէ այնքան ատեն որ իրենց պահանջները գոհացում չեն գտներ, նախագահին ընդդիմադիրի դիրքին մէջ կը մնան:

Հարցին ածազանգող մամուլը կը յիշեցնէ թէ Իուշչէնկոյի նախագահական ամսականը հինգ հազար տոլար է:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ մայրավանքին մէջ, Յունիս 23ին, տեղի ունեցած է մշակութային երեկոյթ մը որու ընթացքին երկու հրատարակութիւններ հանրութեան ներկայացուած են, իբրեւ խօսուն վկաներ Հայկական Ցեղասպանութեան: Հատորներն են՝ "Հայաստան Հայթերթ" եւ "Եղեռն եւ վերապրում": Երեկոյթը վարեցած է Արամ Ա. Կաթողիկոսի հովանաւորութիւնը եւ նախագահութիւնը: Բացման խօսքը կատարած է Անանիա Աբգ. Դուճանեան: Ժիրայր Դանիէլեան ներկայացուցած է առաջին հրատարակութիւնը՝ "Հայաստան Հայթերթի", որ 1915ին Պուլկարիոյ մէջ հրատարակուածին վերհրատարակութիւնն էր: Հոն զետեղուած են Հայոց Ցեղասպանութեան մասին զոնուող օրը օրին տեղեկութիւններ: Դասախօսը մանրակրկիտ կերպով ներկայացուցած է կարօ Գէորգեանի հաւաքածոյին "Հայաստան"ի յայտնաբերումը, ապա խօսած անոր բովանդակութեան մասին, ընդգծելով անուններու Շաւարշ Միսաքեանի, Կոստան Զարեհանի, Լեփսիուսի "որ Գերմանիայէն Պոլիս ճամբուն վրայ Սոֆիայէն անցած է" Շեչտած է որ "յուշարձան մըն է ասիկա անմեղ նահատակներու յիշատակին կանգնած": Թղթակցութիւնները ստորագրուած են ծածկանուններով, կացութեան պատճառաւ: Հատորին յառաջաբանը գրած է Արամ Ա. Կաթողիկոս: Երկրորդ հատորը ներկայացուցած է Պէպօ Սիմոնեան: "Եղեռն եւ վերապրում" որ լոյս տեսած է խմբագրութեամբ Գէորգ Գանտահարեանի, Պէպօ Սիմոնեանի եւ Ժիրայր Դանիէլեանի: Հոն ամփոփուած են նախաեղեռնեան կոտորածներու արհաւիրքը իրենց ամբողջ էութեամբ ապրած եւ հայ գրականութեան ստեղծագործական մնայուն էջեր կտակած նահատակ բանաստեղծներէն մինչեւ Եղեռնի սերունդը: Հաւաքոյթին եզրափակիչ խօսքը արտասանած է Ա. Արամ Կաթողիկոս:

*
**

ԱԹԷՆՔԻ ողիմպիական Սոֆթպոլի մարզադաշտին մէջ, Յունիս 24ին տեղի ունեցած է Համա-ՀՄԸՄական 7րդ մարզախաղերու պաշտօնական բացումը: Ջեռնարկը հովանաւորած է ՀՄԸՄ-ի Կեդր. Վարչութիւնը, կազմակերպած է մարզախաղերու Կեդրոնական յանձնախումբը, նախագահած է Յունահայոց առաջնորդ՝ Խորէն Եպիսկ. Տողրամաճեան: Բացումը կատարած է Փոխադրական փոխ նախարար՝ Անաթասիոս Ներանձիս: Աշխարհագրութեան մասնակցած են 12 երկիրներու հարիւրաւոր մարզիկներ, մարզիչներ եւ վարչական անդամներ: Մարզախաղերու պաշտօնական բացումը կատարած է, հայերէն եւ յունարէն, Օր. Մարի Եղիազեան: Ցաջորդած է մարզիկներու, վարչական անդամներու, Յունաստանի ակաւտարեղոյշ – գայլիկ – արծուիկներու տողանցքը Աթէնքի քաղաքապետարանի 40 հոգինոց փողերախումբին մասնակցութեամբ: Ցաջորդաբար տողանցած են Եգիպտոս (Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա), Հարաւային Ամերիկա, Աւստրալիա, Պուլկարիա, Պրազիլ, Ֆրանսա, Միացեալ Նահանգները, Գանատա, Կիպրոս, Լիբանան եւ Յունաստան: Առաջին խօսք առնողը եղած է, յանուն Ներքին նախարարին, զոր կը փոխարինէր Ա. Ներանձիս, որ անդրադարձած է երկու ժողովուրդներու պատմական հասարակաց ճամբուն: Բոցի արձարծումէն եւ երդման արարողութենէն ետք, յաջորդաբար խօսք առած են Պօղոս Զոլաքեան (մարզախաղերու կեդր. յանձնախումբ), Յակոբ Եղիմեան (ՀՄԸՄ-ի Յունաստանի Շրջ. Վարչութիւն), Գառնիկ Մկրտեան (ՀՄԸՄ-ի Կեդր. Վարչութիւն), Միհրան Քիւրտոզլեան (Յունաստանի Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէ), Վահրամ Կոծոյեան (Հայաստանի դեսպան), Թանասի Միրէզլու: Եղած են պարզեւատրումներ եւ յուշատախտակներու յանձնում: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդը՝ Խորէն Եպիսկ. Տողրամաճեան, ապա չնորհակալութեան խօսք ըսած է Մարի Եղիազեան: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մըն ալ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Հատոր Իդ.

Պէյրութ 2004

պէտք է անհրաժեշտօրէն, առանց բացառութեան ու խտրութեան, Դպրեվանքի՝ բարձրագոյն ուսումնարանի վերածուած Դպրեվանքի բազում տարիներու ուսումնական լրիւ ընթացքը յաջողութեամբ աւարտած վկայեալները ըլլան: Այն ատեն կը շահի՛ հայ Եկեղեցին ու կը պայծառանայ, կը շահի՛ հայ Ազգը եւ եկեղեցասէրս կը զօրանայ եւ Ազգին զաւակները աւելի՛ կը մօտենան Աստուծոյ եւ աստուածայինին, եւ զոհութեամբ կը հրճուի Սուրբ Աթոռը:

Ծօթանասունհինգամեակի յոբելենական հանդիսակատարութիւնը բարեբաստ ու բարեբախտ առիթ է ամէնուս լրջօրէն մտածելու, ծրագրելու եւ անյապաղ աշխատանքի լծուելու՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքը "Սիոլա"յի՝ աստուածահաճոյ բարձրադոյն ուսումնարանի, մարդակերտումի հրաբորբ հնոցի վերածելու ուր, յիրաւի, "կապարն յոսկի, ցիւրքն յոգի դառնայ", իր երդին պատկերաւոր սքանչելի քնութագրումին համաձայն:

Ա. Ա. Թ.

"Հասկ"

ԱՆԻՄԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

– Ես, ըսաւ այս վերջինը, ձեզի գոհացում տալու համար հրաման ըրի ոստիկանապետին որ յարմար տեղ մը գտնէ հանրատունի համար, բայց չըսի որ քաղդէացիներուն եկեղեցին գրաւէ:

Հրամանատարը պահանջեց որ ոստիկանապետը կանչուի:

Այս վերջինը, իբրեւ արդարացում, ըսաւ թէ՝ գրաւուած չէնքը յատկապէս իբրեւ եկեղեցի չէ շինուած, այլ յետոյ վերածուած է եկեղեցիի:

Պ. Խալալ պահանջեց որ եկեղեցին պարպուի:

– Ուրիշ յարմար չէնք մը կը փնտռենք, ըսաւ ոստիկանապետը:

Եւ սակայն այդ յարմար չէնքը չգըտնուեցաւ երբեք եւ հանրատունը մնաց իր եղած տեղը, հետզհետէ չրջակայ տուներն ալ վերածելէն նմանօրինակ հաստատութիւններու եւ որովհետեւ կիներու աշխատանոցը ճիշդ այդ փողոցին վրայ կը գտնուէր, Սէյիտ Համիտ պէյ պատուով մը փողոցին վարի մասը գոցել տուաւ, որպէսզի հայ կիները գէշ օրինակներ չունենան իրենց աչքին տակ:

Թէեւ պէտք է խոստովանիլ որ մէկ քանի Հայուհիներ նախընտրեցին թողուլ աշխատանոցը, հրաժարիլ պարկեշտ հացէն ու երթալ աղտոտ հեչտութեան մէջ փնտռել իրենց ապրուստը:

Գալով Պ. Խալալի Հալէպ ըրած դիմումին, ո՛եւ է արդիւնք չունեցաւ. նոյնիսկ իմացայ որ հրահանգ ստացած էր իր մեծերէն այդ տեսակ խնդիրներու չմիջամըտելու:

Այդ հանրատուները որ եւ է օգտակարութիւն չունեցան գերման պինուորներուն համար, որովհետեւ ուղղակի գերման բժիշկին հսկողութեան ներքեւ չէին, ինչպէս Պ. Խալալ կը պահանջէր եւ ասոր համար արգիլուած էր իրենց այդ տուները յաճախել:

Այս խնդիրը պատճառ եղաւ սակայն որ գերման մէնղիլին ու թուրք քաղաքային իշխանութեան յարաբերութիւնները լարուին:

Արդէն այդ յարաբերութիւնները հետզհետէ սուր հանգամանք մը կ'առնէին:

Պ. Կէրհարտ մասնաւորապէս կ'ատէր Թուրքերը եւ առիթ կը ստեղծէր իր զգացումները հրապարակով արտայայտելու:

Ինչպէս ըսի, գերման պինուորական հիւանդանոցի վերածելու համար դրաւած էին մեծ նորաշէն չէնք մը որ կը պատկանէր Տէր Զօրի մէկուսին:

Այդ չէնքը հիւանդանոցի վերածելու համար բաւական փոփոխութիւններ ըրած էին եւ ստորնայարկը դրած էին վառարաններ որոնց ծխնելոյզէն եկած ծուխը թէ՛ չէնքին պատերը կը սեւցնէր եւ թէ անհանգիստ կ'ընէր վերնայարկը բնակողները որոնք մէկուսին եղբայրն ու քնտանիքն էին:

Քանի մը անգամ մարդը եկած էր բողոքելու, բայց իր բողոքը նկատողութեան չէր առնուած:

– Մենք չէնքը միւթէսարրըֆէն առած ենք, ըսած էր Պ. Խալալ, եթէ բողոք մը ունիք, անոր դիմեցէք:

Օր մը Խորէն եկած էր, իր բողոքը կրկնելու նոր մանրամասնութիւններով: Հրամատատարը հոն չէր եւ Պ. Կէրհարտ ընդունեցաւ զինքը ճիշդ այն միջոցին ուր ես վար իջած էի գործի մը համար:

Երբ եկայ վեր, տեսայ որ Պ. Միքայէլ Մորճիկեան կը կատարէր թարգմանի պաշտօնը:

Պ. Միքայէլ կը ճանչնար մէպուսին եղբայրը, գիտէր թէ քաղաքին ամէնէն ազդեցիկ ու հարուստ էշրաֆներէն մէկն էր եւ կը ջանար քաղաքավարութեամբ վարուիլ հետը, հակառակ Պ. Կէրհարտի տուած արհամարհոտ եւ խիստ պատասխաններուն զոր ստիպուած էր բառ առ բառ թարգմանել, որովհետեւ այնպէս կը պահանջէր դիւրագրգիռ ենթասպան:

Ցանկարծ բարկաճայթ ձայնով մը Պ. Կէրհարտ գոչեց.

– Ըսէ՛ իրեն որ լիրբ ստախօս մըն է եւ թէ գինքը կը վռնտեմ տեղեկէս:

Պ. Միքայէլ րոպէ մը վարանեցաւ:

– Թարգմանէ ըսածներս, գոռաց Պ. Կէրհարտ, բարկութենէ կաս կարմիր կտրած:

– Էֆէնտիմ, սկսաւ Պ. Միքայէլ էշրաֆին դառնալով, կ'երեւայ որ դուք կը սխալիք կոր, հետեւաբար առ այժմ գացէք եւ յետոյ կրկին կը բանակցինք:

Պ. Կէրհարտ հասկցաւ որ իր խօսքերը չատ մեղմացած ձեւով մը կը թարգմանուէին: Իսկոյն, կտրտած վագրի մը պէս վեր ցատքեց նստած տեղէն, խոյացաւ Պ. Միքայէլի վրայ եւ ապտակ մը իջեցուց երեսին, յետոյ ինծի դառնալով պոռաց.

– Բառ առ բառ թարգմանէ՛ ինչ որ ըսի.

– Եալանըը Էհէփսիզին պիրիսին. տէֆ օլ շուրտան:

Էշրաֆը ափ ի բերան մնաց, ահմոկած երեսս նայեցաւ եւ կարծելով թէ սխալ լսած էր, հարցուց.

– Ի՞նչ ըսիր:

Ստիպուեցայ կրկնել խօսքերը աւելի բարձր ձայնով:

Ցետոյ իմ կողմէս աւելցուցի.

– Շուտ գնա՛, հիմա ծեծ կ'ուտես:

Էշրաֆը հասկցաւ կացութեան ծանրութիւնը, ոսկի կոթով դաւաղանը որ անկիւնը դրած էր, առաւ եւ դուրս ելաւ սենեակէն:

– Կանչէ՛ սա մարդը, գոչեց Պ. Կէրհարտ, որուն բարկութիւնը հետզհետէ կը սաստկանար:

Եաեւէն վազեցի ու եա բերի զինքը:

– Ըսէ իրեն թէ, չարունակեց ենթասպան, տարրական քաղաքավարութիւնը կը պահանջէի որ դուրս ելած ատենը բարեւէ զիս:

Թարգմանեցի այս խօսքերը:

Խեղճ մարդը պահանջուած բարեւը տուաւ ու կրկին դուրս ելաւ:

Իրեն եղած այս նախատինքին համար մէպուսին եղբայրը զացած զանգատած էր միւթէսարըֆին, բայց այդ զանգատը որ եւ է հետեւանք չունեցաւ:

*
**

Ուրիշ դէպք մը ա՛լ աւելի մեծ ճգտում մը առաջ բերաւ գերման մէնղիլին ու քաղաքային իշխանութեան միջեւ:

Ատեն ատեն սայլերու կարաւան մը ճամբայ կը հանէինք դէպի Հալէպ մէնղիլին պաշար բերելու համար: Սայլորդները դրեթէ ամէնքն ալ մեր ծառայութեան մէջ գտնուող Հայեր էին, որոնք այդ ուղեւորութեան համար մասնաւոր վէսիքաներ ունէին:

Անգամ մը ճիշդ սայլերը ճամբայ ելլելու միջոցին Հալէպէ գերման մէնղիլէն հեռագիր եկաւ որով անմիջապէս քսան ջորի կ'ուղէին մեզմէ:

Այդ ջորիներուն փոխադրութեան համար պէտք եղաւ մէնղիլի մէջ աշխատող հինգ վեց հայ տղաք ղրկել միասին:

Կարաւանը ճամբայ կ'ելլէ մեծ պողտայէն եւ երբ Պէլէխիէի առջեւ կը հասնի, ոստիկան մը կ'ուզէ արգիլել տղոց մեկնումը:

(Շար.108)

Madame Arroussiak Yelkovanian,
son épouse

Madame Danièle Yelkovanian,
sa fille

La famille Grégoire Yelkovanian et la famille Marie Pilidjian

ont la douleur de vous faire part du décès de

VREJ YELKOVANIAN

décédé le 5 août 2005 à l'âge de 85 ans.

La cérémonie religieuse sera célébrée le lundi 8 août 2005 à 10 heures en l'église arménienne Saint Grégoire l'Illuminateur de Beaumont, suivie de l'inhumation dans le caveau de famille au Cimetière de Saint-Pierre (entrée porte de Saint-Loup).

Le présent avis tient lieu de faire-part.

8 Boulevard du Dr. Joseph Arnaud
13012 MARSEILLE

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ 80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՆԵԼՕ.– Սեդա Մուրատեան եւ Ժոէլ Խարբութլեան 1.000 Եւրօ:

***

ՊԱՆԵԼՕ.– Ռոզա Տակառեան 500 Եւրօ:

***

ՖՐԻՆ.– Անահիտ եւ Լեւոն Տէր Մինասեան 200 Եւրօ:

***

ՊՈՒՌ-ԼԱ-ՌԻՆ.– Անահիտ եւ Տիգրան Թորոսեան 150 Եւրօ:

***

ԳԱՇԱՆ.– Գեղուհի եւ Խաչիկ Խանթէմուրեան 100 Եւրօ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԼԿ

Տիգրան Էհէճեի կանխահաս (26 տարեկան) մահուան առթիւ –Ցուլիս 14–, փոխան ծաղիկի հետեւեալ նուէրները եղած են.–

Պարկեւ եւ Վերժին (Ծնեալ Էհէնճի) Սայրին 50 Եւրօ կապոյտ Խաչի Իսի-լէ-Մուվինոյի մանանճիւղին եւ 50 Եւրօ "Ցառաջ"ին, Անի Սայրին 50 Եւրօ "Ցառաջ"ին, Ցարութիւն Սայրին 50 Եւրօ Սամուէլ-Մուրատ դպրոցի ծնողաց միութեան, Վարուժան եւ Ժազլին Սայրին 50 Եւրօ Սամուէլ-Մուրատ դպրոցի ծնողաց միութեան:

–ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ–

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՌԻՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14
ԵԿԱԾՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՐԲՈՒՀԻՈՑ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ եւ Պատարագի մատուցմամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի տարուան խաղողի երախայրիք ողկոյզներու օրհնութիւն:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակ
եւ Առաջնորդ Փարիզի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15
Ցիշատակ Մեռելոց
Տօն Վերափոխման Ս. Աստուածածնի
Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ եւ Պատարագի մատուցմամբ
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11.30ին:

⁂

ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՐՏԻՐՈՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 14:
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ ժամը 8.30ին,
Հանդիսաւոր պատարագ՝ ժամը 9.45ին:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Հայրապետական Պատուիրակի
Փոխանորդ
Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց

Պատարագի ընթացքին կը կատարուի "Օրհնութիւն խաղողոյ" աւանդական արարողութիւնը:

Անոնցմէ որոնք կը փափաքին այս առիթով խաղող նուիրել, կը խնդրուի տեղեակ պահել Մայր Եկեղեցւոյ Դիւանատունը. հեռ. – 04 91 77 84 70:

ՎԱՐԱԳԱՅՑ Ս. ԽԱՉ ԱՌԱՔԵԼԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի:
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 15: Ցիշատակ Մեռելոց:
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին,
Հոգեհանգիստ վասն համօրէն հանգեալոց՝ ժամը 12ին:

***

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 14: Տօն է Աստուածածնի:
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:
Այն հաւատացեալները որոնք պատուհաս համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը:

***

ԱԷՆ ԼՈՒ - ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Խաղողօրհնէքի արարողութիւն՝ ժամը 11.30ին:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՇԱՀԱՆ Ա. ՔՀՆԾ. ՏԷՏԷԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

պանելու համար, բայց ի զուր: Հանրակառքը դրաւուած է եւ հոն զտնուած է յարձակող դասալիք զինուորին դիակը: Շարան դատապարտած է այս ծանրակչիռ արարքը, ինչպէս նաեւ Ապպաս: Շարան դատապարտած է "այս սարսափելի արարքը գործուած արեան ծարաւի հրեայ ահաբեկիչի մը կողմէ" չեչտելով "քաղաքացիներու միջեւ ահաբեկչութիւնը ամէնէն վտանգաւոր բանն է Իսրայէլի ապագային համար եւ իր ժողովրդավար կայունութեան": Արարքը դատապարտած են նաեւ արաբ երեսփոխաններ եւ այլ պատասխանատուներ, զայն վերագրելով "ցեղապաշտութեան": Շրջանը 24 ժամեան գործադուլ որոշած էր Օգոստոս 5ի համար: Բայց, կուշ ֆաթիֆ մտնել ուզող ընդդիմադիրները (Գազայի պարպումին) դատապարտելով հանդերձ ահարքը, վճռած են անպայման մուտք գործել: Գազայի զօտին զինուորական զօտի հռչակուած է եւ մուտքը արգիլուած:

ԻՐԱՔի Անսար ալ-Սուննա խումբը, որ կապուած է ալ-Քաիտայի, տէր եղած է, համացանցի վրայ, այն յարձակման, որ Օգոստոս 3ին 14 մարինդի մահուան պատճառ եղած էր երկրին արեւմտեան շրջանը: Ամերիկայի երեք ուրիշ զինուորներ ալ մեռած են նոյն օրը թակարդ կառքի մը պայթումէն: Օգոստոս 1էն 5, 28 մարինդ սպաննուած է:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ սկսած է պարպել Վրաստան ունեցած զինուորական երկու խրիսխները: Ցուլիս 30ին, զինուորական ինը կառքեր հեռացած են արդէն Պաթումէն, Սեւ ծովու վրայ, եւ վրացի բռնակիչներ ալ ողջունած են այդ մեկնումը, ինչ որ խորհրդանշական կը նկատուի, քանի 3.000 ռուս զինուորներ դեռ կը մնան: Այս մեկնումին հետեւանքը պիտի ըլլայ Ամերիկացիներու ժամանումը: Սկզբունքով Ռուսերուն ձգած խարիսխները պիտի չգրաւուին Ամերիկացիներու կողմէ, բայց Ամերիկացիք եկած են վերսատան մարզելու համար բանակը, որ 18 – 20 հազարի կը հասնի, եւ զինելու: Թուրքիան ալ (Օթան-ի անդամ) կը զբաղի երրորդ ջոկատով մը, որ Ամերիկացիներուն կը չնորհէ "ռազմավիտական անհատարկելի գօտի մը որպէս յենարան":

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ մէջ յարձակումները –բերանացի թէ ֆիզիքական–, եւ թալանները բազմացած են մահմեդականներուն դէմ, 600% համեմատութեամբ: Մահմեդական համայնքը սարսափի մէջ կ'ապրի եւ ինք իր վրայ ամփոփուած է: Քանի մը օրուան մէջ 269 միջադէպեր պատահած են:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ հարաւային շրջանը հրդեհները բազմացած են Օգոստոս 4էն ի վեր եւ նոյն օրը պատճառ եղան որ երթեւեկը դադրի Մարսէյլի եւ Նիսի միջեւ: Արդէն 230 հեկտար հրոյ ճարակ եղած է Օպանեը եւ 600 հրշէջներ կը ջանային երկու հրդեհ մարել: Միւս կողմէ, Օգոստոս 5ին կը կատարուէր Գանատէրի արկածին զոհ զացած երկու օդաչուներու յուղարկաւորութիւնը եւ այդ արկածէն ի վեր որեւէ նոր Գանատէր չօգտագործուիր:

ԱՄՆ ԵՒ Ա.Ֆ.Ղ.ԱՆԻՍՏԱՆ համաձայնութեան եկած են, որ կը նախատեսէ աֆղան բանտարկեալներու (Կուանթանամօ) աստիճանաբար յանձնումը աֆղան իշխանութեանց: Ասկի քան 100 Աֆղաններ արգելափակուած են Կուանթանամօ և 500 ալ Աֆղանիստանի ամերիկեան խարիսխներուն մէջ:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՑ մէջ "նարնջագոյն յեղափոխութեան" խորհրդանիշները կը հրբշտացնեն նախագահ Իուշչենկոյի 19ամեայ զաւակը: Արդարեւ, այդ խորհրդանիշը մենաշնորհեալ ապրանք է այլեւս եւ այդ նարնջագոյն յեղափոխութեան բոլոր կաճէբները հագի պէս կը ծախուին եւ միլիոնաւոր տոլարներ կ'ապահովեն: Տուրքերու վարչական պետին կցորդը՝ կատիրինչուկ յայտարարած է որ "անճնապէս" Անդրիին (նախագահին տղան) յանձնած է 2004ի վերջաւորութեան այդ կաճէբներու "հեղինակի իրաւունքները", որոնք իրենց կը պատկանէին: Այդ կաճէբները կը վերաբերին չարժումին բոլոր լոկօներուն: Հարցը մեծ տարողութիւն առած է, մամուլը եւ նախկին համակիրներ վրդոված կ'ամբաստանեն Իուշչենկօ ընտանիքը որ "սեփականաշնորհած է յեղափոխութիւնը":

ՌՈՒՍ ԼՐԱԳՐՈՂԸ՝ Ա. Բաբիցկի, հաշտակ վտանգներուն, արդարացուցած է Շամիլ Բասայեւի հետ կատարած հարցազրոյցը Ցունիսին, կռվկաս, որ սփռըւեցաւ ամերիկեան էՑ. Պի. Սի. կայանին եւ որու հետեւանքով կայանի թղթակիցներու արտօնագիրները չնորոգուեցան Մոսկուայի մէջ: Լրագրողը կրկնած է թէ պէտք է ուշադրութիւն հրաւիրել Չէչէնիոյ կացութեան վրայ: Ինք միշտ դէմ է Ռուսաստանի մղած պատերազմին:

ՔԱԹԱՐի հեռատեսիլի ալ-Ժեզիրա կայանը սփռած է նոր ապառնալիք մը Միացեալ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, զոր կատարած է Այմա ալ-Զաւահարի՝ ալ-Քաիտայի թիւ 2-ը: Շարժումը կը սպառնայ ԱՄՆ-ու "վիէթնամէն աւելի դէշ աղէտներ"ով եւ Մեծն Բրիտանիոյ ալ "աւելի մեծ քանդումներով": Ալ-Զաւահարի եգիպտացի վիրաբոյժ մըն է, որ ալ-Քաիտայի տեսաբանը կը նկատուի: Ինք ալ Պէն Լատէնի պէս փախուստի մէջ է:

ARMÉNIE
Vols Directs
PARIS › EREVAN › PARIS
Séjours à la Carte
Circuits Guidés
de 8 Jours et de 12 Jours
Saberatours SevanVoyages
SABERATOURS
11, rue des Pyramides 75001 Paris
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté 69003 Lyon
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
67, La Canebière 13001 Marseille
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
32-38, rue Hanrabedoutian Erevan
tél 52 55 55
fax 56 40 30
sabera@armincom.com
www.saberatours.fr
EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE
Armavia Արմավիա
Studio VICKEN 20025

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ամուսնակոչութեաց
Ալճուվիլի Վարպագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

□

La Section **«Archalouys Tatéossian»** de la C.B.A.F. organise

UN

Week-end à Londres

Les 22 et 23 octobre

Voyage en Eurostar et hébergement en hôtel 4 étoiles, près de Victoria Station et du Palais Royal.

- Prix : 175 Euros par personne comprenant le transport, l'hébergement en chambre double avec petit-déjeuner.
- Renseignements et inscriptions : auprès d'Araxie : 01 39 83 71 19
- Le nombre de places est TRES limité.
- Fin des inscriptions : **15 août.**

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 23
MARDI
23 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·261 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·261

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԷՊՔԵՐԸ

● *Իսրայէլի ելմտական նախարարը Նեթանիահու հրաժարած է Օգոստոս 8-ին, «անպատասխանատու» դնելով գազայի գօտիին պարպումը: Իր աթոռը կը դրաւէ Եհուտա Օլմըէրթ:*

● *Նոր մեղադրանք Պենոն Սեւանի դէմ, որ 147 հազար տոլար գանձած կ'ըլլայ ԱՄՆ-ի (Ափրիքըն Միտըլ Իսթ Փեթրոլիում) տրուած պայմանագրի մը համար: Այս անգամ (Օգոստոս 9) իր հրաժարականը կու տայ ՄՄԿ-ի իր պաշտօնէն: Անցեալին ալ կաշառակերութեան մեղադրանք կար իրեն դէմ: Ինք դառն նամակ մը գրած է իր փաստաբանին՝ Էրիք Լէւիախ, ուր կ'ըսէ թէ Քոֆի Անանի քաւութեան նոխազն է:*

● *Օգոստոս 11ին, Սուրիայի մը ձերբակալուած է Տիյարպէքիր, որ խոստովանած է թէ կը ծրագրէր իսրայէլեան զբօսանաւեր պայթեցնել Մէլերկլականի մէջ: 32 տարեկան Լուայի Սապրա Պոլսոյ Ատեանին կոմկ պիտի դատուի:*

● *Սրի Լանքայի Արտաքին նախարարը սպաննուած է Օգոստոս 12ին: Իշխանութիւները մահափորձը կը վերագրեն Թամուլներուն: Լ. Քաթիրկամար 75 տարեկան էր:*

● *Տիյարպէքիրի մէջ, Օգոստոս 13ին, էրտողան յայտարարած է թէ վերջ կը տրուի 15 տարիներէ ի վեր տեւող պատերազմի վիճակին արեւելեան Թուրքիոյ մէջ, թէ քրտերէնը կ'արտօնուի ձայնահեռատեսիլէն եւ դպրոցներու մէջ, բայց նման խօսքեր շատ ըսուած են, այդ իսկ պատճառաւ Քիւրտերը կը սպասեն որ Անգարա խօսքէն գործի անցնի:*

● *Օգոստոս 16ին, օդանաւի նոր արկած մը պատահած է, ինչ որ ողբերգական բնոյթ մը տուած է օդանաւային ճամբորդութեանց Օգոստոսի այս երկու շաբաթներուն: Օգոստոս 2ին, Էն - Ֆրանսի մէկ օդանաւն էր որ ճախող էջք մը կը կատարէր Թորոնթօ, բայց գոհ չըկար: Օգոստոս 6ին Թունուզեան չարթըր մը որ Պարիզէն ձերպա կ'երթար, ծովը կ'ինկնար Սիցիլիոյ բացը· հոս 13 մեռելներ կային, վիրաւոր վերապրողներ եւ երեք անհետացած: Օգոստոս 14ին, Լարնաքա - Փրակա գիծը ապահովող Պոյինկ մը կը չախչախուէր Աթէնք, 121 ճամբորդներով: Արկածը խորհրդաւոր կը մնար: Կ'ըսուէր թէ երկու օդաչուները չնչահեղձ եղած էին արկածէն առաջ իսկ: Լարնաքայէն Փրակա թռիչք կատարող այս օդանաւին մէջ ամբողջ հայ ընտանիք մը գոհ կ'երթար: Յակոբ եւ Հիլտա Թիւթիւնճեան եւ իրենց երկու զաւակները՝ Արա եւ Պարէտ: Յակոբ Թիւթիւնճեան չրջնաւարտ էր Մելբոնեան վարժարանէն, լաւ մարզիկ էր· կինն ալ անդամ էր Համազգայինի պարախումբին: Ընտանեօք Փրակա կ'երթային արձակուրդի: Հաղիւ 48 ժամ եւթ, այս անգամ Ֆրանսա սուզի մէջ էր, գոլոմպիական Մտ 82 օդանաւն էր որ Փանամայէն Մարթինիք ճամբուն վրայ կը չախչախուէր Վենեսուելայի արեւմտեան չրջանը: 158 մեռեալ կար, բոլորն ալ Մարթինիքցի եւ ողբերգութիւնը մեծ էր, նոյնիսկ ութ հոգինոց ընտանիքներ գոհ գացած էին եւ Ֆրանսա սուզի մէջ էր, ինչպէս ամբողջ հոգին յայտարարեց նախագահ Շիրաք: Մարթինիք երկու ամսուան սուգ հռչակեց: Մարմինները գտնուած են բայց անճանաչելի են: Ջորեքշաբթի, Օգոստոս 24ին նախագահ Շիրաք Մարթինիք կ'երթայ ներկայ ըլլալու համար սուգի արարողութեան մը եւ դրօշակները կէս կը պարզուին այդ օրը ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՁԱԻԷՆ ԱՐՂ· ՅԱԿՈԲԵԱՆ
ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ

Մայր Աթոռ Էջմիածնի մամլոյ դիւանը կը հաղորդէ որ Օգոստոս 8ին, Եղէգնաձորէն Նորավանք վերադարձին ճամբուն վրայ ինքնաշարժի արկածի զոհ գացած է Նորավանքի հոգեւոր տեսուչ՝ Զաւէն Արք· Յակոբեան: Ծնած էր 1977ին Էջմիածին: 2001էն ի վեր կ'ուսանէր Երեւանի Պետական Համալսարանի իրաւաբանական ճիւղը: 2004ին կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած էր: 2005 Փետր· 1ին Գարեգին Բ·ի օծութեամբ նշանակուած էր Նորավանքի հոգեւոր տեսուչ: Օգոստոս 11ին, մարմինը ամփոփուած է Մայր Աթոռի մխիթարական գերեզմանատունը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱԶԱՅի գօտիին պարպումը ամբողջութեամբ վերջ պէտք է գտնէր Օգոստոս 22ի իրիկունը, երբ կը հեռացուէին վերջին գաղթավայրի բնակիչները: Օգոստոս 15էն ի վեր ծանրակշիռ միջադէպեր չըպատահեցան, եթէ նոյնիսկ տեղ - տեղ բախումներ եղան իսրայէլացի զինուորներուն հետ: Ինչ որ կատարուեցաւ պատմական դէպք մըն է եւ կը մնայ որ պարսուած տուներն ալ քանդուին որպէսզի հողամասը յանձնուի Պաղեստինցիներուն: Օգոստոս 23ին պիտի պարպուէր նաեւ Այրյորդանանի հիւսիսի 4 գաղթավայրեր: Օգոստոս 22ին, Ռամալլայի մէջ, Տանիէլ Պարընպոյմ համերաշխութեան նուագահանդէս մը տուաւ, ղեկավարելով «Ուէսթ - Իսթըրն Տիվըն» նուագախումբը՝ բաղկացած իսրայէլացի եւ արաբ նուագածուներէ: Յայտագիրն էր՝ Մոցարթ եւ Պէթհովըն:

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ԺԲ· Հոմի վերադարձաւ Օգոստոս 21ին, երեք օրեր անցընելէ ետք Քէօլնի մէջ, Երիտասարդութեան Համաշխարհային օրերուն, զորս հիմնած էր իր նախորդը: Ուրբաթ Օգոստոս 19ին, այցելեց տեղւոյն սինագոկը եւ դատապարտեց Շօան, որպէս աններելի մոհիր մը, յաջորդ օրն ալ հանդիպում ունեցաւ մահմեդականներուն հետ: Արաբողութիւններու ընթացքին մեծ դիւրութեամբ անցաւ մէկ լեզուէն միւսը (գերմաներէն, իտալերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն) առանց նոյնիսկ չեչտի: Կիրակի օրուան պատարագին ներկայ եղաւ մէկ միլիոնի հասնող բազմութիւն մը եւ 250 միլիոն անձեր ալ արարողութեան հետեւած են հեռատեսիլէն: Հակառակ իր վերապահ նկարագրին յաջողեցաւ գրաւել երիտասարդները: Խօսքէն դատապարտած է անոնք որոնք կը խորհին թէ կրօնքը սպառման ապրանք մըն է:

ԹԼՋԻի (Սօն է Լուարի նահանգ) համայնքին հիմնադիրը (1940ին) եղբայր Ռոժէ սպաննուած է Օգոստոս 16ի երեկոյեան ընթացքին ոտնձգիչ մը կողմէ, երբ 2500 երիտասարդներ համախմբուած էին աղօթքի պահուն: Բողոքական ընտանիքի զաւակ, եղբայր Ռոժէ 90 տարեկան էր, ինք է որ հիմնած էր համայնքը, որու կոչումը էքիւմէնիք է, կը համախմբէ բազոգական թէ կաթոլիկներ: 36ամեայ Ռոմանուհին կոկորդէն դաշունահարած է կրօնաւորը եւ կը թուի որ կինը անհասասարակչիռ էր:

ՓԱՐԻԶի Մեծ Պողոտաներուն վրայ, կիրակի, Օգոստոս 21ի իրիկունը ժամը 20·30ին, անսովոր արկած մը պատահած է որ ծանր հետեւանքներ ալ ունեցած է: Վիրաբոյժ մը իր Մէրսէտէսով չէ յաջողած դառնալ Պուլվար տէ զ'Ինթալիտէնէն ռիւ Ռիչըլիէօ եւ խուժած է սրճարանին վրայ: Անցորդ 4 վիրաւորներէն երկուքը՝ երիտասարդ կին մը եւ իր երեք տարուայ աղջնակը ծանրօրէն վիրաւորուելէ ետք, երկուշաբթի վաղ առաւօտեան մեռած են: Այն վարկածը կայ որ Մէրսէտէսը հրած է ուրիշ կառք մը եւ առաջինին վարորդը կոնծուցած է կառքին հակաշիռը որ մայթին վրայ ելած է:

ԺԵՐԱՐ ՇԱԼԵԱՆ «Վիճարկում եւ կարծիքներ» էջին մէջ, հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկարոյի (Օգոստոս 18), ուր կ'արտայայտուի քաղաքական հրատապ հարցերու մասին Իրաք եւ Իրան ներառեալ: Միացեալ Նահանգները, կ'ըսէ, տկար Ռուսաստան մը կ'ուզեն առաջքն առնելու համար ամերիկեան գերատերութեան թշնամի չին - ռուսական պինակցութեան մը:

ԻՐԱՔի Սահմանադրութեան ծրագրի պատրաստութիւնը անպամ մը եւս կը յետաձգուէր, քանի Օգոստոս 22ին Շիի, Սիւննի եւ Քիւրտ չէին համաձայներ: Կը թուի որ ԱՄՆ տեղի տուած են եւ համակերպած որ Շարիան (իսլամական օրէնքը) արձանագրուի բայց եւ այնպէս տարակարծութիւններ կը մնան:

ՈՂՋՈՅՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի 80 ԱՄԵԱԿԻՆ

Ցարդելի Տիկին Ա· Միսաքեան,

Ուրախութեամբ բայց միշտ կենսունակ «Յառաջ»ին կը մաղթենք դեռ երկար տարիներու բազմարդիւն կեանք՝ աղգային մշակոյթի եւ հայատառ մամուլի դոյատեւման եւ պահպանման սրբազան առաքելութեան պատնէշին վրայ:

Անկեղծ զգացումներով՝
Ի դիմաց ԻԽՔՍԱՖ-ի
կեդրոնական վարչութեան նախագահ
ԺԻՐԱՅՐ ՏԻՏԻԵԱՆ
ՓԱՐԻԶ, Օգոստոս 10

*
**

«LA PROVENCE»

Մարսէյլի օրաթերթին մէջ, Թան Քեհայեան կարճ հարցազրոյց մը տուած է, ուր կը բացատրէ 80ամեայ «Յառաջ»ի դերը Ցրանատհայութեան համար, կը յիշէ հին օրերը, երբ հայրը, համեստ բանուոր, կանոնաւոր ընթերցող էր եւ որովհետեւ իրենց համար բաժանորդագրութիւնը տուղ էր, 4-5 հոգիով կը համախմբուէին կարեւոր վճարելու համար:

Ցարգելի Տիկին Ա· Միսաքեան,

Ուրախութեամբ բայց միշտ կենսունակ «Յառաջ»ին կը մաղթենք դեռ երկար տարիներու բազմարդիւն կեանք՝ աղգային մշակոյթի եւ հայատառ մամուլի դոյատեւման եւ պահպանման սրբազան առաքելութեան պատնէշին վրայ:

Անկեղծ զգացումներով՝
Ի դիմաց ԻԽՔՍԱՖ-ի
կեդրոնական վարչութեան նախագահ
ԺԻՐԱՅՐ ՏԻՏԻԵԱՆ
ՓԱՐԻԶ, Օգոստոս 10

*
**

«LA PROVENCE»

Մարսէյլի օրաթերթին մէջ, Թան Քեհայեան կարճ հարցազրոյց մը տուած է, ուր կը բացատրէ 80ամեայ «Յառաջ»ի դերը Ցրանատհայութեան համար, կը յիշէ հին օրերը, երբ հայրը, համեստ բանուոր, կանոնաւոր ընթերցող էր եւ որովհետեւ իրենց համար բաժանորդագրութիւնը տուղ էր, 4-5 հոգիով կը համախմբուէին կարեւոր վճարելու համար:

ՀԱՑ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Թուրքիոյ միջերկրականեան Անթալիա քաղաքին մէջ Թուրքիայէն ու Հայաստանէն 12ական երիտասարդներու մասնակցութեամբ Օգոստոսի կէսին տեղի ունեցած է «Ամառնային դպրոց» մը, կոչուած՝ «Կամաց կամաց - եաւաշ եաւաշ»: Մարմարա լուրը տալով կ'աւելցնէր թէ կազմակերպիչները այս անուանումով բացատրել ուզած են թէ չեն սպասեր որ Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ հարցերը լուծուին ամիջական կերպով: Թուրք լրագրող Ֆ· Քէնթէլ հաստատած է թէ երկու խումբերը շատ արագ չերմ յարաբերութիւն հաստատած են երգերով, կատակներով: Անոնք կազմակերպիչներուն՝ «Հելսինքիի հայրենակիցներ»ուն յոյսերը արդարացուցած են, ցոյց տալով որ «միւս»ը ճանչնալու ձգտումը ամէն բանէ գօրաւոր է իրենց մէջ:

Հայ եւ թուրք երիտասարդները գացած են Մուսա լերան Վագըֆ հայկական գիւղը, պարած ու երգած միասնաբար:

ԳԻՐՔԻ ՄԱՔՍԱՆԵՆԳԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Ե· Թուրքերէմազ անուն թուրք երիտասարդը որ Յունիս 17ին հնատիպ 88 հայերէն հատորներով ձերբակալուած էր Երեւանէն Պոլիս մեկնելու պահուն, ազատ արձակուած է: Դատախազը դրամական տուգանք պահանջած ըլլալով հանդերձ, դատաւորը բանտարկութիւն վճռած, ապա գործադրութիւնը յետաձգած է:

Թուրքերէմազ գանատական համալսարանի մը մէջ պատմութեան տոքթորան կը պատրաստէ· մէկն է «Հայկական ցեղասպանութիւն կատարուած չէ» թեզին բացայայտ կերպով հակադրուողներէն: Հայատառ գացած էր ազգային դիւաններուն վրայ հետազօտութիւն կատարելու:

ՍԻՐԵԼՈՒ, ԳԻՏՆԱԼՈՒ, ՊԱՀԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Անկախութեան հռչակումէն առաջ իսկ, հազիւ խորհրդային կարգերը պատմութեան դիրքին ճամբան բռնած, տատնամեակներու յոյսերուն հակադիր երեւոյթներ սկսան նշմարուիլ: 80ական թուականներու վերջաւորութեան աւարտածին յաջորդելիք Նոր տողին նկատմամբ չատ մարզերու պատրաստութեան պակասը նշմարելի էր եւ ցաւցնող: Այն տպաւորութիւնը կար որ ոչ ոք քաղաքական արագընթաց խմորումներէն գլուխ վերցնելու եւ ուրիշ բանով զբաղելու ժամանակ կամ տրամադրութիւն ունէր. այլ հարց էր թէ ղալի՞ կ'ըլլար նման հարկ :«Ուրիշ բան»ը քիչ մը զաղափարական, քիչ մը բարոյական, դաստիարակչական այն խառնուրդն էր որ տեղին բարեխառնութեամբ մը ձեռք ձգուելու պարագային, անկախ Հայաստանի քաղաքային պիտի դնէր ճիշդ հունին մէջ, կամ գոնէ մօտիկը:

Չեղաւ: Զմտածուեցաւ թէ եօթը տատնամեակ կաղապարներու բռնատիրութիւնը ապրած ժողովուրդին ի՞նչ նոր ձգտում, երազ, արժէքներ, հաւատքներ պէտք է ներարկուէր: Ու ամէն բան, դրեթէ ամէն բան, մնաց հովին, չուրին քմայքին: Ստեղծուած պարապին մէջ շատ մարզեր անհատական նախասիրութիւններու ուղղութիւնը բռնեցին ու անպայման միշտ ճիշդ չեղաւ ան:

Գլխաւորաբար տնտեսական ոլորտը, չուկան, կրթականը, հոգեւորը, մշակութայինը, քաղաքականը տատապեցան, տուժեցին մտածուած ուղղութիւններու բացակայութենէն: Օրէ օր բեւեռացող ընկերութիւնը, անկախութեան տատնեակին ալ պահուած խորհրդային դրելաձեւը, վխտացող աւանդները, ընդօրինակելու անսանձ ծարաւը, խաթարուածներու բազմութիւնը ուշադրութիւն դարձուող գլխաւոր ապացոյցներն են ըսուածին:

Ամէն անգամ որ այս մասին գրուեցաւ, տրտունջ բարձացաւ, բողոք յայտնուեցաւ, առանց բացայայտ ամբաստանութեամբ ալ իրենք զիրենք պատասխանատու նկատողներ արհամարհեցին մտավախութիւններէն, ոմանք նոյնիսկ հեգնեցին անոնց տէրերը: Հեռատեսի փետուրներ հագած, լսին ու պնդեցին թէ հեղումներէն, տատանումները անցողակի էին, թէ մեր ժողովուրդին առողջ բնազդը չէր խաթարուեր, ժամանակը ամէն բան կը սրբագրէր, եւլն.:

Ժամանակին սրբագրութեան արդիւնքը նշմարելու համար 15 տարին բաւարար կը համարուի՞ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ. նոյն «հեռատես»ները ժխտական պիտի պատասխանեն, վստահաբար, հարցումին: Սակայն, արդէն կանուխ չէ տեսնելու որ չատ մարզերու մէջ ուղիղ ճամբան վերադարձը հետզհետէ աւելի դժուար կը դառնայ:

Ատենէ ատենէն մնայուն վնասի, սխալի ենթակայ պատմական կոթողներու մարզը: Քանդուած այս կարգի արժէք մը կորսուած է ընդմիշտ, սխալ կառուցածը՝ ուրիշ կորուստ. իսկ սխալ նորոգածը՝ մնայուն այլանդակութիւն: Ո՛ր մէկն ալ նկատի առնուի, ներկան լեցուն է «մշակութային, արուեստասէր, ճաշակի տէր» մեր համբաւը հերքող, հեգնող տուեալներով: Ու քիչ մը համարձակախոս օտարն ալ չի վարանիր հարցնելու թէ այսօրուանը իրա՞ւ, հարազատ չարունակութի՞ւնն է Հռիփսիմէ, Գայեանէ, Մարմաչէն կառուցուած ժողովուրդին:

Երեւանը հարատապետական իր պատմութենէն, դէմքէն զրկելու, աննկարագիր նոր քաղաքի մը վերածելու խելագար թափը բողոքի քանի՛ յայտարարութիւն, դիմում, նամակ չարագրել տուաւ: Բայց հոլովոյթը ամբողջ թափով կը չարունակուի: Վա՛յ անոնց որ յարգի նկատած կեդրոնական թաղերուն մէջ տուն, տնակի տէր էին: Դրեթէ բոնի արտաքսումի ենթակայ դարձան մեծով ու պզտիկով: Բայց կարեւորը աղաներուն չահն ու «ճաշակ»ն է որոնց կրկնակի զոհն է Երեւանը այսօր: Ժամանակը կրնա՞յ սրբագրել:

Նոյն մարզին ցաւոտ, այլ լուսաբեան մատնուած մէկ էջն է նորոգուած պատմական յուշարձաններուն հետ կատարուածը: Մարդ չի գիտեր թէ ո՛վ կ'որոշէ, ի՛նչպէս կ'որոշուին նորոգութեան ձեւը, պիտանէն, ծրագիրը. ի՞նչ չափանիշով կը կատարուի մարդումն, նկուքին, աչխատանքի ձեւին ընտրութիւնը: Այս մասին միակ տարփողուածը բարերարները կ'ըլլան, որոնք բնական է ո՛չ վինութեան, ոչ ճարտարապետութեան, ոչ թէքնիք կալուածներու մասնագէտ են. հետեւաբար, ո՛չ մէկ պատասխանատուութիւն կը կրեն գեղծումին, տգեղութիւններուն:

Ըսուածին մասին չատ սրտցաւ արտայայտութիւններով հանդէս եկած է վերջերս հայկական ճարտարապետութիւնը ուսումնասիրող կազմակերպութեան ենթեանի դրասենեակին նախագահը Սամուէլ Կարապետեան, «Հայոց Աչխարհ»ի (Յուլիս 14) մէջ Անահիտ Եսայեանի հարցումներուն պատասխանելով:

Արդար է ըսածը թէ խորհրդային օրով եղած նորոգութիւնները տարբեր սխալներով էին, ներկայինները տարբեր: Կը բաւէ պահ մը մտածել ըսուածին մասին թէ «պեթոնը որն ընդամէնը 20–30 տարեայ գիւտ էր եւ այդքան տարուայ կեանք ունէր, յուշարձանների հէրն անիծեց: Կամ՝ այդ երկաթը որ յուչարձանի մէջ էին մտցնում, առանց մտածելու հետեւանքների մասին»: Ու եզրակացութիւնը. «Գնացէք ցանկացած յուշարձան որ խորհրդային ժամանակ վերականգնուել է հազարաւոր, տասնեակ հազարաւոր ռուբլիներ ծախսելով: Դրանք բոլորը ցրիւ եկած են, հոգեվարքի մէջ, օր առաջ վերականգնման կարիք ունեն»:

Դատումը տարբեր չէ Երեւանի մասին ալ. «Այստեղ դեր է կատարում չահը, Մխիթար չահը»: Ու Ս. Կարապետեան կ'աւելցնէ թէ նոյնիսկ հազուագէպ կերպով ճիշդ, լաւ նորոգուածները, յաճախ օտարներու կողմէ, չատ բան չեն փոխեր համայնապատկերէն. կու տայ Աբովեան փողոցին վրայ խանութներու կողմէ նորոգուած պանդոկի մը օրինակը, աւելցնելով որ անոր ճիշդ դիմացը կապոյտ ապակիներով այլմոլորակութիւն մը վեր խոյացած է:

Նոյն նիւթին մասին նոյն օրերուն արտայայտուած է «Առաւօտ»ի մէջ (Յուլիս 12) գլխաւոր խմբագիր Ա. Աբրահամեան. Հայաստանի դբօսաչրջական երկրի յատկանիշին մասին ստորագրած էջին մէջ կ'անդրադառնայ պատմական յուշարձաններու վայելած անտեսումին: Կու տայ Քոթայրի (ԺԳ. դար) օրինակը. կը տաքանդ եկեղեցին՝ «վերջին ընթրիքը» պատկերող անզուգական և լաւ պահպանուած որմնանկարներ ունի. բայց ո՛չ որպէս հնութեան արժէքը, ոչ որմնանկարին ներկայութիւնը կոպէկ չեն արժած: Ա. Աբրահամեան կը գրէ. «Այս մի յուշարձանը անտէրութեան է մատնուած, եւ երբ փորձեցինք մոնել մատուռներից մէկը, կենդանի չունէ զղացինք՝ պարզուեց, կովեր են»: Առաջին էջին վրայ ալ Քոթայրէն նկարի մը քով կան հետեւեալ տողերը. «ԺԳ դարի Քոթայրի վանքի այս մատուռը գիւղացիները (ազգութեամբ հայ) վերածել են դոմի: Ցիշեցընենք որ մենք տարբեր առիթներով բողոքում ենք միջազգային առեանների, դժգոհելով որ թուրքերն «իրենց» տարածքում հայկական յուշարձանները դոմ են դարձնում»:

Շատ իրաւացի հարցում մըն ալ կ'ուղղէ Ա. Աբրահամեան. «Ինչո՞ւ ռուսատանիներում (կամ, թէկուզ, այստեղ) փող սարքած մեր հայրենակիցները գերադասում են նոր եկեղեցիներ կառուցել, ոչ թէ վերանորոգել հները: Ինչո՞ւ են կարծում որ դա իրենց աւելի մեծ փառք է բերում»: Ու կը փակուի չրջանը. Ի՞րաւ, Հռիփսիմէ կառուցած այն ժողովուրդին հարազատ չառաւիղնե՞րն են այսօր Երեւանի մէջ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կառուցողները:

Ա. Աբրահամեան սիրոյ պակասով կը բացատրէ խոտորումը: Պէտք է, կ'ըսէ, սիրել, սիրել սրվեցնել նոր սերունդին. սիրել «մեր փոքր երկրի հողը, ծառերը, թիւերը, ժայռերը»:

Ըսենք որ ամէնէն դժուարն է սիրելը: Բայց անոնք որոնք կը ստաձնեն նորոգութեան գործը, պարտքը չունի՞ն գիտնալու: Գիտնալու իրենց իրեւ թէ «մատնադիտական» մարզը: Ու չընելու «սխրուն, սիրուն», այլ՝ ամընդունելի տեղ ղուելիններ:

Սխալ է որ ժամանակը կը սրբագրէ. ան չատ-չատ կը պահէ իրենց յանձնուածը, որքան որ կրնայ: Գեղեցիկն ալ, անճոռնին ալ: Բայց այդ պահելը որքա՞ն տարբեր է ազգայնական չէչտով ու կը պարտութեամբ մեր կրկնած «պահել»էն:

ԱՐՓԻ ԹՈՒՈՑԵԱՆ

ՊԱՐՈՆ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ ԱՆՎԵՂԱՐ ՄԻԱԲԱՆԸ

Ընթացիկ տարուան ընթացքին Ամէնայն Ա. կաթողիկոսի ռնօրինութեամբ պիտի տօնակատարուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Դպրեվանքին 75ամեակը:

Մեծ Եղեռնի պատճառով Կիլիկիայէն պաղթած Հայերու եւ մանաւանդ դպրեվանքցիներուս համար ուշադրաւ եւ ուրախալի երեւոյթ է, որ երջանկայիչատակ Սահակ եւ Բարթէն կաթողիկոսներու հիմնած Դպրեվանքը բարգաւաճ վիճակի մէջ կը չարունակէ գոյատեւել եւ արդիւնաւորել:

1930 թուականին Կիւլէսէրեան եպիսկոպոս երբ կը հաստատէր Անթիլիասի Դպրեվանքը, նպատակադրած էր զայն վերածել բարձր կրթարանի մը, նման Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան Արմաչի Դպրեվանքին որմէ չրջանաւարտ եղած էր: Անոր դիտաւորութիւնն էր Արմաչի Դպրեվանքին ընդհատուած գործը չարունակել Անթիլիասի մէջ:

Դպրեվանքին ուսումնական ծրագիրը լաւագոյն տնօրինելու համար ուսուցչութեան կանչուեցան հմուտ դաստիարակմտաւորականներ որոնք իրենց մասնագիտութեամբ կրթեցին ժառանգաւորացի եւ Ընծայարանի աչակերտութիւնը:

Այնուգամէ պարոն Խորէն Գաբրիկեան(*) երկար տարիներ ոչ միայն ղասաւանդեց Դպրեվաքէն ներս, այլ Մայրավանքին մէջ բնակելով ստանձնեց զանազան պատասխանատու պաչտօններ (դիւանապետ, մատենադարանապետ, գաճապահ եւայլն), դառնալով կաթողիկոսարանին անվեղար միաբանը:

1959 – 1960 դպրոցական տարեչրջանին պարոն Գաբրիկեան ընկերաբանութիւն եւ ազգային սահմանադրութիւն դասաւանդեց Ս. Ընծայարանի սարկաւագներուս եւ առաջին իսկ պահին խոր տպաւորութիւն ձգելով մեր վրայ: Ան դասարան կը մըտնէր նօթերը ձեռքին, սակայն օրուան նիւթին մասին կը խօսէր առանց անոնց նայելու: Գիտակ էր նիւթին, հիմնուրով կը պատասխանէր մեր բոլոր հարցումներուն:

Այլ դասերու մեր ուսումնասիրութեանց համար երբ դիմէինք իր օժանդակութեան, ան սիրայօժար զանազան աղբիւրներ կը մատնանչէր որոնցմէ կրնայինք օգտուիլ:

Յետապային երբ մտերմացանք իրարու չաճախ սենեակ կը հրաւիրէր ու կը խօսէր ազգային հարցերու մասին: Պարոն Գաբրիկեան հետաքրքրուած էր հայկական հարցը արեւելեան հարցին մէջ թեմայով: Մոլի ծխող՝ այդ մասին կը գրէր ծխած սիկառէթի փաքէթին թուղթերուն վրայ, հետապտելով գերմանական, իտալական, ֆրանսական, անգլիական եւ օսմանեան աղբիւրներ: Ուսումնասիրութեան Ա. հատորը (1860–1880) տպուեցաւ 1962ին, Պէյրութ, իսկ Բ. հատորը (1880–1900) եւ Գ. հատորը (1900–1914) եր մնան անտիպ:

1976ին կաթողիկոսարանի տպարանէն լոյս տեսաւ "Խ. Գաբրիկեան գրական մըրցանակ"ի հրատարակութեամբ՝ "Հայ Ազատագրական Շարժումներ" աչխատասիրութիւնը՝ յետ մահու:

Մեր մատենադարանապետութեան չրջանին (1965–1970), ան տակաւին մատենադարանի բանալին ի պահ ունէր եւ ազատ ժամերուն հոն կու գար սերտելու: Առիթով մը ցաւ յայտնեց, որ մատենադարանին մամուլի ճոխ ու հազուագիւտ հաւաքածոն անխնամ վիճակի մէջ կը մընար: Իր թելադրանքով տիրացու Ցարութիւն Փալանճեանին հետ զանոնք դասաւորեցինք ու Խորէն կաթողիկոսի արտօնութեամբ կազմել տալով՝ դասաւորեցինք յատուկ պահարաններու մէջ, մեծապէս դիւրացնելով պրպտողներու աչխատանքը:

32 տարիներու (1940–1973 Յունուար 2) Մայրավանքէն ներս իր կեցութեան ընթացքին, ան ծառայեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ու իր բազմակողմանի գիտութեամբ սատարեց Դպրեվանքի գիտութեամբ բարգաւաճման:

ԲԱՐԳԷՆ ԹՕՓՃԵԱՆ

"Լոյս" (Յուլիս/Օգոստոս 2005)
Գանատա

(*) Խորէն Գաբրիկեան երկար տարիներ կանոնաւոր աչխատակիցը եղած է նաեւ "Յառաջ"ի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՂԵՌՆԻ ՑՈՒՇԵՐՆ

ՅԱԿՈԲ Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

Հրատարակութեան պատրաստեց
Անդրանիկ Տագէսեան

Պէյրութ 2005

ՕՐԱԻԱՆ ԾԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԲԱՂՑԱԼԻ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆԸ

Լոնտոնի Կուարտիըն օրաթերթը գիտնալով հանդերձ թէ Ֆրանսացիները տաբկներէ ի վեր արհամարհանքով կը վերաբերին անգլեւսաքսոն տնտեսական մոտեցին, կը թելադրէ կէտ առ կէտ համեմատել երկու երկիրներուն մէջ տիրող կացութիւնը։

Առաջին կարեւոր տուեալը գործազրկութեան համեմատութեան լուրջ տարբերութիւնն է։ Ֆրանսայի մէջ 10%է ան, Բրիտանիոյ մէջ՝ ատոր կէսը։ Երիտասարդ Ֆրանսացի գործազուրկները ընդհանուրին մէկ քառորդը կը կազմեն, Բրիտանացիներուն մէջ տասնէն մէկ երիտասարդ գործազուրկ է։ տիկա է պատճառը որ այնքան Ֆրանսացիներ կ'ուզեն աշխատելու երթալ Անգլիա։ Հոն տասը տարիէ ի վեր միջին եկամուտը տարեկան 4-4,5% աւելցած է, մինչ Ֆրանսայի մէջ 2-2,5% է։ Կը նշանակէ թէ Ֆրանսացիները այլեւս չեն հարստանար, իսկ Բրիտանացիներու կեանքի մակարդակը նշանակելի բարձրացում կ'արձանագրէ։

Բրիտանականը աշխարհի լաւագոյն մոտեցը չըլլալով հանդերձ, տնտեսական աճը կը թոյլատրէ հանրային ապասարկութեան համար յատկացումներ ընելու։ Մինչդեռ Ֆրանսական առողջական համակարգը տնտեսութեան դուռը հասած է։ Նաեւ Բրիտանացիները աւելի փոքր համեմատութիւն մը ունին նուազադոյն աշխատավարձով աշխատող, քան Ֆրանսացիները։

Ֆրանսայի մէջ սխալ կարծիք մը կայ Բրիտանացիներու աշխատանքի ժամերուն առընչութեամբ. առաջինները կ'ենթակայեն որ իրենց անդրմանշեան գործացիները չաբաթը 48 ժամէն աւելի կ'աշխատին։ Կան անշուշտ այդքան աշխատողներ. բայց անոնք 20%էն աւելի չեն, իսկ մնացածը չաբաթը կը փակէ 37 ժամով ինչ որ շատ մեծ տարբերութիւն չունի Ֆրանսական 35 ժամէն։

Տարբերութիւններէն ետք նշուած են երկու երկիրներու նմանութիւնները ալ. կ'ըսուի թէ անոնք աւելի շատ են։ Նախ որ երկու երկիրներուն տնտեսութիւնն ու բնակչութեան թիւը համեմատական են։ Նոյնիսկ եթէ Ֆրանսա Բրիտանիոյ գրեթէ կրկին տարածութիւնը ունի, հողագործական մարզին մէջ աշխատողներու տոկոսը (5%էն նուազ) նոյնքան տակաւ է։ Իրարու շատ մօտ են բնակչութեան աճի համեմատութիւնները ալ. 1998էն ի վեր ան 17% եղած է Բրիտանիոյ մէջ, իսկ Ֆրանսայի՝ 13%։

Նմանութիւններով ալ չեչտուածը կ'ըլլայ ան որ երկու երկիրներուն տարբերութեան մեծագոյն աղբիւրը աշխատանքի չուկային կացութիւնն է։

ՔԱՂՀԱՆ

ՊԵՐՃԱՆՔԻՆ ՌՈՒԶԱԿԱՆ ԳԻՆԸ

Ռուսաստանի նախկին վարչապետ Մ. Կասիանովի դէմ ձեռնարկուած դատական հետապնդումը առիթ եղած է որ քաղաքականութիւն – հարստութիւն կապը իբրեւ լրագրողներու գրիչին տակ։ Անոնցմէ մէկը գրելով այս մասին, կ'ըսէ թէ այդ կապը այնքան ակներեւ է այլեւս որ երբ լուր տարածուած է թէ Կասիանով կասկածներ ունի նախագահ Պուտինի վարած քաղաքականութեան մասին, շատեր վըստահ եղած են թէ ան մօտ ատենէն նեղութիւններ պիտի կրէ։ Եւ չեն սխալած։

Հարցը հոն է ըստ լրագրող Վոյչանովի որ այնքան ալ կարեւոր չէ Կասիանովի յանցաւոր ըլլալ կամ չըլլալը։ Եթէ ան խելօք մնար իր տեղը, կաշառակերները հետապնդող խումբը իրմով պիտի չհետաքրքրուէր։ Նախագահ Պուտինի երկրին մէջ յաջողելու անգիր կանոնը Ս. Պետերսբուրգցիներուն, այսինքն՝ նախագահին շրջանակին հետ վատ յարաբերութիւններ մշակելն է։ Կասիանով չյարգեց կանոնը եւ կրեմլին ատիկա չներեց իրեն։

Կասիանով ամբաստանուեցաւ հարըստութեան իւրացումով. մինչդեռ, կ'ըսէ լրագրողը, այդ ամբաստանութիւնը կարելի է ուղղել դրեթէ բոլոր պաշտօնատարներուն։ Անոնք բնութեան գեղատեսիլ անկիւններուն մէջ դղեակներու, յարկաբաժիններու, արտասահմանի մէջ պանդոկներու, լիմուզիններու, առեւտրական ձեռնարկութիւններու տէր են։

Բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ մարդիկ կրնան տեղական ղեկավարներու հարըստացումի պարադաներ թուել։ Եւ պէտք չէ կարծել որ հաշիւ կը հարցուի անոնց. ատիկա կը պատահի շատ հազուադէպ։ Կը պատահի մանաւանդ երբ ենթական յանկարծ քաղաքական չահեր կը հետապնդէ։

Հետաքրքրական է կարդալ որ Կասիանովի տաչային մօտ կը բնակի Ալ. Սոլժենիցին։ Անոր հողամասը չատ աւելի փոքր է եւ տունը աւելի համեստ։ Բայց հոն կարճնալ հաստատուելու համար ատոր հարկ եղած է նախագահ Ելցինէն յատուկ արտօնագիր ունենալ։ Իսկ երկու չատ աւելի մեծ տաչաներ որոնք պետութեան ստացուածքն էին, կ'ըսուի թէ ծախուած են ոչինչ գումարի մը փոխարէն։ Ամէնէն տրամաբանականը կը նկատուի այն որ անոնցմէ մէկը որպէս ամբողջ ազատ ձգելու փոխարժէք տրուած է Կասիանովի։ Իսկ երբ ան նկրտած է քաղաքական ասպարէզին, նուէրը ետ պահանջուած է։

Լրագրողը կը գրէ թէ ռուսական արդարութիւնը կ'արթննայ այն պարագաներուն երբ իշխանութիւնը այլեւս անօգուտ համարուած, կամ նեղացնող անձի մը հալիքը մաքրել ուզէ։ 1999ին այս ճամբով մէկզի ձգուեցան նախագահութեան թեկնածուները։ Պրմակով ամբաստանուեցաւ զէնքի մաքսանենգութեամբ, Լուժկով՝ չինարարական ոլորտի գործարարութիւններով, Ա. Ստեպաշին մութ գործերով, եւլն.։ Մթնոլորտը խաղաղեցաւ երբ նախագահական ձըգտումները մոռցուեցան. մոռցուեցան մեղքերն ալ։

Այսուհանդերձ, Կասիանով տարիներով կառավարութեան մէջ աշխատած, վարչապետութիւն ըրած մէկն է։ Տէր է կարեւոր թղթածրարներու զորս կրնայ մէջտեղ հանել եթէ իրեն սպառնան Մոզրովակի բաժին հանուած ճակատագրով։ Անոր որ քարիւղի Եուկոս ընկերութեան գլխավարն էր ու ներկայիս բանտն է։ Մանաւանդ որ տնտեսական խնդիրներու տէր, ապարդիւն բարեչըղոմաներու բեմ երկրին մէջ կը հասուննայ ընդհանուր դժգոհութիւն մը. Կասիանովի թղթածրարը կրնայ չատերէ սպասուած կայծը ըլլալ պայթուցիկ կացութեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ

Պաշտօնաթերթ

Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան

Թիւ 4 – 5 – 6

(Ապրիլ – Մայիս – Յունիս 2005)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈԼՍՈՑ Պատրիարքարանի պարտէզին մէջ, Յուլիս 23ին նշուած են Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց առաջնորդ՝ Տիրայր Արք. Մարտիկեանի երրեակ յոբելեանները՝ ծննդեան 75ամեակը, վարդապետական ձեռնադրութեան յիսնամեակը եւ առաջնորդական պաշտօնի 45ամեակը։ Ձաշի աւարտին, ողջոյնի խօսք արտասանած է Մեսրոպ Պատրիարք, որ նախ բացատրած է որ ի՛նչ պայմաններու մէջ Պատրիարքարանը որոշած էր որ Պոլսոյ մէջ եւս նշուին Տիրայր Արք.ի յոբելեանները ու խօսքի աւարտին մեծարեալին նուիրած է Աստ մը։ Խօսք առած է Մարմարայի խմբապետը՝ Ռ. Հատտէճեան, որ դիտել տուած է թէ Տիրայր Արք. ուր որ գացած է չէնցուցած է, բացատրելով թէ հայերէնի մէջ, չէնցնել բառը ունի երկու իմաստ, նախ՝ զուարթութիւն ըստեղծել, ապա, որոշ իրաղարճութեամբ մը չարժել հանրութիւնը, բարձրացնել հանրութեան կորովն ու տրամադրութիւնները։ Ռ. Հատտէճեանի համար, եռեք յոբելեաններուն ամէնէն կարեւորը երրորդն է, այսինքն առաջնորդութեան 45ամեակը։ Խօսք առած է Հայաստանի Ռումանիոյ դեսպանը՝ Եղիշէ Սարգսեան, որ նախ իր ուրախութիւնը յայտնած է որ երկրորդ անգամ ըլլալով Պոլիս կը գտնուի, ապա անդրադարձած է Տիրայր Արք.ի տարած գործունէութեան ու անոր նուիրած է յուշանուէր մը։ Շնորհակալութեան իր խօսքը արտասանած է Տիրայր Արք., որ իր ելոյթի վերջաւորութեան զուարթ մանրավէպեր պատմած է։

***

ՊՈԼՍՈՑ Կղզիներու փառատօնը Յուլիս 24ին իր աւարտին հասած է Մարալ պարախոմբի ելոյթով։ Նաւամատոյցին դիմաց է, հրապարակին վրայ որ պարախոմբը տուած է իր ներկայացումը։ Փառատօնին կազմակերպիչը եղած է Յովսէփ Էօզճառ։ Ներկայ եղած է նաեւ Մեսրոպ Պատրիարք։

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Կարաւանին պետը կը մտրակէ ոստիկանը եւ հրաման կ'ընէ որ ամէնքը ճամբանին չարունակեն։ Ինչ մը անդին ուրիշ քանի մը ոստիկան կրկին կը փորձեն հայ տղաքը վար առնել ջորիներուն վրայէն եւ գերման պետը նորէն կը ծեծէ ոստիկանները եւ կարաւանը ճամբան կը չարունակէ։

Եղելութիւնը բնականաբար անմիջապէս կ'իմացուի եւ սէր քոմիսէրը իսկոյն կը փութայ մեր մօտ։

– Պէտք է որ այդ տղաքը, որոնք առանց արտօնութեան մեկնած են, ետ դառնան, կ'ըսէ Պ. Էտվալին։

– Ջորիները առանձին չեն կրնար երթալ, կ'առարկէ գերման հրամանատարը, հետեւաբար տղաքը չեմ կրնար ետ դարձնել։

– Ես ստիպուած եմ իսկոյն հեռագրել Սապքա որպէսզի կարաւանը հոն հասնելուն տղաքը ձերբակալուին ու ետ ղրկուին, կը պատասխանէ Սէր քոմիսէրը։

– Եթէ այդպիսի բան մը ընէք, ես ալ տարբեր միջոցներու պիտի դիմեմ։

– Ես պարզապէս միւթէսարըֆին հրամանն է որ կը գործադրեմ։

– Ըրէ՛ք ինչ որ կ'ուզէք, մենք ալ մեր գիտցածը կ'ընենք։

Քոմիսէրը երթալէն ետքը, հրամանատարը անմիջապէս միւթէսարըֆին գնաց։ Բնականաբար կ'ընկերանայի իրեն։

– Դո՞ւք տուիք հրամանը որպէսզի այսօրուան կարաւանին ընկերացող հայ տղաքը Սապքայի մէջ ձերբակալուին եւ ետ դարձուին, հարցուց Պ. Էտվալ։

– Այո՛, պատասխանեց միւթէսարըֆը, ես տուի այդ հրամանը։

– Ինչո՞ւ համար։

– Որովհետեւ ներքին գործերու նախարարութեան հրամանով խստիւ արգիլուած է Տէր Զօր գտնուող հայերուն՝ այս սանճաքէն դուրս ելլելը։

– Բայց կառապանները քանի անդամ զացին եկան Հալէպ։

– Ատիկա բացառիկ չնորհ մըն էր որ ըրի, ասկէ զատ անոնք վէսիքա ունին եւ եթէ Հալէպի մէջ փախչին՝ դուք պատասխանատու էք։

– Նոյն պատասխանատուութիւնը կ'ըստանձնենք նաեւ այդ հայ տղոց համար։

– Ո՛չ, տղոց թոյլ չեմ կրար տալ, անոնք աւելի դիւրաւ կրնան փախչիլ։

– Հալէպէն չատ անդամ հայ կառապաններ եւ ձիապաններ որոնք մեր ծառայութեան մէջ կը գտնուին, ազատօրէն կրնան երթալ ուրիշ նահանգներ, դիտել տուաւ հրամանատարը։

– Կարելի է. բայց Տէր Զօր տարբեր է կրկնեց միւթէսարըֆը, հոս եկող Հայը ա՛լ անդամ մըն ալ ոտքը դուրս չի կրնար դնել։

Եւ իրրեւ վճռատ իր ըսածին, միւթէսարըֆը պատմեց թէ վերջերս ձէմալ փաչայէն հրաման եկած էր մեկնումի արտօնութիւն տալու Հայու մը։

– Այդ հրամանը չգործադրեցի, ըսաւ, մինչեւ որ ուղղակի ներքին գործերու նախարարութենէն երկրորդ հրաման մը եկաւ։

Եւ ինծի դառնալով աւելցուց.

– Այսօր եթէ ձէմալ փաչա հրաման ընէ քեզ Հալէպ ղրկելու՝ այդ հրամանը չեմ գործադրեր.

Գերման մէնզիլի հրամանատարը մեկնեցաւ եւ եղելութիւնը իսկոյն հեռագրեց Հալէպ։

Բայց ի զո՞ւր։ Սապքա հասնելուն տըղաքը կը ձերբակալուին, կը բանտարկըուին եւ յետոյ ճամբայ կը հանուին դէպի Տէր Զօր ուր կը հասնին ողորմելի եւ ուժասպառ վիճակի մէջ, որովհետեւ ամբողջ երկու օր ջիրենք վազցուցած էին ժանտարմաներու ձիերուն ետեւէն։

Հաւիւ թէ խեղճերը Տէր Զօր կը հասնէին, կրկին բանտ կը նետուին եւ հազիւ Պ. Էտվալի ազդու ջիմումներուն վրայ կարելի կ'ըլլայ ջիրենք ազատել։

***

Պ. Էտվալի եւ իր կնոջ հետ Հալէպէն եկած էր Տէօրթ Եօլցի տարագիր օրիորդ մը Ովսաննա Պալեան անուն որ իրենց տան մատակարարուհին էր եւ հարիւրապետին ու իր կնոջ բացարձակ վստահութիւնը կը գրաւէր, այնպէս որ տանը ամբողջ կառավարութիւնը իրեն յանձնած էին, նոյնիսկ գնումները։ Հարիւրապետին քով կար նաեւ հայ զինուոր մը, Պօղոս անուն, իբրեւ դռնապան։

Օր մը Ովսաննա եւ Պօղոս գնումներ ընելու համար կամուրջէն անդին գտնուած ազարակ մը կ'երթան։ Կամուրջին պահապան ոստիկանները վէսիքա կը պահանջեն Ովսաննայէն։

Պօղոս կը բացատրէ թէ Ովսաննա գերմանի մէնզիլի հրամանատարին ծառայութեան մէջ կը գտնուի, հետեւաբար վէսիքայի պէտք չունի։

Ոստիկանները ո՛չ թէ միայն տեղի չեն տար, այլ կը սկսին ծանր նախատինքներ տեղալ Ովսաննային եւ նոյնիսկ կը սպառնան ծեծելու։

Աղջիկը կը վերադառնայ տուն եւ եղածը կը պատմէ հրամանատարին կնոջ որ իսկոյն զայն կը հաղորդէ ամուսնոյն։

Պ. Էտվալ անմիջապէս Պօղոսը եւ Ովսաննան բերել կու տայ մէնզիլ եւ ինծի կը պատուիրէ որ դէպքին մասին իրենց վկայութիւնը առնեմ գրաւոր կերպով։

Յետոյ, իսկոյն ամենախիստ բողոք մը կը գրէ միւթէսարըֆին ուղղուած եւ իրողութիւնը պատմելէ ետքը երկու ոստիկաններուն պատժուիլը կը պահանջէ։

Հետեւեալ օրը յանցաւորները պաշտօնապէս կ'ըլլան, հակառակ Սէր քոմիսէրին ընդդիմութեան՝ որ կը պնդէր թէ Ովսաննան նախատած էր ոստիկանները։

(Շար. 109)

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել

ՄԱՐԻ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ Սեպտեմբեան,
1910 եռգկաք, Ապրիլեան սերունդէ
վերապրող)

մահը որ պատահած է Օգոստոս 5ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, Օգոստոս 10ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· վաճառքի մէջ ընդհանուր դումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌՔԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.- Տոքթ. Փասքալ Ճապուրեան 250 եւրօ:

***

ՓԱՐԻԶ.- Սօնա եւ Պերճ Պետրոսեան 100 եւրօ:

***

ՓԱՐԻԶ.- Տիկին Ալիս Մոմճեան 100 եւրօ:

***

ՓԱՐԻԶ.- Թէրզեան ապահովութեան հաստատութիւն 100 եւրօ:

***

ՍԷՆ-ՍԻՐ-ՍԻՒՒ-ՄԷՌ.- Պ. Ալբասար-կէս Թէճիրեան 100 եւրօ:

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Վահրամ Ճարայեան 80 եւրօ:

***

ՌՈՆԻ.- Մ. Գասպարեան 30 եւրօ:

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տուրտունեան 25 եւրօ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Սուրէն Սարգիսեան չնորհաւորելով "Յառաջ"ի 80ամեակը երկու բաժանորդագրութիւն (1.000 եւրօ) կը նուիրէ այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգիսի (Լոս - Անճըլըս) եւ Տէր եւ Տիկին Միշէլ Մինասեանի (Պեվըրլի Հիլս):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ամուսնակոչութեան
Արեւուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ:
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Վրէժ Ելմովանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները «Յառաջ»ին.- Սօնիա եւ Րաֆֆի Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան, Տիկին Ժընըվիեւ Փիլիկեան եւ Թիւրան Տըլաքուռ ընտանիքները 100ական եւրօ:

RENTREE SCOLAIRE

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davîdian: 01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

L'ESPOIR POUR L'ARMENIE
Association humanitaire
organise un

Voyage en Arménie et au Karabagh

DU 22 SEPTEMBRE AU 3 OCTOBRE

Responsable du voyage : Boros HALADJIAN
8 avenue Salvador Allende — 69100 VILLEURBANNE
Tél. : 04 78 89 28 07— Fax : 04 72 82 09 70

- **Prix :** 1300 Euros pour 12 jours.
- **Le Prix comprend:** Le transport aérien, Paris-Erevan A/R, sur vol régulier, les transferts aéroport-hôtel-aéroport, les trajets intérieurs en autocar, l'assistance d'un accompagnateur, un guide francophone, hébergement à l'hôtel: 3 étoiles, sur la base d'une chambre double, la pension complète du premier au dernier jour sauf un dîner, les visites, excursions et animations mentionnées au programme.
- **Le prix ne comprend pas :** Les frais de visa pour l'Arménie 30 Euros et le Karabagh 25 Euros à ce jour, les taxes d'aéroport de Paris et de sortie à Erevan environ 70 Euros à ce jour, les boissons et les dépenses d'ordre personnel, les pourboires, le spectacle à l'opéra, le supplément chambre individuelle.
- **Formalités :** Passeport en cours de validité et visa.
- **Santé :** Aucune vaccination n'est obligatoire. Prévoir des médicaments de base.
- **Climat :** Chaud dans la journée, plus frais dans la soirée.
- **Monnaie :** La monnaie locale est le dram, 1 Euro = 650 drams au cours d'aujourd'hui.
- **Décalage horaire :** En été + 3 heures.
- **Heures de vol :** Environ 5 heures.
- **Courant électrique :** 220 volts à l'hôtel, prises à la française.

Pour tous renseinements s'adresser à :
Boros HALADJIAN : ☎ 04 78 89 28 07

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par l'**Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :

Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

TISSUS DES URSULES
Tout le décor de la maison

Siège Social 9, rue J. Duclos
42400 St-Chamond

SAINT-ETIENNE
SAINT-CHAMOND
CANNES LA BOCCA
VILLENEUVE-LOUBET

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 24
MERCREDI
24 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.262 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.262

ՊՈԼԻՍ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԵՏԱՋԳՈՒԱԾ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ

Պոլսոյ Պողպէնի համալսարանին կցուած Հայկական Յեղասպանութեան նիւթով դիտաժողով մը կազմակերպուած էր Մայիս 25-27, «Օսմանցի Հայերը կայսրութեան անկումի շրջանին. գիտական պատասխանատուութիւն ու ժողովրդավարական հարցեր» խորագրով: Ձեռնարկը բուռն քննադատութեան ու հակազդեցութիւններու թիրախ եղած էր յատկապէս Արդարութեան նախարար Ճ. Ճիչէքի ու որոշ ակադեմական դէմքերու կողմէ:

Ներկայիս Թրքական պաշտօնեայ կը տեղեկացնեն թէ որոշուած է չորս ամսուան յապաղումով վերակազմակերպել դիտաժողովը: Երկու օրուան ընթացքին 12 նիստ տեղի պիտի ունենայ մօտ 40 մասնակիցներու ելոյթներով: Նիստերուն խորագիրներն են. «Տարագրութիւն եւ կոտորած», «Ողբերգութեան եւ փրկութեան պատմութիւններ», «Ցուցեր եւ վկայութիւններ», «Աչխարհին դիտացածը Թուրքիոյ չգիտցածը»:

Համալսարանին տեսչութիւնը նկատի առած մայիսեան նախընթացը, պատասխանատուութեան յանձնախումբին արգիլած է դիտաժողովին մասին հրապարակաւ արտայայտուիլ:

Այսուհանդերձ, Թուրք մամուլը արդէն արձագանգ կ'ըլլայ Թեր ու դէմ կարծիքներու: Առաջիններուն տէրերը Թուրքիայէն ակադեմական ազատութեան տէր երկրի մը պատկերը տալու համար կարեւոր կը նկատեն դիտաժողովը. իսկ դէմ արտայայտուողները կը չեշտեն թէ ծրագիրը միակողմանի է, կեդրոնացումը միայն պիտի ըլլայ Թրքական պաշտօնական Թեզին հարցադրումին վրայ: Ու ատիկա չհաղորդծելի առիթ պիտի ըլլայ արտահայտման քաղաքական շրջանակներուն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ԿԱՇԱՌՈՒՔՈՎ ԽՈՉԸՆԴՈՏՈՒԱԾ

Ամերիկեան ամսաթերթ մը վերնիքի Ֆէր Օպոստոսի Թիւին մէջ գրած է Թէ Թուրք պաշտօնատարները հաղարաւոր տոլարներ տուած են ԱՄՆ-ու Գոնկրէսի բաները Տէնիս Հէսթըրթին որպէսզի ան խոչընդոտէ Հայկական Յեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւին ընթացքը: Եղելութիւնը յայտնուած է խօսակցութիւններու դաղանի արձանագրութիւններուն հրապարակումով: Յօդուածագիրը տեղեակ դարձած է որ Հէսթըրթի տրուած կաշառքը կազմակերպուած է քանի մը հարիւր տոլարի չէքերով, քանի որ Դաշնակցային ընտրական յանձնախումբին օրինքով 200 տոլարէն պակաս նուիրատուութիւնները չեն արձանագրըւիր հրապարակային փաստաթուղթերու մէջ:

Հէսթըրթ նախ 2000ին յայտարարած է Թէ նեցուկ կը կանգնի Յեղասպանութեան բանաձեւին, սիրաչահելու համար իր ընտրողները: Ցետոյ, Հոկտեմբերին բանաձեւին քուէարկութենէն քանի մը վայրկեան առաջ ջնջած է անոր քննարկումը. պատճառը նախագահ Գլինթընէն ստացած նամակն է ուր ըսուած է Թէ բանաձեւը պիտի վնասէ ամերիկեան շահերուն:

Յօդուածին մէջ կայ տեղեկութիւնն ալ Թէ բանաձեւին յետս կոչումը առնուազն 500 հազար տոլար արժած է:

Գոնկրէսի աշխատանքներուն հետեւող Գոնկրէս Ուաչ կազմակերպութիւնն ալ վերջերս հրատարակած է տեղեկագիր մը ուր 12 էջ տրամադրուած է լոպիական գործունէութեան «Լիվինկթըն կրուվին»-ան կը պարծէ ի նպաստ Թուրքիոյ եւ մեծ աշխատանք տարած է Հայկական Յեղասպանութեան բանաձեւը չէզոքացնելու նպատակով: Այդ աշխատանքին փոխարէն ալ ինը միլիոն տոլար ստացած է Թրքական կառավարութենէն:

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՄԷՋ ԺԽՏՈՂԻՆ ԱՆՈՒՆՈՎ ՓՈՂՈՑ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ

Անգարայի քաղաքապետական խորհուրդը որոշած է Հայկական Յեղասպանութեան նիւթին մէջ պետական ժխտողականութեան գլխաւոր բաներէ Ե. Հալաչօղլուի անունը տալ մայրաքաղաքի փողոցներէն մէկուն, առով վարձատրելու համար Թուրք պատմութեան հմմնարկին ներկայի այս նախագահին հաւատարմութիւնը:

Լոսաւի երեսփոխան եւ Ազգ. Ժողովի Ֆրանսա - Հայաստան բարեկամութեան խումբին նախագահ Ֆ. Ռոշպլուան, Ալփ-Մարիթիմի երեսփոխան Ռ. Սալ եւ Իւ. Տէ. Էֆ-ի քաղաքական բիւրոյի անդամ Ա. Կէօվճեան խտիւ դատապարտած են Անգարայի այս որոշումը. «Ի՜նչ հակասութիւն երկրի մը մէջ որ թեկնածու է Եւրոպական Միութեան եւ որ պարտի յարգել ժողովրդավարութեան, մարդկային իրաւունքներու եւ յատկապէս յիշողութեան կանոնները» կ'ըսուի անոնց հրապարակած յայտարարութեան մէջ:

Կայ անշուշտ այն պարագան ալ որ տրամաբանակա՞ն է ապրող անձի մը անունը տալ փողոցի մը. բայց ակներեւօրէն տրամաբանութիւնն ալ վերջին դիծէ վրայ կը մնայ երբ հարցը կը վերաբերի «պատէլու աւճ մը որ բաջաբար կ'ընդդիմանայ հայկական ամբաստանութիւններուն ու իր այդ ընթացքով Եւրոպայի մէկէ աւելի երկիրներուն մէջ հակազդեցութիւններու թիրախ եղած է», ինչպէս կ'ըսուի Անդարայի որոշումով:

Ֆ. Ռոշպլուան, Ռ. Սալ եւ Ա. Կէօվճեան անընդունելի կը նկատեն նման յստակապէս պաշտօնական մօտեցումներ, անոնց դէմ լուսթիւնը սպառնալիք համարելով եւրոպական արժէքներուն. նոյնպէս, անբաղձալի դոնելով նման կեցուածքի տէր երկրի մը հետ բանակցութեան նստելու հեռանկարը:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ ԱՆԳԱՐԱՑԻ ԴԵՍՊԱՆԸ «ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ԵՒ ԻՍՐԱՑԷԼ-ԹՈՒՐՔԻԱ ՍԵՐՁ ԿԱՊԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Իսրայէլի Անգարայի դեսպանը Փ. Ավիվ Հիւրրիյէթ (Օգոստ. 19) տուած հարցազրոյցով խօսած է Իրաքի քաղաքական զարգացումներուն, քրտական պետութեան մը կազմութեան, Հայկական Յեղասպանութեան նիւթերուն առընչութեամբ իր երկրին ու Թուրքիոյ աւելի քան սերտ, միանակաև կեցուածքին մասին:

Ամէն նախադասութեան կրկնելով Թուրքիոյ չահուն հակասող ամէն քայլէ եւ կենալու իրենց պակրունքը, դեսպանը ըսած է Թէ դէմ են Հիւսիսային Իրաքի մէջ քրտական պետութեան մը կազմութեան. նման պարագայի Իրաքի միջին մասն ալ կը վերածուի չիի պետութեան մը որ իրենց համար անընդունելի է: Թուրքիա եւ Իսրայէլ չէզոքանին մաս կը կազմեն եւ կը ձգտին կայունութեան: Իրենց նպատակն է միացեալ, արեւմտամիտ եւ ժողովրդավար Իրաք մը:

Ինչ կը վերաբերի Հայկական Հարցին, դեսպանը ըսած է. «Սխալ է նմանութիւններ տեսնել կարծեցեալ ցեղասպանութեան ու Հրեաներու ողջակիզին միջեւ: Հրեականը ժողովուրդ մը հիմնովին բնաջնջելու քաղաքական որոշումի հետեւանք էր: Մեծ յարգանք ունիմ Թուրք կառավարութեան եւ Թուրքերու Հայկական Հարցին առընչուած որոշումներուն նկատմամբ: Կը հաւատանք որ նիւթին լուսաբանումը կապուած է ոչ Թէ քաղաքական դէմքերու, այլ պատմաբաններու վիճարկումին: Թուրքիա արդէն բացած է իր դիւանները, ինչ որ շատ կարեւոր է»:

Աւելորդ է ըսել որ Իսրայէլ տակաւին կողմնակից է Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան: Միանութիւնը այն աստիճանին է որ «Հոն ուր Իսրայէլի դեսպան մը կը գործէ, Թուրքիոյ ծառայող երկու դեսպան կայ. Թուրք դեսպանն ու Իսրայէլի դեսպանը», ինչպէս ըսած է Ավիվ:

ԿԻՐԳԻԶՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՅԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒԵՑԱԻ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔ ՄԸ

Կիրգիզստանի Իսիկ-Կուլ լիճի ափին, Կիրգիզստանի սլաւոնական համալսարաններու հնէաբաններու խումբը երեւան հանած է միջնադարեան հայկական վանք մը: Հնէաբաններու խումբի ղեկավար Ալեքսանդր Կամիչեւ Ի Թար-Թաս դործակալութեան Թղթակցին հետ հարցազրոյց մը ունենալով, ըսած է հետեւեալը. «Մենք վաղուց լսած էինք "կատալոնեան քարէս"ի մասին, դոր կազմած էին Վենետիկի այն վաճառականները, որոնք Մեսոպոթամիայէն կ'ուղեւորուէին: Այդ քարէսի վրայ նշուած է որ Իսիկ-Կուլի ափին կայ հայկական վանք մը, որու պատերուն տակ Թաղուած են Մատթէոս Ասաքեալի աճիւնները»:

Ալեքսանդր Կամիչեւի խօսքերով, լեռներու մէջ գտնուող վանքը կառուցուած է մօտաւորապէս ԺԴ. դարուն եւ ունի 30 խուցեր: «Մենք կը կարծէինք որ վանքը ունի երեք մակարդակ, սակայն ստորին երկու մասերը կը գտնուին հողին տակ: Միջնադարեան Հայաստանի մէջ վանքերը այդ ձեւով կը կառուցուէին», ըսած է ան, նչելով որ «կատալոնեան քարտէսը» ճիշդ է եւ իրենք պիտի յաջողին յայտնաբերել Մատթէոս Ասաքեալի աճիւնները:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՀՂՀ

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՂԱՐԱԲԱՂԸ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան Կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովը Օգոստոս 19 Թուակիր յայտարարութեամբ մը հակազդած է Ադրբեջանի Նոյեմբեր 6ի խորհրդարանական ընտրութեան, նիւթով բաքուէն կատարուած դիմումին: Այդ դիմումին մէջ Ադրբեջանի կեդրոնական ընտրական յանձնախումբը մասնակցութեան հրաւէր ուղղած է ԼՂՀ քաղաքացիներուն: Ստեփանակերտ կատարուածը կը նկատէ «կոպիտ միջամտութիւն իմ ինքնիշխան ԼՂՀ ներքին գործերուն»: Կ'աւելցնէ Թէ Ադրբեջան ո՛չ իրաւաբանական, ոչ ալ մանաւանդ բարոյական իրաւունքը ունի Ղարաբաղցիները այդ ընտրութեան մասնակցելու հրաւիրելու: Ցիշեցնելով ադրբեջանական կողմին, որ Լեռնային Ղարաբաղը 20 տարիէ ի վեր որեւէ իրաւաքաղաքական կապ չունի իրեն հետ, յայտարարութիւնը կը հրաւիրէ ձեռնպահ մնալ անհիմն եւ բացայայտ ամբոխավարական կոչերէ, որոնք կը մոլորեցնեն համաշխարհային հանրային կարծիքը:

*
**

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ ՓԱԿՈՒԱԾ Է

Օգոստոս 22ին աւարտած է էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին մէջ ամիս մը առաջ սկսած Սփիւռքի ուսուցիչներուն վերապատրաստումի դասընթացքը: Ան հովանաւորուած էր Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն: Բաժանումի հանդիսաւոր պահուն Գիտութեան եւ կրթութեան նախարար Ս. Երիցեան արտասանած է «աչխարհի ամէնէն երջանիկներէն» նկատելով մասնակիցները որոնք չուրջ ամիս մը հիւրասիրուած են Մայր Աթոռի մէջ: Ան անդրադարձած է նաեւ քանի մը նոր ծրագիրներու որոնք յառաջիկային նոյնպէս Գարեգին Բ.ի հովանաւորութեամբ կիրարկութեան կը դրուին:

*
**

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ՁԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարարութիւնը հաստատած է իրենց կողմէ Օգոստոսի սկիզբը ադրբեջանցի զինուորի մը ձերբակալութեան լուրը: Ան կը կոչուի Ռամիլ Խուդաւերտիեւ, 23 տարեկան է, արգելափակուած է Երեւանի մէջ: Կարմիր Խաչի միջազգային կոմիտէն այցելած է իրեն եւ տեղեկացուցած Թէ Հայաստանէն անմիջապէս լուր տրուած է իրենց զինուորի մը ձերբակալութեան մասին:

*
**

«ԿԻԼԻԿԻԱ»Ն ԱՒԱՐՏԱԾ Է ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ Բ. ՓՈՒԼԸ

«Կիլիկիա» նաւը Օգոստոս 19ին յաջողութեամբ աւարտած է «Նաւարկութիւն եօթը ծովերով» մկրտուած ճամբորդութեան Բ. փուլը, հասնելով բրիտանական Փորթսմութ նաւահանգիստը: Այդ առթիւ նախագահները Ռ. Քոչարեան եւ Ա. Ղուկասեան, Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեան եւ Երեւանի քաղաքապետ Ե. Զահարեան շնորհաւորական ուղերձներ յղած են նաւապետ Կարէն Բալայեանին ու ամբողջ անձնակազմին: Անոնք ուրախութիւն, հպարտութիւն արտայայտած են ու նեցուկ կանգնած յաջորդ ուղեւորութիւններուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «Ամրան համալսարանի» նախօրեակին (Օ-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԻՆՉ ԿԱՅ ՉԿԱՅ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՍԵՂԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Ղարաբաղեան հակամարտութեան լուծումի բանակցութիւնները վերջին շրջանին նորութիւններու չունէ մը կրեցին: Տարիներէ ի վեր զրեթէ անփոփոխ կըրկնելով ոչինչ ըսող լրատուութիւնը որ կը յայտորդէը Մինսկի խումբի նախագահները շրջան առ շրջան, կամ հայ ու ադրբեջանցիներու հետ հանդիպումներուն, համեմատաբար նոր տարրերու տեղ տուաւ: Մինչ այդ լրատուութեամբ կը կը յայտնուէր թէ Մինսկի նախագահներուն եւ Հայաստանի, կամ Ադրբեջանի նախագահին, արտաքին գործերու նախարարին հետ տեսակցութեան նիւթ եղած են «կնճռոտին փոխադարձ զիջումներու հիմով խաղաղօրէն լուծումի ըմկըռունքը», այդ լուծումին տարբերակները, եւլն., նոր նոր սկսաւ խօսուիլ քիչ մը աւելի չօչափելի բաներու մասին. սեղան բերուած էին հայկական զինեալ ուժերու հակակշռին տակ գտնուող ադրբեջանական հողերը ազատ արձակելու, Ղարաբաղի մէջ կարգավիճակ որոշելու հանրաքուէ մը կազմակերպելու նիւթերը: Ճիշդ է որ չատ անորոշ քննոթով էին ըսուածները. քիչ մը այն տպաւորութիւնը կար որ բանակցութիւն վարողները իրենք ալ ճանճրացած են միակերպ ընթացքէն եւ ուզած են փոփոխութեան հով մը փչել տալ:

Ծանօթ է որ այդքանը անգամ մերժումի անմիջական հակազդեցութեան մղեց Բաքուն: Երկու ըսուածներէն մէկը առանդական յանկերգն էր թէ Ղարաբաղը անդառնալիօրէն ադրբեջանական հող էր, եւլն., իսկ երկրորդը՝ թէ խաղաղ լուծումի բնական նախընտրութեամբ հանդերձ, Ադրբեջան յարմար դատած ժամուն «իր» հողը ետ առնելու միջոցներուն տէր էր: Իսկ հանրաքուէի նիւթը ընկալուեցաւ բոլորովին այլ տարբերակով. ըսուեցաւ թէ Բաքու ալ համաձայն կ'ըլլայ անոր, այն պայմանով որ նախ Ղարաբաղցի գաղթական ադրբեջանցիները վերադառնան հոն: Շատ յստակ է ակնարկութիւնը որ հանրաքուէով ներկայացած փրկատար օղակը կրակէ չապիկի վերածելու նպատակը կը հետապնդէ: Ատկէ զատ, Բաքու որ առաջին օրէն դիտցած է յաջողութեամբ չհարկել ադրբեջանցի գաղթականները որպէս քաղաքական գրաւարկ, առիթը չէր փախցուցած անգամ մը եւս յիշեցնելու անոնց մասին: Եւ անշուշտ կարելի չէր յուսալ բանակցութիւններու չէզոք կողմերէն որ ատոր հակադրէին, կամ գոնէ ակնարկութիւն մը ընէին Ղարաբաղի իրենց դիւղերուն ադրբեջանական պաշարումէն, թալանէն խոյս տուած հայերու բազմութիւններուն օրերով, չաբաթներով երեւանի հանրային պարտէզներուն, մայթերուն վրայ ապրած անմարդկային կեանքը:

Բանակցութիւններու վերջին փուլերով արձագանգ գտած «նորութիւն»ներուն մասին «Հայոց աշխարհ»ը (Յուլիս 14) գրոյցի հրաւիրած էր «Արցախ» հայրենակցական միութեան նախագահ, երեւելի Համլէթ Յարութիւնեանը: Պարզ է որ հայկական շրջանակէն դուրս ան քաղաքական դէմքի յատկանիշ ունեցող մէկը չէ, բայց իր դատումը, կեցուածքը կրնայ նկատի առնուիլ որպէս ղարաբաղցիներու ընկալում: Գաղափար մը տալու թէ անոնք ի՛նչպէս պիտի հակազդեն երբ թէականները, հեռանկարները վերածուին օրուան չօչափելի իրականութեան:

Լիւթէր Պօղոսեան քանակցութիւններու նորագոյն փուլին յայտնուած մէկ-երկու թեմայի մասին հարցումներ ուղղած է անոր: Ուզած է նախ գիտնալ որ գրաւուած շրջանները պարպելու եւ հանրաքուէ կազմակերպելու հեռանկարը կրնա՞յ տեւական խաղաղութեան հիմ ըլլալ: Հ. Յարութիւնեան «պատերազմի երկարատեւ գործողութեան ակնարկէ Ադրբեջանցիներուն առաջարկած խաղաղութիւնը: Ինք ալ շատ ուրիշներու նման կ'ըսէ թէ մնայուն խաղաղութեան առաջին երաշխիքը եւ Ղարաբաղի ժողովուրդին ֆիզիքական ապահովութեան գրաւականը կարգավիճակն է: Զիջումի անհրաժեշտութիւնը մերժելի չըլլալով հանդերձ, ղարաբաղցիները են անոր սահմանները որոշելու լաւատեղեակը. անո՛նք գիտեն թէ ինչ բան կրնայ զիջումի նիւթ ըլլալ, որպէսզի թէ՛ կարգավիճակը պահպանուի, թէ՛ ամբողջական ապահովութիւնը երաշխաւորուի:

Յետոյ ան նիւթը կ'առընչէ Հայաստանի հետ միացումի հեռանկարին: Մեկնելով այն հաստատումէն թէ Ղարաբաղը անկարելի է որ բանակցութեան կողմ ճանչցուի, կ'ըսէ թէ ինք ապագան կը տեսնէ այդ միացումին ձեւով: Այսօր ամբողջ աշխարհը գիտէ թէ որպէս չճանչցուած պետութիւն, Լարաբաղը միջազգային կառոյցներուն մէջ տեղ չունի, չէ ներկայացուած: Անոր շահերը կը պաշտպանէ Հայաստանը. ուստի ամէնէն բնականն է երկուքին միացումը:

Ինչ կը վերաբերի բանակցութիւններուն կողմ ըլլալու ճանաչումին, հասկընալի է որ այդ փափաքը կայ, բայց «ցանկութիւնը մի բան է, իրականութիւնը՝ մէկ այլ բան»: Ադրբեջան չատ լաւ գիտէ որ նման քայլ առնելու պահուն ընդունած, ճանչցած կ'ըլլայ Ղարաբաղը որպէս պետութիւն: Այդ առումով կը յիշէ 1988ի միջադէպ մը. այդ թուականին ղարաբաղցիները գացած են «Ադրբեջանի դուռը», «ընկեր Վէզիրով»ին, ըսելու որ իրենք Հայ են եւ կ'ուզեն Հայաստանի հետ ապրիլ. եւ քանի պերեստրոյկայի շրջան է, ժամանակն է պատմական անարդարութիւնը սրբագրելու: Վէզիրովի պատասխանը կ'ըլլայ. «Հողը սրինով կը նուաճեն»: «Մենք չդիտէինք, Վէզիրովը բացեց մեր աչքերը» կ'ըսէ Հ. Յարութիւնեան: Այսօր այդ սկզբունքով Ղարաբաղի Հայն ալ իր արիւնով նուաճած է իր անկախութիւնը. ուրեմն «հիմա ինչի՞ մասին է խօսքը»: Բայց հարցը հոն է որ Ադրբեջանի նախագահը որ խնդիրնք եւրոպական արժէքներու տէր անձնաւորութիւն կը նկատէ, Սթրազպուրկի մէջ մէ՛կ բան կ'ըսէ, կ'երթայ Բաքու «դատնում սովորական խաչնարած ցեղի առաջնորդ»:

Լուծումի բանակցութիւններու ամէն սեղանի Ադրբեջանի բանբերներուն կըրկնած ու կրկնած «զաղթականներու վերադարձ»ի հարցը «համանախագահների առաջարկների ամենաանիրագործելի կէտը» կը նկատէ Հ. Յարութիւնեան: Կը բացատրէ թէ երկու ժողովուրդները - Հայն ու Ադրբեջանցին – զաղափարախօսութեամբ, հոգեբանութեամբ, քաղաքակրթութեամբ ամբողջովին տարբեր են: Համեմատականը հիմնուած է մարդ մորթելու կարողութեան վրայ. «Հայը էդ հոգեբանութեան կրողը չէ»: Մինչդեռ Ադերին «քանի դեռ մոլլան չի հրամայել, կարող է Հայի կողքին իր համար ապրել: Բայց բաւական է՝ Բաքուից մի հրաման պայ, եւ նոյն Մոլլաս վերադարձած ադրբեջանցին դանակը վերցնելու է՝ կողքի Հային սպաննի»:

Հ. Յարութիւնեան հարց կու տայ տակաւին թէ «Դուք կարող էք, չէ՞, ձեր ադրբեջանցի գործընկերոջը հրաւիրել Երեւան, ճաշարան տանել, պատիւ տալ, ու մէկը չի ասի՝ աչքիդ վերեւը յօնք կայ: Իսկ ահա, Բաքուի իմ ադրբեջանցի թարեկամը, որի հետ սովորել եմ, չի կարող ինձ Բաքու հրաւիրել: ...Ի՞նչ փախստականների վերադարձի մասին է խօսքը, երբ ադրբեջանցի պաշտօնեան յայտարարում է թէ Հայաստանի պատերազմական անդամը իրաւունք չունի Բաքու ոտք դնելու, կը մորթեն. երբ այդ երկրի հետ նորմալ պետական մակարդակով չենք կարողանում չփուել»:

Կարդալով նման արդար մտահանգումներ, մարդ երբեմն կը համակուի այն վախով որ արդեօք Երեւանի ու Բաքուի հետ տարուած բանակցութիւնները երբ կողմերէն ընդունելի ձեւի մը յանգին, պիտի չբախի՞ն Ղարաբաղցիներու մերժումին: Ի վերջոյ, Ադրբեջանի քաղաքացիի անցեալը անոնց կը պատկանի, ինչպէս անոնց հետ համակեցութեան փորձառութիւնը: Այդ այեալին ու փորձառութեան հետ նուազագոյն առընչութեամբ լուծումի տարբերակ մը կրնայ ընդունելի նկատուիլ Հայաստանի ներկայացուցիչներէն, եւ ոչ՝ Ղարաբաղի ժողովուրդէն: Ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ պարագային: Մինսկի խմբակը այս անգամ բանակցութեան սեղան մը պիտի տեղէ հայաստանցիներուն եւ ղարաբաղցիներո՞ւն միջեւ:

Անհետեւ կը թուի հարցումը. բայց կրնա՞յ հիմնապէս բացատրուիլ: Մանաւանդ կայ օրէ օր չեչտուող կացութիւն մը որ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութեան կը վերաբերի: Որքան ալ փրխրուն, աշխարհէն չճանչցուած, նոյն տեսնուած տարբ կայացող պետականութիւն մը խնդրոյ առարկայ է հոն: Ու քանի՛ երկարի բանակցութեան հոլովոյթը, այքա՛ն այդ պետականութիւնը պիտի վարժուի իր գերիշխանութեան վայելքին: Անով գծուած շրջանակին մէջ տնտեսութիւն զարգացնէ, քաղաքական թափ ստանայ:

Բայց տակաւին կանխահաս է մտածել այս բաներուն մասին: Ամէն բանէ առաջ հարկ է Ադրբեջանը հեռացնել բանակցութեան սեղանէն, անոր միտքէն, երեւակայութենէն հանելով գաղթականներու վերադարձի ու Ղարաբաղին վերսին տիրելու հեռանկարները: Մենք մեզի կրնանք կարգալորել:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՊԱՅԾԱՌ ԴԷՄՔՈՎ ՇԱՒԱՐԾ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Տասնըհինգ տարի առաջ, 20 Օգոստոս 1990ին, հեռատիպի էջին վրայ հասաւ Շաւարշ Թորիկեանի մահուան բօթը: Անակնկալ: Բացի իր ամէնջական մօտիկներէն, քիչեր կը յիշեն Շաւարշը, ապրած: Հայկական արտասահմանի իրապէս ականաւոր դէմքերէն էր ան, առանց աթոռ կամ հանգամանք հետապնդելու, ունենալու, այդ պատճառով ալ, ինչպէս դրաբարի մեր դասագիրքին մէջ գրուած էր, մի բարձրնտիր լինել ի կոչումն, Շաւարշ այդ իմաստութեամբ ապրեցաւ ինչ որ անպայման դրական չէր, քանի որ կարգ մը դիրքերու վրայ, իր դերը եւ ազդեցութիւնը այլապէս օգտակար պիտի ըլլային ազգին ընդհանրապէս:

Ընկերական եւ սիրոյ տուրք կ'ուզեմ տալ այսօր, չապսպրուած սրտի խօսք, քիչ մըն ալ աւելին: Քիչեր կը յիշեն գինք եւ հեգհեգ աւելի քիչ պիտի ըլլան գինք յիշողները: Այդպէս է հանրային յիշողութիւնը. կարճ: Շաւարշ Թորիկեան միջազգային օրէնքի մասնագէտ էր եւ իր գիտութիւնը ի սպաս դրաւ իր ժողովուրդի դատին: Հայ դատի միջազգայնացումը, նաեւ անոր ստացած թափը ներազգային ճակատի վրայ, չատ բան կը պարտի իրեն: Իրմով է որ հայկական ցեղասպանութիւնը սուգի եւ ընթացիկ ամբոխավարութեան ճառերու սահմանէն դուրս եկաւ եւ ներկայացաւ հայ եւ օտար հանրութեան, որպէս ընդհանրապէս համամարդկային խնդիր: Ցեղասպանութեան նախօրեակին կազմուեցան Հ. Յ. Դ. Հայ Դատի Յանձնախումբեր: Լիբանանի մէջ կազմուեցաւ Հայ Դատի յանձնախումբ, որուն առենապետն էր Շաւարշ Թորիկեան, կ'անդամակցէին Վահէ Օշական, Յակոբ Իսկէնտէրեան, Յակոբ Պալեան, Քիւրէղեան, յետագային անդամակցեցան նաեւ ուրիշներ: Առաջին հաստատումը այն եղաւ որ հանրային կարծիքին ներկայանալու համար վաւերագրական նիւթեր չկային հրապարակի վրայ, եւ հեւ հեւ աշխատանքով գրականութիւն վերահրատարակուեցաւ, Լեփսիուս, Պարպի, Մանտէլշթամ, լուսաբանական պրակներ՝ միջազգային օրէնքի անմիջական բացատրութեան, հայոց մտաւորական կորուստի, Ջարդերու եւ տեղահանութեան մասին, հայերէն ֆրանսերէն, արաբերէն, անգլերէն լեզուներով: Այս աշխատանքներուն մասնակից գարձան յանձախումբէն դուրս ազգայիններ: Կարեւոր էր ցոյց տալ որ հայկական ջարդերը կրօնական հակամարտութեան նկարագիր չունէին, այլ էապէս քաղաքական էին, եւ այդ նպատակով յանձնախումբը հետախուզեց եւ գտաւ արաբ Ֆայէզ էլ Ղոսէյնի հետքը, վերահրատարակեց անոր գրքոյկը հայոց ցեղասպանութեան մասին, որ անցեալին լոյս տեսած էր արաբերէնով եւ Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ: Զուգահեռաբար կազմակերպուեցան զանազան ձեռնարկներ. ցոյց, հակում, դասախօսութիւններ, մտաւորականութեան հետ հատուածեան կապեր: Լիբանանցի իրաւագէտ Մուսա Փրէնս, այս կապերուն որպէս հետեւանք, լոյս ընծայեց իր ծաւալուն ֆրանսերէն ուսումնասիրութիւնը, որուն ներածականին հայերէն թարգմանութիւնը, Տիգրան Ոսկունիի կողմէ կատարուած, լոյս տեսաւ առանձին գրքոյկով: Զեռնարկուեցաւ նաեւ Հայ Դատի գրականութեան ծաւալուն մատենագիտութեան, որուն բազմապրուած չորրորդ հատորն օրինակները տրամադրուեցան մամուլին եւ մտաւորականներուն, որպէսզի սրբագրութիւններ եւ յաւելումներ կատարեն: Դժբախտաբար այդ գործը մնաց այդ սահմանին մէջ:

Շաւարշ Թորիկեան, այս աշխատանքներու ծիրէն ներս, լոյս ընծայեց իր կրնեւը աշխատասիրութիւնը, անգլերէնով, The Armenian Question and International Law, որ մինչեւ այսօր կը պահէ իր այժմէականութիւնը եւ Հայ Դատի հետապնդման աշխատանքին նուիրուելու բոլոր անձերուն համար, հայ ըլլան ա՛նոնք թէ օտար, կը մնայ բացատրական ընդարձակ ներածական, reference դիրք: Կը փափաքէր որ այս գիրքը լոյս տեսնէր նաեւ Ֆրանսերէնով, բայց հակառակ կարգ մը նախաձեռնութիւններու, այդ աշխատանքը չիրականացաւ: Քաղաքական պայքարի համար հիմնական գիտելիքներ բերող այս գիրքը դժբախտաբար չժողովրդականացաւ, մինչ նը սակ արժէքով, բայց օտարանուն ստորագրութիւններով գիրքեր մակագրել տալու համար մարդիկ հերթի կանգնեցան, եւ կը չարունակեն այդ ընել: Տարօրինակ բայց ալ չզարմացնող հոգեբանութիւնը մեր ժողովուրդին: Այսօր, անվարան կրնանք ըսել, որ Հայ Դատի արձանագրած քաղաքական յաջողութիւններուն մէջ անուրանալի է Շաւարշ Թորիկեանի գիտական պատրաստութեան նպաստը:

Ինքնատիպ անձնաւորութիւն մըն էր Շաւարշ Թորիկեան, քարձրնտիր չեղաւ, քանի որ իր լիութեան համար բարձի եւ աթոռի կարիք չունէր: Հակառակ իր բարձրորակ ոսմանեան եւ տիտղոսներուն, Շաւարշ Թորիկեան մնաց հայ կեանքին մէջ, եղաւ դերակատար, չեղաւ հանդիսատես, ծառայեց իր պատկանած կուսակցութեան, Հայ Դատին, Հայ մշակոյթին, առանց յաւելեալ իրաւունքի: դժուար է ուրուագծել կենդանագիրը մարդու մը, որ վկայուեցաւ մեծ համբաւ սարսռանքով, դասախօսեց մեծ համալսարաններու մէջ, մնարով նախ մարդ, տիտղոսէ եւ հանգամանքէ առաջ: Ունէր կիրք, որ կը թարգմանուի անտարբերութեան հակադրութեամբ, բայց չունէր փառասիրութիւն, մանաւանդ երբ փառասիրութիւնը կը սկսի եւ կը վերջանայ աթոռով, անձնական քանի մը բառարութիւններու հետապնդումով: Պաշտօնները իր անձին չէին ծառայեր, այլ անոնց միջոցաւ ինք կը ծառայէր:

Շաւարշ Թորիկեան վարեց պետական բարձրագոյն պաշտօն, եղաւ Լիբանանի հաղորդակցութեանց նախարարութեան ընդհանուր տնօրէն: Երբ ուրիշներ հաղիւ տիրացած նման դիրքի, կ'ուզեն զայն ամրապնդել, չդրսեւորել իրենց ազգային պատկանելիութիւնը, Շաւարշ ոչի իրեն աշխատեցաւ որպէսզի Պէյրութի եւ Երեւանի միջեւ հաստատուի օդային ուղղակի գիծ, արտերկրի բաժնող սիրտ լիբանանահայ գաղութը աւելի սերտօրէն կապելու համար ազգին եւ հայրենիքին:

Շաւարշ Թորիկեան մնայուն ներկայութիւն էր հայ կեանքի մէջ: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւն, Համազգային, Հայ Դատ, կուսակցութիւն, ան բերաւ երեւելի ներկայութենէն աւելին, ա՛յդ պետականութիւնը պիտի վարժուի իր գերիշխանութեան վայելքին: Անով գծուած շրջանակին մէջ տնտեսութիւն զարգացնէ, քաղաքական թափ ստանայ:

Բայց տակաւին կանխահաս է մտածել այս բաներուն մասին: Ամէն բանէ առաջ հարկ է Ադրբեջանը հեռացնել բանակցութեան սեղանէն, անոր միտքէն, երեւակայութենէն հանելով գաղթականներու վերադարձի ու Ղարաբաղին վերսին տիրելու հեռանկարները: Մենք մեզի կրնանք կարգալորել:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵՆՔ ՄԱՐԶԱՆՔԻ

«ԱՅՆ ՈՐ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒԻ, ԿԸ ՋԱՐԳԱՆԱՑ, ԻՍԿ ԱՅՆ ՈՐ ՉԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԻՐ, Կ'ՈՋՆՉԱՆԱՑ»

Մարդ արարածը իր յեղաշրջումը լրացուց հազարաւոր տարիներ չարունակած գործընթացով մը: Այդ երկար ժամանակամիջոցին մարդուն նախահայրերը, կեանքի մէջ կարենալ մնալու համար, պարտաւոր էին գործածել ֆիզիքական ուժ եւ ղոյատեւել ֆիզիքական գործունէութեան մէջ: Մարդը, անանելու, որսալու եւ կամ կողակից մը գտնելու համար բնութեան դժուարին պայմաններուն մէջ եւ վայրի անասուններու դէմ մնայուն պայքարի մէջ էր:

Այսպիսի ծանր ֆիզիքական գործունէութենէ ետք մարդ արարածը վերջին 200 տարիներու ընթացքին, ճարտարարուեստի յեղաշրջումի հետ միատեղ, հետզհետէ մտաւ աւելի հանդարտ եւ չէզոք ապրելակերպի մը մէջ, ուր ֆիզիքական գործունէութիւնը տակաւ կը տկարանար:

Բժշկութեան նախահայրը՝ Հիպոկրատ, հազարաւոր տարիներ առաջ սա-

պէս ըսած էր. "Ան որ կը գործածուի, կը զարգանայ, ան որ չի գործածուիր կ'ոչընչանայ":

Ճարտարարուեստի յեղաշրջումէն առաջ մարդ արարածին ընդհանրապէս ֆիզիքական գործունէութիւնը 92 տոկոս էր, մինչդեռ այս տոկոսը այսօր իջաւ 25 տոկոսէն ալ աւելի ցած մակարդակի: Ամէն օր ինքնագործ մեքենականութիւնը թափանցեց մեր առօրեայ կեանքէն ներս եւ այդ մեքենականութիւնը պատճառ դարձաւ որ մարդ նուազ չարժուն կեանք ապրի: Գրեթէ ամէն օր, ինքնագործ նոր գործիք մը կը մտնէ մեր կեանքէն ներս:

Ահաւասիկ մեր առօրեայ կեանքի մէջ չարժումի այս նուազութիւնը պատճառ դարձաւ որ ստեղծուին հիւծոթէքնիք, այսինքն չարժումի նուազութեան հիւանդութիւն կոչուած նոր հիւանդութիւններ: Վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին զլխու պտոյտ պատճառող թափով բազմացան երակային հիւանդութիւնները, արեան բարձր ճնշումը, չաքարախտը, կեցուածքի խանգարումներ, արտակարգ պիրուքիւն կամ հոգեցնցում: Այսօր այս հիւանդութիւնները գլխաւոր նիւթը դարձած են բժշկապիտութեան:

Մինչեւ 60ական թուականներ սրտի հիւանդներուն կը յանձնարարուէր անկողնի բացարձակ հանգիստ: Երբ յայտնի դարձաւ որ անչարժութիւնը այսօրուան բազմաթիւ հիւանդութիւններուն պատճառն է, բժիշկները սրտի հիւանդներուն ալ սկսան յանձնարարել մարզական չարժում:

1967ին Հիւսիսային Ամերիկայի Վիքոնսին համալսարանի Պիոտինամիքի տարրարուծարանին մէջ տոքթ. Վրինօ Պալք ձեռնարկեց աշխատանքի մը, որ կը կոչուէր "Սրտերակային հիւանդութիւններու մէջ պահպանիչ մարմնամարզանք": Այս աշխատանքը աշխարհի վրայ առաջինն էր որ այսօրուան չափանիշով առողջ կեանքի մը մէջ մարմնամարզանքին կարեւոր տեղ կու տար:

Տոքթ. Պալքի առաջնորդութեան ներքեւ համալսարանի 359 դասախօսներէն ընտրուեցան 45–59 տարեկանի միջեւ 110 դասախոսներ, որոնք ընդհանրապէս քոլէսթէրոլի, արեան բարձր ճնշումի, դիրութեան, ծխամոլութեան հետ կապ ունէին:

Ընտրուած դասախոսներէն մէկ խմբակը տեւական հետեւեալ քալելու – վազելու մարզանքներու, երկրորդ խումբը զբաղեցաւ մարզական խաղերով, իսկ երրորդ խումբը պարզապէս մնաց որպէս քննութեան ենթակայ խումբ: Առաջին խումբը շաբաթը երեք օր 30–45 վայրկեան կանոնաւոր կերպով կը գործադրէր քալելու–վազելու յայտագիրը: Իսկ երկրորդ խումբը, դարձեալ շաբաթը երեք օր 30–25 վայրկեանի միջեւ, հակիւի մը հակակշռին տակ մասնակցեցաւ մարզական խաղերու:

Ի վերջոյ, առաջին երկու խմբակներու դասախոսները վեց ամիս ետք վերադարձած էին իրենց բնականոն ծանրութեան: Անոնց քոլեսթերոլի մակարդակը, հակառակ ահատակական տարբերութիւններու, իջած էր մինչեւ բնականոն մակարդակ:

Ճիշդ նոյն թուականներուն, այսինքն 1968ին տոքթ. Քէնըթ Քուփըր ամերիկեան օդային ուժերու անճնակազմին համար պատրաստած էր աշխատասիրութիւն մը: Տոքթ. Քուփըր պէտտարարն է մարզական բժշկի վրայ գործածուող նշանաւոր 12 վայրկեանի Քուփըրի փորձին: Քուփըր պատրաստեց Օդային Ուժերու խմբաւորումէն ներս ամէն վայրկեան պատերազմական օդանաւ մը նստելու պատրաստ տասը հոգիանոց օդաչուներու յատուկ յայտագիր մը:

1970ի սկիզբէն սկսեալ ամբողջ աշխարհի վրայ սկսաւ տարածուիլ "առողջութեան համար մարմնամարզանք" նորաձեւութիւնը: Այլեւս մարդիկ, իրենց առողջութեան համար կը դիմէին մարմնամարզական չարժումներու եւ այդ չարժումներուն լայն տեղ կու տային իրենց առօրեային մէջ:

Այդ միջոցին է որ ձէյն Ֆոնտայի նման նշանաւոր արուեստագիտուհիի մը զուխաւորութեամբ տարածուեցաւ աէրօպիք պարի նորաձեւութիւնը: Միայն թէ այստեղ սխալ մը գործուեցաւ: Հակառակ անոր որ նոյնիսկ նոյն տարիքը, նոյն հասակն ու ծանրութիւնը ունեցող մարդոց համար սխալ է աէրօպիք պարի համար ուժ սպառել, ձէյն Ֆոնտայի հետեւորդները անտես կ'առնէին տարիքի, ծանրութեան կամ մարմնական ինչ-ինչ տարբերութիւնները եւ բոլորին ալ նոյն ժամանակի նախաչրջանին նոյն չարժումները ընել կու տային: Այդ նորաձեւութեան կարգախօսն էր "եթէ յոգնութիւն չկայ, չահ չըկայ": Այս սխալ նախադասութիւնը բաւական երկար ժամանակ ընդունուած փիլիսոփայութիւն դարձաւ, սակայն աւելի վերջ ձէյն Ֆոնտան իսկ հրաժարեցաւ այդ սխալ տեսութենէն: Թուրքիոյ մէջ ալ "առողջութեան համար մարմնամարզանք" տեսութիւնը կարեւոր դեր կատարեց: 1975 – 82 թուականներուն Թուրքիոյ պետական հեռատեսիլը մօտաւորապէս 100 յայտագիր հաղորդեց այս մասին:

Այսօր այլեւս անվիճելիօրէն ընդունուած իրողութիւն է թէ անչարժ ապրելակերպը վնասակար է մարդկային առողջութեան եւ այդ վտանգին դէմ միակ զէնքը՝ մարմնամարզանքն է:

Թէ ի՛նչ օգուտներ կրնայ ունենալ կանոնաւոր մարմնամարզանքը, կարելի է ամփոփել հետեւեալ գլուխներու տակ.

● *Մարզանքը կը բարձրացնէ աէրօպիք ուժը: Այս կերպով կը բարձրանայ անհատին թթուածին գործածելու քանակութիւնը: Եւ չարժուն կեանք ապրողը, անչարժ կեանք ապրողին բաղդատմամբ աւելի խնայողական կերպով կը գործածէ իր մարմնական ուժականութիւնը:*

● *Մարմնամարզանքը տակէ զատ կը զարգացնէ մկաններու ուժը, մկաններուն արագութիւնը, մկաններու առաձգականութիւնը, եւ յօդերու չարժումի կարողութիւնները:*

● *Դարմանումի դեր կը կատարէ արեան բարձր ճնշումի կարգ մը տեսակներու համար, ինչպէս նաեւ երակներու կրացումի պարագային:*

● *Մարմնամարզանքը պատճառ կը դառնայ նաեւ որ հոգեցնցումը նուազի առօրեայ կեանքի մէջ եւ հաւասարակշռուի մարմնին ծանրութիւնը: Կարճ խօսքով, մարզանք ընող մարդուն առօրեայ կեանքը աւելի բարձր որակ կը ցուցաբերէ քան թէ այն մարդը որ մարզանք չընէր:*

Իբր եզրակացութիւն կարելի է ըսել որ եթէ մեր գործը մեզ կը ստիպէ անչարժ կեանք ապրելու, այդ պարագային չաբթուան նուազագոյն երեք օրուան մէջ գոնէ մէկմէկ ժամ պէտք է մարզանքի յատկացնենք: Բայց այդ մէկը ընելէ առաջ պարտի՛ն է որ առողջապահական քննութենէ մը անցնինք եւ անպայման մասնագէտի մը դիմենք մեր ընելիք մարզաձեւին համար:

Քաղեց՝ Ռ. Հ.

"Սուրբ Փրկիչ"

մասնագիտական եւ բանիմաց մասնակցութիւն: Եկեղեցիներու Միջազգային Կոմիտէի անդամի հանդամանքով, ան իսկ ստեղծեց Հայ Դատի հետապնդման համար: ՄԱԿ-ի մօտ, Նիւ Եորք թէ Ժընեւ, ան տիրական գիտութեամբ եւ ոչ թէ սիրողական կերպով, ծանօթացուց Հայ Դատը, հաչակաւոր զարձած ՄԱԿի յանձնախումբի 30րդ պարբերութեան քննութեան եւ վիճարկումներու առիթով, զուրկան կացութիւն ստեղծեց, որպէսզի անտեսման չենթարկուի Հայոց ազգային հարցը: Ինք հանդիսացաւ, եւ այս պէտք է կրկնել, Հայ Դատի միջազգայնացման աւազ դերակատարներէն մին կրնանք ըսել՝ գլխաւորը:

Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ էր երբ նախաձեռնեցաւ Մարսէյլի ճեմարանի ստեղծման: Ներկայ եղաւ հիմնադիր ժողովին, որ կը գումարուէր Թերահաւատութեան մթնոլորտի մէջ, մանաւանդ այն օրերուն, երբ Լիբանանը կը գալարուէր քաղաքացիական անհեթեթ պատերազմի խառնակութեան մէջ: Բերաւ Համազգայինի ընտանիքին խօսքը եւ չօչափելի նեցուկը, երբ այդ նեցուկը անհրաժեշտ էր նաեւ այլ կառոյցներու համար: Մեր զանազան առիթներով ունեցած հանդիպումներուն, յաճախ կ'ըսէր, իրեն յատուկ սրամտութեամբ, թէ ինք ալ բաժին ունեցած էր այդ կարեւոր նախաձեռնութեան իրականացման մէջ, ակնարկելով հաւանօրէն Թերահաւատներուն:

Շաւարշ, ինչպէս ըսի, ինքնատիպ անձնաւորութիւն էր, եւ ինծի յաճախ կը յիշեցնէր Ֆրանսացի իմաստուն գրող Մոնթէնկը, որ գրած էր թէ ինքզինք կը տրամադրէ ամէնքին, բայց ոչ ոքի կը յանձնուի: Հաղուագիւտ դարձած անկախութեան մխտում: Այդպէս էր մարդը: Երբեմն դանուեցաւ հանրային կեանքի առաջին դիծերուն վրայ, առիթ պատճառը միայն ու միայն իր կարողութիւններէն կը բխէր, հանդամանքի որսորդ չէր: Հեգնանքով կը մօտենար բոլոր անոնց որոնք հեւքով եւ իրարանցումով դիրքերու նուաճման պայքար կը մղէին: Այդ հեգնանքը անհանդուրժողութիւն կը պատճառէր չատերուն, իշխանատենչներուն:

Շաւարշ Թորիկեան բարեկամութեան մարդ էր նաեւ, տարակարծութիւնները չէր չփոթեր մտերմական հետ: Այս էապէս մարդկային իր չնորհն էր որ աշխարհագրական եւ ժամանակի հեռաւորութիւնները չէր փոխադրեր սրտերու մէջ, եւ իւրաքանչիւր հանդիպումի, առաջին ակնթարթէն ետք, սկսուած ու չաւարտած զրոյցները կը չարունակուէին: Մահուընէ քանի մը օր առաջ Փարիզ կը գտնուէր, խօսած էր ծրագիրներու մասին: Եթէ եղած ըլլար քիչ մը աւելի փառասէր, նոյնիսկ՝ իշխանատենչ, ուրիշներու պէս, ազդը աւելի կ'օգտուէր իրմէ, եւ իր իմաստունի ժպիտով, ունեցածը առած չէր հեռանար:

Դրուագ մը, զոր զրելու համար երկար մտածեցի: Բայց ան այնքան խօսուն է Շաւարշի կերպարը ճանչնալու: Իր մահուընէն քանի մը ամիս առաջ, Միացեալ Նահանգներէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ, Անին եւ ինք, ըստ իրենց սովորութեան, կանդ առած էին Փարիզ: Կիրակի էր: Մեր արուարձան քաղաքէն Փարիզի իրենց պանդոկը զայի որպէսզի միասին ըլլանք: Երբ պարտէզի խորքը կրակ կը վառէի, ինք զբաղած էր մեր դրացիին հիւսիսային կապուտաչեայ չուկով: Կ'երթեւեկէի խոհանոցէն պարտէզ, ինք միշտ զբաղած էր չունով: Ցանկարծ, իր յատկանշական լայն ժպիտով ըսաւ. "Կ'ըսեն թէ մարդոց հետ լեզու գտնելու դժուարութիւն ունիմ: Տես, անծանօթ չան հետ անգամ լեզու գտայ եւ բարեկամացայ": Իր մահուան լուրը երբ հասաւ, յիշեցի զրացի "հասքի"ի հետ թաատրոնը:

Ոչ թէ պէտք չէ մոռնալ Շաւարշը, այլ իր ժառանգութիւնը փոխանցել նորերուն, որպէսզի անոնք չբաւարարուին կարպատոմներով, ամբոխավարութեամբ, եւ իրենց խօսքին ու գործին տան որակ եւ ազգային բովանդակութիւն:

Ց. Պ.

Յուլիս 2005

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Բոլոր այս մանր մունր դէպքերը թերնամութիւն մը ստեղծած էին զերման մէնղիլին եւ քաղաքային իշխանութեան միջեւ, որ օրէ օր սուր հանգամանք մը կ'առնէր:

Քօմիսէր եւ միւթէսարըֆ սկսան բացէ ի բաց պիս ամբաստանել թէ թարգմանի պաշտօնս ուղղամտօրէն չէր կատարեր եւ թէ կը խեղաթիւրէի փոխանակուած խօսքերը, որպէսզի զերմանները թշնամացընեմ թուրքերու հետ:

Միւթէսարըֆը կ'ուզէր որ ուրիշ թարգման մը յայտնուէ լինծի:

Գացի՛ք ուրիշ թարգման մը առաջարկեց Պ. Խովալ, եւ այն ատեն երուանդը հետս չեմ բերեր:

Միւթէսարըֆը ձեռնարկեց այդ բանին, նոյնիսկ Հալէպ դիմում ըրաւ, բայց չյաջողեցաւ: Ո՛չ ոք կ'ուզէր Տէր Զօր գալ իբրեւ թարգման:

Երբ տեսան թէ այդ կերպով չպիտի կրնան պիս չէզոքացնել, ուրիշ միջոցի դիմեցին:

Օր մը Սէր քօմիսէրը գրաւոր կերպով խնդրեց զերման մէնղիլէն որ իրեն հաղորդէ այն «սիվիլ» անձերուն ցանկը որոնք կը ծառայէին մէնղիլին մէջ:

Հրամատարը անպատեհութիւն չտեսաւ այն բանին մէջ եւ հրամայեց որ ցանկը պատրաստուի եւ ղրկուի: Մանաւանդ որ նոյն միջոցին մէնղիլին մէջ մէկ քանի դաղուէթիւններ պատահած էին եւ կասկածներ կային այդ սիվիլ անձերուն վրայ ու ոստիկանապետն ալ բերանացի կերպով բացատրութիւն տուաւ թէ այդ անձերուն մասին մանրակրկիտ քննութեան մը համար ուզուած է ցանկը:

Ցանկը պատրաստուելէն ու ղրկուելէն երկու օր ետքը Սէր քօմիսէրը ներկայացաւ մէնղիլ եւ ուզեց տեսնուիլ հրամանատարին հետ:

Զինքը առաջնորդեցի Պ. Խովալի մօտ:

Իր այցելութեան պատճառը բացատրելէ առաջ՝ ուզեց որ ուրիշ մէկը կատարէ թարգմանի պաշտօնը:

– Ինչո՞ւ համար, հարցուց հրամանատարը:

– Որովհետեւ վստահութիւն չունիմ այս մարդու վրայ, պատասխանեց քօմիսէրը լինծի ակնարկելով:

– Այն ատեն թո՛ղ հետերնիդ թարգման մը բերէիք, ըսաւ հրամանատարը:

– Դժբախտաբար եւրոպական լեզու դիտցող չկայ հոս:

– Եւ որովհետեւ մենք ալ թուրքերէն գիտցող չունինք մեր մէջը, ստիպուած ենք այս թարգմանով գոհանալ... ասկէ զատ մենք մեր թարգմանին վրայ վստահութիւն ունինք:

– Եթէ կ'ուզէք Պ. Միքայէլը կաչեմ, թո՛ղ ան թարգմանէ, առաջարկեցի հրամանատարին:

– Ո՛չ, դուն պիտի թարգմանես, ըսաւ: Վերջապէս ոստիկանապետը ճարահատ՝ ստիպուեցաւ համակերպիլ:

– Ձեր ղրկած ցանկը պակասաւոր է, դիտել տուաւ:

– Ի՞նչ պակաս ունի:

– Սիվիլներ կան որոնք չեն նշանակուած:

– Որո՞նք են:

– Ձեր թարգմանը, Երուանդ Օտեանը:

– Անիկա սիվիլ չէ, զինուորական է:

– Ո՛չ, մենք զինքը սիվիլ կը ճանչնանք եւ իբրեւ զինուոր չենք կրնար ճանչնալ:

(Շար. 110)

(Շար. Ա. էջէն)

գոտաոս 29, Լա Ռոչէլ) Պ. Քուչնէր պատրաստ է հերթուած մը ընդունելու քանի նախընտրելի կը գտնէ տարակարծութիւնը ընդունիլ քան սեպ սխալ հիմերու վրայ: Արնօ Մոնթըպուր կը մեղադրէ Ձր. Հոլանտը որ կուսակցութիւնը ստաջնորդած է «երկու ազէտ»ներու, մինչ Հոլանտ կը խորհի որ ընկերվարականները պէտք չէ այն տպաւորութիւնը ձգեն որ վիճարկումը կը կայանայ թէ կամ ոչ եմ ըլլալու մէջ Հոլանտի կամ Ֆապիւսի: Մոնթըպուր յատուկով է «Ընկերվարական նոր կուսակցութեան» մը: Ան կը չատ գոհ է պարզուած այս պատկերէն, մինչ իր պարզած պատկերն ալ (Վիլըվինէն – Սարքոզի) աւելի փայլուն չէ:

ՊԷՅՐՈՒԹի հիւսիսը Զալքայի քրիստոնեայ արուարձանին մէջ ռմբարկոծ մը տրծուած է Օգոստոս 22ին եւ երկու հոգի վիրաւորուած են: Աբարքը գործուած է պանդոկի մը առջեւ:

ՊՐԱԶԻԼ հաչիւ կը պահանջէ Սքոթլանտ Եարսի տնօրէնին, քանի այլեւս համոզուեցաւ որ սպաննուած Պրազիլցին մասին տեղեկութիւնները բոլորովին սուտ եւ չինծու էին: Ծանօթ է որ 27 տարեկան Պրազիլցին բացէ ի բաց սպաննուեցաւ Սքոթլանտ Եարսի ոստիկանին կողմէ, որպէս Յուլիս 21ի ձախողած ռմբարկոծին կասկածելին, քանի արտօնութիւն հայ «սպաննելու համար կրակել»ու: Պրազիլցիներուն համար դեռ մութ կէտեր կան եւ չանք կը թափուի «պաշտպանել»ու համար պատասխանատու ոստիկանները: Սքոթլանտ Եարսի տնօրէնը կը մերժէ հրաժարիլ հակառակ մամուլին ալ պահանջին:

ՖՐԱՆՍԱՑի կօչիկի մարզը սեւ օր մը ապրեցաւ Օգոստոս 22ին, երբ երկու մեծերը՝ Սթեֆան Քելեան եւ Շառլ Ժուրտան, պնակութեան դուռը հասան, ինչ որ ծանր հարուած մըն է կօչիկի մայրաքաղաք Ռոմանի համար: Տեղւոյն Առեւտուրի դատարանը անանկացած հռչակեց «Մ. Քելեան Ազատագրութիւնը» (143 աշխատաւոր) հիմնուած 60ական թուականներուն, Քելեան երեք եղբայրներուն կողմէ, որ իր համբաւը չինած էր «հիւսուած» մոտէլներու վրայ, որ իր մենաշնորհը եղած էր: Առաջին սնանկութիւն մը եղած էր արդէն 2002ին եւ հաստատութիւնը գնուած էր Ալիանս Տիզայնի կողմէ: Ժուրտան 9 միլիոն եւրօ պարտք ունի եւ արձակուրդէ վերադարձին է որ 262 աշխատաւորները դուռը գոց գտած են:

ՓԱՐԻԶի Օգոստոս 21ի արկածը, որ երիտասարդ կնոջ մը եւ իր երեք տարեկան աղջնակին մահը պատճառեց, քննութեան տակ է: Երկու կառքերու վարորդները դիպաւ կը մնային 48 ժամ եւրք: Հաստատուած էր որ Մէրսէդէսին վարորդը որ աջ կողմը կը գտնուէր յանկարծ որոշած է ձախ դառնալ (ռիւ Ռիչըլիէօ) առանց ազդանշան տալու, կտրելով ճամբէն յառաջացող Օփէլի ճամբան: Այս վերջինին վարորդն ալ գոքայինամոլ է: Արգարացուցած է թմրեցուցիչի գործածութիւնը յատնելով թէ անկախ լրագրող մըն է, որ կ'ուզէր թափանցել թմրամոլներու աշխարհը:

ԳԱԶԱՑի պարպումէն լքուած մնացած են 120 կատու, 35 չուն եւ քանի հաւեր, որոնք կը թափառին քանի Իսրայէլացիները ձգած գացած են: Ճարահատ կենդանիներու իսրայէլեան պաշտպան միութիւնը Պրիժիթ Պարտոյին ղիմած է որ օդնութեան հասնի Գազայի գօտիին այս թշուառներուն:

80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺՈՒԻ-ԱՆ-ԺՈՋԱՍ.– Ժանէն եւ Յովհաննէս Քիւլէեան 150 եւրօ:

***

ԻՍԻ.– Տիկին Սիլվարդ Պալեան 150 եւրօ:

***

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Պ. Խաչիկ Եըմազեան 50 եւրօ:



Date à retenir

Grande Braderie de Noël

LES 3 et 4 DECEMBRE
CHENE FRANCE



CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլլի "Էլէն Բիւզանդ" մանաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Տիկին Պայծառ Կարապետեանի մահուան առթիւ Տիկին Լիւսի Նէտիլեանէ 150 եւրօ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ամուսնակոչութեան
Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

RENTREE SCOLAIRE

Ecole de la Croix Bleue
Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville **le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h** dans nos locaux :

71 rue Henri Barbusse à Arnouville

Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres niveaux.**

***

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2005/06

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
24 SEPTEMBRE 2005 — 28 JANVIER 2006 : STAGE DE 50 HEURES
le samedi matin de 9h à 12h à Paris **(Absentéisme exclu)**

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

24 SEPTEMBRE 2005 — FIN JUIN 2006 :
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS : Dès maintenant
01 47 50 97 51 et 01 39 46 21 66.

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par **l'Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :

Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 25
JEUDI
25 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.263 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.263

ՊՈԼԻՍ

ԳԸՆԱԼԸ ԿՂԶԻՒ ՈՉ-ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵԿՈՒՈՐ ԹՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԹԻՐԱԽ

Պոլսոյ Գընալը կղզիին մէջ որ ամառը հայկական ակներու ներկայութեան մը վայրը կ'ըլլայ աւանդաբար, վերջին շրջանին անրաղձալի միջադէպեր սկսած են արձանագրուիլ: Դուբախէն տարբեր զանգատներով կը խռովին հոն ամառնոց զացած ոչ-մահմետականներու հանդիպածը. ծովափի վրայ բերանացի նախատինքներէ, ակնարկութիւններէ զատ, մարդոց դուռները կը զարնուին ու օտարներ կը պահանջեն տան ճեմիլը, աւազանը, կամ պատշգամը զործածել, "կը բաւէ, քիչ մըն ալ մենք օգտուինք"ի նման անպատկառ արտայայտութիւններով:

Կայ նաեւ մարդորսութեան զործունէութիւն մը որ լաչակաւոր, քօղածածկ կիներ կը տանին նոյն հատուածին մօտ: Անոնք դուռնէ-դուռ շրջելով իսլամութեան հրաւէր կ'ուղղեն, Դուբանէն մասեր կը կարդան: Շատեր հակազդեցութիւններէ խուսափելու համար կը հարկադրուին ներս առնել զանոնք ու մոխիկ ընել: Անոնք քրիստոնեաները "փրկութեան եւ ուղիղ ճամբու առաջնորդելու" նպատակով թռուցիկներ ալ կը ցրուեն եկեղեցիներու ելքին: Ցարձակումներու, ոտնձգութիւններու թիւրախ կ'ըլլան կղզիին քրիստոնեայ բնակիչներուն խանութները, զործի վայրերը: Այս վերջիններէն վախնալով անյայտ ինքնութեան տէր այդ խռովարարներուն զայրոյթը հրահրելէ, կը վարանին դիմելու ապահովութեան պատասխանատուներու:

Պոլսոյ Մարդկային իրաւունքներու միութիւնը Ցայտարարութեամբ մը անդրադարձած է կացութեան, պատկան իշխանութիւնները հրաւիրելով անյապաղ հետաքննելու կատարուածը, անմիջապէս վերջ տալու նշուած խռովարարութեան:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿԱԳՐԻՆ
15ԱՄԵԱԿԸ

1990 Օգոստոս 23ին հանրաքուէով ընդունուած էր Հայաստանի անկախութեան հռչակագիրը: Այդ պատմական օրուան 15րդ տարեդարձին առիթ վարչապետ Ս. Սարգսեան ընդհատուրակ ուղերձ մը հրապարակած է ուր անդրադառնալէ եռաք թուականին պարտիական իսմաստին, ոգեկոչած է անկախութեան նուիրեալները, որոնց յաւելել նորերը, դիմակալել բոլոր մարտահրաւէրներուն ու աներեր կը չարունակենք անկախութեան մեր երթը»:

***

ԼՆԹԷՐՓՈԼԸ
«ԿԻԼԻԿԻԱ»ՑԻ ՎՐԱՑ...

«Կիլիկիա» առագաստանաւը որ Միջերկրականէն Ովկէանոս բացուած է ու կը չարունակէ երթը, վայելած է անգլիական էնթէրփոլէն երկու ներկայացուցիչներու այցը: Անոնք հետաքրքրուած են Զօրի Բալայեանի անճով, որուն որոնումին համար նոյն կազմակերպութեան դիմում ներկայացուցած էին ազրբեջանական իշխանութիւնները:

Էնթէրփոլի մարդիկը նաւուն վրայ կարդալէ ետք միջազգ. կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարին նամակը եւ նաւուն մէջ զտնուող պարոնուհի Գոզային բացատրութիւնները ունկնդրելով վերադարձուցած են Զ. Բալայեանի անձնագիրը ու ներողութիւն խնդրած թիւրիմացութեան համար:

Միջադէպէն ետք հրապարակագիրը դիմած է Հայաստանի ատենկանապետին որ էնթէրփոլի միջազգային կեդրոնէն խնդրէ բոլոր երկիրներու մասնաճիւղերուն նամակ մը ղրկել, որպէսզի հետաքննութիւն բացուի ազրբեջանական այն ծառայութիւններուն դէմ որոնք անպատճառ սադրանքներու թիրախ կ'ընեն իր անձը:

***

ՄԱՀ
ՊԵԼԼԱ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

1960ական թուականներու հայաստանեան թեթեւ երաժշտութեան ամէնէն ծանօթ անուններէն երգչուհի Պելլա Դարբինեան մահացած է Օգոստոս 22ին, Երեւանի մէջ: Ան մեծ ժողովրդականութիւն վայելած էր նաեւ Սփիւռքի մէջ ուր լայն տարածում ունէին իր սալերը, ձայներիզները: Մենակատարն էր Կ. Օրբէլեանի ղեկավարած Հայաստանի պետական էսդրատային նուագախումբին, նաեւ հանրային ձայնասփիւռի ժողովրդական երգերու մեկնաբանը: 90ական թուականներուն միջոց մը լռութեան մէջ մնալէ ետք, 1998ին նոր ձայնագրութիւններով ներկայացած էր իր ունկնդիրներուն:

***

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ԱՑՑԸ
ՋԱԻԱԽՔ

«Հայաստանն իմ հայրենիքն է» երիտասարդական Ա. փառատօնի օրերուն երեսուն երիտասարդներ Մշակոյթի փոխնախարար Լիլիթ Ասատրեանի զլխաւորութեամբ Օգոստոս 18–21 զտնուած են Ջաւախք: Նպատակը եղած է ծանօթանալ Ջաւախաբնակ հայ երիտասարդութեան խնդիրներուն եւ տեղական կառոյցներու հետ զործակցութեան նոր ձեւեր զտնել: Զօրս օրուան այցին ընթացքին խումբը զիրենք ընդունող տարեկիցներուն հետ զացած է Թմկաբերդ, Ախալքալաք եւ Վարձաւանի հայ իշխաններու քարանձաւային քաղաքը, շրջանին եկեղեցիները. հանդիպումներ ունեցած է Ախալքալաքի հայաբնակ զիւղերու բնակչութեան հետ: Այցին վերջին օրը տեղի ունեցած է մեծ համերգ մը: Փոխնախարարուհին յայտնած է թէ այցը չարունակական ծրագրի մը սկիզբն էր:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, Օգոստոս 24ի առաւօտուն Արդարութեան փոխնախարարը՝ Հայէմ Իպրահիմ մաղապուրծ ազատած է մահափորձէ մը: Մեռած են իր չորս թիկնապահները եւ հինգ վիրաւորներ ալ կան:

ՓԵՐՈՒՎԵԱՆ ԹԱՆՍ ընկերութեան մէկ օդանաւն է որ չախչախուած է Օգոստոս 23էն 24ի գիշերը Փուքալփա (Ամազոնիա) 100 ճամբորդներով: 52 հոգի փրկուած է, մնացեալը մեռած է: Օդաչուն նախապէս յայտնած էր թէ փոթորիկին պատճառով դժուարութիւններ ունի:

ՕՒԱՆԺ, ԷՍ-ԼՖ-ԷՒ եւ ՊՈՒԻԿ կ'ամբաստանուին որ համաձայնութեան եկած են զաղտնաբար եւ կազմակերպած ինչ որ Գաւար Անշէնէ (Օգոստ. 24) կը խորագրէ «Առճեռնի Եալթան»: Արդարեւ, կը հաստատուի որ երեքը 1997էն ի վեր կը հաւաքուին ամէն ամիս զաղտնաբար փոխանակելու համար զաղտնի տուեալներ, որոնք թոյլ կու տան «արագօրէն իրենց ռազմավարութիւնը յարմարցնելու շուկային յեղաշրջումին»: Այս ամբողջը յայտնաբերուած է Մրցակցութեան Խորհուրդին կողմէ եւ ամբաստանութիւնները հիմնուած են ընդհանուր զեկավարութեան քննութեան վրայ: Երեքները համաձայնած են որ նոյն ռակազիները դրծադրեն: Գաւառ Անշէնէ լայն մանրամասնութիւններ կու տայ, յայտնելով նաեւ թէ Ելմտական նոր նախարարը՝ Թէյլր Պրըթոն, անցեալին (2002) մասնակցած է այդ ժողովներուն (նախագահ էր Ֆրանս-Թելեքոմի) եւ այս ամբողջը Եալթա մը կըզրաուած է յիշեցնելու համար այն միւս երեքը (Զրչիլ, Ռուզվելթ եւ Ստալին) որոնք աշխարհը բաժնուեցան Եալթայի մէջ, 1945ին:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Ապահովութեան Ազգային Խորհուրդը պահանջած է որ չարունակուի վճռական պայքարը քիւրտ ըմբոստներու դէմ: Նախկին փՔՔ-ն անցեալ չաբթու միակողմանի հրադադար մը հռչակած էր մինչեւ Սեպտեմբեր 20, միաժամանակ դիմելով կառավարութեան որպէսզի յաւելեալ իրաւունքներ շնորհուին Քիւրտերուն:

ԱՄԲՈՂՋ ԵՒՐՈՊԱՆ հրդեհներու եւ ջուրերու մէջ մնացած է, ըստ երկիրներուն: Հրդեհներ աւելի զործած են եւ դեռ կը զործեն (Օգոստոս 24) մասնաւորաբար Փորթուկալ եւ Ֆրանսա օդնութեան հասած է երկու Գանատէր զրկելով: Տեզատարափ անձրեւներ ալ ողողած են Զուիցերիոյ, Աւստրիոյ եւ Չարաւային Գերմանիոյ կարզ մը շրջանները: Հինգ մեռեալ կայ եւ երկու անհետացածներ: Հօթ-Սաւուայի շրջանն ալ ողողուած է, ինչը ճամբաներ փակուած են եւ երթեւեկը խանգարուած: Փորթուկալի մէջ 134 հազար հեկտար հրոյ ճարակ եղած են եւ 15 մեռեալ կայ, զոհ հրդեհներու:

ԹԻՒՐՔՄԵՆՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Սապարմուրատ Նիազով «փրկելու համար ազգային մշակոյթի եւ արուեստներու հարազատ ծաղկումը» եւ զանոնք պաշտպանելու հետամ «օտար տարրերու բացասական ազդեցութենէն», հրովարտակով արգիլած է արձանագրութեան օգտագործումը հրապարակային նուագահանդէսներու, նաեւ հեռատեսիլէն թէ հարսանիքներու առեն: Ինք ջատագով է ժողովրդական երաժշտութեան եւ շատ յաճախ ներկայ է նուագահանդէսներու, որոնց յայտագիրը բաղկացած է իր փառքին նուիրուած երգերէ, որոնց բառերն ալ ինք գրած է: Մեկնաբանողներն ալ 5.000էն 10.000 տոլարի պարգեւներ կը առանան: Թիւրքմէնպաշին պետութեան զեկավարն է, նախարարապետը, բանակի պերազէն հրամանատարը եւ արտօնած միակ կուսակցութեան պետը:

***

«ԿԱՊՈՅԱ ԶԻՐՔ»Ը ՈՒՐ ԿԸ ՉԱՐՈՒՆԱԿԵՆՔ

Ստորեւ կու տանք Ցայտարարութեան ամբողջական տեքստը:

Ցայտարարութիւնը աւարտած է այն վստահութեամբ որ «անցած դժուարին ճանապարհի ձեռքբերումները միանական ջանքով կը կարողանանք պահպանել, զրանց յաւելել նորերը, դիմակալել բոլոր մարտահրաւէրներուն ու աներեր կը չարունակենք անկախութեան մեր երթը»:

***

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ԱՑՑԸ
ՋԱԻԱԽՔ

«Հայաստանն իմ հայրենիքն է» երիտասարդական Ա. փառատօնի օրերուն երեսուն երիտասարդներ Մշակոյթի փոխնախարար Լիլիթ Ասատրեանի զլխաւորութեամբ Օգոստոս 18–21 զտնուած են Ջաւախք: Նպատակը եղած է ծանօթանալ Ջաւախաբնակ հայ երիտասարդութեան խնդիրներուն եւ տեղական կառոյցներու հետ զործակցութեան նոր ձեւեր զտնել: Զօրս օրուան այցին ընթացքին խումբը զիրենք ընդունող տարեկիցներուն հետ զացած է Թմկաբերդ, Ախալքալաք եւ Վարձաւանի հայ իշխաններու քարանձաւային քաղաքը, շրջանին եկեղեցիները. հանդիպումներ ունեցած է Ախալքալաքի հայաբնակ զիւղերու բնակչութեան հետ: Այցին վերջին օրը տեղի ունեցած է մեծ համերգ մը: Փոխնախարարուհին յայտնած է թէ այցը չարունակական ծրագրի մը սկիզբն էր:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-7

ԱՋԳԸ ՍԵՒԵՌՈՂ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Երեւան, Օգոստոս 1

Ես 21րդ դարու քաղաքական կեանքէն ոչինչ կը հասկնամ: Դպրոցական տարիներուն թուաբանական ճշգրտութեամբ մեզի կը բացատրուէր որ Արեւ-Արքան, Լուդովիկոս ԺԴ, ունէր քաղաքական տեսութիւն իր իշխանութիւնը գործադրելու: Մեծն Պետրոս, Ցարերու ցարը՝ ունէր իրը: Վիլհելմ եւ Պիսմարք՝ ունէին իրենցը եւ այսպէս ազգերը պիտէին թէ ո՞վ է իրենց բարեկամը, թշնամին կամ դաշնակիցը, բացի Ելտըզի տուլթաններէն, որոնք Ալթայի ճիւնապատ լեռներէն եւ Մոնկոլիոյ տափաստաններէն իրենց հետ բերած քնատուր խորամանկութիւնը վարչական արուեստի վերածած, դիւէին լայն ժպիտով եւ արեւելեան ամենաջերմ հիւրասիրութեամբ ընդունիլ թշնամին եւ թունաւոր սուրճով մը դիակը դուրս հանել եաեի դուռէն...:

Մեր ժամանակակից մեծերուն ո՞վ հաւատք կ'ընծայէ երբ խօսքերն ու գործերը խոտոր կը համեմատին: Միայն Միացեալ-Նահանգներուն վրայ չերթայ մեր մտածութիւնը, ան ժողովրդավարութիւն եւ բարօրութիւն խոստացաւ իրաքի ժողովուրդին... միջազգային հեռատեսիլի կայաններուն ամէնօրեայ սըփռած աւերակոյտերու եւ ածխացած դիակներու նկարները, ափսո՛ս ուրիշ բան ցոյց կու տան:

Առենք մեր «դաշնակից» Պուտինը որ երբ Երեւան ժամանէ, Արցախի հարցը լուծուած կը կարծենք... բա՞ոնց... չէ որ Հայաստանի անբաժանելի մասնիկն է ան: Երկու ամիս վերջ քարիւղի հոտը դինք հաքու կը հասցնէ... օդակայանէն կը սկսի աղմոսերգութեան նման բան մը որու հիմնական կէտը կը դառնայ Ադրբեջանի ամբողջականութեան հարցը: Հայ խաղաղութիւն մինչեւ գրաւեալ տարածութիւնները չվերադարձուին «իրենց արդար տէրերուն»...:

Հիմա գանք մեզի: Չէ՞ որ մերինները ալ, ի վերջոյ աւելի հաքուի մօտ եղած են քան Երեւանի կամ Արարատի: Պաշտօնական աղբիւրները, իշխանամէտ մամուլն ու հեռատեսիլի կայանները օրն ի բուն կը խօսին ժողովուրդի բարօրութեան, պետական դուրգուրանքին, երկրի բարեկարգութեան եւ նման յուզիչ նիւթերու մասին... Աչխարհի բոլոր քաղաքակիրթ պետութիւնները իրենց ծրագիրներուն մէջ անպայման "ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆԵՐ"ու ծրագիր մը դրած եւ գործադրած կ'ըլլան, սիրուն, արդիական, կոկիկ թաղամասեր, կեդրոնէն քիչ մը հեռու, ոչ շատ չքեղ, բայց մարդավայել ապրելու ամէն դիւրութիւններով օժտուած: Խաղավայր երիտասարդներուն, պարտէզներ բնակիչներուն, կառատուներ թաղեցիներուն, աննղամբերքի կեդրոններ, չարժանկարի սրահ, սրճարան եւ այլն:

Մեր Երեւանի մէջ անհրեւակայելի չինարարութիւններու թափ մը սկսած է. այս օրերու անտանելի տաքն անգամ վայրկեան մը չի կասեցներ. ոմանք մինչեւ գիշերուան ուշ ժամեր կ'աշխատին ցոլացիկներու լոյսերու տակ, ի՞նչ է ըրածնին... կեդրոնաբնակ, խրճիթանըման աղքատներու տուները գրաւել, փլլել, յաճախ գինուորական կոպիտ միջամտութիւններով... մեծահարուստներուն «ԻԼԻՏԱՐ» չէնքեր բարձրացնելու համար, որոնք փարիզեան գիներով կը ծախուին, յատկապէս սովետական ըսփիւռքի մեծահարուստներուն... Շէնքեր՝ որ 50ական թուականներու Արեւմուտքը կը յիշեցնեն, երբ երկիրներ ամբողջ քարուքանդ եղած պատերազմէն, հարկ էր անմիջական բնակութիւն ապահովել միլիոնաւոր անտուններու: Զուներին ճարտարապետական ազգային նկարագիր, բան մը որ սովետներն անգամ չարգելին եւ ստեղծեցին ՎԱՐԴԱԳՈՑՆ ԵՐԵՒԱՆԸ որմէ չուտով շատ բան պիտի չմնայ: Բարձրայարկ տուներ որ մթընցուցած են շատ մը փողոցներ, փակած տեսարաններ, Արարատը տեսնելու համար կամաց-կամաց հարկ պիտի ըլլայ դաշտերու ճամբան բռնել... Շէնքեր՝ որ յաճախ հիթլերական «ՊՈՒՆՔԵՐՆԵՐՈՒ» կը նմանին, քարակոյտեր, եւ չէնքեր ապակեպատ, որպէսզի ձմեռը սառին եւ ամառը տապկուի՞ն... ով ինչ ուզէ կ'ընէ, բաւէ «չէֆի» մը խնամի, ազգական, բարեկամ, որսի ընկեր ըլլայ... արդեօք պահ մը միայն մտածա՞ծ են որ պարզ ժողովուրդն ալ, որ տակաւին մեծամասնութիւն կը կազմէ, քնակարանի կարիք կրնայ ունենալ...:

Անցեալները, երիտասարդ հայր մը, որ հաղիւ պարտքով համեստ յարկաբաժին մը կրցած է առնել, մտածելով որ երբեք պիտի չկարենայ փակել իր պարտքը, անդործութեան դատապարտուած ըլլալով, կը դիմէ արմատական լուծումի... յուսահատութեան մատնուած, կը սպաննէ պարտատէրը: Նման դէպքեր սկսած են առօրեայ բնոյթ ստանալ, մանաւանդ հեռաւոր գիւղերու մէջ ուր յաճախ անտառի օրէնքն է տիրողը:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈ՞Ի

Ուրիշ ցայտուն կեղծիք մըն ալ այս մէկն է: Մինչեւ վերջերը գովազդային մի քանի պաստառներ ալ կային, որ կը յիշեցնէին թէ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԻՆ ՀԱՑԵՐԻՆՆ Է... այնքան ծիծաղելի էին, որ զնողներն ալ, քիչ մը ուշ թէեւ, անդրադարձեր են որ զուտ անգլերէնն եւ զուտ ռուսերէնն երկու գովազդներու միջեւ նման անհեթեթութիւն մը, միայն ժողովուրդին վրայ խնդալու կը ծառայէ: Թէեւ կարծեմ լինձմէ զատ, ուշադրութիւն դարձնող չկայ. քանի ամենադոյզն վստահութիւն չէ մըներացած տիրող իշխանութեան հանդէպ: Ախո՞ւ է: Եթէ, մէկ կաթիլ յարգանք ցոյց տային մեր լեզուին եւ մշակութային արժէքներուն, վստահաբար ժողովուրդը պիտի չանդրադառնար որ օտար ափերէ եկած մարդիկ են իր երկիրը կառավարողները... երկիր մը որուն կը պակսի ազգային գաղափարախօսութիւնը, օրէ օր վրանաբնակ «աչիրէթներու» (ցեղախումբերու) իրականութեան կը վերածուի, որուն քաղաքները, հիմնարկները, հիւանդանոցները, համալսարանները եւ բոլոր անհրաժեշտ կառոյցները նոյն «աչիրէթին» սեփականութիւն դարձած են, սեփականութիւն որ ժամանակի ընթացքին բռնաբարութեան երեւոյթ կը ստանայ. բռնի ստորագրութիւնները պահանջել որ թոշակ ստացած են (ծառայող բժիշկներ) երբ ամիսներ է չեն ստացած... յանուն խնամիական կապերու կը սեփականաշնորհուին հիմնարկներու ենթակառոյցներ, գրադարանները, թատերական եւ հիւանդանոցային բաժանմունքներ, պահեստները, որոնք մոդական ուժով եւ արագութեամբ կը վերածուին բարձրայարկ «ԷԼԻՏԱՐ» չէնքերու...:

Քանի՛ քանի՛ անգամ մերժած եմ սըբարանի կամ ճաշարանի հաշիւ վճարել ռուսերէնով ներկայացուած ինծի, եւ քանի՛ քանի՛ անգամներ հեռացած եմ այն բոլոր միջավայրերէն ուր միայն անգլերէն եւ ռուսերէն երգեր կը լսուին... եւ այս ամէնը որովհետեւ ՉԿԱՑ ՍՓՈՒԹԱՑԻՆ ԽԱՂԱԽԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Կ'ուզէ՞ք իմանալ թէ ո՛րքան ողբերգական է կացութիւնը, միասին կարդանք օրաթերթի մը («Առաւօտ», Մայիս 27) առաջին էջին վրայ, մեծատառ գիրերով սա տողերը.

« Մի ադիքով էջմիածին քաղաքի քիւ 2 դպրոց Արմաւիրի մարզպետ Ալբերտ Հերոյեանը մի կերպ ընդհատում է դպրոցի գլխաւոր մուտքին փակցուած պաստառը - ՃԱՆԱՉԵԼ ԶԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԽՐԱՏ ԻՄԱՆԱԼ ԶԲԱՆՆՈՒ ՀԱՆՃԱՐՈՑ - ապա սկսում է բարկանալ դպրոցի տնօրէնի եւ ուսուցիչների վրայ. «Ես անգլերէն բառերն ինչի՞ էֆ հայերէն տառերով գրել՝ խփել դպրոցի մուտքին...»:

Գիտէի՞ք որ Հայոց լեզուի ԴԵՐՄԻՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ կայ... հայերէն լեզուի ՖԱԿՈՒԼՏԷ... ԿՈՄԱԼԻՑԻԱՑԻ կոմկն ԿՈՐՈՒՊՑԻԱՑԻ դէմ պայքարելու լուրջ ԻՆԴԵՆՑԻԱ... բայց չի ըսուցուում, գիտէ՞ք ինչու չի ստացուում, քանի Հայաստանի մէջ օրէնքները չեն գրուած սխալ մը սրբագրելու, այլ սխալողը տուգանելու... որքան մեծ է սխալ այնքան չատ է տալիք տուրքդ... ուստի սերեալ ամերիկեան ծխախոտի վաճառականներ, չարունակեցէք հանդիստ սրտով ձեր Մարլպորօները, Վինսթոնները, Ֆիլիփ-Մօրիսները գալիֆորնիայի ձիերով եւ «գաու պոյերով» զարդարել Երեւանի փողոցները... ոչ ոք իրաւունք ունի վար առնելու, մենք քաղաքակիրթ երկիր ենք, Եւրոպական Միութեան ապագայ թեկնածուներ, բայց համոզէք որ դուք պարտաւոր կը դառնաք հարկային պաշտօնեաները լաւ մը իւղոտելու... այդ ալ մեր ազէրիական մշակոյթին ժառանգած բաժինն է. ներողամիտ եղէք. մի քիչ ժամանակ կ'ուզէ մոռացութեան մատնուելու...:

Այս կացութեան ամէնէն «անմեղ» տիպարները «ՄԻԼԻՑԻՈՆԵՐՆԵՐն» են: Ժամանակին արիւնարբու ընչաքաղցներու կը նմանցնէի զիրենք, հիմա ողորմելի գառնուկներու դեր կը խաղան մնացեալ «բարձր ոլորտներու» անդութ, համայնակուլ զազանները ու թաղտամարք, նոյնիսկ ծիծաղելի կը թուին իրենց միամիտ վարպետութիւնները, անպտուղ չուրջը թափառիլ՝ չփոթած վարորդ մը տուգանելու 1000 դրամով. աղքատին ժիկուլիին լամբերէն մէկն ու մէկը անպայման այրած կ'ըլլայ. հրաչալի առիթ տուգանք մըն ալ հոն գետեղելու: Անոնք քաղաքին կեդրոնական մասերը երբեք չեն յայտնուիր. կարմիր ազդալոյսերը այրող ճիւիերն ու մերսէտեսները չեն տեսներ. ճամբու օրինաւոր անցումներուն քաղաքացիներուն ձեռք մը չեն տար. իրենք ծառայութիւն մատուցանելու գաղափարն իսկ չունին իրենց պահակերուն մէջ. եղած են տուգանելու, «չէֆին» առանձնատունին կարիքները հոգալու եւ աւելցածով ալ իրենց ընտանիքը պահելու... առանց զգալու որ իրենք ալ, այդ ամէն օր կողոպտուող ժողովուրդին մաս կը կազմեն, եւ թէ այնքան հոգատար իրենց չէֆը, վաղը իրենց տունն ալ կրնայ փլել իր սեփական ապարանքը կառուցանելու...:

ՅԻՇԻ

տեղծուած, քանի որ մասնակիցներու ստուար մեծամասնութիւնը ոչ մէկ ներկայացուցչական հանգամանք ուներ: Զայդ խորհրդաժողովները նախապատրաստած «ողջոյն»ներու բեմադրութիւն էին, ոչ մէկ վիճարկում եւ ոչ մէկ երկխօսութիւն տեղի ունեցաւ: Թէեւ այս խորհրդաժողովն ալ կազմուած էր ներկայացուցչական չըլլալու բնոյթով, նախապէս, դիտակցաբար, որպէսզի անկաշկանդ երկխօսութիւն կատարուէր, Յօսափողային «մէկ ազգ, մէկ մշակոյթ» կարգախօսը քննադատուեցաւ, քանի որ, ինչպէս արդարութեամբ դիտել տրուեցաւ, ան ցարդ հանդիսացած է «մենք ազգ, մենք մշակոյթ»···, այսինքն, մշակութային ծրագիրները նկատի չեն առներ Սփիւռքի մէջ ստեղծուող մշակոյթը: Զանազան արտայայտութիւնները կը լուսաբանեն այս երեւոյթը, այսպէս, «Հայաստան Սփիւռքի ազգային նկարագրի պահպանման համար պիտի թերէ մշակութային նպաստ եւ Սփիւռքը Հայաստանի պիտի բերէ նիւթական նպաստ»: Յամաոօրէն կրկնուող անբովանդակ մըտածում մը: Այս մօտեցումը անտեսման ձեւ մըն է, նուաստացնող, քանի որ ըստ Սփիւռքի մէջ տարբեր բովանդակութեամբ, տարբեր ազգային նկարագրով եւ որակով մշակոյթ կայ: Այս վերաբերումը կ'անդրադառնայ նաեւ անոր, որ ցարդ կը խօսուի Հայաստան – Սփիւռք «յարաբերութեան» մասին, մինչդեռ դրական եւ արդիւնաւէտ պիտի ըլլայ խօսիլ «գործակցութեան» մասին, որ տարբեր որակ է:

Խորհրդաժողովի արձանագրութիւնը, ինչպէս ըսուեցաւ, ըոյս կը տեսնէ առանձին հատորով: Բայց հարցեր կան դրս հարկ է առանձնացնել, ինչպէս բսի: Անոնցմէ է վիճակագրական տուեալներու չդոյութիւնը: Այսպէս, ոչ ոք կրնայ լսել թէ ի՞նչ է թիւը հայազգի համալսարանականներու, դասախօսներու եւ գիտաշխատողներու, Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու, Արժանթինի կամ այլ երկիրներու մէջ, այսինքն, երբ կը խօսինք հայութեան ներուժի մասին, կը հիմնուինք ենթակայական տուեալներու և ենթադրութիւններու վրայ: Աւելի յաճախ կը հետաքրքրուինք հայազգի մեծահարուստներով, զարգացնելով այն համոզումը որ ազգի փրկութիւնը կախում ունի միայն դրամական կարողականութենէ: Մեր համոզանքի, իմացական եւ նիւթական կարողականութեան ճշգրիտ պատկերացման բացակայութեան, ծրագրումները մասնակի են, տեղական, տեղայնական, նաեւ կարկտան:

Առանց մեղանչած ըլլալու բարդոյթի, խորհրդաժողովին մասնակիցները քննեցին նաեւ ներկայ կացութենէն բխող ազգի հատուածներու մէկութեան եւ տարբերութեան խնդիրները: Որքան ալ հաճելի ըլլայ լսել զեղեցիկ խօսքեր ազգի միասնութեան, մէկութեան եւ այլ նման ահմանումներու մասին յուզիչ, իմաստախոհական ճառեր, այդ հատուածները նոյն են եւ տարբեր: Փաստական իրողութիւն է որ կայ Սփիւռքի ժողովուրդ մը, իր ներքին բաժանումներով: Դասական Սփիւռքը արեւմտահայութիւնն էր, իր ուրոյն լեզուով, ուրոյն մշակոյթով եւ ուրոյն պատմութեամբ: Կը խորհիմ որ փայտահատի կացինով կարելի չէ մէկութիւն նուաճել, կամ մէկութիւն նուաճել նուազուրդի ճնշարկեղով հատուածներէն մին, անտեղի եւ վնասակար կեդրոնացումներ յառաջացնելով: Միասնութեան հասնելու ճանապարհը անորոշ եւ անդիմագիծ յարաբերութիւններէն տարբեր, բովանդակութիւն ունեցող համագործակցութիւնն է, որ իմաստ կ'ունենայ աչխատանքի բաժանման ենթահողի վրայ: Այսօր աչխատանքի բաժանման համակարգ չկայ եւ կը շրջունակուին խորհրդային պարտադրանքներով ստեղծուած եւ կոչկոռ դարձած սովորութիւնները, հակամարտութիւնները, յաւելեալ իրաւասութեան ձեռքբերման հետապնդումով, փոխանակ գործերու յաւելեալ պարտականութիւններու իրացումով: Այս ծիրէն ներս խորհրդածութիւններ եղան պետական քաղաքականութեան եւ ազգային քաղաքականութեան մասին, մօտեցում՝ զոր հարկ է խորացնել, Հայ Դատի եւ հայ ժողովուրդի իրաւունքներու ձեռքբերման համբուն վրայ, ինչ որ Սփիւռքի կու տայ իւրայատուկ դեր, ինչ որ ան ունեցած է ցարդ, եւ այսօր կրնայ հզօրանալ հայրենի պետութեան նեցուկով:

Մտածումներու այս ճեւ զարդացման համբուն վրայ, բնական էր որ խօսուէր մշակոյթի եւ կրթութեան մասին: Ձիշդ է որ նախապէս, տարի մը առաջ, Ազգ. Ս. Կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ, հայեցի կրթութեան մասին խորհրդաժողով մը տեղի ունեցած էր, բայց հարկ էր կրկին խօսիլ, մանաւանդ մատնացոյց ընել խոչընդոտները, որոնց գլխաւորներէն մին էր հայերէի ուղղագրութեան արմատական փոփոխութիւնը Հայաստանի խորհրդայնացումէն երկու տարի ետք, որ արգելք է ազգի երկու հատուածներուն միջեւ հեզասահ մշակութային յարաբերութեան: Հայրենի ներկայացուցիչներն մին յայտնեց որ այժմ աչխատանք կը տարուի որպէսզի Հայաստանի դպրոցներուն մէջ, արեւելահայերէնի եւ «սովետական» ուղղագրութեան զուգահեռ ուսուցուին արեւմտահայերէնը եւ մեսրոպեան ուղղագրութիւնը: Թէեւ լաւատես պէտք չէ ըլլալ, քանի որ, ըստ տրուած տեղեկութիւններու, համալսարան մուտքի քննութիւնները, Հայաստանի մէջ, երեւան բերած են հայերէնի դիտութեան եւ իւրացման զգալի անկում, բաղդատած օտար լեզուներու: Խորհրդարանի անդամի այս տեղեկութիւնը նոյնիկ եթէ յուսադրիչ է մասամբ, անոր հետեւող լուսաբանութիւնը ցոյց կու տայ որ այդ նախաձեռնութիւնը դըժուարութեան կը հանդիպի Խորհրդարանին մէջ, կը հանդիպի ընդդիմութեան: Հայեցի կրթութեան եւ հայերէնի ուսուցման համար մեծ նպաստ կրնայ ըլլալ երկլեզուանի մանկավարժութիւնը, մասնաւորաբար Սփիւռքի պարագային: Խօսուեցաւ նաեւ մարդուժի մասին: Հայերէնի ուսուցման որակ եւ թափ տալու համար անհրաժեշտ է արժեւորել հայագիտական նիւթերը եւ զանոնք ուսուցանողները, եւ դիտենք որ պատկերը վայլուն չէ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ:

Խօսուեցաւ Սփիւռքէն ակնկալուած նիւթական օժանդակութեան մասին, եւ հազուադէպօրէն՝ Սփիւռքի կարիքներուն մասին:

Կը խորհիմ որ այս խորհրդաժողովը պէտք չէ աւարտած համարիլ իր դումարման երեք օրերէն ետք, եթէ կ'ուզենք ներկայութիւն ըլլալ մեր ժամանակին մէջ, ինչպէս դիտել տուաւ հայրենի ազնիւ մտաւորական մը, աւելցնելով որ «Թոնրատնային մշակոյթ»ը բարիք չի բերեր, քանի որ թռիչք չունի:

Երեք օրերու աւարտին, դրական երեւոյթները գնահատելով հանդերձ, եզրակացուցի որ չունինք տոկալու եւ տեւելու ռազմավարութիւն: Թերեւս այդ պատմական պահու պարտադրանքն է, քանի որ անմիջական կարիքները բազմաթիւ են եւ ճնշող: Դրական պիտի ըլլար որ այս խորհրդաժողովին արծարծուած խնդիրները, արտայայտուած միտքերը, քննութեան առարկայ ըլլային Հայաստանի տարբեր քաղաքներուն եւ Սփիւռքի մեծ ու պզտիկ գաղութներուն մէջ, որպէսզի կարելի ըլլայ լսել եւ լսուիլ, համաժողովրդական հարթակներ ստեղծել եւ տեղական հարցերու շուրջ ընդհանուր կարծիքներ կազմել, որոնք կրնան ներկայացուիլ Խորհրդարանին եւ կառավարութեան, որպէսզի ան ունենայ աչխատանքի ծրագիր մը, որ ցարդ չունի:

Ժամանակ, երթեւեկը կ'արգիլեն ու երբ բառական քանակութեամբ կառքեր կը կուտակուին, այն ատեն, այս կարաւանը ճամբայ կ'ելլէ եւ ժամական 90 քմ. արագութեամբ կ'ուղղուի դէպի քաղաք: Եւ այս, զայրացած վարորդներու բլաֆսոնները եւ սուլոցները տակ··· կառքերու այս կարաւանները առ այժմ միակ ելքը կը թուին ըլլալ կանխելու համար այնքան յաճախակի մահացու «աւտօվըթար»ները:

Մեր հնարամիտ ոստիկանները արդեօք չե՞ն կրնար ուրիշ հնարք մը ճարել փըրկելու համար նաեւ հեռուստ Երեւանցիներու, մեծ մասով մանուկներու կեանքերը, որոնք ամէն օր կ'իյնան անպատասխանատու վարորդներու կառքերու անիւներուն տակ···

ՀՐԱՑՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀՆԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ամառուան այս տաք օրերուն, երբ Երեւանի մէջ ջերմաստիճանը առաւել 40ի մօտ է, քաղաքացիին առաջին ցանկութիւնն է քիչ մը զովութիւն գտնել Սեւանի ափին: Այսպէս, ամէն կիրակի, կառքերու չարանը կ'ուղղուի դէպի Երեւան – Սեւան մայրուղի, նոյն ատեն զգալի կերպով աւելցնելով արկածի վտանգը՝ ազգային իսկական աղէտ մը այսօր: Պատճառնե՞րը. արագութիւնը եւ երթեւեկի կանոնները չյարգող անպատասխանատու վարորդները:

Արկածի սպառնալիքը իր գագաթնակէտին կը հասնի իրիկունը, երբ հաճելի օրուան մը աւարտին, խորոված եւ առատ ոգելից խմիչքներ ճաշակելէ ետք, հազարաւոր կառքեր ճամբայ կ'ելլեն հակառակ ուղղութեամբ դէպի մայրաքաղաք: Եւ հո՛ս է որ ակնյայտ կը դառնայ ոստիկաններու անզօրութիւնը՝ յարգել տալու համար կարգն ու կանոնը: Իբր ճար, հնարամիտ հայ ոստիկանները դիմած են տարօրինակ, բայց նաեւ ազդու միջոցի մը. իրենց պետական կառքերը կողք կողքի չարելով, ճակատ կազմած նախ որոշ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵՍՐՈՊԱՏՕՆ

ԶԱՐԵՀ ԽՐԱԽՈՒՆԻ

Պոլիս 2005

⁂

ՑԱՅՏՆԻ ԴԷՄՔԵՐ
(Յուշեր գրուած 1947ին)

ԽՈՍՐՈՎ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆ

տայ որ այդ նախաձեռնութիւնը դըժուարութեան կը հանդիպի Խորհրդարանին մէջ, կը հանդիպի ընդդիմութեան: Հայեցի կրթութեան եւ հայերէնի ուսուցման համար մեծ նպաստ կրնայ ըլլալ երկլեզուանի մանկավարժութիւնը, մասնաւորաբար Սփիւռքի պարագային: Խօսուեցաւ նաեւ մարդուժի մասին: Հայերէնի ուսուցման որակ եւ թափ տալու համար անհրաժեշտ է արժեւորել հայագիտական նիւթերը եւ զանոնք ուսուցանողները, եւ դիտենք որ պատկերը վայլուն չէ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ:

Խօսուեցաւ Սփիւռքէն ակնկալուած նիւթական օժանդակութեան մասին, եւ հազուադէպօրէն՝ Սփիւռքի կարիքներուն մասին:

Կը խորհիմ որ այս խորհրդաժողովը պէտք չէ աւարտած համարիլ իր դումարման երեք օրերէն ետք, եթէ կ'ուզենք ներկայութիւն ըլլալ մեր ժամանակին մէջ, ինչպէս դիտել տուաւ հայրենի ազնիւ մտաւորական մը, աւելցնելով որ «Թոնրատնային մշակոյթ»ը բարիք չի բերեր, քանի որ թռիչք չունի:

Երեք օրերու աւարտին, դրական երեւոյթները գնահատելով հանդերձ, եզրակացուցի որ չունինք տոկալու եւ տեւելու ռազմավարութիւն: Թերեւս այդ պատմական պահու պարտադրանքն է, քանի որ անմիջական կարիքները բազմաթիւ են եւ ճնշող: Դրական պիտի ըլլար որ այս խորհրդաժողովին արծարծուած խնդիրները, արտայայտուած միտքերը, քննութեան առարկայ ըլլային Հայաստանի տարբեր քաղաքներուն եւ Սփիւռքի մեծ ու պզտիկ գաղութներուն մէջ, որպէսզի կարելի ըլլայ լսել եւ լսուիլ, համամարտութիւններէն եւ սովորական ամբոխավարութիւններէ տարբեր մթնոլորտի մէջ: Լաւատես ցանկութիւն մը:

Զբօսաշրջութիւնը, բարեսիրութիւնը, բաժակաճառերը, ջոջական փառասիրութիւնը, եւ այդ կարգի բաներ, բաւարար չեն տարբերութիւնները հարթելու: Խորհրդաժողովներն ալ բաւարար չեն, եթէ չգործենք:

Ցամենայն դէպս, այս խորհրդաժողովը նոր հորիզոն կը բանայ անոր համար որ դրամի ուժով եւ հանգամանքներով պարտադրուած կեղծիքի նմանող երկխօսութեան կը հակադրէ տարբեր որակ:

Ե. Պ.

Օգոստոս 18

ԱՆԻՄԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՑԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

– Բայց հոս ղրկուած է օսմ. զին. իշխանութեան կողմէ իբրեւ զինուոր, հետեւաբար մենք ալ ստիպուած ենք զինքը զինուոր ճանչնալ:

– Տէր Զօր աքսորուած Հայերը չեն կրնար զինուոր ըլլալ:

– Ես ձեր ներքին օրէնքները չեմ գիտեր, միայն թէ քանի որ Թուրք զինուորական իշխանութիւնը իբրեւ զինուոր ղրկած է հոս, ես չեմ կրնար տարբեր կերպով նկատել զինքը: Դուք կրնաք ուղղակի Թուրք զին. իշխանութեան հետ լուծել խնդիրը:

– Միւթէսարըֆ փաչան յատկապէս կը պնդէ այդ մասին:

– Նորէն կը կրկնեմ, այդ խնդիրը կըրնաք ձեր մէջը կարգադրել:

Ոստիկանապետը մեկնեցաւ, ըսելով որ տեսակցութեան արդիւնքը պիտի հաղորդէ միւթէսարըֆին:

Նոյն օրը շատ մտատանջութեան մէջ անցուցի: Կը տեսնէի որ մասնաւոր հակակութիւն մը կար ինծի դէմ որ հետզհետէ աւելի կը սաստկանար: Անշուշտ կատարեալ վստահութիւն ունէի Պ. Էմվալի բարեացակամութեան վրայ, բայց այդ բարեացակամութիւնը բաւական պիտի ըլլա՞ր զիս վտանգէ զերծ պահելու համար:

Օրինակի համար, կրնար ճամբան քալած ատենս զիս ձերբակալել տալ, բանտարկել եւ անմիջապէս աքսորել հեռաւոր վայր մը եւ նոյն իսկ զիս սպաննել տալ պարզապէս:

Այս երկիւղներէն տարուած որոշեցի փախուստ տալ Տէր Զօրէն: Իմմիջի վըրայ մը, Ներսէս անուն, փախուստի պարագային ամէն նիւթական օժանդակութիւն խոստացած էր ինծի պայմանաւ որ Պաղտատի կողմը երթամ: Ինչ որ անկարելի էր Էլ–Պուսերայի մէջ, հոս կարելիութիւն կար յաջողցնելու: Արաբ կառաւանները, ծածուկ ճամբաներով, կ'երթային մինչեւ Պաղտատ եւ կը վերադառնային ապրանք փոխադրելով: Անգլիական կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէր իրենց: Ինդիրը վստահելի ուղտապան մը գտնելու վրայ էր: Փոպան Ներսէս յարաբերութիւն մշակած էր արաբ ուղտապաններու հետ եւ կրնար այդ վստահելի անձը գտնել:

Գացի կացութիւնը պարզեցի իրեն եւ յիշեցուցի խոստումը: Անմիջապէս պատրաստակամութիւն յայտնեց իր խոստումը յարգելու եւ ըսաւ թէ ճիշդ այդ օրերը կարաւան մը ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Պաղտատ, որուն պետը ծանօթ եւ վստահելի անձ մըն էր:

– Ե՞րբ ճամբայ պիտի ելլէ կարաւանը, հարցուցի:

– Երկու, առ առաւելն երեք օրէն, պատասխանեց:

Այս կարգադրութիւնը ընելէ ետքը, դացի Պ. Էմվալին քով:

– Ինքզինքս վտանգի մէջ կը զգամ, ըսի, այս մարդիկը օձիքս պիտի չձգեն եւ թերեւս օր մը գայ ուր դուք ալ չկըրնաք զիս պաշտպանել ···

– Ուրեմն ի՞նչ կը խորհիս ընել, հարցուց:

– Ինծի տալ, պատասխանեցի:

– Լաւ ծրագիր, բայց չատ վտանգաւոր, դիտել տուաւ:

– Կը յուսամ որ կը յաջողիմ ըսի, որովհետեւ վստահելի եւ ծանօթ արաբ մը դտած եմ:

– Ո՞ր կողմ երթալու միտք ունիս:

– Դէպի Պաղտատ, պատասխանեցի:

– Իրրեւ զերման զինուորական չեմ կրնար հաւանիլ ու դովել այդպիսի որոշում մը, բայց իրրեւ բարեկամ խորհուրդ կու տամ որ ընես, պայմանով որ վստահ ըլլաս յաջողելու, որովհետեւ գիտես թէ ի՛նչ փորձանք կը բերես դլխիդ: Պաղտատ փախչիլը պարզապէս դաւաճանութիւն է եւ միակ պատիժ մը կայ ատոր համար, այն է մահուան պատիժը:

– Գիտեմ որ այդպէս է:

– Ցետոյ, ուրիշ խորհուրդ մըն ալ տամ··· քու մասիդ նոր դիմում մը պիտի ընեմ, սպասէ՛ անոր արդիւնքին:

– Շատ աղէկ, խոստացայ:

Նոյն իրիկունն իսկ միասին գացինք Թուրք մէնզիլը ուր Սէյիտ Համիտ պէյի պարզեց իմ խնդիրս: Թուրք հրամայեց զարմանք յայտնել միւթէսարըֆին ընթացքին համար: Ըսաւ թէ Հայերը կրնային զինուոր ըլլալ ամէն տեղ, թէ բանակին գործօն ծառայութեան մը մէջ եւ զէնքի տակ հայ զինուորներ եւ սպաներ կային, մանաւանդ իրրեւ բժիշկ, դեղագործ, պայտար, առամնաքոյժ, եւն.:

– Ճիշդ ես ալ այդ կէտը հասկնալ կ'ուզէի, ըսաւ Պ. Էմվալ:

– Հիմա ի՞նչ ընելու դիտաւորութիւն ունիք:

– Անմիջապէս դիմում պիտի ընեմ Հալէպի զերման մէհզիլին եւ պիտի խնդրեմ որ միանգամ ընդմիշտ որոշուի Հայերուն զինուորագրութեան խնդիրը որպէսզի այսպէս միշտ խնդիրներ չունենանք:

Սէյիտ Համիտ պէյ չատ օրինաւոր գըտաւ այս դիմումը:

Երկու օր յետոյ Հալէպէն հրահանգ կու գար թէ՝ զինուորական ծառայութեան մէջ զտնուող Հայերը իրրեւ զինուոր պիտի նկատուէին եւ հետեւաբար զինսորական իշխանութեան ներքեւ պիտի գտնուէին:

Ահիկա մեծ պարտութիւն մըն էր միւթէսարըֆին ու ոստիկանապետին համար:

Երբ այդ հրահանգը եկաւ, Պ. Էմվալ ըսաւ ինծի.

– Ա՛լ կրնաս առանց վտանգի մնալ այստեղ:

Արդէն Պաղտատ երթալիք կարաւանը ճամբայ ելած էր եւ հարկ էր գոնէ ամիս մը սպասել նոր կարաւանի մը համար:

(Շար. 111)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Միշու Շալճեանի մահուան հինգերորդ տարելիցին եւ Շալճեան եւ Ճանիկեան ընդհանուր հոգեհանգստեան պաշտօններուն առթիւ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները :

«Յառաջ»ին՝ Գագիկ եւ Աննա Շալճեան 50 Եւրօ, Պօյաճեան ընտանիք 15 Եւրօ, Սեպուհ Ճանիկեան եւ Հրանդ Ճանիկեան 30ական Եւրօ :

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան՝ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեան 30 Եւրօ, Պօյաճեան ընտանիք, Սեպուհ Ճանիկեան, Հրանդ Ճանիկեան 20ական Եւրօ :

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերմէն մասնաճիւղին՝ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեան 20 Եւրօ, Պօյաճեան ընտանիք 15 Եւրօ :

Հ·Մ·Ը·Մ· Արծիւին՝ Պօյաճեան ընտանիք 15 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ճարուճիւն Շալճեան 25 Եւրօ :

Համազգայինին՝ Տէր եւ Տիկին Ճարուճիւն Շալճեան 25 Եւրօ :

RENTREE SCOLAIRE

Ecole de la Croix Bleue
Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville
le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h
dans nos locaux :
71 rue Henrl Barbusse à Arnouville
Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres niveaux.**

*
**

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :
mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux
Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.
Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian:
01 46 65 81 53

*
**

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.
Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :
— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :
— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,
— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,
— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԱՍԿԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ԱՍԿՑԱԳԻՆ

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ·Վ·Ա· (տե՛ս· փակագծի մէջ ընդհանուր դումարը) :

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՕՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին :

Առեւտրական եւ այլ յանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան :

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par l'**Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :
Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

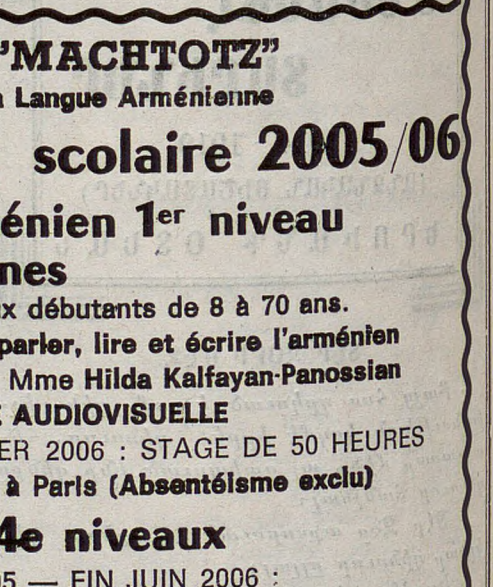
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի "Էլէն Բիւզանդ" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Զորթեանէ 80 Եւրօ Սիրարփի Փափազեանի մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Աւետաբերման Սուրբ Կուսին
Արնուվիլի վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ :
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976



Date à retenir

Grande Braderie de Noël

LES 3 et 4 DECEMBRE
CHENE FRANCE

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 12€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€
եւ
«ՅԱՌԱՋ - 50» (Տաղկախաղ 50-ամեայ հատորածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի
Բոլքաստոքի ծախք՝ 6 €, Հատոր գլուխ :

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2005/06

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
24 SEPTEMBRE 2005 — 28 JANVIER 2006 : STAGE DE 50 HEURES
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

24 SEPTEMBRE 2005 — FIN JUIN 2006 :
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS : Dès maintenant
01 47 50 97 51 et 01 39 46 21 66.

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ 26
VENDREDI
26 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ՏԱՐԻ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·264

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·264

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱԿԱՑ

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ապառքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան ելոյթով մը պատասխանած է Ղարաբաղի հարցին մասին ադրբեջանցի պաշտօնատարներու վերջին չըջանի կարգ մը պնդումներուն: Ծանօթ է որ անոնք պարբերաբար սպառնալիքներ կ'ընեն, Հայաստանին ազդարարելով ամէն բանի պատրաստ գտնուիլ, քանի որ բանակցութեան ընթացքը ապարդիւն կը մնայ: Նոր նոր սկսած են լսել ա լ թէ իրենց երկիրը մէկ երրորդով աւելցուցած է պինտորական պիւտճէին:

Վ. Օսկանեան ըսած է թէ Ադրբեջան ամէն անգամ երբ կը նշմարէ թէ վափաքին չի տիրանար, կամ կը պախարակէ Մինսկի խմբակը, կամ թերահաւատութիւն կը յայտնէ բանակցութիւններու հոլովոյթին նկատմամբ:

«Իրենք չատ լաւ գիտեն, ըսած է նախարարը, թէ բանակցութիւններու հրատապ կէտը Արցախի ինքնորոշման հարցն է որուն մասին բնակչութիւնը պէտք է արտայայտուի, իր սեփական ճակատագիրը որոշելու իրաւունքով: Մնացածը՝ զղթականներու վերադարձը, զրաւեալ տարածքները կապուած են այդ հարցին»:

Ան արդար չէ գտած Ադրբեջանցիներու պնդումն ալ թէ ժամանակը իրենց ի նպաստ կ'աշխատի: Անլոյծ մնացած հարցը բոլոր կողմերուն ալ տուժելու պատճառ է: Իսկ քարիւղի ենթադրուած յետագայ եկամուտները եւս չատ բան չեն փոխեր կացութենէն. «Ադրբեջան իր քարիւղով ո՛չ կրնայ մեզ սիրաշահիլ, ո՛չ ալ վախցնել: Հայաստան մէկ կրնայ ռազմական գետնի վրայ հակակշռել Ադրբեջանի որեւէ պիւտճէ» ըսած է Վ. Օսկանեան: Ապա չեչտած է արդար դատի մը հետամուտ ըլլալու հայկական պայմանները, մինչ պարագան նոյնը չէ Ադրբեջացիներու համար:

Վերջապէս, չեչտած է տակաւին թէ Հայաստանի մրցակցութիւնը Ադրբեջանի հետ ո՛չ թէ ռազմական գետնի վրայ է, այլ տնտեսական ու հանրային բարեփոխումներու մակարդակին վրայ, ուր Ադրբեջան մրցակից չէ ո՛չ մէկայն Հայաստանի, այլեւ նոյնիսկ Ղարաբաղի:

Ինչ կը վերաբերի միջազգային հանրային կարծիքին, հակամարտութիւններու առընչութեամբ միջազգային զարգացումներու տրամաբանութիւնը ցոյց կու տայ որ այդ կարծիքը հակում ունի պաշտպանելու ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը:

***

ՕՍԿԱՆԵԱՆ - ՄԱՄԵԴԵԱՐՈՎ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ինչպէս կը սպասուէր, Հայաստանի, Ադրբեջանի ու Ռուսաստանի Ապառքին գործերու նախարարները հանդիպում մը ունեցած են Օգոստոս 24ին, Մոսկուայի մէջ: Հանդիպումին նիւթ եղած են ի միջի այլոց Ղարաբաղի հարցը եւ Ռ. Քոչարեան - Ի. Ալիեւ յառաջիկայ հանդիպումը ՀԱՊ-ի երկիրներու վեհաժողովին չըլանակին մէջ:

Ապառքին գործերու նախարարներու հանդիպումին որուն ներկայ գտնուած են ԱՄՆ-ու, Ֆրանսայի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչներն ալ, Վ. Օսկանեան անգամ մը եւս չեչտած է ինքնորոշման սկզբունքին առաջնային կարեւորութիւնը, զայն նախապայման նկատելով մնացած հարցերուն կարգաւորումին:

Ադրբեջանի նախարարը չեչտելով հանդերձ թէ կարգաւորումի ընթացքը աչխոյժ աչխատանք կը պահանջէ, կանխահաս համարած է լուծումի կայացած ըմկզբունքի մը մասին խօսելու համար:

Հետաքրքրական է որ ան, է. Մամէդեարով Վ. Օսկանեանի հետ հանդիպումին նախօրեակին իրեն հետ կատարուած հարցազրոյցի մը ընդունած է Ղարաբաղի մէջ հանրաքուէ կատարելու միտքը. «Շատ մը կարելիութիւններ կան որոնք պիտի քննուին: Բնականաբար անոնցմէ մէկը ժողովրդական արտայայտութիւնն է, բայց պէտք է որոշել թէ ե՛րբ, ի՛նչ ձեւով կրնայ կատարուիլ այդ մէկը» ըսած է ան:

***

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ՋԱԽԱԽՈՒ ԿԱՅՑԵԼԻ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. Ջահուկ կ'այցելէ Հոկտեմբեր 1ին: Այցին ծրագրին մէջ տեղ ունին չրջանի առաջնորդական վոխանորդութեան չէնքին բացումը, Արագուա գիւղի եկեղեցիին վերաօծումը եւ հաւատացեալներուն հետ հանդիպումներ:

Վրաստանի հայաբնակ այս չրջանը կաթողիկոսական վերջին այցը ընդունած է 1896ին, Խրիմեան Հայրիկի օրով:

***

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ԳԵՐԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԱԾ

Օգոստոս 24ին Կարմիր Խաչի միջազգային կոմիտէին միջնորդութեամբ Տաուչի ու Ղազախի սահմանին վրայ ադրբեջանական կողմին յանձնուած է գերի առնուած զինուորը Ռամիլ Խուդավերտիեւ: Ան գերի ինկած էր Օգոստոս 3ին:

ՅՕՄԻՆԻՒ ՏԸ ՎԻԼԸՓԷՆ ԵՒ ՀԱՑ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԸ

Ի պատասխան Հայ Դատի Յանձնախումբի նամակին, նախարարապետին պըրասենեակի պետը՝ Ժան Շարպոնիօ կը բացատրէ արդարացնելով որ Տ· տը Վիլլէփէնի ժամանակացոյցը անկարելի կը դարձնէ որ ընդունի Հայ Դատի Յանձնախումբը խօսելու համար «Հայոց Ցեղասպանութիւնը ուրացող արտայայտութիւններու պործադրելի օրէնսդրութեան մասին»: Նախարարապետը ուչադրութեամբ ծանօթացած է այդ մտահոգութիւններուն, կ'ըսէ Ժ· Շարպոնիօ եւ Արտաքին Նախարար Ֆ· Տուսթ - Պլազիի յանձնուած է ուսումնասիրել Հայ Դատի յանձնախումբին նամակը, «լաւագոյն ուչադրութեամբ»:

Հայ Դատի Յանձնախումբը յուսախաբ է այդ պատասխանէն, քանի իրեն համար հարցը մտահոգութիւններու չի վերաբերիր այլ իսկական հարցի մը Ֆրանսական օրէնսդրութեան մէջ:

ՅՈՒՆԱՀԱՅԵՐ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱՑ

Մարմարա (Օգոստոս 23) կը տեղեկացընէր թէ Օգոստոս 18ի առաւօտեան Ա-րարատի կատարը հասած եօթը յոյն լեռնագնացներուն մէկ գտնուած է յունահայ երիտասարդ մը, կարօ Աղապատեան: Ան եւ հայրը Սարգիս վերջաւոր կազմակերպիչներէն եղած են արչաւին որ մարզական նպատակներով Թուրքիա առաջնորդած է 21 լեռնագնացներ: Անոնց բոլորը առաջին օրը յայտնուած անհանգստութեան մը պատճառով չեն կրցած մինչեւ գագաթ բարձրանալ, չատեր մնացած են 4200 մեթրի վրայ:

Էջքէն եօթ յունահայ երիտասարդը մեծ խանդավառութեամբ պատմած է ոըսաւորութիւնները, ըսելով թէ հրաչալի օդով յոտակ տեսարան ունեցած են ու տեսած մինչեւ Արագածը:

Մարմարա զարմանալի կը գտնէր որ Թուրք իչխանութիւնները 21 հոգինոց խումբին հայկական անունով անդամներուն չեն ուզած արտօնութիւն տալ, բայց հայր եւ որդի Աղապատեանները առանց վհատելու գացած են Թուրքիա ու վերջապէս ձեւը գտած իրականացնելու իրենց երազը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իրաքի Սահմանադրութիւնը, որու հանրաքուէն նչանակուած է Հոկտ· 15ին, պէտք է ներկայացուէր Օգոստոս 25ի իրիկունը: Ի դէպ, այդ Սահմանադրութեան մէջ կան երկու պաշտօնական լեզուներ (արաբերէն եւ քրտերէն), բայց անոնց կողքին կը յիչուին երեք այլ լեզուներ ալ՝ թիւրքմէններէն, ասորերէն եւ հայերէն, որոնք կրնան ընդունուիլ որպէս ուսուցման ու կրթութեան լեզուներ: Մնաց որ Իրաքի խառնակ վիճակին պատճառով ԱՄՆ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Տ· Ռըմսֆելտ որոչած է 1500 զինուոր եւս ղրկել ամրապնդելու համար Իրաք գտնուղ Ամերիկացիներու զօրաղունդը (138·000), հանրաքուէին եւ ընտրութեան առեն: Տեղւոյն վրայ հինգ հոգի եւս մեռած են եւ եօթը ուրիչներ ալ վիրաւորուած Նաճաֆի Ս. Քաղաքին մէջ չիիներու ներքին բախումներու ընթացքին եւ որու հետեւանքով երկու նախարար եւ չիի երեսփոխաններ առկախած են իրենց մասնակցութիւնը ազգային մարմիններուն:

ՖՈՐ-ՏԸ-ՖՐԱՆՍԻ (Մարթինիք) Տիլոն մարզադաչտը, Օգոստոս 24ին, աւելի քան երեսուն հազար հոգի հաւաքուած էին ոգեկոչման այն արարողութեան, որ նուիրուած էր չախչախուած ՄՏ 82 օդանաւին զոհերուն: Ներկայ էր Ժ· Շիրաք որու ելոյթը քաղաքական բնոյթ չունէր, այլ մխիթարական խօսքերով ապահովութիւն կու տար որ Ֆրանսան ամբողջ սուգի մէջ է: Նոյն իրիկունը հոգեհանդիստեան պաշտօն մը տեղի կ'ունենար Փարիզի Նոթր-Տամի մայր տաճարին մէջ, որու ներկայ կ'ըլլար տիկին Ժակ Շիրաք եւ հոծ բազմութիւն մը (15000), որու մէկ մասը դուրսը կը մնար: Կը պատարագէր Փարիզի նոր առաջնորդը:

ԱՌՋԵՒՆ ՀԵՌԱՁԱՅՆԵՐՈՒ երրեակ համբակին (Օռանժ, Էմ - Էճ - Էմ, Պուիկ) «Եալթա»ն սկսած է բաւական մեծ տարողութիւն տանալ եւ հասած է Տնտեսութեան նախարար Թ. Պրըթոնի, որ անցեալին Ֆրանս-Թելեքոմի պատասխանատուն էր: Ֆիկարոյի Օգոստոս 25ի տընտեսական յաւելուածին մէջ, Փաթրիք Տէվէճեան որ այդ «Եալթա»յին առեն Ճարտարուեստի նախարար էր, հարցազրոյց մը տուած է: Ինք կ'ըսէ թէ ծանօթ էր բողոքին եւ նչմարելով գործադրուած դիներու նմանութիւնը դատապարտած էր արարքը, բայց ծանօթ չէ քննութեան մանրամասնութիւններուն: Իրեն համար արդէն Ֆրանսական չուկան տակր է, միայն երեք գործող կայ այլ երկիրներու 4էն 6ի դէմ: Ինչ կը վերաբերի Թ. Պրըթոնի Ֆ. Տէվէճեան կ'ըսէ թէ դէպքերու առեն Թ. Պրըթոն Ֆրանս-Թելեքոմի գլուխը չէր, բայց բարոյապէս, որպէս նախկին նախագահ կասկած կրնայ ծագիլ թէ ի՞նչպէս կը տնօրինէր Թելեքոմներու Թղթածրարները: Գործօն չէր, հարկ եղածին չափ չէր պաշտպաներ մրցակցութիւնը: Թ. Պրըթոն բնաւ համաձայն չէ այս տեսակէտին (Ֆրանս-Էնֆօ, Օգոստ· 25ի առաւօտ), եւ բուռն կերպով կը պաշտպանէ իր դիրքը: Պարզ է որ չի կըրնար բոլորովին հեռու մնալ հակասակ հերքումներուն, եւ Լիպերասիոն (Օգոստ· 25) դիտել կու տայ որ չի բացատրուիր թէ ինչո՞ւ տեղեկագիրը կը նչէ որ այդ փոխանակումը տեւած է մինչեւ 2003ի վերջ, երբ Պրըթոն Թելեքոմի գլուխն էր· Ամէն պարագայի մէջ, Թ. Պրըթոն նեղ կացութեան մատնուած է:

ԻՐԱՆԻ Խորհրդարանը (Մաճլիս) մերժած է վաւերացնել չորս նախարարներու նչանակումը 21ի վրայ, զորս ներկայացուցած էր նորընտիր նախագահը՝ Ահմեդինեճատ: Այդ նախարարները կը վերա-

(Շար·ը Դ· էջ)

ՊՈԼԻՍ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՀԱՒԱՔՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

Որոչուած Թուականէն ամիս մը առաջ իսկ Թրքական հանրային կարծիքը լայն չափով կը զբաղի Պողոսիէի համալսարանին մէջ տեղի ունենալիք (Սեպտ· 23-25) Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով համաժողովով:

Օգոստոս 24ին Հիւրրիյէթ տեղեկացուցած էր թէ համաժողովին բոյսումը Պողոսիէիի տեսուչ Այչէ Սոյսալ խընդրանքով Արտաքին գործերու նախարարը Ս. Կիւլ պիտի կատարէ: Ան այս մասին պատասխանելով թերթին, ըսած էր· «Տեսուչին յայտնեցի թէ այս նիւթին առընչուած ոչինչ մեզի վախ կը պատճառէ· երբ առաջին ձեռնարկը յետաձգուեցաւ, ըսի թէ լաւ բան չէր ատիկա: Ոչ մէկ պատճառ կայ յետաձգելու: Մենք ամենայն հանգստութեամբ կրնանք վիճակումի նիւթ ընել այս հարցը»:

Ցաջորդ օրուան Միլլիյէթը կը տեղեկացնէր թէ համաժողովը կազմակերպուած է վարչապետ Թ· Էրտողանի փափաքով: Ան տեսուչ Ս· Սոյսալի ըսած է թէ յարմար կ'ըլլայ որ ձեռնարկը տեղի ունենայ Եւրոպական Միութեան հետ բանակցութիւններու սկիզբէն, Հոկտեմբեր 3էն առաջ:

Արտաքին գործերու նախարարը սկզբունքի համաձայնութիւնը տալէ եետք համաժողովը բանալու, իր բանբերին միջոցով տեղեկացուցած է թէ Նիւ Եորք պտնուելուն պատճառով պիտի չկարենայ մասնակցիլ անոր:

Բանբերը թարգմանն ըլլալով Ս· Կիւլի, ըսած է տակաւին· «Այս հարցին համար ամէն բեմ պէտք է գործածենք: Պիտի չվարանինք բայ ճակատով պաշտպանելու մեր թեզերը: Այս մասին ոչ մէկ բարդոյթ ունինք: Իմաստ չունի յանցաւորի պէս խուսափելու ընթացքը: Կարեւորը այն է որ թէ՛ երկրէն ներս, թէ՛ արտասահմանի մէջ կարենանք ամենայն յստակութեամբ խօսակցութեան նիւթ ընել մեր պատմութեան իրականութիւնները եւ Թուրքիոյ դէմ դարձուած խազերը: Այս տեսակէտով որպէս կառավարութիւն եւ որպէս նախարարութիւն, ասկէ եետք աւելի գործօն պիտի ըլլանք»:

ՀՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅ ՀԱՄԱՐ ՄԱՐՏԱՒԱՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ ՄԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Ուրբաթ, 26 Օգոստոս 2005, ժամը 19:00ին, Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ, Ֆրանսայի Հայկական համայնքներու միջեւ հանրային հաւաք մը տեղի պիտի ունենայ Մարտիկի Հայ Դատի Կեդրոնին մէջ (Centre Arménien de la Cause Arménienne, 2 Rue Jean Jaurès, 92800 Puteaux, Métro: Esplanade de la Défense):

Հաւաքին նպատակն է քննարկել Ֆրանսայի Հայկական համայնքներու ներկայ վիճակը, ինչպէս նաեւ Հայ Դատի ներկայ ընթացքը, ապագայ ուղղութիւնները եւ ռազմավարութիւնը:

Հաւաքին կը մասնակցին Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի նախագահ Պ. Գարեգին Կոշգարեան, Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի գործադիր մարմնի անդամներ, Ֆրանսայի Հայկական համայնքներու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի ներկայացուցիչներ Եւրոպայի տարբեր երկիրներէ:

Հաւաքին ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի հիմնադիր նախագահ Պ. Վարուժան Գէորգեան եւ Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի պատուոյ նախագահ Պ. Ժան Կազանճեան:

Հաւաքին ներկայ պիտի գտնուին նաեւ Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի հիմնադիր նախագահ Պ. Վարուժան Գէորգեան եւ Ֆրանսայի Հայ Դատի Խորհուրդի պատուոյ նախագահ Պ. Ժան Կազանճեան:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-8

Երեւան, Օգոստոս 3

Որքան մտածեմ քան մը հասկնալ խորհըրդային ճարտարապետներու ուղեգծին կազմին մասին, այնքան ինքնաբուխ հարցեր կը ծագին մէջս, արդար հարցեր բացատրութիւն մը փնտռելու, պատասխաններ ստանալու իրենց տաղանդին հակասական կէտերու շուրջ:

Անոնք հիանալի կերպով լուծած են քաղաքաշինական հիմնական հարցեր. ճամբաներու, պողոտաներու լայնքերն ու ծառապատումը, մայթերու գեղազարդումը, պարտէզներու տեղաւորումը քաղաքի հիմնական կէտերու վրայ եւ յատկապէս ուսումնասիրած զարաւոր աւանդութիւն ունեցող ճարտարապետական ազգային գիծերը, արդիականացնելով, առանց այլանդակելու: Այդ ուղղութեամբ կարելի է գլուխ-գործոց նկատել Հանրապետութեան հրապարակի կառավարական, արտաքին գործոց նախարարութեան, Արմենիա պանդոկի չէնքերը եւ բազմաթիւ այլ համալիրներ, ինչպէս Մոսկուա չարժանկարի հրապարակը, Երեւան պանդոկը եւ այլն...:

Անոնք յաջող լուծում տուած են ուղղանկիւնաձեւ մեծ համալիրներու ուր բազմաթիւ ընտանիքներ կ'ապրին եւ ուր նոյն ապահովութիւն որ իրենց զաւակները բակին մէջ կրնան ազատօրէն խաղալ առանց կառքերու տակ ճգմուելու վտանգին:

Հիասթափութիւնը կը սկսի երբ մայր պողոտայէն բաժնուիք, ուր սիրուն տուֆապատ ճակատներ, քանդակուած սիւներով զարդարուած, ներդաշնակ կամարակապներով օժտուած, եւ մտնէք որեւէ բակ: Տեսարանը անմիջապէս 180 աստիճան կը փոխուի... անկանոն պատչգամներ, թիթեղի կտորներով, խաւաքարտեղով, ապօրինի թելեր քաշուած ամէն ուղղութեամբ, գոյնզգոյն լուացք փըռուած բոլոր յարկերուն երկայնքին, քեզ արեւմուտքէն միակտուր արեւելք կը հասցնեն իր բոլոր գէշ կողմերով. չէնքերու մուտքեր որոնք կարծես կիսաւարտ մնացած են, կոտրտած սանդխամատներ, անհաւասար աստիճաններ, վայրկեանէ վայրկեան վրթելու ճիչեր արձակող վրելակներ (եթէ կը բանին), եւ մանաւանդ թիթուտուի անախորժ խայթող հոտ մը որ կ'արձակուի մուտքին գետեղուած աղբի տնակի ծակերէն եւ յաճախ բաց դռներէն... ինչպէ՞ս եւ ինչո՞ւ մըտածած են 8–10 յարկանի չէնքերու աղբերու հաւաքումը գետեղել չէնքի մուտքին... գեռնայարկի բնակիչները խեղդամահ ընելու մտադրութե՞ամբ... ինծի համար մեծ խորհուրդ մըն է. եւ տակաւին չատ մը իշխանավայել չէներու արտաքինը ամենեւին կապ չունի նեղքին մասին հետ: Գրողներու միութեան չէնքը, թէեւ մեծ բան մը չէ, սակայն ունի ազգային սիրուն դիծեր: Փորձեցէք մայր դուռէն ներս մտնել. ձեր դիմաց կը դտնէք անճոռնի պատ մը. մութ սրահ մը եւ կը պարտադրուիք աջ կամ ձախ չեղիլ ուրիշ լուծում չունենալով: Եթէ սա է պետական հիմնարկի մը ներքին ճարտարապետութիւնը, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ քաղաքի բարձունքին (Մասիսներուն) երկինք սլացող բարձրայարկ չէնքերու բաբելոնեան աշտարակին նմանող անցքերը ուր յաճախ ամենավարժ վարորդներն անգամ չէ թոթած կանգ կ'առնեն...

Խորհրդաւոր սովետ աշխարհ
դուրսէն փայլուն ներսը խաւար...

... Երբ Հալէպի ամառները յիշեմ, տակէն աւելի անոր անապատային փոշին է որ միտքս կու գայ: Երեկոյեան ժամերուն յանկարծ, չեմ դիտեր ի՛նչպէս եւ ո՛ր տեղէն խառնակ հով մը քաղաքին վրայ կը տեղար անապատի կարմիր փոշին...

Առաջին անգամ ըլլալով 40 տարուան ընթացքին, նոյն երեւոյթը նկատեցի Երեւանի երկինքին մէջ: Հայկական պարսպէն, Արագածի եւ Արարատի կողերէն յաճախ հաճելի հով մը կը փչէր Երեւանեան չոր, տաք գիշերները զովացնելու եւ Երեւանցիին ամենամեծ հաճոյքն էր այդ ժամերուն դուրս գալ տուներէն եւ ճեմել լայն եւ ծաղկաւէտ մայթերու վրայ: Հիմա մայթերը կոտրտուած են զանազան կրպակներով, անճաշակ լոյսերով զարդարուած սրճարաններով, «Լուննա փարք»ի տպաւորութիւն ձգող անվայել Երեւանի նման մշակութային քաղաքի մը, եւ լեռներէն փչող երեկոյեան զեփիւռը կը ծառայէ միայն երբեմնի ծառապատ երեւանեան բլուրներէն, մեծահարուստներու համար կառուցուող առանձնատուներուն փորուած փոչին տեղացնել քաղաքի մայթերուն եւ բացօթեայ սրճարաններուն վրայ, ժամանակէն առաջ ստիպելով որ մարդիկ տուն քաշուին... ճիշդ անապատային Հալէպի նման;

... Շինարարութեան մեծագործ հրապարակը անտարակոյս հիւսիսային պողոտան է. քաղաքին սրտին վրայ, ճամբու մակերեսէն 10/15 մեթր ցած փոսերով, եռուն չարժում կայ օրն ի բուն. երկաթ կը շլխէն, կրաշաղախ կը թափէն եւ օրէ օր յարկերը կը բարձրանան:

Սովետ պետական հսկողութիւն կար երկաթի քանակին, թափուղ կրաշաղախին վրայ, հակառակ լռելեայն կատարուած դողդոջիւններուն: Ամէն անգամ ես ինծի հարց կու տամ տագնապած. հիմա ո՞վ է հսկողը շինութեան օրինական ընթացքին... Շինարար ընկերութիւնները չախչախիչ մեծամասնութեամբ Ղարաբաղցիներ են որոնք չատ հաւանաբար այդ տուներուն մէջ պիտի չբնակին. եթէ քիչ մը երկաթ այստեղէն, քիչ մը կրաշաղախ այնտեղէն մէկդի դընեն ո՞վ պիտի գդայ... վստահաբար տեղեակ չեն որ Երեւանը կը գտնուի երկրաշարժային գօտիի մէջ. տակաւին չաթաթ մը չանցաւ երբ զօրաւոր ցնցում մը Երեւանի կէս բնակչութիւնը սարսափի մատնեց առաւօտեան ժամը երկուքին... Մտահոգուած եմ որովհետեւ կը սիրեմ իմ հայրենիքս եւ իմ ժողովուրդս:

... Ձկայ անձ մը որ դէպի Սեւան իր ճամբորդութեան ընթացքին ակնարկ մը չնետէ, Երեւանի եւ Ախինջի սահմանին, բլուրի մը վրայ բարձրացած չքեղ կառոյցի մը վրայ, ուր կ'ըսուի թէ Պ. Ծառուկեան անունով անձնաւորութիւն մը, նախագահին որսի ընկեր եւ ամենափայլուն գործարարներէն մին մեր նոր հայրենիքին, Արեւ Արքայի փառքը յիշեցնող բնակարան չինած է արձաններով, աւազաններով, ոսկիէ ծորակներով, կ'ըսուի նաեւ որ պարէսպներէն ներս կը պահէ վայրի կենդանիներու զանազան տեսակներ. ան չինած է նաեւ հանդիպակաց սիրուն մատուռը: Անոյշ ըլլայ. կ'աշխատի, կը չահի, թող վայելէ... լսեցի նաեւ որ այդ «հրաշալիքը» կառուցելէն վերջ Ախինջի չարք մը տուներու մէջ դադրած է հոսուն ջուրը վերջնականապէս...:

Քիչ մը վար, նոյն չարքին վրայ կայ Երեւանի հրաշալիքներէն մին, քաղաքացիներուն գուարճութեան ամէնէն եւրոպական կեդրոնը ՋՐԱՇԽԱՐՀԸ, փոքրիկ «Տիզնի լենտ» մը, որ թաղի բնակիչները սկսած են ատել. գիտէ՞ք ինչու. հիմա իրենց տուներն ալ զրկուած են հոսուն ջուրէ... ո՞վ կրնայ բողոքել եւ որո՞ւ...:

ԲԻՊԻ

ՍՏԱՅԱՆՔ

«ԿԻՐԱԿՈՍԸ»

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«Բարեւ արեւ» հրատարակչութիւն
2005 Երեւան

*
**

«ԵՍ ԿԸ ԽԱՂԱՄ
ԹԱԳԱԻՈՐԻՆ ՀԵՏ»

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«Բարեւ արեւ» հրատարակչութիւն
2005 Երեւան

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱԿՈՒՄԷՆ ՅԱՌԱՋԱԳՈՂ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՂԷՏԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Ձոլեան կը չեչակ..

-Այս տարի Մելգոնեան վարժարանում ուսանողներին չգրանցելու փաստը խիստ մտահոգիչ է կիպրոսի իշխանութիւնների, կրթօճախը դադարում է գոյութիւն ունենալուց եւ փաստօրէն կտրում է հայերէնի հետ աւանդական կապը: կարծում եմ դա շատ լուրջ խնդիր է: ...Այնտեղ հայագիտական ուսումնասիրութիւնները խորացնելու փոխարէն փակելու որոշում կայացուեց:

Ի հարկէ կան համատեղ կանոնադրական եւ իրաւաբանական խնդիրներ, սակայն դա ամէնից առաջ բարոյական խնդիր է, կապուած հայերէնի: Մենք պարտաւոր ենք զգօն լինել, նկատի ունենալով որ, հայերէնը որպէս աւանդական լեզու գրանցած կիպրոսին, յետագային երբ միանայ այլ պետութիւններ, անոնց համար շատ դժուար կը լինի կիպրոսի օրինակին հետեւելը»:

Ես բաւական լայն մէջբերումներ ըրի վ. Բրիւսով համալսարանի տեսուչի մը տահոգութիւններէն, չեչտելու համար հայերէնի, հայ լեզուի ու հայ ժողովուրդին սպառնացող վտանգը, միջազգային մշակութային - կրթական չրջանակներու, պետութիւններու մօտ: Անոնք կրնան հայերէնը հետաքրքրութիւններէ հեռու, երրորդ կարգի լեզուներու չարքին դասաւորել, որոնց նկատմամբ պետութիւնները որեւէ պարտաւորութիւն չունին, մինչդեռ երբ հայերէնը դառնայ էթնիկ աւանդական լեզու, պետութիւնները լուրջ պարտաւորութիւն կը զգան ուսուցիչներու, դասագիրքերու պատրաստութեան, թարգմանութիւններու ապահովումին եւայլն: Այս բոլորը անչուշտ երբ Ուխտին մասնակցող պետութիւնները հետեւելով Հայաստանի, Հունգարիոյ եւ Կիպրոսի ներկայացուցիչներու օրինակին քուէարկեն ի նպաստ հայերէնի աւանդական էթնիկ լեզուի դասաւորումին: Ասիկա կրնայ պատահիլ միայն եթէ Մելգոնեան կրթական Հաստատութիւնը չարունակէ գոյատեւել ըստ առաջնոյն որպէս կրթական հաստատութիւն, ինչպէս կը յայտարարեն Հայաստանի եւ Կիպրոսի էթնիկ լեզուներու Ուխտին մասնակցող ներկայացուցիչները:

Այսքան լուրջ, չեչտակի ու յստակ նախազգուշացումէն վերջ, կը զգա՞ն արդեօք ՀԲԸՄ-ի «Հիմնադրամի» անդամները այն ահաւոր վտանգը որ կը սպառնայ հայ ժողովուրդին, միջազգային մշակութային մարդին մէջ: Կը զգա՞ն այն ահաւոր բարոյական անկումը որուն պիտի ենթարկուի հայ ժողովուրդին մշակութային հարստութիւնը, զոր դարերու ընթացքին հայ միտքը արտադրած ու տուած է ժողովուրդներու հարուստ քաղաքակրթութեան:

Դժբախտաբար մինչեւ այսօր «Հիմնադրամ»ի անդամներուն ցուցաբերած վերաբերմունքը ամէն կողմէ ու ամէն անկիւնէ բարձրացող ճիչերուն ու պոռթկումներուն, մեզ կը սարսռացնեն համոզելու որ անոնք ոչ մէկ ազգային պատմական զգացումէ տարուած կրնան վերաստեղծութեան ենթարկել աւազախրամի տանող իրենց որոշումը: Ու ասիկա դիս կը ստիպէ վերադառնալ հին օրերու ՀԲԸՄ-ի կեդրո. Վարչութեան անդամներու պատկերին եւ զանոնք բաղդատելու այսօրուան «Հիմնադրամ»ի հաւաքածոյ, հայ ազգային զգացումէ ու բարոյական հպարտութենէ զուրկ ներկայացուցիչներուն հետ:

Բայց արդեօք այս անհոգ երանելիները կը հասկնա՞ն Սուրէն Ձոլեանի հնչեցուցած ահազանգին խմաստը:

Հինները՝ կեդր. Վարչութեան անդամները, կը դողային իւրաքանչիւր հայու բեկորին պահպանութեան, հայ աչակերտին հայկականութեամբ ոգեներշնչման վրայ: Անոնցմէ ամէն մէկը հայ ազգային կեանքի մէջ վաւերական, առողջ ու արժայս ճանչցուած գործիչներ

– ՓՈՆՈՒ ՏՓՈՆՈՒ –

ՓՓԻՆՋՈՒՅՐ (Լիբանան) Ս. Սատուրնին մեկ շաբաթ մնաց Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նախագահ Ժան Լուի Ֆորսետի հետ հանդիպելու համար: Ֆորսետը Սատուրնիին ընդունելու ժամանակ ասել է, որ Ֆրանսիան ցանկանում է Լիբանանի հետ ունենալ «հատուկ հարաբերություններ»: Ֆորսետը նշել է, որ Ֆրանսիան ցանկանում է տեսնել Լիբանանի ինքնիշխանությունը, անկախությունը, միասնությունը և տարածքային ամբողջականությունը: Ֆորսետը հայտարարել է, որ Ֆրանսիան ցանկանում է տեսնել Լիբանանի ինքնիշխանությունը, անկախությունը, միասնությունը և տարածքային ամբողջականությունը: Ֆորսետը հայտարարել է, որ Ֆրանսիան ցանկանում է տեսնել Լիբանանի ինքնիշխանությունը, անկախությունը, միասնությունը և տարածքային ամբողջականությունը:

ՓՓԻՆՋՈՒՅՐ (Լիբանան) Ս. Սատուրնին մեկ շաբաթ մնաց Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նախագահ Ժան Լուի Ֆորսետի հետ հանդիպելու համար: Ֆորսետը Սատուրնիին ընդունելու ժամանակ աս

(Շար. Ա. էջէն)

բերէին Լուսաւորութեան, Դարձակցութեան, Ընկերային օժանդակութեան եւ Քարիւղին: Հարկ եղած մեծամասնութիւը չեն առացած:

ԳԱԶԱՑԻ զօտիին եւ Այրյորդանանի գաղթավայրերու վերջնական պարպուման եւ «իսրայէլեան ձայնասփիւռը յայտարարած է որ համաձայնութիւն մը գոյացած է Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի միջեւ Գազայի հարաւային սահմանազուրկին մասին: Արդէն սկզբունքի համաձայնութիւն մը կար ,որ կը նախատեսէր 750 եգիպտացի զինուորներու զետեղումը զօտիին երկայնքին, ցարդ իսրայէլեան բանակին ձեռքը, բայց առկախ մանրամասնութիւններ կը մնային: Եգիպտացի զինուորներուն հեռանկարն է արգելք հանդիսանալ զէնքի չհատատակումին է նպատակ պաղեստինեան արմատական խմբակներուն: Այս պարպումին առթիւ, Գուշ իր գոհունակութիւնը յայտնած է, ողջունելով անգամ մը եւս Շարոնի «քաջ որոշումը»:

ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ եւ վենեցուելայի մէջ մեծ յուզում մը ստեղծուած է, Օգոստոս 23ին, լսելէ եաք ամերիկացի պահպանողական աւետարանիչ Փաթ Ռոպինսընի կոչը, ուր ան կը հրաւիրէր սպաննելու Վենեցուելայի նախագահ Հիւկօ Շաւէզը: Ուաշինկթըն անմիջապէս «անտեղի» որակած է այդ խօսքերը, ճշդելով որ համաձայն չէ այդ «պարզ քաղաքացի»ի տեսակէտին: Ռոպինսըն ըսած էր որ «կործանելէ եաք իր երկրին անտեսութիւնը, Շաւէզ կ'ուզէ իր երկիրը բեմի վերածել համայնավար թափանցումին եւ մահմետական ծայրայեղութեան ամբողջ ցամաքամասին վերայ», հեռատեսիլէն կատարած իր ելոյթին ընթացքին: Վենեցուելայի Ուաշինկթընի դեսպանը յայտարարած է որ քարոզչին այդ խօսքերը ծանր «դատապարտումի արժանի են Ուաշինկթընի կողմէ»: Դեսպանը պահանջած է նաեւ որ Ուաշինկթըն Շաւէզի ապահովութիւնը երաշխաւորէ երբ ան Նիւ Եորք այցելէ Սեպտեմբերին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌՔԻԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՆԵԼՕ.- Տիկին Սաթենիկ Փերճնկիւլեան 100 եւրօ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Տարեց կնոջ մը ընկերութիւն ընելու համար կը փնտռուի հայ կին մը, որ ամէն օր պէտք է մնայ ժամը 13էն յաջորդ առաւօտեան 9ը, Փարիզի մէջ:

Հեռաձայնել պ. Յովհաննէսեանի
06. 85. 13. 64. 62

ARMENIE
Vols Directs
PARIS › EREVAN › PARIS
Séjours à la Carte
Circuits Guidés
de 8 Jours et de 12 Jours

Saberatours
SevanVoyages

SABERATOURS
11, rue des Pyramides 75001 Paris
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com
SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté 69003 Lyon
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
WASTEELS VOYAGES
67, La Canebière 13001 Marseille
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
EREVAN
32-38, rue Hanrabedoutian Erevan
tél 52 55 55
fax 56 40 30
sabera@armincom.com
www.saberatours.fr
EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE
Armavia Արմավիա
Studio VICKEN 20052

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :
— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

CHENE

Date à retenir

Grande Braderie de Noël

LES 3 et 4 DECEMBRE
CHENE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ա.Յուսալակոչութեաց
Արեւուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

RENTREE SCOLAIRE

Ecole de la Croix Bleue Section d'Issy-les-Moulineaux

La Croix Bleue des Arméniens de France (Section d'Issy-les-Moulineaux) informe que la rentrée scolaire est fixée au **mardi 20 septembre.** Les cours destinés tant aux enfants qu'aux adultes se tiendront de 18h à 21h à la MCA 45 rue de la Défense — Issy - les - Moulineaux.

— Préparation Bac — Niveau Bac — Adulte débutant — Adulte avancé.

Renseignements sur place aux heures de cours au 01. 45. 29. 20. 18 ou auprès de Mme Guiragossian 01. 46. 42. 45. 25 (le soir).

*
**

Ecole de la Croix Bleue Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville **le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h** dans nos locaux :

71 rue Henrl Barbusse à Arnouville

Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres** niveaux.

*
**

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

*
**

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par **l'Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux: Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :

Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2005/06

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
24 SEPTEMBRE 2005 — 28 JANVIER 2006 : STAGE DE 50 HEURES
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

24 SEPTEMBRE 2005 — FIN JUIN 2006 :
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS : Dès maintenant
01 47 50 97 51 et 01 39 46 21 66.

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 27-28
SAMEDI-DIMANCHE
27-28 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում) 270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.265 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.265

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀ Ռ. ԿՈՉԱՐԵԱՆ ԿԱԶԱՆ ՄԵԿՆԱԾ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Օգոստոս 26-ին մեկնած էր Կազան, ՀԱՊ-ի երկիրներու ղեկավարներու նիստին մասնակցելու. նոյն առեն յատուկ ռօնակատարութեամբ կը նշուի քաղաքին հիմնադրութեան հազարամեակը: Նախագահներու վեհաժողովին չրջանակին մէջ, Օգոստ. 27ին կը սպասուէր Ռ. Քոչարեանի հանդիպումը Ադրբեջանի նախագահին հետ: Այդ նոյն օրը հայկական պատուիրակութիւնը կը վերադառնայ Երեւան:

*
**

ՋԱՒԱԽՔԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՉԻ ՏԵՍՆԵՐ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մամուլի ընդհանուր տեսչութիւնը հերքած է որոշ լրատու գործակալութիւններու այն լուրը թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ջաւախք կ'այցելէ Հոկտեմբերին: Հերքումին կցուած է տեղեկութիւնն ալ թէ ներկայիս նման բան չի նախատեսուիր: Ուստի Վրաստանի հայաբնակ այդ չրջանը որուն ողջունած վերջին կաթողիկոսը եղած է Խրիմեան Հայրիկը (1896), կրնայ չարունակել դարաւոր իր սպասումը, որպէսզի հայրապետական այցի կարգը իրեն աչ հասնի, ամերիկեան, եւրոպական ու այլ դաղութներէ եռաք:

*
**

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ԹԻՒԵՐ

Սեպտեմբեր 1ին Ա. դասարան յաճախել կը սկսի 42 հազար աչակերտ: Անցեալ տարեչրջանին այդ թիւը եղած է 40.360: Վերամուտի օրը «Գիտելիքի օր» է, բազմաթիւ նչումներ նախատեսուած են, որոնց կարգին՝ գիտութեան ու մչակոյթի մարդի ծանօթ անուններուն հետ հանդիպումներ: Նոր դասաչրջանին համար վերանորոգուած են 29 դասարաններու «Մայրենի լեզու»ի դիրքերը: Նախակրթարաններու դասագիրքերը անվճար կը տրամադրուին աչակերտներուն:

ԱԴՐԲԵՋԱՆ

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ

Եւրոպական Միութեան երկիրներուն Բաքուի դեսպանները Նոյեմբերի խորհրդարանական ընտրութեան նախօրեակի կացութեամբ մտահոգ, կոչ մը ուղղած են քաղաքական կուսակցութիւններուն որ ժողովրդավարութեան չրջանակի մէջ տանին իրենց ընտրարչաւը:

Բրիտանիոյ Բաքուի գործավարը Գ. Ուէլը ըսած է թէ այդ կոչին մղած է երկրին մէջ վատթարացող նախընտրական մթնոլորտը որ չատ յոյս չի ներչնչեր միջազգային չափանիչներու յարիր, ազատ ու արդար ընտրութեան մը:

Եւրոպական Միութեան Խորհուրդին նախագահն ալ որ Օգոստոս 18-23 այցելած էր Բաքու, յայտնած է թէ Նոյեմբերի ընտրութիւնը Ադրբեջանի համար փորձաքար եւ կարեւոր առիթ մը պիտի ըլլայ ազատ ու անաչառ ընտրութեան մը պայմանները ապահովելու երկրին իչխանութեան կարողութեան: Ան ըսած է թէ իչխանութիւնները պարտին երաչխաւորել լրատուիներու անկախութիւնն ու բազմատարրութիւը, այդ կարգին վերանայելով հեռատեսիլի հանրային կայանը:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՌ ԿԸ ԿԱՂԱՑ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սկզբունքով, Օգոստոս 25ի իրիկունը Իրաքի Սահմանադրութեան ծրագիրը պէտք է պատրաստ ըլլար վերջին տարակարծութիւնները հարթուած ըլլալով, բայց անդամ մը եւս բոլոր յոյսերը ի դերեւ ելան:

Տարակարծութիւնները հետեւեալներն են.– ա) Քիւրտերը կը պահպանեն դաչնակցային բնոյթը, ինչ որ շիիները ընդունած են, բայց սիւննիները դէմ են, որովհետեւ կը զրկուին քարիւղի եկամուտի բաժանումէն, հորերը դտնուելով հիւսիս եւ հարաւ, քիւրտ եւ շիի գօտիներու մէջ: բ) Շիիները կը պահանջեն ապագաստականացման նչումը, ինչպէս կ'ուզեն Ամերիկացիք, բայց սիւննիները կ'ընդդիմանան այն յոյսով որ Պասրա կրնայ վերածնիլ: գ) Իչխանութեան բաժանումը Հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին եւ Խորհրդարանի նախագահին միջեւ ճչգրիտ կերպով սահմանուած չէ: Առաջինը քիւրտ է, երկրորդը՝ շիի, երրորդն ալ սիւննի: Չարկ է ճշդել ամէն մէկուն իրաւասութիւնները:

Խորքին մէջ, իչխանութեան տիրանալու պայքարն է որ պատակած է նաեւ շիիները: Պատակտում, որ այլեւս բացայայտ է: Ցոյս կար որ Մոքթատա ալ – Սատրի զինեալ տարրերը մոռցուած են, բայց առջի օրուան բախումները ծայրայեղ այս իմամին եւ իր ընդդիմադիրներուն միջեւ (6 մեռեալ, 10 վիրաւոր) ցոյց տուին որ ոչինչ փոխուած է, բաղդատմամբ անցեալ տարուան: Մոքթատայի մարդիկը պատասխանատու կը նկատեն Իսլամական Յեղափոխութեան Գերագոյն Խորհուրդը որ իրենց գլխաւոր մըրցակիցն է եւ կը չանան տիրանալ Ապտուլ Ազիզ ալ-Հաքիմի կեդրոնավայրերուն Պասրա, Նաճաֆ, Սատր սիթի: Մոքթատա, գոնէ երեւութապէս, հանդարտ կը թուի եւ Օգոստոս 25ին կոչ մը ըրած է վերջ տալու զինեալ բախումներու: «Կոչ կ'ընեմ, ըսած է, բոլոր հաւատացեալներուն որպէսզի խնայեն մահմետականներուն արիւնը եւ տուն քաչուին»: Բայց, առջի օրուան բախումներէն ետք (21 եբեսփոխան եւ Մոքթատայի կողմնակիցը երեք նախարար հրաժարած էին), միջադէպը կրնայ պատրուակ ծառայել չատ աւելի մեծ փոթորիկի մը, ըստ Սապահ աղ-ժատիխ խմբագրապետին, որովհետեւ պատակտումները խոր են եւ քաղաքական բնոյթ ունին: Մոքթատայի կողմնակիցները բոլորովին դէմ են դաչնակցութեան սկզբունքին, զոր կը պաչտպանէ Իսլամական Յեղափոխութեան Գերագոյն Խորհուրդը: Եւ այս բոլորը, իչխանութեան ծարաւի արտայայտութիւններ են:

*
**

Ֆիկառօ (Օգոստ. 26) յօդուած մըն ալ ունի խորագրուած «Պաղտատի տարբերակով Սթար Ալֆատէմի մը», ուր կը նկարագրէ Իրաքի հեռատեսիլի յայտագիրը, որ կը ձգտի զուարճացնելու Իրաքցիները «Իրաք Սթար»ի ներկայացումով: Մրցումին մասնակցողներուն միակ երազն է՝ հեռանալ երկրէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ նախագահը Մահմուտ Ապպաս հարցազրոյց մը տուած է Լիպերասիոնի (Օգոստ. 26) ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց թէ Իսրայէլացիները պէտք է պարպեն նաեւ Այծրյորդանանի իրենց դաղթավայրերը: Իրեն համար Գազայի պարպումը ոչ պաղեստինեան ոչ ալ իսրայէլեան յաղթանակ մըն է, այլ խաղաղութեան յաղթանակն է բոլորին համար: Եթէ հարկ է վերջ տալ պրաման, պէտք է չարունակել այդ ուղղութեամբ: Եթէ Իսրայէլացիք կը խորհին որ Գազայի պարպումով կրնան պահպանել Այծրյորդանանի իրենց դաղթավայրերը, մեծ սխալ մըն է, պէտք է վերջ տալ 1967ին սկսած դրաման՝ պաղեստինեան հողերուն: Ապպաս կ'ուզէ աչխատիլ Ամերիկացիներուն հետ համոզելու համար Իսրայէլացիները: Շարոն պէտք է դէմ դնէ դժուարութիւններուն: Ինչ կը վերաբերի Գազայի նաւահանգիստին եւ օդակայանին օգտագործման, Ապպաս կ'ըսէ թէ նաւահանգիստին համար հարց չըկայ, բայց դեռ վիճաբանութիւններ կան օդակայանին համար: Միւս կողմէ սակայն, Իսրայէլ կ'երկարէ ապահովութեան իր պատը եւ յայտարարած է որ ոստիկանատուն մը պիտի կառուցանէ հողամասի մը չերտին վրայ, ուր 3500 նոր բնակավայրեր պիտի չինուին:

ՓԱՐԻԶԻ 13րդ թաղամասին մէջ, պուլվար Վէնսան Օրիոլի անկիւնը դտնուող չէնքի մը մէջ հրդեհ մը ծագած է Օգոստոս 25ի կէս գիչերին որ աղէտալի հետեւանքներ ունեցած է: Հնամաչ չէնքին մէջ կ'ապրէին Աֆրիկեցիներ (Մալի, Սենեկալ եւլն.) եւ առաջին հաչուեկչիռի մը համաձայն 17 մեռեալ կար (վեց երախայ) եւ 22 վիրաւոր: Շէնքը հին ըլլալով հանդերձ բնակելի կը նկատուէր: Աղէտը մեծ է քանի բոլորն ալ կը քնանային երբ հրդեհը ծագած է սանդուխին մէջ, երրորդէն վեցերորդ յարկին մէջեւ:

ԽՈԴՈՐՈՎՍԿԻԻ գործակիցին՝ Լեբեդեւի խցարգելութեան վերջ տրուած է եւ այլեւս արտօնուած է իր ամէնօրեայ պտոյտը ընելու: Խոդորովսկի այդ պատճառով է որ հացադուլի դիմած էր, գըտնելով որ այդ խցարգելութիւնը քաղաքական արարք մըն է: Ինք ալ 11 հոգինոց խուց մը փոխադրուած է, առանց թերթի եւ հեռատեսիլի, ինչ որ ենթակային համար կրեմլինի տկարութեան նչանն է: Օգոստոս 24ին, ազատական կազմակերպութեանց 150 անդամներ գլխաւորութեամբ Ճատրակի նախկին ախոյեան Կարպ Գասպարովի (այսօր՝ ընդդիմադիր չարժումի պարագլուխ) ցոյց մը ըրած են Մոսկուա: Գասպարով յայտարարած է որ ստեղծուած կացութիւնը արդիւնքն է Խոդորովսկիի քաղաքական գործունէութեան զոր բանտին մէջ ալ կը չարունակէ: Իրեն համար, որեւէ ցոյց, ամենափոքրն ալ փաստ մըն է որ Ռուսաստանի մէջ ամէն բան մեռած չէ:

ԻՆԳՈՒՇԻՈՑ մէջ, նախարարապետը՝ Իպրահիմ Մալսակով վիրաւորուած է Օգոստոս 25ին Նազրան, գործուած մահափորձի մը առեն: Անկարելի չէ որ ռուսական հիւանդանոց մը փոխադրուի Ինգուչիայէն դուրս, որովհետեւ վիճակը բաւական ծանր է:

Լ.Ա. ՌՈՇԵԼԻ մէջ է, որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը ամրան իր համալսարանին բացումը կատարեց ծանր մթնոլորտի մը մէջ: Հակառակ թափուած չանքերուն, պատակտումը, մրցակցութիւնները, քօղարկուած թչնամութիւնները բացայայտ են: Անակնկալ մըն ալ ըրած է Ժոսփէն սկիզբէն ներկայ ըլլալով: Բայց, բուն հարցերը պիտի լուծուին Մանի համագումարին (Նոյեմբեր):

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ ՄԸՆ Է» ԿԸՍԷ ՍՊԱՑԱԿՈՑՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Եւրոպական Միութիւնը Թուրքիոյ անդամակցութեան առընչուած բանակցութիւններուն, հաղիպումներուն յաճախ նիւթ կ'ընէ բանակի քաղաքական կեանքի մէջ ունեցած լայն ազդեցութիւնը, ատիկա եւրոպական չափանիչներուն հակոտնեայ նկատելով: Ու ամէն անգամուն այդ ազդեցութեան գօտին սահմանափակելու թելադրանք կ'ըլլայ Անգարայի:

Թուրքիոյ սպայակոյտի նախագահը զօրավար Հ. Իօզքէօք բարձրաստիճան պինուորականներու մետաչներու յանձնումի հանդիսութեան մը արտասանած ճառով անուղղակի պատասխան – բացատրութիւն մը տուած է Եւրոպայի այս պահանջին: Յատակօրէն գծելու համար բանակին թուրք ընկերութեան մէջ ունեցած տեղը, ան ըսած է.«Ա. Աշխարհամարտին օսմանեան ազնուականութիւնը մինչ անոր-կած ու տագապած էր մեր երկիրը գրաւող օտար ուժերուն դէմ, գինուորները Անատոլուի մէջ ժողովուրդին հետ ուս-ուսի կ'աշխատէին հայրենիքի փրկութեան: Այս դասն է որ երկիրը փրկեց, արձունիքը տապալեց ու դէպի ժողովուրդին յեղած, նոր-նոր, արդիական համակարգ անցքը ապահովեց: Այս մէկը միջնադարուն Արեւմուտքի մէջ արձանագրուած վերածնունդին չափ կարեւոր է ու այս նորութեան ռահվիրան գինուորներն են: Իր գինեալ ուժերուն նկատմամբ թուրք ժողովուրդին ունեցած ապահովութիւնն ու յարգանքը այս պարագային վրայ հիմնուած են: Այս կացութիւնը մեր մօտ ազգ-բանակ ընթացիկ յարաբերութենէն տարբերող պատկեր մը կը գծէ»:

ՏԻՒԹԻՒՆները, քօղարկուած թչնամութիւնները բացայայտ են: Անակնկալ մըն ալ ըրած է Ժոսփէն սկիզբէն ներկայ ըլլալով: Բայց, բուն հարցերը պիտի լուծուին Մանի համագումարին (Նոյեմբեր):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Իրաքի նախկին արտակարգ պատասխանատուն՝ Մօրիսիօ Շեւլի յայտարարած է որ Իտալիոյ նախագահութիւնը համաձայն էր բանակցելու պատանդ բռնողներուն հետ առանց տեղեկացնելու Ամերիկացիներուն, 2004 Ապրիլէն ի վեր: Այդ թուականին չորս Իտալացիներ առեւանգուած էին եւ անոնցմէ մէկը սպաննուած էր, միւս երեքը ազատ արձակուած էին: Սթամփա օրաթերթին տուած հարցազրոյցին մէջ Շեւլի պատմած է որ երկու Սիմոնաները (առեւանգուած 2004 Սեպտեմբերին) ազատ արձակուած էին բժչկական խնամքներու փոխարէն չորս ահաբեկիչներու: Ասոնք գաղտնաբար զարմանուած են Պաղտատի մէկ հիւանդանոցին մէջ, առանց լուր տալու Ամերիկացիներուն:

Լ.Ը ՓԷՆ ալ, ամրան իր համալսարանը բացած է Օգոստոս 26ին, Պորտօ: Նախորդ օրը, Ֆրանս-Էնֆոյէն յայտարարած է որ նախարարապետը «ոչ մտային ոչ Ֆիզիքական կարողութիւնն ունի իրագործելու այն բարենորոգումները, որոնց երկիրը պէտք ունի»: Ճչգրած է նաեւ որ Սզդ. ճակատի ղեկավարը ինք է եւ ոչ ոք կը վիճի այդ մասին:

ԵՐԵԻԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԹԻՒ-9

Երեւան 2005 Օգոստոս 4

ԵՐԵԻԱՆ-ԲԱՔՈՒ։ Օրէ օր Երեւանի կերպարանափոխութիւնը վախ մը կ'ազդընէ մէջս որ ուշ կամ կանուխ թրքացնէ մէկ ու միակ վատորակ քաղաքի մը, օրինակ Բաքուի, կերպարանքը պիտի առնէ։ Մեր ներկայ իշխանաւորները կայսերական-սուլթանական Պոլսոյ ծնունդ ըլլային, նման վախ պիտի չունենայի։ Պոլիս ինչե՛ր չէ տուած հայութեան։ Թրքացումը կանխեն աւելի եղած է օրրանը հայ մշակոյթի, դիւրի եւ դրականութեան, արուեստի, ճարտարապետական հանճարի, քաղաքական նուրբ դեկավարներու, պատրիարքութեան եւ ամիրաներու սերունդի մը որոնք զարերով փոխարինած են անհետացած նախարարական տուներն ու թագաւորական արքունիքները։

Բաքուի քարիւղը ԺԹ. դարուն եւ Ի. դարու առաջին տասնամեակին, հարըստացուցած է մի քանի տասնեակ հայ անուններ, որ Թիֆլիսի եւ Պոլսոյ ծնունդ ըլլալով եղած են ազգի բարերարները, դպրոցներ եւ եկեղեցիներ ծաղկեցնող մեծահոգի անձեր, որոնց յիշատակը մինչ տարի կը նորոգուի հայ շրջաններու վրայ։

Երեւանի ամէնէն գայթակղեցուցիչ երեւոյթը այն է որ իր հիմնական կառոյցներէն Երեւանցին մեծագոյն բացակայն է... սկսած առաջին քաղաքացիէն՝ քաղաքապետէն, հիմնարկներու տնօրէններէն, համալսարանական կառոյցէն, ընկերասէր հիւանդանոցներէն, գինուորական, ոստիկանական, արդարադատութեան եւ թաղկառոյցներէն մինչեւ չինարարութեանց ընկերութիւնները, ճամբաներու կպրատուները, ճաշարաններու եւ սրճարանները տէրերուն մեծագոյն մասը, բանկերու, ապահովագրական մեծ ընկերութիւններու խիտ ցանցը եւ այլն... եւ այլն... ստեղծելով ընդհանուր լուռ դիմադրութիւն մը որ օրէ օր սկսած է աղմկալից դառնալ...։

Ճիշդ է որ Թիֆլիսն ալ երկար տարիներ ունեցած է հայ քաղաքապետներ, իշխանաւորներ, մեծահարուստներ ... բայց անոնք գոհար քաղաք մը յանձնած են Վրացիներուն, իշխանավայել պալատներ, լայն պողոտաներ, բազմաթիւ սիրուն եկեղեցիներ, թատրոններ, մշակոյթի պալատներ, համալսարան եւ ուսումնական հիմնարկներ, ուր ծաղկած են մեծ թիւով տաղանդաւոր եւ հանճարեղ Հայեր... մինչ Երեւանի նոր տէրերը եռանդով լծուած են գոյութիւն ուներ ազգային – մշակութային հարըստութիւնները ոչնչացնելու, ամէնէն դռեհիկ կերպով արհամարհելով ներսէն – դուրսէն տեղացող համահայկական պատասանքներն ու բողոքները...։

Թիֆլիս այցելեցի վերջերս. երկու նախադասութիւն՝ հրաշալի քաղաք, քայքայուած վիճակ։ Հրաշալի... Հայերու կառուցած քաղաքը. քայքայուած... 80 տարի սովետական անվտութենէն եւ դասակարգային չիմաց տեսաբանութիւններէն։

Երեւանի համար ալ կրնամ ըսել հրաշալի քաղաք, դատապարտուած...։ Հրաշալի քաղաք, իր իւրայատուկ ճարտարապետութեամբ, չինանիւթերով, ծրագրուած մարզկային տեղաբաշխումներով, իր տեսակին մէջ յաջողագոյն նմոյշը սովետական ճարտարապետութեան, որ հարկ էր պահել բացօթեայ թանգարանի մը նման, եւ նոր քաղաքը կառուցանել դէպի Ախուրեան դաշտ կամ Գառնիի բարձունքը, ԻԱ. դարու մարդու եւ կարիքներուն համապատասխանող... Երեւանի նոր տէրերը հիմա ոզի ի բուին լծուած են եղածը քանդելու, տարածութիւնները փճանցելու, աննկարագիր նոր հրէշանման կառոյցներ բարձրացնելով հոն ուր անոնցմէ հոգակտոր մը ազատի, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ բռնագըրաւուի, ծիծաղելի հատուցումներով...։

Այսօրուան Երեւանը դրաւուած քաղաքի նկարը կու տայ... ուր չտեսնուած հարուստ եւ մեծարժէք կառքեր անդադար կը շրջին, յաճախ արհամարհելով ամէնէն տարրական քաղաքակրթութեան ապրելակերպի օրէնքները, անխոով ճեղքելով կարմիր ազդալոյսերը քաղաքի կեդրոնական խաչմերուկներուն վրայ, տարտափեցնելով անզէն քաղաքացիները, ուր պինեալ քերծուած դանկերու կարելի է հանդիպիլ համարձակօրէն նստած բացօթեայ սրճարաններու մէջ... ուր աղբակոյտեր ամէն անկիւնադարձին, կախուած ճիւղեր մայթերու երկայնքին, տարիներով անխնամ ձգուած ծառեր որոնք ամէն զօրաւոր քամիին բաւականին հատած ոստեր կը կորնչցնեն, յաճախ իյնալով կանգ առած կառքերու վրայ... խառնաչփոթ հասարակայ ճամբորդական ծառայութիւններու, ձգուած այս կամ այն իշխանամէտ անձին կամ երեւոյթին որ իր անձնական «միքրոպիւսերու» ցանցը աշխատցնէ... քանի անբացատրելիօրէն վերցուեցան բոլոր հանրակառքերու գիծերը... մինչ փարիզ երկու տարիէ անդադար կ'աշխատի նոր գիծեր ստեղծելու մայրաքաղաքի երկայնքին։ Միքրոպլիւսէր ուր մահացու արկածները օրէ օր կ'աւելնան, մեքենական վերատեսութեան, երեւութական քննութեանց պատճառով։ Իո՞նչ ըսել կաղի խողովակներու անորակ կացութեան, պայթող խոհանոցներու եւ մեռելներու, որոնց մասին մամուլը հազիւ կ'անդրադառնայ։ Քաղաքապետարանին պարտականութիւններուն մաս չի՞ կազմեր մայթերը, անոնց վրայ բուսնող ապօրինի շինութիւնները, հիւանդանոցներու անարդար վերաբերմունքը, ժողովրդական թաղերու քայքայուած փողոցները, աղբատներուն վիճակը, ամէն ամիս աւելցող անձնասպանութիւնները, փողոցները թափառող անտէր անտուն բազմութիւնը... անոնցմէ 44 հոգի այս ձմեռ սառած գտնուեցան... եւ սակայն համաձայն հարկային պետական ծառայութեան, այսօր Հայաստանի մէջ կը գործեն 1742 ճաշարան, 423 բացօթեայ սըրճարան, 54 գիշերային ակումբ... միայն Երեւանի մէջ գոյութիւն ունին 2050 բարձրայարկ շէնք. 2500 միջակ շէնք, 52·000 մասնաւոր շէնքեր... բազմաթիւ փողոցներով եւ նրբանցքներով. վարորդի մը հարց տուէք թէ ո՞ւր է ՔԵՌՈՒԻ փողոցը, վստահաբար չի գիտեր. փողոցներուն չափչփուկ մեծամասնութիւնը, նոյնիսկ կեդրոնական բաժինին մէջ... անուն չունին, եթէ անցեալին գրուած էր, ներկայիս անկիւնի «ՊուԹիքը» վրան մարմար մը անցուցած է իր ճակատը գեղեցկացնելու... եւ սա եղաւ քաղաքաշինութի՞ւն, այսպէս պիտի ըլլայ «ԼԻԻՏՄ» Երեւանը, մեծահարուստներու Երեւանը։ Երանի՛ մեզի։

Երեւան, Հանրապետութեան հրապարակ։ Պիտի ուզէի որ պահ մը աչքերնուս առջեւ բերենք Հռոմի Ս. Պետրոս հրապարակը եւ Միքելանճելեան տաճարին ճիշդ դէմը կանգնենք հեռատեսիլի հսկայական պաստառ մը որ առտընէ իրիկուն գովազդէ դինի, օղի, պանդոկներ, գաղինոներ, գիշերային ակումբներ, անչուշտ մի քանի գրաւիչ ներքին մերկութիւններ ներկայացնող նկարներով. Մեր հանճարեղ, հարուստ, անսպառ երեւակայութիւն ունեցող քաղաքապետութիւնը այդ քայլն ալ առած է եւ մէկուկէս տարիէ Երեւանի սրտին վրայ, Լենինի արձանի հրապարակին վրայ, ամէն ինչէ առաջ կը տեսնէք հսկայ պաստառ մը որ կը ծածկ

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅԻ ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

Բ. աշխարհամարտը աւարտելու նպատակով պատճառաբանուած աթոմական առաջին ռումբին Հիրոշիմայի վրայ արձակուելուն 60 ամեակն էր. ամբողջ աշխարհի լրատուականները լայն տեղ տուին մարդկութեան պատմութեան աննախընթաց այդ զարհուրհանքին: 1945 Օգոստոս 6ի աթոմական առաջին պայթումով Հիրոշիմա, երկու օր ետքն ալ Նակազաքին վերածուեցան երկու տեսիլքներու: երկու քաղաքներու մէջ աւելի քան 200 հազար հոգի մեռաւ ու 60 տարի ետք վերապրողներու եւ անոնց չառաւիղներուն մէջ պայթումին հետեւանքները կրող 260 հազար հոգի կայ, ըստ Ճափոնի առողջապահութեան նախարարութեան:

Այսօր 60 տարի ետք ճափոնական ամէնէն տարածուն օրաթերթերէն մէկը հարց կու տայ թէ կարելի՞ է ներել նման զարհուրելի բան: Ու ամերիկեան դատումով տալու համար անոր տարողութիւնը, կը մէջբերէ ԱՄՆ-ու պաշտպանութեան նախկին նախարար Ռ. Մաք-Նամարայի խօսքը թէ եթէ ԱՄՆ պարտուած ըլլային, պիտի խօսուէր «պատերազմական ոճիր»ի մը մասին: Սակայն յաղթականը երբեք ընդունած է իր սխալը: Ուշչինկթըն միշտ կը յամառի ճապոնի ըրածին փոխադարձութիւն նկատել աթոմական ռումբին արձակումը. նաեւ յաւերժել ամերիկացի կեանքերու խնայելու միջոց:

Միւս կողմէ միշտ այժմէական կը մնան հարցումները թէ անհրաժե՞շտ էր իսկապէս երկուշաբթի առաւտ մը, ժամը 8ին, քաղաքին բազմամարդ կեդրոնին վրայ արձակել նման ռումբ: Գործողութիւնը արդեօք այդ ղիւային զէնքին զօրութիւնը չափելու բուն նպատակը չէ՞ր հետապընդեր: Հակառակ որ երկու երկիրները այսօր սերտ դաշնակիցներ են, կասկածները չեն փարատած:

Լրագրողը անաչառ ըլլալու բծախընդրութեամբ կ'աւելցնէ թէ անմարդկային արարքներու միակ պատասխանատու ԱՄՆ-ը տեսնելն ալ արդար չէ: Ճափոնացիները թշնամիին անճնատուր չըլլալու, այդ պարագային մահը նախընտրելու այնքան խիստ հրահանգներ տուած էին զինուորներուն, եւ նաեւ բնակիչներուն որ անճնասպանական անհամար արարքներ գործուած են, երբեմն խմբովին: Օքինաուա, Սայփան կղզիներուն բնակիչները որոնք պարտուր եղած են զինուորներուն հետ մասնակցելու բուռն մարտերու, պարտութեան հեռանկարին առջեւ խմբովին անճնասպանութեան դիմած են: Եւ ըսել որ Սայփանի մէջ խարակիներու գագաթէն վար նետուողները «կեցցէ՛ կայսրը» կը գոչէին: Կարեւոր թիւով ընտանիքներ անճնասպան եղած են այդ նպատակով նախապէս իրենց տրուած ձեռնառումբերով: Լրագրողը կղզեցնակ վերապրողներու հանդիպած է որոնք մազապուրծ փրկուած են մահէն ու այսօր փշաքաղիչ բաներ կը պատմեն:

Այսօր Ճափոն տնտեսական, թէքնիք մարզերով հզօրագոյն մեծերէն է աշխարհին: 60 տարի առաջ գժոխքի վերածուած քաղաքները ծաղկուն ոստաններ են ուր սակայն ամէն օր, ամէն պահու ներկայութիւն է սարսափին յուշը: Իսկ ամէն տարի Օգոստոս 6ին ամբողջ աշխարհը պահ մը կ'անդրադառնայ մարդկութեան պատմութեան աննախադէպ բնոյթով այս ոճիրին:

Ճետոյ յաջորդ օրն իսկ ամէն մէկը, մեծն ու պզտիկը, կը վերադառնան սպառազինումի, քանդումի իրենց ծրագիրներու մշակումին:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈՒՐՃ-ՀԱՄՈՒՏԻ Ցակոբ տէր Մելքոնեան Թատերասրահին մէջ, Ցուլիս 30ին, տեղի ունեցած է Հայոց Ցեղասպանութեան 90ամեակին առթիւ ձեռնարկ մը կազմակերպուած Հ.Ց.Դ. Գէորգ Զաուշ պատանեկան Միութեան եւ Հովնաւորութեամբ Լիբանանի Հ.Ց.Դ. պատանեկան միութիւններու ընդհանուր վարիչ մարմին: Բացման խօսքը արտասանած է Վրէժ Կէօվճեան որ անդրադարձած է թուրքին գործած անարդ ոճիրին, սակայն, չեշտած է Հայ ազգը գոյատեւեց ու առանց յուսահատելու հինին տեղ կերտեց նորը: Օրուան բանախօսը եղած է Ամի Բագրատունի որ խօսքն ուղղելով պատանիներուն ըսած է թէ 90 տարիներ անցած են, բայց տարիներու թիւը բնաւ չպղտոր դատի մը լուծման վրայ, այնքան ատեն որ Դատը գոյութիւն ունի: Գործադրուած է զեղարուեստական յայտագիր մը եւ ձեռնարկը վակուած է Գուրգէն Քհնյ. Յովհաննիսեանի «Պահպանիչով»:

*
**

ԼՈՍ-ԱՆՃԷԼԷՍԻ մէջ, Ցուլիս 27ին, «Նոր օր» շաբաթաթերթի աշխատակիցները տարեկան հաւաքին ընթացքին, ՌԱԿի Կեդրոնական Վարչութեան մամլոյ դիւանի տեղեակ՝ Ցակոբ Վարդեվառեան յայտնած է որ հաստատուած է «Անդրանիկ Անդրէասեան» մամուլի տարեկան մրցանակը: Ցակոբ Վարդեվառեանի հաստատած մամուլի երկրորդ մրցանակն է, առաջինը ըլլալով Պէյրութի «Զարթօնք» օրաթերթի Հայկազուն եւ Անահիտ Վարդեվառեան մրցանակը, որու միջոցաւ որակաւոր աշխատակցութիւններու հեղինակներուն կը տրուի 1500 տոլար: Անդրանիկ Անդրէասեան որբացած ցեղասպանութեան չրջանին, ինքնազարգացումով ոչ միայն հայերէն սորված է այլեւ համբագրական պատասխանատու պաշտօններ վարած է (Նոր Օր, Պայքար, Նոր Գիր) 1937էն 1977:

*
**

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Մ. եւ Հ. Արսլանեան ճեմարանի բացօթեայ խաղավայրին մէջ տեղի ունեցած է ԺԲ. տանդեական դասարանի վկայականներու բաշխումը: Բեմը ուշադրութիւն գրաւած է, քանի կեանքի կոչած էր Հայ ճեմարանի հիմնադիրները, տնօրէնները եւ վաստակաշատ դէմքերը: Լիբանանի եւ Հայաստանի վարչութիւններու ունկնդրութենէն ետք, ողջոյնի խօսք արտասանած է ճեմարանի գործադիր տնօրէն՝ Տիգրան Ճինպաշեան եւ ներկայացուցած է «Նշան Փալանճեան» ճեմարանի չրջանաւարտ, արձակագիրը եւ բանաստեղծ Յարութիւն Գանճեանը (Ց. Գեղարդ): Բանախօսը չեչտը դրած է նաեւ այն կէտին վրայ որ հանդէսը կը գուգադիպէր Հայ ճեմարանի 75ամեակին, ու յիշած է նաեւ տարւան այլ ամեակները (Եղեռն, Գիրեբրու Գիւտ): Բացման խօսքէն ետք, չրջանաւարտները ներկայացուցած են հատուած մը «Հին Աստուածներ»էն: Շրջանաւարտներու հրաժեշտի եւ մրցանակաբաշխութենէն ետք, Տ. Ճինպաշեան ներկայացուցած է չրջանաւարտները: Ապա, բեմ հրաւիրած է Ց. Գեղարդը հուսկ բանքը կատարելու:

*
**

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան Ազգային դոլէժը Ցուլիս 15ին ներկայացուցած է 2004–2005 ուսումնական տարեշրջանի իր հունձքը Ցակոբ տէր-Մելքոնեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Լիբանանի Հայոց թեմի առաջնորդ՝ Գեղամ Եպիսկոպոսի: Լիբանանի եւ Հայաստանի վարչութիւններու ունկնդրութենէն ետք, չրջանաւարտները ներկայացուցած են կենդանի պատկեր մը նուիրուած Հայոց պատմութեան սկզբնական չրջանին: Ցայտագիրը չարունակած է լոսանգաստկերային տեսերիզով մը որ ներկայացուցած է չրջանաւարտ դասարանին դպրոցական եւ արտադպրոցական կեանքը: Շրջանաւարտներու մուտքէն ետք, ուղերձ մը կարդացած է Մարի Էթոյեան, ապա ներկայացուած են երեք ուղերձներ եւս՝ Թամար Մանճարեան (հայերէն), Միրէյլ Աթիքեան (արաբերէն), Քրիսթէլ Իսա (անգլերէն): Վկայականներու բաշխումը կատարած է առաջնորդը, որ իր օրհնութեան խօսքը ըսկըսած է Մուշեղ Իշխանի Հայ լեզուին նուիրուած սա տողով՝ Հայ լեզուն տունն է Հայուն:

*
**

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայկազեան Համալսարանի Հանդիսասրահին մէջ, Ցուլիս 26ին, կազմակերպութեամբ Հայկական Համալսարանի տնօրէնութեան, Հայագիտական ամպիոնի եւ «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս»ի խմբագրութեան տեղի ունեցած է Հայագիտական Հանդէսի 24րդ հատորին լոյս ընծայման արիթով հանդիպում մը: Բացման խօսքը կատարած է Հանդէսի պատասխանատու քարտուղարը՝ Անդրանիկ Տագէսեան, որ հասաստած է թէ դժուար է սահմանել հայագիտական խմբակի աշխատանքը, գործունէութիւնը 35 տարիներու ընթացքին: Ան ներկայացուցած է մօտ 12 հազար էջ հայագիտական նիւթ, այլ խօսքով 300է աւելի յօդուած: Հանդէսի խմբագրութեան կողմէ խօսք առած է Հանդէսի պատասխանատու խմբագիր Հայր Անդրանիկ Ծ. Վ. Կռանեան: Հրճուանքը յայտնած է խմբագրութեան այս 24րդ հատորի հրատարակութեան առիթով չեչտելով թէ այս հատորի լոյս ընծայումը, յատկապէս Սփիւռքի ներկայ պայմաններուն մէջ, հազուագիւտ երեւոյթ մը ցարձած է: Բացատրած է որ ներկայիս դժուար է գտնել հիմնարկներ, որոնք կարենան բարոյական, գիտական եւ նիւթական ուժ հայթայթել հանդէսի մը հրատարակութեան համար, մանաւանդ որ նման աշխատանք մը հայ հանրութեան մօտ պատշաճ ընդունելութիւն չի գտներ եւ նուազած է ընթերցողներուն, գրողներուն թիւը եւ մանաւանդ՝ որակը: Առաջարկած է նաեւ, յանուն խմբագրութեան, որ Հայաստանի պատասխանատուները ստեղծեն նախարարութիւն մը կամ գրասենեակ մը՝ պաշտպանելու համար Հայ մըշակութային ժառանգութիւնը այլասերման դէմ: Օրուան հիւր բանախօսը եղած է Մեսրոպ Թօփալեան: Ան հաստատած է որ «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս»ը սկսած է լոյս տեսնել 1970ին եւ ուրեմն անոր հրատարակչութեան 35ամեակն է, իսկ Հայկազեան Համալսարանի 50ամեակը: Ցայտնած է որ Երեւանի մէջ, 2003 Սեպտեմբեր 18ին, այս խմաստով տուած է իր դրական որակումը, երբ միջազգային հայագիտական առաջին համաժողովին ելոյթ ունեցած է՝ «Քանակի եւ որակի տարբնագ հայագիտութեան մէջ» խորագրեալ բանախօսութեամբ: Ցայտագրի աւարտին խօսք առած է Հայկազեան Համալսարանի տնօրէն վեր. Տօքթ. Փօլ Հայտոստեան, որ չնորհակալութիւն յայտնած է ներկաներուն, գնահատելով Հանդէսի խմբագրական կազմին աշխատանքը:

ԱՆԻՄԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՑԷՐ ԶՕՐԻ ՄԷՋ

Նոյն միջոցներուն Ռուսիա խաղաղութիւն կը կնքէր Գերմանիոյ հետ եւ այս լուրը զոր առաջին անգամ գերմանական մեծ վիճակը առաւ, մեծ խանդավառութիւն առաջ բերաւ Տէր Զօրի Թուրքերուն եւ Գերմաններուն մէջ:

Միւթէսարըֆին տրուած այցելութեան մը միջոցին այս խաղաղութեան հետեւանքներուն վրայ խօսք բացուեցաւ:

- Հիմա որ Գերմանիա ամբողջ ռուսական ճակտին վրայ գտնուած իր բանակը տրամադրելի ունի, պիտեղ տուաւ միւթէսարըֆը, անշուշտ պիտի փութայ քանի մը հարիւր հազար մարդ ղրկել այս կողմերը թէ Պաղտատը ետ առնելու եւ թէ Եգիպտոս արշաւելու համար:

- Այդ բանը անկարելի է պատասխանեց Պ. Խովալ:

- Ինչո՞ւ համար:

- Որովհետեւ փոխադրութեան միջոց չունինք եւ կարելի չէ խօսքով այդքան մեծ զօրութիւն մը Սուրիա կամ Տէր Զօր բերել: Երբոր Ռումանիոյ պատերազմը հրատարակուեցաւ՝ զօրավոր Մաքէնզէն կրցաւ չարթուան մը մէջ 300000 զերմանացի զօրք բերել Պուլկարիա, որովհետեւ իր տրամադրութեան ներքեւ ունէր 15 վայրաչարժ եւ 150 հազար վակօն, մինչդեռ Անատոլուի երկաթուղին հազիւ 30 գործածելի վայրաչարժ ունի ու 5–6 հարիւր վակօն: Այս պայմաններուն մէջ բան մը չենք կրնար ընել գժբախտաբար:

Այս բացատրութիւնը պաղ ջուր մը լեցուց մւթէսարըֆին խանդավառութեան վրայ:

Պ. Խովալ ուզեց ուրիչ կերպով մխիթարել զայն.

- Պաղտատը վերագրաւելու եւ Եգիպտոսի տիրանալու համար պէտք չունինք այստեղ բանակներ բերելու, ըսաւ, բաւական է որ ռուսականն ճակատը գոնէ ուղղ գերման զինուորները փոխադրենք Արեւմտեան ճակատը եւ հոն չախչախենք Ֆրանսական եւ անգլիական ուժերը: Եւ այդ բանը հաւանօրէն պիտի կատարենք:

Եւ իրաւ ալ նոյն միջոցներուն բոլոր գերման սպաներուն եւ զինուորներուն կարծիքը այդ էր.

- Պատերազմը 2–3 ամիսէն կը լմնայ, կ'ըսէին, երբոր ռուսական ճակատը գըտնուող 2 միլիոն գերման զինուորները գան Արեւմտեան ճակատը:

Եւ սակայն այդ Արեւմտեան ճակատը սարսափ կ'ազդէր իրենց:

Կը յիշեմ Տիզինկ անուն գերման զինուոր մը որ այդ ճակատը եւ ուրիչ շատ ճակատներ գտնուած էր եւ որ օր մը ըսաւ լմնծի այն գէչ ֆրանսերէնովը զոր կը խօսէր.

- Պատրաստ եմ երթալ կռուելու ռուսական, ռումանական, իտալական ճակատները, բայց եթէ գիս տեղեն վերադառնալ Արեւմտեան ճակատը, անճնասպան կ'ըլլամ:

- Ինչո՞ւ համար, հարցուցի:

- Որովհետեւ ահռելի են հոն մղուած կռիւները եւ ռազմադաշտը ճշմարիտ դըժոխք մըն է:

Նոյն բանը կը կրկնէին ուրիշներ ալ:

Երբ Պրէսթ - Լիթովսքի դաշնագիրը կնքուեցաւ, կրկին մեծ ուրախութեան ցոյցեր ըրին թուրքերը:

Իսկ Հայերը թէեւ ո՛չ յուսահատ, բայց չատ ընկճուած էին:

Խաղաղութեան յոյսը հետզհետէ կը նուազէր եւ մեզ այնպէս կը թուէր թէ տակաւին տարիներով դատապարտուած էինք Տէր Զօր մնալու:

Մէկ յոյս մը կար սակայն, անգլիական յառաջխաղացութիւնը Հիթի կողմէ: Արդարեւ այդ կողմերը դարձեալ Անգլիացիները ուժգին յարձակումներ կ'ընէին Արաբներու հետ միասին:

Միայն թէ, ինչպէս միշտ չատ դանդաղ կը յառաջանային:

Եւ մենք որ մօտէն տեղեակ էինք թուրքերուն փոքրիկ ուժին՝ կը զարմանայինք թէ ինչո՛ւ զօրաւոր յարձակումով մը միանգամ ընդ միշտ չէր ջախջախուէր այդ ուժը:

Նոյնը կը մտածէին նաեւ թուրք բանակին մէջ ծառայող արաբ սպաները որոնք դոնէ մեզմէ չէին ծածկեր իրենց ըղձացումները:

Երկու պաղտատցի արաբ սպաներ, որոնք միւֆէթթիշ Սէյիտ Համիտ պէյի փեսաներն էին, Հիթի մէջ բացէ ի բաց թշնամիին կողմը անցած էին:

*
**

Այդ միջոցներուն փոապան Ներսէս Քիւրտեան օր մը եկաւ գիս գտաւ եւ ըսաւ.

- Երկու օրէ ի վեր Պոլսէն հայ երիտասարդ մը բերած ու հոս բանտարկած են:

- Տեսա՞ր զինքը, հարցուցի:

- Այո՛, բարեկամ ոստիկանի մը միջոցաւ զայն տեսայ: Գարեդին Փաստրմաճեանի եղբօրորդին է եղեր եւ այդ պատճառաւ իսկ աքսորուեր է, երկար ատեն պահուըտած մնալէ ետքը: Խարտեաշ երիտասարդ մըն է, չատ աղնիւ մէկը կ'երեւայ: Նիւթական խեղճ կացութեան մէջ, ո՛չ զրամ ունի, ոչ ուտելիք:

(Շար. 112)

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION!
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par l'**Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :

Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

L'ESPOIR POUR L'ARMENIE
Association humanitaire
organise un

Voyage en Arménie et au Karabagh

DU 22 SEPTEMBRE AU 3 OCTOBRE

Responsable du voyage : Boros HALADJIAN
8 avenue Salvador Allende — 69100 VILLEURBANNE
Tél. : 04 78 89 28 07— Fax : 04 72 82 09 70

■ **Prix :** 1300 Euros pour 12 jours.

■ **Le Prix comprend:** Le transport aérien, Paris-Erevan A/R, sur vol régulier, les transferts aéroport-hôtel-aéroport, les trajets intérieurs en autocar, l'assistance d'un accompagnateur, un guide francophone, hébergement à l'hôtel: 3 étoiles, sur la base d'une chambre double, la pension complète du premier au dernier jour sauf un dîner, les visites, excursions et animations mentionnées au programme.

■ **Le prix ne comprend pas :** Les frais de visa pour l'Arménie 30 Euros et le Karabagh 25 Euros à ce jour, les taxes d'aéroport de Paris et de sortie à Erevan environ 70 Euros à ce jour, les boissons et les dépenses d'ordre personnel, les pourboires, le spectacle à l'opéra, le supplément chambre individuelle.

■ **Formalités :** Passeport en cours de validité et visa.

■ **Santé :** Aucune vaccination n'est obligatoire. Prévoir des médicaments de base.

■ **Climat :** Chaud dans la journée, plus frais dans la soirée.

■ **Monnaie :** La monnaie locale est le dram, 1 Euro = 650 drams au cours d'aujourd'hui.

■ **Décalage horaire :** En été + **3** heures.

■ **Heures de vol :** Environ 5 heures.

■ **Courant électrique :** 220 volts à l'hôtel, prises à la française.

Pour tous renseinements s'adresser à :
Boros HALADJIAN : ☎ 04 78 89 28 07

Vient de paraître

C D

Armenian and Iranian Melodies

«HAYREN» Music Band
par l'ensemble **«HAYREN»**
S'adresser aux adresses habituelles
(FNAC, Virgin, etc...)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ա.Նուաճակոչութեան
Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ :
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

RENTREE SCOLAIRE

Ecole de la Croix Bleue
Section d'Issy-les-Moulineaux

La Croix Bleue des Arméniens de France (Section d'Issy-les-Moulineaux) informe que la rentrée scolaire est fixée au **mardi 20 septembre.** Les cours destinés tant aux enfants qu'aux adultes se tiendront de 18h à 21h à la MCA 45 rue de la Défense — Issy - les - Moulineaux.

— Préparation Bac — Niveau Bac — Adulte débutant — Adulte avancé.

Renseignements sur place aux heures de cours au 01. 45. 29. 20. 18 ou auprès de Mme Guiragossian 01. 46. 42. 45. 25 (le soir).

***

Ecole de la Croix Bleue
Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville

le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h
dans nos locaux :

71 rue Henri Barbusse à Arnouville

Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres niveaux.**

***

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :

mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux

Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.

Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian:
01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

CHENE

Date à retenir

Grande Braderie de Noël

LES 3 et 4 DECEMBRE
CHENE FRANCE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

BRATSCH

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux
Section DIROUHIE SERENGULIAN
présente
«BRATSCH
25 ans ça s'fête»

avec la participation
de la troupe de danse **Yeraz**

le Dimanche 2 Octobre à 15 heures

au PACI — 25 Avenue Victor Cresson
à Issy-les-Moulineaux

Venez nombreux pour fêter cet événement !

Réservations auprès de :
— Jacqueline : 01. 40. 95. 81. 33
— Alice : 01. 46. 42. 90. 68
— Magasins FNAC et Carrefour.

□

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,

— dans leur identité,

— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

ARMENIE
Vols Directs
PARIS › EREVAN › PARIS
Séjours à la Carte
Circuits Guidés
de 8 Jours et de 12 Jours

Saberatours SevanVoyages

SABERATOURS
11, rue des Pyramides 75001 Paris
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
saberatours@selectour.com

SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté 69003 Lyon
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

WASTEELS VOYAGES
67, La Canebière 13001 Marseille
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

EREVAN
32-38, rue Hanrabedoutian Erevan
tél 52 55 55
fax 56 40 30
sabera@armincom.com

www.saberatours.fr

EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE Armavia Արմավիա

Studio VICKEN 20032

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 30
MARDI
30 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԸ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·266 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·266

ՄԱՄՈՒԼ

«LA CROIX»

(22/30 août)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՑԵՐԸ

Օրաթերթը իր Թղթակիցին՝ Ժան - Քրիսթոֆ Փլոքէնի չրջապատութեան հետքերով, անցեալ չաբթուան թիւերուն մէջ Թուրքիոյ Հայութեան մասին չարք մը հրատարակեց: Հոն նիւթ կ'ըլլային Սփիւռքէն հայրենադարձ երիտասարդներու իրենց մեծ հայրերուն հողերուն կատարած այցերը, յատկապէս Տիյարպէքիրի, Սասունի, Վանի չրջաններուն մէջ, մեծ մայրերու պահած լռութիւնը որ այսօր այնքան հետաքրքրական կերպով կը խզուէր պարբերաբար «Թուրք»երու դրիչով, ինչպէս Հերանոյշ մեծ մօրը պատմութեան հեղինակ Ֆ· Զէթինի պարագային, Քիւրտերու յապաղած խոստովանութիւնը, Թուրքիոյ հայկական միակ գիւղը՝ Վագըֆլըն, եւլն·:

Քիւրտերու հայ մեծ մայրերուն մասին լրագրողը կը մէջբերէ Տիյարպէքիրէն Շէհմուս Տիզէնի հետեւեալ խօսքերը· «Տիյարպէքիրի, Հաֆֆեարիի, Պիքլիսի կամ Վանի շրջաններուն մէջ երբեմ ընտանիքէն մէկը անպայման հայ մեծ մայր մը ունի այսօր: Անոնք միչտ իրենց մահը ոչինչ կը մոռնան: Բայց այդ մասին երբեմ չեն խօսիր, չուզելով ազդեցութիւն գործել նոր սերունդներուն վրայ»: Խօսածը կը հաստատէ քրտական հարցի յարդուած դէմքերէն Նուրին· անոր ալ մեծ մայրերէն մէկը հայ եղած է, «բայց այդ մասին չէր ուզեր խօսիլ: Ատիկա խոր տառապանք էր իրեն համար: Կը նախընտրէր լռութեան ապաստանիլ» կ'ըսէ: Այդ մեծ մօրը քոյրերէն ու մօրմէն պահանջած են ուրանալ իրենց կրօնքը ու իսլամանալ: Քոյրերէն մէկը ընդդիմացած է մինչեւ եաքը, հակառակ մօրը համակերպելու թախանձանքին· գիւղին մոլեռանդները քարկոծելով սպաննած են զինք:

Շարքին Գ· էջը կարսի մասին է: Նիւթ կ'ըլլայ Հայաստանի կիրարկուած չրջափակումը որմէ ամէնէն տուժողը նոյն քաղաքի առեւտրականները կը թուին ըլլալ ու քաղաքապետը չանք չի խնայեր չրջափակումը վերցնել տալու համար: Նոյն օրուան նիւթն է նաեւ Անին:

Յաջորդ թիւը յատկացուած է Մուսա լերան հայկական գիւղին: Հակառակ բնակչութեան նօսրացման, գլխաւորաբար անկէ մեկնած երիտասարդութեան, Վաքըֆ գիւղը կառչած է իր արմատներուն եւ ինքնութեան:

Օգոստոս 26 Ուրբաթ օրուան էջին նիւթն են Պոլսոյ հայկական վարժարանները, թերթերը, եկեղեցիները: Տխուր է կարդալ թէ «Պոլսոյ 60 կամ 80 հազար Հայերէն միայն 20-25%ը կրնայ հայերէն կարդալ», ինչպէս կ'ըսէ Մարմարայի խմբագրապետ Ռ· Հատտէճեան: Կը ներկայացուի Ակօսը: Քաղաքին մէջ 600 տարուան հայ եկեղեցական ներկայութիւն կայ:

Ժ·-Ք· Փլոքէն չարքը կը չարունակէր (Օգոստ· 29) Պոլսոյ Մեսրոպ Պաարիարքին հետ հարցազրոյցով մը· ան ղրոյցին սկիզբը որպէս Թուրքիոյ Հայութեան թիւ կու տայ 68-70 հազարը, ապելցնելով աւելի քան 30 հազար Հայաստանցիները որոնք կերպով մը գաղթական բանուորներ են (հարցազրոյցը կու տանք յետագային թարգմանաբար): Կը խօսի Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութենէն յուսացած ղրականները, իր ու համայնքին դժուարութիւններուն մասին:

Շարքին վերջին նիւթը (Օգոստ· 30) յատկացուած է Ցեղասպանութեան թերքական պաչտօնական թեզը մերժող Թուրք պատմաբաններուն:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐԱԿԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԴԱՐԱ ՊԼՏԲ Է ՃԱՆՉՆԱՑ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շերաք, որ ամէնէն չերմ կողմնակիցն էր Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպական Միութեան մէջ, գոնէ երեւութապէս, ձայնը բարձրացուցած է առջի օր, երբ կ'ընդունէր Եւրոպական Ցանճնախմբին նախագահը Խոսէ Մանուէլ Պառոզօ:

Ֆրանսայի նախագահը յայտնած է որ Թուրքիոյ դիրքը դլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Արտաքին նախարարներու չաբաթուան, Սեպտեմբեր 1ին եւ 2ին: Շերաք կը մեղադրէ Թուրքիան որ լաւ թեկնածու մը չէ եւ չի յուցաբերեր ակնկալուած ոգին: Պահանջած է Անգարայէն որ երաչխաւորութիւններ եւ լուսաբանութիւններ տայ Միաքսային միութեան գործադրութեան մասին, ներառեալ Կիպրոսը:

Ծանօթ է, որ Անգարա կը յամառի չընճանչել Կիպրոսը եւ այդ կէտն ալ չեշտած է, երբ Յուլիս 29ին կը ստորագրէր մաքսային համաձայնագրի ընդլայնումը տասը նոր անդամներուն, ինչ որ անհրաժեշտ էր որպէսզի Հոկտ· 3ին բացուին բանակցութիւնները: Այն առեն արդէն Ֆրանսա առաջին ազդարարութիւն մը ըրած էր, երբ Տոմինիք տը Վիլըփէն, ապա Ժ· Շերաք պայմանաւորած էին անդամակցութեան բանակցութիւններու բացումը Կիպրոսի ճանաչումով: «Ըմբռնելի չէ, ըսած էր վարչապետը, որ բանակցութեան որեւէ գործընթաց կարենայ սկսիլ երկրի մը հետ որ չի ճանչնար Եւրոպական Միութեան ամէն մէկ անդամ, այսինքն՝ 25 անդամները»: Այս հարցը, ի վերջոյ սկզբունքի հարց դարձած է Ֆրանսայի համար, որու վրայ պիտի պնդէ Ֆրանսան յառաջիկայ հանդիպումներու ընթացքին: Նախարարապետը աւելցուցած էր որ եթէ Թուրքիա չյարգէ բոլոր սկզբունքները, հարկ կ'ըլլայ սպասել որ Թուրքիա իսկապէս ցոյց տայ անդամակցելու իր կամքը: Եւ Ժ· Շերաք աւելցուցած էր թէ կարելի չէ բանալ բանակցութիւններ նման պայմաններու մէջ:

Մնաց որ Անգարա բնաւ տրամադրութիւն ցոյց չի տար ենթարկուելու Ֆրանսայի պահանջներուն: Էրտողան կ'ամբաստանէ Ֆրանսան, Ժապ Շերաքը, որ դաւաճանած է իրեն: Կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի Պետութեան ղեկավարը ապահովութիւն տուած էր իրեն, հեռաձայնային խօսակցութեան մը ընթացքին Դեկտ· 17ի վեհաժողովի վաղորդայնին, որ համաձայնագրին ստորագրութիւնը չէր պարտադրեր Կիպրոսի ճանաչումը: Կը թուի որ Սահմանադրութեան մերժումն է Ֆրանսայի մէջ, որ փոխել տուած է Շերաքի տեսակէտը: Շերաք ստիպուած է նկատի առնել հանրային կարծիքը մահմետական երկրի մը թեկնածութեան առընչութեամբ: Կը մնայ իրեն համոզել ընկերակիցները որ իր դիրքը հիմնաւորած է: Սի· էն· էն· Թիւրք հեռատեսիլի կայանէն տուած հարցազրոյցին մէջ, անդամակցութեան հարցերու պատասխանատու Թուրք նախարարը՝ Ալի Պապաճան յայտարարած է որ Ֆրանսական դիրքը պատճառաբանուած է միայն ու միայն ներքին քաղաքականութեան նկրտումներով:

*
**

Միւս կողմէ քիւրտ ղրպէտը՝ Մեհմէտ Ուզուն յայտարարած է որ կը հեռանայ Թուրքիայէն, որովհետեւ իր կեանքը վտանգուած կը նկատէ: Ըստ Թրքական Ազիսին չաբաթաթերթին հրատարակած մէկ յօդուածին իր անունը գլուխն է 250 մտաւորականներու որոնք պէտք է սպանուին ՓՔՔ-ի պատրաստած ցանկով: Ուզունի համար Թերթը «իսլամապաշտ, աղդայնական Թերթ մըն է, որ կապեր ունի ապահովութեան ուժերուն հետ»:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԱՄՐԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ

Լա Ռուշէլի մէջ է, որ կը կարդանք, Օգոստոս 28ի առաւօտեան վերջ գտաւ Ընկերվարական կուսակցութեան ամրան համալսարանը: Հերճուած չպատահեցաւ, բայց ընդհանուր պատկերը այնքան ալ խրախուսիչ չէր: Լիպերասիոն իր առաջին էջի խորագրով (Օգոստ· 29) կ'ամփոփէր կացութիւնը ըսելով «Հոլանտա՝ ո՛չ ոչերու միութեան»: Այլ խօսքով, առաջին քարտուղարը մասամբ փրկած էր հաւաքոյթը, առաջքն առնելով բացայայտ պառակտումի մը:

Հարցը այն է սակայն, որ հոս եւ այլ կուսակցութիւններու ծոցը գլխաւոր նիւթը կը մնայ 2007ի նախագահական աթոռը: Այլ խօսքով, պարագլուխները այլ մտահոգութիւն չունին եւ այս հաւաքոյթին առթիւ ալ Տ· Սթրօս-Քահն, Մարթին Օպրի յայտնեցին թէ թեկնածու են թեկնածութեան (ձէք Լանկ ըրած էր արդէն անցեալին), այն ցաւալի ապաւորութիւնը ստեղծելով թէ աթոռամարտէն զատ ոչինչ զիրենք կը հետաքրքրէ:

Ներկայ էր նաեւ Լ· Ժոսփէն, որու ելոյթը բաղդատուեցաւ Ջիտանի վերադարձին Փութպոլի Ֆրանսական ազգային խումբին մէջ:

Իւ· Տէ· Էֆ·

Ժիէնի մէջ է, որ Ֆրանսուա Պայրուի կուսակցութիւնը կը հաւաքուէր: Ներկայ էր նաեւ Կրթական նախարարը՝ Ժիլ տը Ռոպիէն, բայց չատ պաղ էր երկուքին հանդիպումը, որոնք ծանր տարակարծութիւններու մէջ են եւ բացայայտօրէն ալ այդ կ'արտայայտեն այլեւս: Ծանօթ է որ հակառակ Իւ· Տէ· Էֆ·ի նախագահին որոշումին, տը Ռոպիէն մաս կը կազմէ կառավարութեան եւ այդ պատճառով իսկ կուսակցութենէն առկախուեցաւ: Այժմ պայքարը աւելի սուր բնոյթ առած է, մանաւանդ մայրուղիներու սեփականաշնորհման կառավարական ծածուկ որոշումին առթիւ: Տը Ռոպիէն, որ երբ Ռաֆարէնի կառավարութեան նախարար էր, դէմ էր այդ սեփականաշնորհման, այժմ՝ համաձայն է, արդարացնելով իր դիրքը այն պատճառաբանութեամբ որ «հաւատարիմ է կառավարութեան», ինչ որ ըսել տուած է Պայրուի՝ «կը նախընտրեմ հաւատարիմ ըլլալ գաղափարներուս»: Պայրու կը գտնէ որ տը Ռոպիէն կ'ուզէ Իւ· Տէ· Էֆ·ը Իւ· Էմ· Փէ·ի մասնաճիւղի վերածել, մինչ տը Ռոպիէնի համար Պայրու պիտի կործանէ կուսակցութիւնը:

Այս համալսարանին առթիւ, Պայրու

(Շար·ը Դ· էջ)

ՆՈՐ ԼԱՍՏ ՄԸ ԺԽՏՈՒՄԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԹԵԶԻՆ

Թուրք մամուլի անուններ, ինչպէս Օգոստոս 29ի Զամանը, կը տեղեկացնէին թէ ԱՄՆ-ու քաղաքական յայտնի մասնագէտներէն փրոֆ· Կ· Լեւի որ կը պաչտօնավարէ Մասաչուսէցի համալսարանին մէջ, յայտնած է թէ ցեղասպանութեան հայկական պնդումներու յենակէտը առնուազն «կասկածելի» են ու ոչ մէկ ձեւով փաստը կու տան 1915ին կատարուածին նախապէս ծրագրուած ըլլալուն: Որպէս հայկական պնդումներու «գլխաւոր յենակ» Լեւի նկատի ունի 1919 - 20ի Պոլսոյ զինուորական առեանի դատավարութիւնները, «Յատուկ կազմակերպութեան» կառոյցներուն, գործունէութիւնը, Նախիմ պէյի յուչերը:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռ· ՔՈՉԱՐԵԱՆ - Ի· ԱԼԻԵՒ
ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ինչպէս կը սպասուէր, նախագահ Ռ· Քոչարեան ՀԱՊ-ի ղեկավարներուն կազմի վեհաժողովին առընթեր հանդիպում մը ունեցած է Օգոստոս 27ին Ադրբեջանի նախագահին հետ: Նախորդ օրը ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու նախարարուհին Գ· Ռայս հեռաձայնած է երկու նախագահներուն ալ, չեշտելու համար իրենց հանդիպումին կարեւորութիւնը Ուաչինկթընի համար: Ըսած է թէ իր երկիրը կը յուսայ որ Ռ· Քոչարեան եւ Ի· Ալիեւ անհրաժեշտ փոխադարձ զիջումներու դիմելու տրամադրութիւն կը յայտնեն, որպէսզի կարելի ըլլայ յանգիլ Ղարաբաղի կնճիռին կարգաւորմանի:

Երկու նախագահներուն հանդիպումը երկու ժամու չափ տեւած է եւ մեկնելով խորհրդապահութեան սկզբունքէն, ոչ մէկ բացատրութիւն տրուած է մամուլին: Այսուհանդերձ, Ռ· Քոչարեանի բանբերը Վ· Սողոմոնեան յայտնած է թէ հանդիպումը ղրական քայլ մը կը նկատեն բանակցութեան հոլովոյթին մէջ: Երկու նախագահներուն տեսակցութեան ներկայ եղած են երկու երկիրներու Արտաքին գործերու նախարարներն ալ որոնք կազմի մէջ գոյացած համաձայնութիւններու հիմով պիտի չարունակեն բանակցիլ:

ԵՒԱԳՈՑՆԸ ԱՐԱՐԱՏԻ ԳԱԳԱԹԻՆ

Ուրբաթ, Օգոստոս 26ի առաւօտեան ժամը 8·30ին Արարատի գագաթը հասած են երեք Ցունահայեր՝ Վազգէն եւ Յակոբ Գնունի եղբայրները եւ Կարօ Կենդանեան: Ժամը 3ին հասած էին 4200 մեթր բարձրութեան, ապա նուաճած են գագաթը եւ հայկական Եռագոյնը պարզած:

ՈՂՋՈՑՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ

Պոլսոյ մեր պաչտօնակիցը՝ Մարմարա Օգոստոս 18ի իր թիւին մէջ կ'անդրադառնայ Յառաջի 80ամեակին, նչելով որ ան կը չարունակէ հրատարակուիլ պայքարելով հազարամեակ դժուարութիւններու դէմ ու չնորհաւորելով տարեդարձը, կ'արտատպէ Յառաջի Օգոստոս 2ի խմբագրականը (80 տարեկան եմ):

ԳՈՐԾԻՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ...

Պատահարներ կան որոնք ամէնէն ծանրակշիռները մաս կազմելով հանդերձ, չեն սահմանափակուիր կատարուածին չափանակով, անոր ահաւորութեամբ: Կը խօսին ու կը պատմեն առընչակից չատ բաներու մասին եւս, որոնք մէկ, երկու, երեք անհատի գօտիէն դուրս գալով, կը գծեն ընդհանուրի պատառ մը: Ընդհանուր, որուն մէջ կը տեղաւորուին օրէնքը-մօրէնք արհամարհելու թեմայով ներկայի բարքեր· քաղաքացի-հայրենակից-մարդ կոչուածին կեանքին, ընտանիքին, արժանապատուութեան վրայ փառաւորապէս թքնելու սովորութիւնը, արդարութիւն ոտնակոխելու բազմակի հաճոյքը, ոճիր գործելով իսկ անխոցելի ըլլալու մենաշնորհը, զարմանալիները, զղուելիները ու մարդկային խեղճացումի, անզօրացումի ատիճանը, ապա ատոնցմով հանդերձ, կամ չնորհիւ ատոնց, չբլին փառաբանութեան տրամադրութիւնը:

Այսքան բան ամփոփուած է փոքրածաւալ թերթի մը, Առաւօտի (Օգոստոս 2), հազիւ կէս էջին մէջ, հայաստանեան մամուլի ծանօթ ուժերէն Անտա Իսրայէլեանի ստորագրութեամբ: Ան զատած է Սիւնիքի մարզը, նայելու եւ տեսնելու, ապա արձանագրելու «ի՞նչ կայ, չկայ»ն: Տխուր ըլլալով հանդերձ պատմածը, ըմբռտացումն ու ընդվզումը կ'ըլլան ընթերցողին տիրապետող զգացումները, երբ ան կը հասնի վերջակէտին:

Պատումը կը սկսի սպանութեան մը յիշեցումով· 2004 Փետրուարին կէս գիշերուան մօտ Գորիսի չէնքերէն մէկուն մուտքին դանակահար կը սպանուի 34 տարեկան երիտասարդ մը· Յովհաննէս Բաղալեան: Անհեթեթ սպանութիւն մը որ գրեթէ «սովորական» բաներու կարգին է նախկին խորհրդային երկիրներէն թերեւս ամէնէն քիչ Հայաստանի մէջ:

Զոհին մեղքը եղած է այդ ուշ ժամուն չէնք մտնելով մուտքին մէկ ննջարանի վարձակալած հոն գինովութենէն հազիւ ոտքի կեցած, սիրուհիին սպասող այրը եւ բախած անոր: Ապա ներողութիւն խնդրած է անզուշութեան համար, լսած որ չէր տեսած, ելլո.: Բայց գինովը սկսած է կըռռալ, «յանցաւոր» բնակիչը զղեռնած, պոռալ – կանչել: Զայներուն վրայ դուրս ելած է նոյն չէնքի ուրիշ բնակիչ մը որ գինովին զարմիկն է ու դանակով 12 անգամ հարուածած զեռինը զոնուող անզգոյնը:

Այս պատահարէն չուրջ մէկուկէս տարի առած երբ Ա. Իսրայէլեանի նման լրագրողուհի մը կը զոնուի տեղւոյն վրայ, բնական է որ փորձէ լմնանալ գործին չարունակութիւնը: Մանաւանդ երբ զոհը հասարակ մահկանացու մը ըլլալով հանդերձ, նոյնը չէ ոճրագործներուն պարագան: Ե. եւ Մ. Խաչատրեան զարմիկներ են, Սիւնիքի մարզպետ Սուրէն Խաչատրեանի երկու եղբօր որդիները: Իսկ մարզպետը սպանութենէն առ հրապարակաւ խոստացած է քննութեան միջամուխ չըլլալ, ձգել որ օրէնքը իր գործը կատարէ:

Ա. Իսրայէլեանի առաջին հաստատածը այն կ'ըլլայ որ խոստումը խոստում, բայց մարզպետը անձամբ չանք չէ խնայած եղբօր որդիներէն զոնէ մէկը փրկելու: Ջանքերը նախաքննութեան փուլին արդիւնք չեն տուած եւ կատարուածը որակուած է դիտաւորեալ սպանութիւն: Յետոյ դատավարութեան մարզպետը քաղած է չանքերուն պտուղը: Ե. Խաչատրեան ազատ արձակուած է, զարմիկը միայն դատապարտուած:

Դատավարութիւնը չուրջ կէս տարի առած է, Սիւնիքէն Վայք փոխադրուելով որպէսզի իրերու թէ անաչառ ընթացք ունենայ: Բայց Վայքի առեանին առջեւ ալ պատահարի վայր չէնքին բնակիչները որոնք ականջալուր, կամ ականատեսներ եղած են, յայտարարած են թէ Խաչատրեան զարմիկները չեն ճանչնար...

Հոս միջանկեալ կ'արժէ նշել պատուհասելու համար, որ ինք պարզապէս ու միայն Նիւ Եորք կ'երթար ընկերը հասցնելու համար, իսկ ընկերը թէ՝ Նիւ Եորքէն ալ Լոս Անճելէս պիտի երթար՝ ատիկա իր մտադրութիւնը չէր: Բայց եւ այնպէս սահմանապահը եւ իր զորձակիցը որոշած էին թշնամի երկիրներու մէջ ծնած այս տղաքը պատժել, ցասցնել: Կարիկին պարադային յարմար պատճառաբանութիւն չզտնելով, ձգեցին զայն Լոս Անճելէս մեկնի, իսկ Վահրամի «սուտ»ին համար որոշեցին որ անոր ինքնաչարժը երեք ամիս հոն մնայ օրական տասը տոլար տուգանքով:

Կէս գիշերը անց երբ Վահրամ տան հասաւ հանրային փոխադրակառքով եւ հօրը պատմեց գլխէն անցածը՝ հօրը մը տատնոզութիւնը փոխուեցաւ ջղայնութեան, ընդվզումի՝ թէ ինչպէ՛ս այսպիսի բան կրնայ պատահիլ Ամերիկայի պէս դեմոկրատ երկրի մը մէջ: Եւ որոշեց անձամբ երթալ սահմանապահ պատասխանատուին հետ խօսելու:

Յաջորդ առաւօտ հեռաձայնով դասաւ սահմանապահներու պատասխանատուն, որ չատ քաղաքավար եւ զարմանալով ցաւ յայտնեց եղածին համար, եւ զինք հրաւիրեց որ երեկոյեան տղուն հետ միասին գան բացատրութեան համար, յոյս յայտնելով որ ինքնաչարժին բռնագրաւումին վերջ կը տրուի:

Երեկոյեան սահմանի գրասենեակը մտնելով եւ պատասխանատուին անունը տալով, երբ յայտնեց թէ հետը տեսնուելու եկած էր, ակնյայտ անբարեացակամութեամբ պատասխանեցին, թէ իր փնտռած անձը փոխարինուած էր նորով մը: Նոր պաշտօնատարին չոր վերաբերումէն Վահրամին հայրը դիտցաւ, թէ այս մարդը հեռախօսով իր հետը խօսած մարդը չէր: Յայտնապէս ան եւ իր համախոհները չարունակ էին զայն փոխարինել նորով մը, որ իրենց գործելակերպին համամիտ էր:

- Ես կը զարմանամ որ Ամերիկայի պէս տեղ մը այսպիսի անարդարութիւն կրնայ տեղի ունենալ, ըսաւ Վահրամին հայրը:

- Ոչ մէկ անարդարութիւն, սահմանապահները իրենց պարտականութիւնը կատարած են, չոր-չոր պատասխանեց պաշտօնեան:

- Բայց ինքնաչարժը քննելէ յետոյ, երբ ոչ մէկ բան գտան հոն, փոխանակ զայն դրաւելու, պէտք էր պատահարին համար ցաւ յայտնելով ճամբայ դնէին տղաքը, չարունակեց ան:

- Գոհ եղէք որ ինքնաչարժին հետ ինչ ալ վար չեն դրած, լկտիօրէն ըսաւ պաշտօնեան:

- Օհօ՛, ա՛յդ ալ կրնար պատահիլ... եւ ի՞նչ հիման վրայ:

- Այն հիման վրայ որ սուտ խօսած է:

- Բայց պարո՛ն, չէ՞ք տեսներ որ այս ամբողջը անարդար ու չինծու դէպք մըն է պարզ անոր համար որ ձեր սահմանապահին հաճելի չէ թուած այս տղոց ծննդավայրերը:

Սահմանապահ պաշտօնատարը յանկարծ զայրացաւ, եւ ձեռքը սեղանին պարնելով ըսաւ.-

- Դուք արդէն ցեղային խտրականութեան հարց կ'արծարծէք եւ կ'ամբաստանէք մեր պաշտօնեան: Եթէ անմիջապէս չփոխէք ձեր արտայայտութիւնը, կրնամ ձեզ ալ վար դնել:

Վահրամին հայրը հասկցաւ որ ընելիք չկար: Եթէ կար ընելիք բան մը, պէտք էր հրաժարիլ ամբաստանողի դիրքերէ, նահանջել եւ առանց փորձանքի հանդիպելու տուն վերադառնալ:

Բայց հազիւ սահմանին դանատական կողմը անցեր էին, Վահրամին հօր զայրոյթն ու յուսախաբութիւնը փարատեցան: Գանատայի սահմանապահները, որ տեղեակ էին քանի մը օրէ ի վեր չարունակուղ այս պատմութեան, իրենց զարմանքը յայտնելով մանաւանդ ինքնաչարժին դրաւման համար, համակրական արտայայտութեամբ ըսին թէ տղաքը կրնային դատ բանալ անոնց դէմ:

Վահրամին հայրը չնորհակալութիւն յայտնելով անոնց, դառն կերպով ժպտեցաւ ու ըսաւ.-

- Ես այդ ուժը չունիմ Ամերիկայի պետերը չհակելու:

ՀԱՅԿ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Մոնրէալ, Օգոստոս 6

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկու հայ երիտասարդներ էին՝ մէկը Պարսկաստան ծնած, միւսը՝ Լիբանան: Երկրորդ հայրենիք եղած այդ երկիրներուն մէջ անոնք հասակ առին, զարգացան եւ համալսարանական ուսման համար գացին Երեւան: Այդ օրերու Հայաստանը ձրի ուսման ու մասնագիտացման համար ամէն տարի Սփիւռքէն հարիւրաւոր երիտասարդներ կ'ընդունէր: Բայց ոչ միայն ուսում, այլ նաեւ անոնց կը տրամադրէր ձրի հանրակացարան եւ տակաւին, այդ բոլորին վրայ առաւել՝ կենսական ապրուստի համար բաւարար գրպարտ: Տարիներ յետոյ, անոնցմէ մին՝ Կարիկը եղաւ բժիշկ, իսկ Վահրամը ճարտարապետ եւ վերադարձան իրենց բնակավայրերը:

Անցան տարիներ եւ Մերձաբեւելեան երկիրներուն մէջ պատահած ընկերային ու քաղաքական վերիվայրումները հայկական հոծ գաղութները մղեցին դէպի աւելի ապահով նկատուած արեւմտեան երկիրներ մինչեւ Ամերիկա ու Գանատա:

Հայու ճակատագիրը...:

Կարիկին ու Վահրամին ընտանիքներն ալ այդ հոսանքին հետեւելով, օր մըն ալ անոնք իրար գտան Մոնրէալի մէջ: Օտարութեան մէջ իրար վերագտած կարիկն ու Վահրամը աւելի կպան իրարու անցեալի յիշատակները վերապրելով եւ ներկայի դժուարութիւնները կիսելով: Անոնցմէ ոեւէ մէկը իր մասնագիտութեան համաձայն գործ չզտնելով, իրենց վիզտաները գրպանները մէջ կղպեցին ու արամադրելի գործերու լծուեցան:

Գանատան ցուրտ ու սառցապատ երկիր էր, սակայն ունէր հաճելի ամառներ որսորդութեան ու ձկնորսութեան կարելիութիւններով եւ բանակումներու շատ յարմար լճակներով ու չքեղ ծառատեսիլով: Վահրամ սրտէն կապուած էր Լիբանանին վարժ ըլլալով այդ կեանքին՝ յանձին Կարիկին յարմար ընկեր մը ունենալու բանակումի եւ ձկնորսութեան համար: Անցնող հաճելի տարիներուն ընթացքին ուրիշ տղաք ալ եկան միանալու Վահրամին ու Կարիկին, անոնց բանակումներուն ընդլայնուած ու երկաթեայ հանգամանք տալով:

Այդ միջոցին Կարիկին ընտանիքը յաջղէր էր Ամերիկա մուտքի վիզա ձեռք ձգել ու հաստատուիլ Լոս Անճելէս: Քանի մը տարի անց, տեղաւորուելէ ու իրենց գործերը կարգի դնելէ յետոյ, անոնք կարիկը իրենց մօտ կը կանչեին:

Երկար մտածելէ յետոյ, Կարիկ որոշեց երթալ: Մոնրէալի մէջ բժշկութիւն չկրցաւ կիրարկել տարիներով վերապատրաստուելէ եւ քննութիւն անցընելէ յետոյ: Ամերիկան ովկիանոս է, ով որ լողալ գիտէ կը վերապրի: Վահրամ պատրաստակամութիւն յայտնեց իր սեփական ինքնաչարժով զինք հասցնելու Նիւ Եորք, ուրկէ Կարիկ իր ճամբան պիտի չարունակէր դէպի Լոս Անճելէս:

Ամերիկեան սահմանին վրայ մանրակրկիտ կերպով քննուեցան երկու հայ երիտասարդներուն դանատական փաստաթուղթերը, ուր նշուած էր մէկուն Լիբանան, իսկ միւսին Պարսկաստան ծնած ըլլալը: Նոյնքան եւ աւելի մանրակրկիտ կերպով քննուեցաւ Վահրամին ինքնաչարժը, որուն ներսն ու դուրսը լաւ մը քննելէ յետոյ, փոսի մը վրայ բարձրացուցին՝ ինքնաչարժին տակի մասերը էլեքթրոնիք գործիքներով քննելու համար: Այս չափէն աւելի խիստ քննութիւնը թէեւ ջղայնացուցեր էր տղաքը, սակայն անոնք պարտադրաբար պահեր էին իրենց պատշաճութիւնը: «Որ կ'երթաք» հարցումին Վահրամ պատասխաներ էր Նիւ Եորք, իսկ Կարիկ՝ Լոս Անճելէս: Սահմանապահին մինչ այդ չարտայայտած հակակրանքը յանկարծ պատրուակ ունեցաւ բարձրաձայն արտայայտելու, հիմնուելով Վահրամին «սուտ»ին վրայ՝ Նիւ Եորք ըսած ըլլալուն համար, մինչ ընկերը Լոս Անճելէս յայտարարած էր: Եւ սահմանապահը, որ հրեայ մըն էր, տղաքը առաջնորդեց ներս՝ ապահովութեան դրասենեակ, մասնաւոր հարցաքննութեան համար, ինքնաչարժի մանրակրկիտ քննութեան զուգահեռ՝ իրենց ալ հարցաքննութիւնը արդիւնք տուած չըլլալով՝ անոնք կառչեցան Վահրամին «սուտ»ին վրայ: Վահրամ ի զուր պընդեց, ջղայնացաւ եւ ապա կակուղցաւ հասկցնելու համար, որ ինք պարզապէս ու միայն Նիւ Եորք կ'երթար ընկերը հասցնելու համար, իսկ ընկերը թէ՝ Նիւ Եորքէն ալ Լոս Անճելէս պիտի երթար՝ ատիկա իր մտադրութիւնը չէր: Բայց եւ այնպէս սահմանապահը եւ իր զորձակիցը որոշած էին թշնամի երկիրներու մէջ ծնած այս տղաքը պատժել, ցասցնել: Կարիկին պարադային յարմար պատճառաբանութիւն չզտնելով, ձգեցին զայն Լոս Անճելէս մեկնի, իսկ Վահրամի «սուտ»ին համար որոշեցին որ անոր ինքնաչարժը երեք ամիս հոն մնայ օրական տասը տոլար տուգանքով:

Կէս գիշերը անց երբ Վահրամ տան հասաւ հանրային փոխադրակառքով եւ հօրը պատմեց գլխէն անցածը՝ հօրը մը տատնոզութիւնը փոխուեցաւ ջղայնութեան, ընդվզումի՝ թէ ինչպէ՛ս այսպիսի բան կրնայ պատահիլ Ամերիկայի պէս դեմոկրատ երկրի մը մէջ: Եւ որոշեց անձամբ երթալ սահմանապահ պատասխանատուին հետ խօսելու:

Յաջորդ առաւօտ հեռաձայնով դասաւ սահմանապահներու պատասխանատուն, որ չատ քաղաքավար եւ զարմանալով ցաւ յայտնեց եղածին համար, եւ զինք հրաւիրեց որ երեկոյեան տղուն հետ միասին գան բացատրութեան համար, յոյս յայտնելով որ ինքնաչարժին բռնագրաւումին վերջ կը տրուի:

Երեկոյեան սահմանի գրասենեակը մտնելով եւ պատասխանատուին անունը տալով, երբ յայտնեց թէ հետը տեսնուելու եկած էր, ակնյայտ անբարեացակամութեամբ պատասխանեցին, թէ իր փնտռած անձը փոխարինուած էր նորով մը: Նոր պաշտօնատարին չոր վերաբերումէն Վահրամին հայրը դիտցաւ, թէ այս մարդը հեռախօսով իր հետը խօսած մարդը չէր: Յայտնապէս ան եւ իր համախոհները չարունակ էին զայն փոխարինել նորով մը, որ իրենց գործելակերպին համամիտ էր:

- Ես կը զարմանամ որ Ամերիկայի պէս տեղ մը այսպիսի անարդարութիւն կրնայ տեղի ունենալ, ըսաւ Վահրամին հայրը:

- Ոչ մէկ անարդարութիւն, սահմանապահները իրենց պարտականութիւնը կատարած են, չոր-չոր պատասխանեց պաշտօնեան:

- Բայց ինքնաչարժը քննելէ յետոյ, երբ ոչ մէկ բան գտան հոն, փոխանակ զայն դրաւելու, պէտք էր պատահարին համար ցաւ յայտնելով ճամբայ դնէին տղաքը, չարունակեց ան:

- Գոհ եղէք որ ինքնաչարժին հետ ինչ ալ վար չեն դրած, լկտիօրէն ըսաւ պաշտօնեան:

- Օհօ՛, ա՛յդ ալ կրնար պատահիլ... եւ ի՞նչ հիման վրայ:

- Այն հիման վրայ որ սուտ խօսած է:

- Բայց պարո՛ն, չէ՞ք տեսներ որ այս ամբողջը անարդար ու չինծու դէպք մըն է պարզ անոր համար որ ձեր սահմանապահին հաճելի չէ թուած այս տղոց ծննդավայրերը:

Սահմանապահ պաշտօնատարը յանկարծ զայրացաւ, եւ ձեռքը սեղանին պարնելով ըսաւ.-

- Դուք արդէն ցեղային խտրականութեան հարց կ'արծարծէք եւ կ'ամբաստանէք մեր պաշտօնեան: Եթէ անմիջապէս չփոխէք ձեր արտայայտութիւնը, կրնամ ձեզ ալ վար դնել:

Վահրամին հայրը հասկցաւ որ ընելիք չկար: Եթէ կար ընելիք բան մը, պէտք էր հրաժարիլ ամբաստանողի դիրքերէ, նահանջել եւ առանց փորձանքի հանդիպելու տուն վերադառնալ:

Բայց հազիւ սահմանին դանատական կողմը անցեր էին, Վահրամին հօր զայրոյթն ու յուսախաբութիւնը փարատեցան: Գանատայի սահմանապահները, որ տեղեակ էին քանի մը օրէ ի վեր չարունակուղ այս պատմութեան, իրենց զարմանքը յայտնելով մանաւանդ ինքնաչարժին դրաւման համար, համակրական արտայայտութեամբ ըսին թէ տղաքը կրնային դատ բանալ անոնց դէմ:

Վահրամին հայրը չնորհակալութիւն յայտնելով անոնց, դառն կերպով ժպտեցաւ ու ըսաւ.-

- Ես այդ ուժը չունիմ Ամերիկայի պետերը չհակելու:

ՀԱՅԿ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Մոնրէալ, Օգոստոս 6

ՕՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Իրաքի պատերազմին յաջորդած ծանօթ զարգացումները օրէ օր պատճառ կ'ըլլան որ քրտական տարրին դերը չնչտըի ընդանին մէջ։ Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Իրանի ու Իրաքի մէջ ցրուած այս ժողովուրդը ամէն առիթով ու միջոցով կը ջանայ ազգային միասնութեան մը, աւելի երկար ժամանակի վրայ՝ պետութեան մը յանդիլ։

Ներկայիս այնպէս կը թուի որ Իրաքի մէջ ուժերու նոր դասաւորումը ամէնէն նպաստաւոր պայմանները ստեղծած է անոնց. հիւսիսային շրջանի քրտական ինքնավարութիւնը առանձնաբար կը չնչտըի, քաղաքական խմորումներուն առնչութիւն, գոնէ այդ փուլին մէջ։ Անշուշտ կարեւոր ազդակ է երկրին նախագահին քիւրտ մը ըլլալը։

Թուրքիոյ մէջ երեւոյթները փրկելու միտող որոշ կարգադրութիւններ, ինչպէս՝ մայրենի լեզուն սորվելու, դործածելու ազատութիւն, ձայնասփիւռ, ինքնութեան ազատ տիրացում, եւլն., չատ բան չնչտանակեցին Քիւրտերուն համար որոնք տասնամեակներու ճնշումներէն, պայքարներէն եռք հասած են կաթէն բերանը այրողին մածունը փչելով ուտելու խմաստութեան։ Արդէն տրուած «ազատութիւնները»ուն անմիջապէս յաջորդած «սակայն»ները, բաւարար էին սպդմին մէջ թաղելու լաւատեսներու յոյսերը. եթէ գոնուեցան լուրջ բան յուսացողներ։

Այսօր, հակառակ քիւրտ պինեալ խմբաւորումներու միակողմանի հրադադարի որոշումին, Անգարա աւելի տրամադիր կ'երեւի հալածանքը տատկացնելու. արդէն օրերէ ի վեր կը դրուի, կ'ըսուի թէ այդ պինեալ տարրերը յատկապէս Իրաքէն Թուրքիա թափանցելով ահաբեկչական նոր արարքներ կը պատրաստեն, մանաւանդ սեպտեմբեր դօտիին մէջ։ Զերթակալուած, ու որպէս ահաբեկիչ ներկայացուած քիւրտ երիտասարդի մը խոստովանութիւններուն կը վերագրուի տեղեկութիւնը։ Իսկ լրատուիւններուն մէջ սկսած է յայտնուիլ «Քրտական հարց» տատմանումը, տարիներով «Քիւրտը լեռնական Թուրքն է» պնդող մտայնութիւնը լքել տալով։

Անգարա բնականաբար անտարբեր չէ Իրաքի զարգացումներուն նկատմամբ ալ. ճիշդ է որ վերջակէտը դրած է քարիւղով հարուստ Քէրքիւքի վրայ Թրքական տիրութեան թեզին. բայց ամէն առիթով պանդատ, բոլոք կը յանուէեուի, չիմոմներ կ'ըլլան Իրաքի Թիւրքմէններուն իրաւունքներուն առընչութեամբ։ Գլխաւոր դժդոհութիւնը այն է որ Քիւրտերը զանոնք կը վտարեն հիւսիսի շրջաններէն, վաղը առանձին տէր ըլլալու համար քարիւղի հարստութեան։ Թէեւ վերջ դտած ըլլալ կը թուի իրենց այս ցեղակիցներուն իրաւունքները պաշտպանելու համար ի հարկին Իրաքի մէջ զինուորական միջամտութեան դիմելու Թրքական սպառնալիքն ալ։

Ինչ կը վերաբերի Սուրիոյ, Քիւրտերու Թիւը - 300 հազար - Թուրքիոյ, կամ Իրաքի չափ մեծ չէ անշուշտ։ Այսուհանդերձ, քաղաքական ոչ-արհամարհելի ազդակ են անոնք, քաղաքացիութենէ զրկուած ու յաճախ տնտեսական ոչ նախանձելի պայմաններով։

Այդ փոքրամասնութիւնը այսօր վբատահաբար ուժ դտած Իրաքի իր ազգակիցներուն ձեռքբերումներէն ալ, սկսած է «Սուրիական Քիւրտիստանի ազատագրում»ին, «դրաւում»ին դէմ «ինթիֆատա»յի դիմելու նման լոզունգներ դործածել։ Աւելի գործնական դեռնի վրայ, տակաւին մթագներու մէջ Թարմ են անցեալ տարուան ապստամբութիւնները որոնք Դամըշլըէն ծայր առին ու հասան մինչեւ Հալէպի, Դամասկոսի քրտական թաղերը։

Իշխանութիւններու հակազդեցութիւնները որոնք մեղմացումի քաղաքականութեան մը տարրեր կը մատնեն, քիւրտ բանտարկեալներու ներումով, եւլ., մատծել կու տան Իրաքի մէջ քրտական պետութեան մը հեռանկարը խոչընդոտելու Թուրքիոյ, նաեւ Իրանի հետ կայացած համակարդումի մը մասին։

Մեղմացումի քաղաքականութիւնը հաւանութիւն չի գտներ սակայն ազգայնամոլ տարրերէ որոնք կ'ուղեն թաղել «քրտական երազ»ը ու միացն կեդրոնանալ «արաբ ազդ»ին վրայ։ Կայ հատուած մըն ալ որ կողմնակից է «սուրիացի ազդ» տատմանումին, այն համոզումով որ խատութիւնը արդիւնք չի տար։ Մանաւանդ որ խատութեան պարագային Քիւրտերը կրնան չհամարկուիլ Ամերիկացիներուն կողմէ, Սուրիոյ վրայ ճնշումը աւելցնելու համար։

Ամէնէն վախ պատճառող հեռանկարը այն է որ Սուրիոյ Քիւրտերը եւ Մահմեատական եղբայրները միաբանին, ընդդէմ վարչակարդին։ Այն ատեն Դամասկոս իսկապէս բարդ կացութեան մէջ կը գտնուի։ Ստեղծուած կացութիւնը ցոյց կու տայ որ Քիւրտերը բանալի տարր են Սուրիոյ կայունութեան համար, ինչ որ պիրենք կը վերածէ շրջանի քաղաքական հաշիւներուն մէջ կարեւորութեամբ նկատի առնուելիք ազդակի, մանաւանդ իրաքեան նախընթացէն եռք։

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՇԻԿԹԱՇԻ (Պոլիս) Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 28ին, պատրիարքարանի ժառանգաւոր չորս սաներէն - Սահակ Սրկ. Պըչաքճը, Սեսան Սրկ. Ճիվանեան, Յարութիւն Սրկ. Պապիկեան եւ Հայկ Սրկ. Քոփարեան քահանայ ձեռնադրուած են Մեսրոպ պատրիարքի ձեռամբ։ Քահանայութեան կոչման արարողութիւնը տեղի ունեցած էր նախորդ իրիկուն աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ մէջ, պատրիարքին հանդիսապետութեամբ եւ պատրիարքարանի հոգեւոր դասու մասնակցութեամբ։ Յուլիս 28ին ալ ձեռնադրութեան արարողութեան աւարտին, սիրոյ սեղան մը տեղի ունեցած է եկեղեցւոյ Պալեան սրահին մէջ, նախագահութեամբ Մեսրոպ պատրիարքի։ Եկեղեցւոյ Թաղային խորհուրդի անունով արտայայտուած է Պ. Կարապետ Պալմումճու, Ս. Խաչ դպրեվանքի խնամակալութեան անունով ալ խօսք առած է Պարոյր Քէպապճեան, որ յուշանըէներ յանձնած է նորօծ հոգեւորականներուն։ Վերջին խօսքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք։

*
**

ԳՆԱԼԸի մարզական ակումբին մէջ, Յուլիս 29ին, ճաշ մը կազմակերպուած է ի նպաստ Արամեան Սանուց միութեան։ Գեղարուեստական բաժինէ մը եռք երգիչ Պարթեւի մասնակցութեամբ, հայերէն եւ Թրքերէն ելոյթ ունեցած են Սանուց Միութեան երկու երիտասարդ պատասխանատուներ՝ Մինէ Օսանեան եւ Սեւան Ալթաօղլու, որոնք ողջունելէ եռք ներկաները, խօսած են իրենց ապագայ ձեռնարկներու մասին։ Ատենք անակնկալ ըլած են բեմ հրաւիրելով 1950ի, Արամեան Սանուց Միութեան հիմնադրութեան օրերու առաջին ատենապետ՝ Խաչիկ Վարդանեանը եւ արձաթեայ յուշապնակ մը յանձնած են անոր։ Կատարուած է վիճակահանութիւն մը եւ վաճառուած են մատիտներ։ Հաւաքոյթը չարունակուած է երդերով եւ պարերով։

*
**

ՊՈԼՍՈՑ Էսաեան վարժարանին մէջ, Յուլիս 29ին, նախաձեռնութեամբ վարժարանին լիսէի տնօրէնուհի տիկին Սաթենիկ Նշանի կոկիկ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է ի պատիւ քառասնամեակի ընթացաբար տիկին Թիւլիէթ Եըլմազեանի եւ իր ամուսնոյն՝ Խաչիկ Եըլմազեանի։ Կատարուած է պատշաճ հիւրասիրութիւն մը։

*
**

ԱԹԷՆՔԻ ՀԱՄԱ-ՀԱՅԿԱԿան 7րդ խաղերու փակման հանդիսութիւնը (բացումը՝ տես «Յառաջ», Օգոստոս 6/7) տեղի ունեցած է Յուլիս 31ին տեղւոյն Սոֆթպալ մարզադաշտին մէջ, ներկայութեամբ Յունաստանի Ներքին նախարար՝ Փրոքոփիս Փաւլոփուլոսի եւ պետական այլ անձնաւորութիւններու, յունահայոց առաջնորդի եւ Հայ ազգային ներկայացուցիչներու։ Մարզիկները տողանցած են երկիր առ երկիր, որմէ ետք, օրուան տնօրէնութեան նախագահող Մարի Եղիշէեան, հայերէն եւ յունարէն անդրադարձած է անցած օրերու մրցումներուն որոնք հասած էին իրենց աւարտին։ Յունուն մարզախաղերու կեդրոնական յանձնախումբին արտայայտուած է Պօղոս Զուլաքեան, որմէ ետք տեղի ունեցած է Յունաստանի Ներքին նախարարին պարգեւատրումը ՀՄԸՄի կեդրոնական վարչութեան կողմէ ձեռամբ իր առեւպետին՝ Գառնիկ Մկրտիչեանի, յաջորդաբար խօսք առած են Ներքին նախարարը, Յունաստանի Մարմնամարզի եւ մշակոյթի նախարարութեան մարզական բաժնի ընդհանուր քարտուղար Գոսթաս Քուքոտիմոս, որոնց յաջորդած են պարգեւատրումներ։

*
**

ԱԹԷՆՔԻ հիւսիսային արուարձաններէն անդին՝ Քափանտրիթիի Ախմաքոփուլոսի «Երախայի բոյն» անուան տակ գտնուող բանակավայրին մէջ, տեղի ունեցած է Հ.Յ.Դ. Պատանեկան Միութեան բանակումներու 25ամեակը Օգոստոս 7ին։ Այս տարուան բանակումին մասնակցած են 90 հոգի 10 վարիչներու հոգածութեան ներքեւ։ Անոնց մաս կազմած են նաեւ այլ վայրերէ եկողներ՝ 2 հոգի Լիբանանէն, 2 հոգի Իտալիայէն, 2 հոգի Անգլիայէն եւ երեք հոգի ալ հիւսիսային Յունաստանէն։ Դաստիարակչական ծրագիրը ընդգրկած է գանազան նիւթեր՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն, հայկական երաժշտութիւն, Սայաթ-Նովա, Արցախի աշխարհագրութիւն, Հայաստանի նորագոյն անկախութիւն, Եւրոպական Միութիւն, Լիզպոնի գոհերու 22րդ տարելից, եւլն. եւլն.։

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՑԵՐ ՁՕՐԻ ՄԵՋ

Ներսէս, ինչպէս միշտ նամանօրինակ պարապանեռու մէջ, ամէն օր հաց, ծխախոտ եւ կերակուր կը տանէր խեղճ երիտասարդին, զաղտնի կերպով։

10-15 օրէ ի վեր բանտարկուած էր, երբ որ օր մը ոստիկանը լուր կը բերէ Ներսէսին թէ երիտասարդը մեռած էր բանտին մէջ։

- Բայց դեռ երէկ տեսայ դինքը, բան մը չունէր, դիտել կուտայ Ներսէս։

- Դիշերը մէկէնմիմէկ մեռեր է։

Ներսէս կը կասկածի այդ անակնկալ մահուան վրայ, փոքրիկ քննութիւն մը կը բանայ զաղտաբար եւ վերջապէս կ'իմանայ թէ խեղճ երիտասարդը պարզապէս բանտին մէջ սպաննուած էր Սէր քօմիսէրին հրամանով։

Իր մահուընէն քանի մը օր առաջ Ներսէսին յանձնած էր իր յուշատետրը եւ «Նուիրուս Թէսքերէսի»ն, կարծես նամակներու քով ապատտանիլ, որոնց հետ մնացի երկու տարի։

- Ինչ կ'ընէիր անոնց քով, հարցուցի։

- Ոչխար կ'արածէի, ջուր կը կրէի, արտ կը ջրէի։ Բայց հիմա ա'լ անոնք ալ ուտելիք հաց չունին եւ դիս իրենց քովէն ճամբեցին։ Զորս օր առանձին անապատին մէջ քալելով, վերջապէս կրցայ մինչեւ այտտեղ հասնիլ։

Հազիւ 18-19 տարեկան այդ Պոլսեցի աղջիկը, որ սիրուն ըլլալ կը թուէր, իր այս վիճակին մէջ ահռելի էր։

Քանի մը ղրուշ տուի իրեն եւ խոստացայ իրմով զբաղիլ։

Տարիներէ ի վեր միջոցը չէր գտած թղթակցելու իր քրոջ եւ Պոլիս գտնուող ուրիշ ազգականներուն հետ եւ առաջին անդամ Տէր Զօրէն դրեց նամակ մը որուն պատասխանը չեմ գիտեր ստացա՞ւ թէ ոչ։

Դիմեցի իմ լմալաթհանէի իմ բարեկամներուս եւ այս կերպով ապահովեցինք իր կերակուրը, յետոյ իրրեւ գործաւորուհի մտաւ կիներու բաժնին մէջ։

*
**

Աստու մը երբ զերմանական մէնզիլը եկայ, շատ իրարանցումի մէջ գտայ ամէնքն ալ։

Հասկցայ թէ կարեւոր դէպք մը պատահած էր անպատճառ։

Օր մը այդ կիներէն մէկուն հանդիպեցայ զերման մէնզիլին քովերը, պատի մը տակ նստած։

Երբեք պիտի չհաւատայի որ հայուհի մըն էր ան եթէ Միքայէլ որ նախապէս տեսնուած էր հետը, այդ բանը չհաստատէր։

Պատառատուն զգեստներով գրեթէ կիսամերկ, արեւէն այրած, կատարեալ չաւի արաբուհի մը զարձած էր։ Գրեթէ միս չէր մնացած վրան, այլ միայն կաշի ու ոսկոր եւ զժուարաւ կրնար ոտքի վրայ մնալ։

Ոտքերը բոպիկ, ուռեցած էին որովհետեւ չորս օր անընդհատ քալած էր անապատին մէջ։

- Ո՛ւր տեղացի ես, հարցուցի։

- Պոլսեցի, պատասխանեց նուաղկոտ ձայնով մը։

- Պոլսոյ ո՞ր կողմէն ես։

- Բերա, Թաքսիմի կողմը կը նատիմք։

- Բայց ինչպէ՞ս եղաւ որ Պոլսէն քեզ աքսորեցին։

- Ես քրոջս հետ զերձակուհի էի, պատմեց օդափոխութեան համար, ամիսի մը չափ, ուզեցի Մալկարա երթալ, մեծ հօրըս քով որ քահանայ է։ Հազիւ թէ երկու չաթաթ է ի վեր հոն էի, երբ յանկարծ ամէնքս մէկէն տեղահան ըրին։ Հազար չարչարանքներով մինչեւ Տէր Զօր հասանք։ Ճամբան կորսնցուցի մեծ հայրս որ հիւանդութենէ մեռաւ։ Իսկ հոս մըտնացած ազգականներս ջարդեցին ես հազիւ յաջողեցայ փախչիլ եւ արաբ վրայ խաղալով գլխին գալիք փորձանքը։

Պոլսէն Տէր Զօր աքսորուած վերջին Հայը եղաւ ինք։

*
**

Երուսաղէմի անկումը, որուն լուրը անթել հեռագիրը իսկոյն բերաւ մեզի, բաւական տպնապեցուց Թուրքերը, միեւնոյն ատեն նոր յոյսեր ներշնչելով թէ՛ մեզի եւ թէ Արաբներուն, որոնք անհամբեր կը սպասէին Անգլիացիներու գալուն, փրկուելու համար անտանելի թշուառութենէ մը։

Ուտեստը հետզհետէ կը նուազէր եւ սովը արդէն իսկ սկսած էր շրջակայ արաբ գիւղերու մէջ։

Տէր Զօրի փողոցները լեցուած էին կիսամերկ արաբ գիւղացիներով, որոնք անցորդներէ հաց կը մուրային, կմախքացած թեւերնին երկարելով։

Ամէն առտու կանուխ, երբ զերման մէնզիլը կ'երթայի, ճամբուս վրայ կը տեսնէի անօթութենէ մեռած կամ ցուրտէն սառած արաբներ, որոնք քիչ յետոյ թաղապետութիւնը կը հաւաքէր տանիլ թաղելու համար։

Յունուարի մէջ այսպէս փողոցը մեռնողներուն թիւը 25-30ի հասաւ։

Այս ծայրայեղ թշուառութիւնը պատճառ եղաւ որ Արաբներու քով, վրաններու մէջ գտնուող շատ մը հայ կիներ ու աղջիկներ Տէր Զօր լեցուին, որովհետեւ Արաբները այլեւս ի վիճակի չէին զանոնք կերակրելու։

ՔԱՂՀԱՆ

(Շար. 113)

(Շար· Ա· էջէն)

խոստացաւ հրաժարիլ բանավէճերէ և գալիք 18 ամիսներու ընթացքին պատրաստել «Ֆրանսական մոռէլով վերաչինութեան» ծրագիրը մը։

ՍԶԴՅՅԻՆ ՁԱԿԱՏ

Պարտոյի մէջ է, որ Ժ.-Մ· Լը Փէն հաւաքած էր իր կողմնակիցները եւ իր ելոյթին մէջ ձեղքեց նախարարապետին «100 օրերու» քաղաքականութիւնը, որ կրնայ Ուաթըրլոոյով եւ Սէնթ Հելէնով վերջանալ։ Անգամ մը եւս բուռն ընդդիմութիւն յայտնեց գաղթողներու դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ընդդիմադիր ճակատին վարչապետութեան թեկնածուն Անկելա Մերքէլ Եւրոպական Միութեան ուղղուած նոր նամակով մը կրկին դէմ արտայայտուած է Թուրքիոյ անդամակցութեան։ Շեչուած է այդ երկրին հետ մեծնաչնորհեալ դործընկերութիւն հաստատելու տարբերակին վրայ, փոխանակ անդամակցութեան։ Իր տեսակէտը հիմնած է այն համոզումին վրայ թէ Թուրքիոյ Միութեան մէջ ընդդրկումը անտեսական ու ընկերային մարզերուն մէջ նեղ կացութեան կը մատնէ զայն, դժուարացնելով համարկումի հոլովոյթը։ Նամակով քննադատուած է կիպրոսի ճանաչումը մերժելու, երկրին մէջ մարդկային իրաւունքներու յարգանքի հարցերը անլոյծ ձգած ըլլալու Անդարայի կեցուածքը։

ԲԱՔՈՒԻ մէջ ընդդիմութիւնը աչքառու ժողով է։ «Ազատութեան» ճակատի երեք կուսակցութիւնները հանրահաւաք մը կազմակերպած են Օգոստոս 27ին, համախմբելով մօտ 40 հազար հոգի։ Ցուցարարները Վրաստանի եւ Ուկրանիոյ անարիւն յեղաշրջումներուն խորհրդանիշ նաբնկազոյն դրօշներ պարզած ու լչխանութիւնները մեղադրած են կաչառակերութեամբ ու անօրինութիւններով։

ՉԷՉԷՆ անկախապաշտ նախագահը՝ Ապտուլլաիմ Սադուլայեւ, որ յայտարդած է Մարտին ապաննուած չափաւոր պարագլուխ Ալան Մախադովի, Շամիլ Բասայեւը նշանակած է «փոխ վարչապետ», ըստ կավկասէնթըր անկախապաշտ կայքէջին։ Բասայեւ առանձնած էր Բեսլանի պղրոցին դրաւումը (2004, 336 մեռեալ) եւ այս նշանակումով կը մտնէ անկախապաշտներու «պաշտօնական» կառոյցներուն մէջ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յապաղումով իմացանք երիտասարդ Տիգրան Էսէնճիի արկածալի վաղահաս մահը։ Կապոյտ Խաչի Փարիզի Արշալոյս Թադէոսեան մասնաճիւղը խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ մօր՝ հաւատարիմ ընկերուհի Վարդանոյշ Էսէնճի-Գաբրակէօզեանի, հօր՝ Հրանդ Էսէնճիի, քրոջ, եղբօր, մեծ մօր եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Աւետաբերման Ս. Աստուածածնի
Արնուվիլի վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ։
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ

ՖՐԱՆՍԱ, Օգոստոս 29ին հրապարակեց օդանաւային վառանդաւոր նկատուած 5 ընկերութիւններու ցանկը։ Միւս կողմէ, Թրքական Ֆլայ էթ ընկերութեան օդանաւը որ 140 համբորդ Անթալիա պիտի տանէր, Օգոստոս 27ին չէր կրցած մեկնիլ եւ համբորդներուն մէկ մասը այլ օդանաւ մը կ'առնէր, ուրիշ մաս մըն ալ հրաժարած էր մեկնելէ։

«ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՊՈՌՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ» կ'որակուի ռուս ազգայնամոլներու պատրաստած ֆիլմը որուն թիւրախներն են խաղաղ յեղաշրջումի երկու երկիրները՝ Ուկրանիա եւ Վրաստան։ Շաբաթէ մը սեսագրուած ֆիլմին մէջ նիւթ կ'ըլլայ Ուկրանիոյ վարչապետուհին ու Վրաստանի երիտասարդ նախագահին դաշտնի սիրոյ պատմութիւնը։ Բեմադրութեան հեղինակն է ազգայնամոլ երեսփոխան Ա. Միքրոֆանով։ Սահակաշվիլիի տիպարը մարմնաւորած է Ալէն Մելիք Գրիգորեան։

Pèlerinage annuel de St Grégoire à Tallard

sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
Avec le concours
de l'**Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 18 septembre
à 10 heures 30

La messe sera célébrée
par le **Rév. Père Garnik KARAPETYAN**
Curé de la Paroisse Apostolique Arménienne
Sts Thadée et Barthélémy
de St Antoine — Marseille

avec la participation de la Chorale de l'église sous la direction de **Yérétskine Anahit KARAPETYAN**

Renseignements et réservations :
— **Cathédrale Apostolique Arménienne**
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— **Association Cultuelle des Arméniens** de Gap : Tél. : 04. 92. 51. 71. 80 / 04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

Participation aux frais :
Aller — Retour seul : 25 euros
Aller — retour avec repas : 45 euros.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

BRATSCH

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux
Section DIROUHIE SERENGULIAN
présente
«BRATSCH
25 ans ça s'fête»
avec la participation
de la troupe de danse **Yeraz**
le Dimanche 2 Octobre à 15 heures
au PACI — 25 Avenue Victor Cresson
à Issy-les-Moulineaux

Venez nombreux pour fêter cet événement !

Réservations auprès de :
— Jacqueline : 01. 40. 95. 81. 33
— Alice : 01. 46. 42. 90. 68
— Magasins FNAC et Carrefour.

□

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :
— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

RENTREE SCOLAIRE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
"ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆ"
Միօրեայ Հայ վարժարանի
ուսումնական տարուան դպրոցին դասընթացքները կը վերսկսին
Ջորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 14,
առաւօտեան ժամր 10ին
Սուհակ-Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնի
Արծրունի Ջրպաչեան սրահին մէջ
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Անհրաժեշտ տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝
Մեր եկեղեցւոյ դիւանատան՝
Հեռ.- 04· 91· 77· 84· 70

***

Ecole de la Croix Bleue
Section d'Issy-les-Moulineaux

La Croix Bleue des Arméniens de France (Section d'Issy-les-Moulineaux) informe que la rentrée scolaire est fixée au **mardi 20 septembre.** Les cours destinés tant aux enfants qu'aux adultes se tiendront de 18h à 21h à la MCA 45 rue de la Défense — Issy - les - Moulineaux.

— Préparation Bac — Niveau Bac — Adulte débutant — Adulte avancé.

Renseignements sur place aux heures de cours au 01. 45. 29. 20. 18 ou auprès de Mme Guiragossian 01. 46. 42. 45. 25 (le soir).

***

Ecole de la Croix Bleue
Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville
le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h
dans nos locaux :
71 rue Henri Barbusse à Arnouville
Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres** niveaux.

***

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :
mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux
Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.
Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.

Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

ASSOCIATION SAINTE CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

ATTENTION !
DIMANCHE 18 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

DE LA REGION PARISIENNE
animée par l'**Orchestre SPITAK**
qui se déroulera, cette année, à

CHAMPEAUX (77)

Pour aller à CHAMPEAUX (65 km. de Paris), prendre l'autoroute A4 de la Porte de Bercy. Sortir sur la N104 et prendre l'A5b, direction Troyes. Continuer toujours en cette direction (Troyes) jusqu'au péage de Montereau (A5). Sur l'Autoroute A5, prendre la première sortie, St Germain Laxis (péage 1 Euro 30). A la sortie du péage, prendre la direction de Meaux (N36). Tout de suite après, prendre la première rue à droite (D57) Direction Fouju-Champeaux. Arrivés au Centre de Champeaux, prendre tout de suite la première rue à droite. La Collégiale se trouve en face de la Mairie.

En plein air, dans le jardin attenant à la grange,
ou, en cas de pluie, dans la grange,
près de la Collégiale St Martin du 12ème siècle.
(Toutes les commodités sont assurées).

PROGRAMME :
Divine Liturgie à la Collégiale, à 12 heures;
Repas à partir de 13 heures 30;
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux TOMBOLAS (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : ADULTES 20 Euros
ENFANTS 12 Euros

Réservation par tél. : 01 44 59 23 50 (Paroisse de Paris)
01 40 51 11 90 (Centre Culturel)

CHENE

Date à retenir

Grande Braderie de Noël

LES 3 et 4 DECEMBRE
CHENE FRANCE

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 31
MERCREDI
31 AOUT
2005

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·267 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·267

ՊՈԼԻՍ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳԸՆԱՒԸՐԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Օգոստոս 25ի մեր թիւով արձագանգած էինք խառնվարար տարբերու գործունէութեան պատճառով Պոլսոյ կաթուղիկոսարանի համեմատութեամբ հայրենակ Գընալը կղզիին մէջ ոչ-մահմետականներուն ապրած վրդովումին։ Կացութիւը ուշադրութիւնը դրաւած էր նոյնիսկ Պոլսոյ Մարզկային իրաւունքներու միութեան որ Յայտարարութեամբ մը անդրադարձած էր ու անյապաղ հետաքրքրուելու հրաւիրած իշխանութիւնները։

Յաջորդող օրերուն թուրք մամուլը տեղ տուաւ կղզիանակ Հայերու կարծիքին, անոնք կ'ըսէին թէ իրականութեան բաժին մը ըլլալով հանդերձ ըսուածին մէջ, չափազանցուած էր ահազանգը։

Պոլսոյ Պատրիարքը Օգոստ· 30 թուակիր Յայտարարութեամբ իր կարգին կ'անդրադառնայ վրդովիչ պարագաներուն, («Լրաբեր»), օրինակներ ալ կու տայ· կը նշէ թէ Օգոստոս 14ի առաւօտուն Ս· Աստուածածնի արարողութեան ընթացքին երկու երիտասարդ, հակառակ առարկութիւններու, մտած են եկեղեցին պարտէզը ու քրիստոնէութիւնը վարկաբեկող, անարդող թռուցիկներ բաժնած։

Մեսրոպ Պատրիարքը անդրադարձած է նաեւ ծովափին վրայ անընդունելի բարքերու յուցադրութեան ու իր կարգին հրաւիրած պատկան իշխանութիւնները որ աւելի պատասխանատուութեամբ եւ ուշադրութեամբ անթերի կերպով կատարեն իրենց պաշտօնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱԳ ՇԻՐԱՔ կրկին արտայայտուած է Թուրքիոյ մասին, Օգոստոս 29ին, Ֆրանսայի դեսպաններուն առջեւ, որոնք փառիզ հաւաքուած էին իրենց 13րդ համագումարին առթիւ։ Նեչտած է այդ առիթով։ – «Թուրքիոյ հետ բանակցութիւններու սկսիլը միայն երկար ու դժուար ճամբու մը սկիզբն է, որու յանգումը անորոշ է»։ Եթէ Շիրաք կը պնդէ ամէն առթիւ, կիպրոսի ճանաչման վրայ, Թուրքիոյ անդամակցութեան համար, Եւրոպական յանձնախումբը ի պատասխան Շիրաքի յայտարարութիւններուն կը ճշդէ որ Թուրքիա պարտաւոր չէ կիպրոսը ճանչնալու, որպէսզի Հոկտեմբեր 3ին բանակցութիւնները բացուին։ Օգոստոս 29ին, Յանձնախումբին բանբերը Ֆրանսուազ Լը Պայ, յայտարարած է· – «Յանձնախումբը օգտակար կը գտնէ որ Կիպրոսի հարցը լուծուի եւ որեւէ ճիգ, զոր Թուրքիա կրնայ ընել ողջունելի է, բայց իրաւական պարտաւորութիւն մը չէ բանակցութիւններուն համար»։ Բանբերը յիշեցուցած է սակայն որ բանակցութիւնները կրնան տեղի ունենալ միայն անդամ 25 պետութիւններուն հետ, ներառեալ Կիպրոսը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ օդային գիծ մըն ալ կայ Պելժիոյ կողմէ հրապարակուած սեւ ցանկին վրայ։ «Վան» օդային գիծերու ընկերութեան ալ թռիչքները արգիլուած են

(Շար·ը Դ· էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՀԱՅԱՑԸ Կը ՎԱՏԻԿԱՆԱՑՆԵ՛Ն»

Վարչապետ Թ· Էրտողանի բացայայտ զօրակցութեամբ ծրագրուած է (Սեպտ· 25-30) "Քաղաքակրթութիւններու հանդիպում" մը կազմակերպել Հաթայի մէջ։ Նպատակն է երեք կրօնքներու՝ քրիստոնէութեան, հրէութեան եւ մահմետականութեան ներկայացուցիչներուն միասնութեամբ խաղաղութեան, հաշտութեան պատկեր մը տալ աշխարհին։ Ըսել թէ Թուրքիա այլեւս քաղաքակրթութիւններու բախումի վայր մը չէ ու կը ձգտի իրենց հաւատքին նկատառումով խաիր չընդունելու մարդոց միջեւ։

Այսքան բարի ձգտումներով հանդերձ, ձեռնարկը արդէն բախած է ընդդիմութեան։ Նոյն կուսակցութեան մէջ գոյացած է կորիզ մը որ դէմ է նման բանի։ Հաթայի երեսփոխաններէն Ֆ· Կէչէն յայտարարած է թէ այդ ծրագիրը կը միտի քաղաքը «վատիկանացնել»ու։ Ապա չարունակած է· «Բաներ մը տեղի կ'ունենան։ Նախ սկսաւ խօսուիլ Քրտական հարցի մասին, հետեւեցաւ հայկական խաղը, հիմա ալ կան կրօնափոխութեան դէպքերը։ Հաշտութիւն, երկխօսութիւն կ'ըսեն, սակայն ասոնք մեզի վնասակար են»։ Նոյն երեսփոխանը պնդած է տակաւին թէ իր քաղաքին մէջ մարդորսութեան գործունէութիւն կը տարուի, աղքատ ուսանողներ դրամական օժանդակութեան փոխարէն կրօնափոխութեան կը մղուին, հարկ է այս բոլորին դէմ միջոցներ ձեռք առնել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՄԱՍԻՆ

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարը Ա· Կիւլ «Իրականութիւն» չաբաթաթերթին տուած հարցազրոյցին պատասխանելով Պ· Փամիրի «Ի՞նչ ընել կը ծրագրէիք Հայկական հարցին մասին» հարցումին, ըսած է· «Մեզի համար հարցը երկու երեսակ ունի· մէկը այսպէս կոչուած Հայկական ցեղասպանութիւնն է։ Մեզի համար ամբողջովին յերիւրածոյ եւ անընդունելի տեսակէտ է այս մէկը եւ մեր կեցուածքը անդրդուելի է։

Երկրորդը Հայաստանի հետ յարաբերութիւններ զարգացնելու խնդիրն է։ Մենք ճանչցած ենք այս երկիրը։ Դիւանագիտական մեր յարաբերութիւնները չատ ամուր չեն, բայց տակաւ պիտի ըլլայ երբ կարենանք զարգացնել այդ յարաբերութիւնները։

Եւրոպական Միութիւնը կը թելադրէ դրացիներու հետ լաւ յարաբերութիւններ մշակել։ Ուստի երբ Թուրքիոյ մասին բանակցութիւնները չանգին դրական արդիւնքի, մեր երկիրը պիտի զառնայ Միութեան սահմանագիծը։ Հետեւաբար Հայաստանի սահմանակից պիտի ըլլայ Միութիւնը։ Այդ պատճառով բնական է ցոյց տրուած հետաքրքրութիւնը։ Իրանը, Իրաքը, Սուրիան ու Վրաստանն ալ հետաքրքրուած են նոյն խնդրով»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ԼՂՀ

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐԸ

Ադրբեջանի կեդր· ընտրական յանձնաժողովը ընտրական շրջան սահմանած է ԼՂՀ բնակչութեան համար, փորձելով ցոյց տալ որ անոնք "իր" քաղաքացիներն են։ Ռուսական ՏՀ Ֆաքթօ թերթը (Օգոստ· 27) այս նիւթով դիմած է ԼՂՀ Արտաքին գործերու նախարար Ա· Մելիքեանի, անոր մեկնաբանութիւնը ունենալու։

Այս վերջինը Ադրբեջանի ժողովրդավարական ընթացքին լուրջ վտանգ կը նկատէ Ղարաբաղի բնակչութեան համար ընտրական տարածքի կազմաւորումը; Կ'ըսէ թէ ատիկա կարելի կ'ըսէ քանի մը հարիւր հազար զօրին (վիրթիւէլ) ընտրողի քուէ չահարկել, ի նպաստ ներկայի իշխանութիւններուն։ Նաեւ փաստը կու տայ որ տեղացի ու միջազգային դէմքերը գրկուած կ'ըլլան Ադրբեջանի երեսփոխանական ընտրութեան ամենայն ազատութեամբ հետեւելու կարելիութենէն։

Լրագրողը հարց տուած է թէ հարկա՞ւ է որ ԼՂՀ քաղաքացիները մասնակցին այդ ընտրութեան։ Ա· Մելիքեան ատոր համար ադրբեջանական օրէնսդրութեան փոփոխութիւնը անհրաժեշտ պայման կը նկատէ։ Եթէ Ադրբեջան երկքաղաքացիութեան օրէնք ընդունի ու ԼՂՀ քաղաքացիներն ալ փափաքին նաեւ այդ երկրին քաղաքացիութիւնն ալ ունենալ, նման բանի մը մասին կարելի կ'ըլլայ մտածել· անշուշտ այն նախապայմանով որ Բաքու ճանչնայ ԼՂՀ դերիշխանութիւնը, որուն հետ պէտք է երկքաղաքացիութեան միջպետական համաձայնագիր կնքէ։

Ղարաբաղցի նախարարը կ'եզրակացնէ թէ չի կարծեր որ «ադրբեջանական կողմը կը հասցնի իրականացնել անհրաժեշտ գործողութիւնները մինչ Ադրբեջանում սպասուելիք հերթական ընտրութիւնները։ Թէեւ ամէն ինչ կախուած է ասկ ադրբեջանցի դեկավարներուն քաղաքական կամքից եւ նշուած ուղղութեամբ դրական քայլերը կ'ողջունուեն»։

Ա· Մելիքեանի հետ հարցազրոյցը լոյս տեսած էր թարգմանաբար, Ազատ Արցախ Օգոստոս 29ի թիւին մէջ։

ՋԱԽՔ

ՀՕՄ-Ի ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁՈՐՍ ԲՈՒԺԱՐԱՆ

Օգոստոս 26 եւ 27ին Հայ Օգնութեան Միութեան Ջաւախքի օժանդակութեան ծրագրով չորս դիւղերու վերանորոգուած բուժարաններուն բացումը կատարուած է։ Առաջին դիւղը Ախալքալաքի կարծախն է որ կլիմայական պայմաններով ու ճամբաներու կացութեան պատճառով երկար ժամանակ մեկուսացած կ'ըլլայ չրջանային կեդրոնէն։ Գրեթէ նոյնն է պարագան Նինոծմինդայի Ռադիոնովկա գիւղին ուր նոր բուժարան կառուցուած է։ Շրջանի մեծագոյն գիւղերէն Գոմբուրգօն եւ Ծալկայի Նարդեւան գիւղն ալ ունեցած են իրենց բուժարանները։

ՈՂՋՈՅՆ ՅԱՌԱՋԻ ՕՕԱՄԵԱԿԻՆ

Մեծ ուրախութեամբ կ'ողջունենք «Յառաջ» օրաթերթի 80ամեակը։

Հայատառ թերթին յարատեւութիւնը յոյս կը ներշնչէ մեր բոլորին։

Կը մաղթենք «Յառաջ»ի խմբագրութեան եւ բոլոր աշխատակիցներուն կորով եւ յաջող տարիներ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ԱԶՆԱՒՈՒՐ ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆ Կ'ԵՐԹԱՑ

Ֆիկառօ (Օգոստ· 29) կ'արձագանգէ Շ· Ազնաւուրի նոր ծրագիրներուն։ Ան որոշած է ընդունիլ միայն ինչ որ զինք կը զուարճացէ եւ իր առջեւ նոր հորիզոններ կը բանայ։ Կը պատրաստուի Ուզբեկիստան երթալ, առաջին անգամ ըլլալով։ Պատուոյ հիւրն է աւանդական երաժշտութեան փառատօնի մը։ Ֆրանսայի դեսպանը զինք Տաշկենդ հրաւիրած է նախագահին կողմէ, որ կը սիրէ իր երգերը, որոնց ծանօթ է։ Ապա, պիտի անցնի Ռուսաստան, Լոնտոն եւ Վարշաւա, ուր պիտի ծանօթանայ տեղւոյն սենֆոնիք նուագախումբին, որ իրեն պիտի ընկերանայ չարք մը համերգներու համար, Ս· Մըսթերտամ եւ Պելժիա։ 2006ի համար կը նախատեսուի այցելութիւն մը Եթովպիա, ուր հայրը չատ ուզած էր երթալ։ Հոն, հայ գաղութը լաւ օրեր ապրած էր Նեկիւսէ օրով, յետագային աւելի դըժուար օրերու հետ դէմ յանդիման դոնըւելով։

Կ'ուզէ նաեւ իր տաղանդներուն մէկ ուրիշ երեսը յոյց տալ, նկարներու ընդմէջէն, զոր պահած է տասնամեակներէ ի վեր։ Կը զրէ նաեւ նորավէպերու հատորմը ու կը չարունակէ երգել, սահմանափակելով իր ներկայացումները ամիսը չորսի։

«LA CROIX»

(29 août)

«ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԷՆ ԻՆԿԱԾ ՀԱՅԸ» ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ

Թերթը այս խորագրով կը ծանօթացնէ դերասան ու բեմադիր Ն· Տուրեանը որ «Փա՛ռք Աստուծոյ»ն սկսած է կրկին ներկայացնել փարիզեան բեմին վրայ։ 1982-ին խորհրդային երկրէն Ֆրանսա ապաստանած Հայու մը ապրածէն ներչնչուած երգիծական գործը, ինչպէս կը յիշեցնէ Փիէր-Իվ Լը Փրիոլ, չերմօրէն ընդունած էր գարնան վերջաւորութեան։

ԹԷՆԻՍ

ԵՈՒ - ԷՍ ՕՓԷՆ

Առաջին չրջանին, Նիւ Եորքի Եու - Էս Օփընին, Աշասի յաղթած է Ռումանացի Ռազվան Սապաուի 6 - 3, 6 - 3, 6 - 1։

ՍՈՒՐՃԻ ԳԱԽԱԹՈՎ

Քարերու այս երկրին
կիզիչ արեւուն տակ,
զվխահակ ճարտարապետին
հսկայ արձանին դիմաց կանգնած,
կը կարդամ մեծ բանաստեղծին խօսքերը
մեծ վարպետին ուղղուած,
լայն պատռանդանին
աչ անկիւնը փորագրուած...

...Նա տեսել է երեւի
արեւային մի էաղաէ...

Նա՛,
Ալեքսանդը Թամանեան,
եւ արեւային մի քաղաք՝
Էրեբունի Երեւան,
իսկ ե՞ս...

Ուսանող էի
այն տարիներուն
երբ
մեծ վարպետին տեսած ու կերտած
արեւային այս մայր քաղաքին մէջ
մէկ
երկու
կամ
ընդամէնը
թերեւս
վեր ի վարոյ
երեք սրճարան գոյութիւն ունէր...

Մէկ
երկու
կամ՝
վեր ի վարոյ
թերեւս
ընդամէնը
երեք ատամ ունեցող
մատուցող պառաւ կինը
մաղձը երեսին
կը մօտենար,
կեղտոտ թաց լաթով
մետաղեայ սեղանը
իբր թէ մաքրելու,
եւ
անատամ լինտերով
ծամծմուած անհասկնալի բառերը,
կախ քիթին տակէն,
մաղոտ կզակին վրայէն թքնելով
կը հեռանար պատրաստելու
ապսպրուած սուրճը:

Ոտնամանները քըթքըսելով
կը մօտենար կրկին
անշո՛ւշտ ուշացած,
ծուռ ծուռ մատները
գաւաթներուն մէջ մխրճած,
եւ
չրբխկոցով կը չպրտէր
խոնաւ սեղանին վրայ
ապսպրուածը՝
ուշացած սպասուածը,
թափելով
թափթփելով
կոնծած երեսին մաղձն ու
գաւաթներուն պարունակութեան
դրեթէ կէսը...

Լի կեղտերով
նոյն թաց լաթով
իբր թէ կը սրբէր թափած հոսածը,
խոնաւ սեղանին վրայ գծագրելով
կեղտի
սրճադոյն կամ մոխրագոյն
նոր նախշեր...

Գաւաթ մը ճեղքուած,
ուրիշ մը կոթը կոտրած,
միւսներն ալ
կարծեմ
նոյնանմանն ճակատագրի արժանացած...

Գաւաթին մէջ բախտով գոյատեւած,
անախորժ պատկերներ ներշնչող
ծանծաղ հեղուկը
պէտք էր ցմուռ խմել
եւ
մեծ մեծ աղացած սուրճի կտորները
լեզուին վրայէն
ղոյդ մատներով
մէկիկ մէկիկ
հանել ու ընծել
հաւաստալու համար
թէ քըս քըս ոտնամաններով
ծուռ ծուռ մատներով
մաղձը երեսին
կախ քիթով
մազոտ կզակով
եւ
մէկ
երկու
կամ
ընդամէնը
թերեւս
վեր ի վարոյ
երեք ատամով
կոնծած պառաւին սպասարկածը
իսկապէս սուրճ էր...

Սեղանը կեղտոտ էր.
կեղտոտ սեղանին վրայի գաւաթը
ճեղքուած կամ կոթը կոտրած էր.
ճեղքուած կամ կոթը կոտրած գաւաթին
պարունակութեան կէսը դրեթէ
թափած էր
մնացած չթափած հեղուկն ալ
սուրճի համ չունէր,
սակայն կարծեմ
ըստ յիշողութեան,
եթէ ճիշդ կը յիշեմ
երջանիկ էինք...
այս քաղաքին մէջ
յոյսի եւ լոյսի
ճամբաներ կը տեսանէինք...

Այս ամբողջը սակայն
չա՛տ չատոնց էր...

Այսօր
քարերու այս երկրին
կիզիչ արեւուն տակ,
զվխահակ ճարտարապետին
հսկայ արձանին կողքին կանգնած,
կը դիտեմ երկար,
թէ՛ զարմանահար,
թէ՛ սարսափահար,
սողացող սրճարանները
որոնք կը լիզեն
մեծ վարպետին կերտած
արեւային մայր քաղաքին
փողոցները
մայթերը...
Անկուշտ յարալէզներ
որոնք
գազազած աղմուկով կը բարձրանան
նոյնիսկ պատերէն վեր
պղծելով,
բռնաբարելով
արեւային տեսիլքը
մեծ վարպետին...

Ա՛ռ
ու ծա՛խ...
Ես կ'ըսեմ ա՛խ,
դոնէ մէկը ըսէր վա՛խ...
Ա՛ն
որուն դրպանը խի՛ստ լեցուն է,
ի՛նչ որ սիրտը ուզէ,
կամ աչքը տեսնէ,
մատը վրան կը դնէ,
քիչ մը կը սակարկէ,
եւ ձեռքը
իր խիստ լեցուն դրպա՛նը սահեցնելով,
պէտք եղած դումարը կը հանէ
ու սրտին ցանկացածը
կ'իւրացնէ՛...

Ծախուած է քաղաքը ամբողջ.
ոտնակոխուած են
տուն թանգարան
գիր գրադարան
թերեւս չատ չուտով ալ
կը հասնին մինչեւ մատենադարան...
Ձորս հազար տարուան
ո՞չակո՛յթ կ'ըսեն...
Չէ ճանը՛մ
վա՛ղ անցիր,
վրա՛ս պրէ,
ի՛նչ մշակոյթ,
պարզապէս բառերու ճաշկերոյթ.
գիր բառ ու բան,
ծո՛վը թափէ,
իսկ եթէ չկայ ծովը,
ուրեմն պարզապէս
բա՛ց պատուհանը
ու արեւայի՛ն,
այսինքն անտարբերութեա՛մբ,

ԼՈՆՏՈՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄԻ ԹԻՐԱԽ

Բրիտանական մամուլին մէջ չէ վերջացած երիտասարդ պրազիլցիի մը ոստիկաններու կողմէ սպանութեան վէճը: Մանաւանդ յայտնի եղած է որ արարքը արդարացնելու համար եղած պնդումները ճիշդ չէին: Այդ երիտասարդը ըսածին պէս երկար ու լայն վերարկու մը հագուստ չէր, ընթացքն ալ կասկածելի ոչինչ ունեցած էր: Միակ մեղքը այն էր որ բնակած չէնքը վստահութիւն ներշնչող չէր, փոխադրական հանրային միջոցով կ'երթեւեկէր եւ թուխ դէմք մը ունէր:

Լրագրողներ ներկայիս հարց կու տան թէ ի՛նչպէս եղաւ որ ոստիկաններ սպառնալիք կարծուածին դէմ այդքան անհամամասական ընթացք ունեցան: Ժան Շարլ տը Մենեզէս սպաննուած էր տուներէն ելլելէն 25 վայրկեան ետք: Շատ երկար ժամանակ մը չէ ատիկա, բայց կայծակնային պահ մըն ալ էր: Ձիշդ է որ Լոնտոն Ցուլիս 21ի ահաբեկչութիւնէն ետք ջղայնութեան մթնոլորտի մը մէջ մխրճուած էր, բայց այդ տարողութեամբ սխալ մը այդ տուեալով չի բացատրուիր:

Մտահոգիչ երկրորդ պարագայ մը կը նկատուի դէպքին առընչութեամբ կեղծ տեղեկութիւններու ցրուումը: Ոստիկանապետ Ըան Պլէր կատարուածէն քանի մը ժամ ետք առանց տատամսելու մամուլին կը խօսէր պոհին զգեստաւորումին ու ընթացքին պատճառած կասկածներուն մասին: Իսկ իր անմիջական գործակիցները լրագրողներուն յաւելեալ տեղեկութիւններ ալ փոխանցած էին, սպանութեան ծանրակշիռ բնոյթը թեթեւցնելու յայտնի միտումով: Այսօր յայտնի է որ այդ տեղեկութիւնները բոլորն ալ կեղծ էին: Զարմանալի կը գտնուի որ

չըլլա՛յ թէ խղճահարութեամբ,
դո՛ւրս չպրտէ
յեսոյ պատուհանէ
արա՛գ վազէ,
ամո՛ւր գոցէ,
դուն քեզի համար
հանգի՛ստ ապրէ...

Այսօ՛ր
այստե՛ղ
մեծ վարպետին
հանճարեղ ճարտարապետին
ճի՛շդ քիթին տակ,
հարկաւոր է
սո՛ւրճ սրճարան
ճա՛շ ճաշարան
այն ալ
մէկը միւսին վրան...

Ա՛ռ
ու ծա՛խ...
Ես կ'ըսեմ ա՛խ,
դոնէ մէկը ըսէր վա՛խ...
Ա՛ն
որուն դրպանը այնքան ալ լեցուն չէ,
ի՛նչ որ սիրտը ուզէ,
կամ աչքը տեսնէ,
մատը վրան կը դնէ,
քիչ մը կը սակարկէ,
եւ ձեռքը
միւսի՛ն դրպանը կը սահեցնէ...
չէ՞ որ իր դրպանը
այնքան ալ լեցուն չէ...
արդարացի՛ է...
ամենայն համարձակութեամբ
եւ ճկունութեամբ,
կրցածին չափ կը փրցնէ
եւ ըստ այնմ
սրտին ցանկացածը կ'իւրացնէ...

Խելքդ գլուխդ հաւաքէ,
աչքերդ տա՛ս բաց,
եւ դո՛ւն ալ բան մը դնէ.
հիմա ճի՛շդ ժամանակն է,
եթէ ոչ
վաղն արդէն չա՛տ ուշ է,
պիտի ըսեն
ռնտացքը եկած անցած է...
Աճապարէ՛,
չտապէ՛,
չո՛ւտ դնէ՛,
եւ դնածդ
ցանկապատով չրջափակէ,
որ քեզմէ զատ
մա՛րդ ներս չմտնէ...

Ծախուած դնուած է
թիզ առ թիզ
քաղաքը ամբողջ.
իսկ հիմա
ծախուած դնուած քաղաքին մէջ,
ծախու են դրուած
Նայիրեան հեզաճկուն աղջիկները...
տափատը փակած
սյորտը բացած
մազերը արդուկած
վարդագոյն ժպիտով
նազանի քայլերով
երկա՛ր բարակ կրունկներով
ծեքծեքոտմով
կը մօտենայ,
Նայիրեան հեզաճկուն աղջիկներէն մին...

Ծախու դի՞ն...
Նայած յառաջդի՛ն...
եթէ գնելու միտք ունիս
ուրեմն
քեզի համար
անշո՛ւշտ կայ
յատո՛ւկ դին...

Չէ՛...
հերի՛ք եղաւ,
պո՛չ եղաւ...
չէ՛մ ուզեր տեսնել,
լսել,
ըսել աւելին...
Նստիմ,
ումպ ումպ
սուրճս ըմպեմ
ու լռեմ:

Սուրճի գաւաթս ծուռ դարձուցած
սրճարաններով հեղեղուած այս քաղաքին
կիզիչ արեւուն տակ,
զվխահակ ճարտարապետին
հսկայ արձանին կողքին
ե՛ս նստած,
ինք մի՛ չտ կանգնած
կը փորձեմ կարդալ
մրուրին մէջ
ծախուած դնուած այս քաղաքին
ցաւալի ներկան
կամ ապագան...

Մտորումներու մէջ
միշտ զվխահակ է խոկացող
ճարտարապետը.
չի համարձակիր բարձրացնելու
գլուխը...

- Աղջի՛կ ճաւ
գաւաթին մէջ
յոյսի
կամ լոյսի
ճամբաներ արդեօ՞ք կան...

Ցաւով կը նայիմ
սիրտը խոցուած
խոկացող
զվխահա՛կ մեծ վարպետին,
հանճարեղ ճարտարապետին...
Նա՛,
Ալեքսանդը Թամանեան,
եւ արեւային մի քաղաք-
Էրեբունի Երեւանի,
այսօր՝
հազար ու մէկ սրճարաններու քաղաք
դարձած,

իսկ ես՝
այն միամիտ աղջիկը մնացած,
որ
հազար ու մէկ սրճարաններու
ծախուած դնուած
այս մայր քաղաքին մէջ,
տախտակին կը վճտուէ
յոյսի
կամ լոյսի
կորսուած ճամբան...

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
մայր քաղաք մը՝ Երեւան
եւ յոյսի կամ լոյսի ճամբան

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԼԼԷՍԻ ՄԷՋ

Հ.Օ.Մ.Ի 85ՐԴ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ուսլընտ Հիլզի «Հիլթըն» պանդոկի սրահին մէջ, Յուլիս 21–24, դումարուած է Հ.Օ.Մ.ի Արեւմտեան Ամերիկայի 85րդ Շրջ. պատգամաւորական ժողովը, մասնակցութեամբ շրջանի 26 մասնաճիւղերի 36 լիազօր պատգամաւորներու եւ պաշտօնական հիւրերու: Բացումը կատարած է հիւրընկալ «Անահիտ» մասնաճիւղի ատենապետուհի Սօսի Փօլատեան: Խօսք առած է Շրջ. վարչութեան ատենապետուհի Անժելա Սաւոյեան, որ անդրադառնալով միամեայ գործունէութեան, մատնանշած է Հ.Օ.Մ.ի 95ամեակի տօնախմբութիւնն ու Հայոց ցեղասպանութեան 90ամեակի ոգեկոչումը, «որոնք իրենց նշանադրեր միախառնուեցան իւրաքանչիւր աշխատանքի հետ եւ իրենց սրտերը լեցուցին պատասխանատուութեամբ»: Հ.Օ.Մ.ի կեդր. վարչութեան խօսքը փոխանցելով Անահիտ Մէյմարեան յատակացուցած է ժողովին ընելիքները եւ անոր ուշադրութեան յանձնած է այն՝ որ Հ.Օ.Մ.ը լաւ մտածուած, նպատակադրուած եւ լաւ ծրագրուած գործունէութեան համակարգ է, առաջարկելով որ «յաջորդ տարի չեչոը դրուի մշակութային թեւին վրայ, առաջնահերթ գործունէութիւնը ղարձնելով Հայ լեզուի ուսուցումը, որովհետեւ առանց Հայ լեզուի՝ չկայ Հայ ազգ»: Օրհնութեան խօսք արտասանած է առաջնորդ Մ.Թ.Ս. Աբք. Մարտիրոսեան: Սրտի խօսքով հանդէս եկած է Հայաստանի աւագ հիւպատոս Գագիկ Կիրակոսեան: Զորս օրերու ընթացքին ժողովականներ լսած են Շրջ. Վարչութեան, ընկերային ծառայութեան գրասենեակի եւ հոգեբանական կեդրոնի միամեայ նիւթա-բարոյական զեկուցումները եւ տեղեկագիրները, զանոնք քննարկումի ենթարկելով: Հոլակ՝ կատարուած է Հ.Օ.Մ.ի Շրջ. նոր Վարչութեան լրացուցիչ ընտրութիւնը:

ՆԿԱՐԱԶԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ-ՎԱՃԱՌՔ

Կիւնտէյլի «Ռէվօ» սրճարանին մէջ, Օգոստոս 14ին, տեղի ունեցած է նկարչական գործերու ցուցահանդէս-վաճառք մը, մասնակցութեամբ 15 արուեստագէտներու: Ներկայացուած են 75 գործեր՝ իւղաներկ, կուաշ եւ մելան: Վաճառքէն գոյացած գումարը պիտի յատկացուի «Հայ մանուկ որբերու Ֆոնտ»ին, Հայաստան:

«ՍԻՍԹԵՄ ԱՓ Է ՏԱՈՒՆ» ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնկ Պիչի ընդարձակ մարզասանին մէջ, Օգոստոս 4ին եւ 5ին, բազմահազար հանդիսականներու ներկայութեան հանդէս եկած է «Սիսթեմ աֆ է տաուն» նուագախումբը, բաղկացած Հայ երիտասարդ երաժիշտներէ, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: «Լոս Անճըլըս Թայմզ» թերթը լայնօրէն անդրադարձած է ձեռնարկին: Խումբը, Օգոստոս 6ին ելոյթ մըն ալ ունեցած է Սան Տիէկոյի մարզասանին մէջ, ուր ներկայ եղած են աւելի քան 10 հազար հոգի: Երեք ձեռնարկներուն ներկայ եղած են չուրջ 50 հազար ունկնդիրներ:

ԼՐԱՏՈՒ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ցովհաննեան սրահին մէջ, Յուլիս 29ին, կազմակերպութեամբ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ հովանաւորութեամբ Գանատայի Հայոց թեմի առաջնորդ Խաժակ Արք. Յակոբեանի տեղի ունեցած է նըկարմելու ցուցահանդէս որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ղարեվանքի 75ամեակին եւ Ամրամ Կաթողիկոսի գահակալութեան 10ամեակին առթիւ: Թեման եղած է՝ Կիլիկիայէն Անթիլիաս, Ամայութենէ՝ Առաքելութիւն, Որբանոցէ Որբանոց եւ արուեստանոց բովանդակութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան 1930ական թուականներէն սկսեալ կեանքը եւ առաքելութիւնը պատկերացնող ցուցահանդէս մը:

***

ՊՈՒԹՇԱՆԻ (Ռումանիա) պատմութեան մարզային թանգարանի սրահին մէջ, վերջերս տեղի ունեցած է «Հայերը Պոթոշանի կեանքին մէջ» խորագիրը կրող ցուցահանդէս մը, որու հեղինակը եղած է թանգարանի հնագիտական բաժնի վարիչ՝ Կէրկէ Մեհեան եւ համաձօտ կերպով ներկայացուցած է Պոթոշանի Հայ համայնքի պատմութիւնը եւ ընդգծած է տեղւոյն հայութեան ներդրումը հանրային, տնտեսական, մշակութային եւ քաղաքական կեանքին մէջ: Հայերը հաստատուած են քաղաքին կեդրոնական փողոցը եւ կառուցանած են երկու եկեղեցի՝ Ս. Մարիամ (1350ին) եւ Ս. Երրորդութիւն: 1866ին Ս. Մարիամ եկեղեցւոյ բակի հին չէնքին մէջ գործած է հայկական դպրոցը: 1864ին հայերը զբաղած են առեւտուրով, Քրիսթիան Մանեան եղած է քաղաքին առաջին գըրաւաճառը: Ամէնէն հին տուները, որոնք գեղեցկացուցած են քաղաքը պատկանած են Հայերուն: Կը յիշուին աշխարհահռչակ վիրաբոյժ Յակոբ Յակոբովիչ, երաժշտական քննադատ եւ գրող Էմմանուէլ Զոմակ, 1927ին քաղաքապետ, ծերակուտական եւ միլիպատերազմեան ժամանակաշրջանին լոյս տեսած Շթերեա (Լուր) թերթի քաղաքական տնօրէն Քրիսթիան Զոմակ եւ ուրիշներ:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Օգոստոս 1ին տեղի ունեցած է առաջին դասախօսութիւն մը նուիրուած Կիլիկիոյ ղարեվանքի 75ամեակին, օգտուելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ միջեկեղեցական յարաբերութեանց բաժանմունքի վարիչ՝ քարտուղար Նարեկ Եպիսկ. Ալեքսէզեանի այցելութենէն: Դասախօսութեան նիւթը եղած է «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ղարեվանքը 75 տարուան մարդաւէրտումի ծառայութեան պրիսմակէն դիտուած»: Երկրորդ դասախօսութեան ընթացքին, Նարեկ Եպիսկ. մանրամասն տեղեկութիւններ փոխանցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան միջ-եկեղեցական բաժանմունքի գործունէութեան մասին եւ կազմակերպութեան նպատակներուն: Զոյգ դասախօսութիւններու աւարտին եղած է հարց-պատասխանի բաժին մը:

***

ԳԷՄՊՐԻՃ (Գանատա) Հայ կեդրոնին մէջ, Օգոստոս 3ին դասախօսութիւն մը տեղի ունեցած է, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Տաճեւ մասնաճիւղին: Դասախօսած է Տօքթ. Ռազմիկ Փանոսեան նիւթ ունենալով՝ տպաւորութիւններ Պատմական Հայաստանէն: Դասախօսը ներկայացուցած է էրիք Չիլինկիրեան: Դասախօսը այցելած է Պոլիս եւ Ակօս չաբաթաթերթի հայկական բաժնի խմբագիր Սարգիս Պէյի եւ Միչիկընի համալսարանէն պատմական հարցերու դասախօս Թուրք փրոֆէսէօր Ֆաթմա Միւկէի հետ այցելած են Անիի աւերակները, ապա չրջագայած են մինչեւ Մուսա լեռ: Դիպուածով հանդիպած են Լոնտոնէն իրենց ծանօթ հայկական յուշարձաններ հետազօտող մասնագէտի մը եւ քիւրտ դիւղացիներու ցուցմունքով յայտնաբերած են ցարդ անյայտ մնացած հայկական հետքերով վայրեր եւ վկայութիւններ: Ձեռնարկը աւարտած է հարց-պատասխանի բաժինով մը:

***

ՊՈԼՍՈՑ պատրիարքարանի պարտէզին մէջ, Յուլիս 14ին, դպրեվանքցիները բոլորուած են սիրոյ տեղաններու չուրջ, ոգեկոչելով իրենց դպրոցական օրերը: Նախագահած է Մեսրոպ պատրիարք, առաջին խօսք առնողը եղած է Դպրեվանքի խնամակալութեան ատենապետ՝ Տօքթ. Թագուր Անան, որ երախտագիտութիւն ալ յայտնած է վանահայր պատրիարքին, անդրադարձած դպրեվանքի ըլլալու առանդական տոհմիկ մթնոլորտներու մասին: Ելոյթներ ունեցած են Ս. Խաչ դպրեվանքի Փարիզի Սանուց Միութեան նախկին ատենապետ Նչան Գայհան եւ ներկայի ատենապետ՝ Յակոբ Տէմիր: Հուսք բանքը արտասանած է Մեսրոպ պատրիարք:

ԱՆԻԾԵԱԼ ՏԱՐԻՆԵՐ

1914 - 1919

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ՑԵՐ ՁՕՐԻ ՄԷՋ

Մի քայէլէն տեղեկութիւն հարցուցի.

- Կարծեմ, ըսաւ, մեծ կռիւ մը տեղի ունեցած է Հիթի կողմերը եւ Անգլիացիները յառաջացեր են, իսկ Թուրքերը եւ Գերմանները նահանջեր են մինչեւ Անա:

Բարկամիս տուած տեղեկութիւնները ճիշդ էին, նոյնը հաստատեց Պ. Գրիգոր Ադամեան գերման մէնկիլին թարգմանն ու մատակարարը որ գերմաններէն դիտնալով՝ աւելի մօտէն չփման մէջ էր զինուորներուն հետ եւ որոնցմէ միշտ տեղեկութիւն կը քաղէր:

Ադամեանները Իմմիրցի երեք եղբայրներ էին Գրիգոր, Հայկ եւ Երուանդ:

Հայկ եւս մեր մէնկիլը կը գտնուէր, իրրեւ խոհարար: Իրենք Իմմիրի մէջ վաճառականութեամբ կը զբաղին եղեր, Երուանդ իրրեւ Դաշնակցական կը ձերբակալուի եւ որովհետեւ միւս եղբայրներն ալ միասին կը բնակէին, երեքը մէկտեղ կ'աքսորեն Տէր Զօր եւ հոնկէ ալ Սուար, Խուպուր գետին եզրը արաբական գիւղ մը, որուն մօտերը տեղի ունեցեր են ահռելի ջարդերուն մեծ մասը: Բարեբախտաբար երեք երիտասարդները երբ հոն կը հասնին, ջարդերը վերջ գտած էին: Այսուհանդերձ քանի մը ամիս անտանելի տառապանքներ կրելէ ետքը, կը յաջողին փախչիլ եւ վերադառնալ Տէր Զօր եւ հոն Գրիգոր եւ Հայկ գերման մէնկիլը մտնելով կը յաջողին ապահով ոստիկանական հետապնդումներէ:

Պ. Գրիգոր Հիթի վրայ իր տեղեկութիւնները հաղորդելէ ետքը, ըսաւ նաեւ որ գերմանները Տէր Զօրը լքելու եւ Հալէպ դառնալու դիտաւորութիւն ունին այն պարագային ուր նոր կռիւ մը եւ նոր պարտութիւն մը տեղի ունենայ:

Այս լուրը բնականաբար կը վրդովէր ամէնքս ալ որովհետեւ գիտէինք որ գերմաններուն մեկնելուն հետեւեալ օրն իսկ մր անձր վտանգի մէջ էր:

Յաջորդ օրը Պ. Խավալ դիս քովը կանչեց եւ ըսաւ.

- Անգլիացիները կը յառաջանան, կըրնայ ըլլալ որ յանկարծ ստիպուինք հեռանալ Տէր Զօրէն, ես քեզի ծածկաբար կ'ըսեմ ասիկա որպէսզի գլխիդ ճարը նայիս:

- Արդեօք կարելի չէ՞ որ դիս ալ միասին տանիք:

- Դժբախտաբար ո՛չ, այդ մասին խորհեցայ, բայց տեսայ որ անկարելի էր: Թրքական իշխանութիւնը բացարձակապէս պիտի ընդդիմանայ եւ ես պիտի չըկրնամ պնդել: Հետս պիտի փորձեմ տանիլ Աքրամը, բայց չեմ գիտեր թէ պիտի յաջողի՞մ:

Աքրամը 13–14 տարեկան գեղին տղայ մըն էր, բնիկ Աստաթազարցի: Բո՛ւն անունը Անդրանիկ էր, բայց գերմանները Աքրամ կ'անուանէին զայն: Այս տղան նախ գերման մէնկիլը իրրեւ խոհարարի օգնական կը ծառայէր Յովսէփ անուն ուրիշ Խարբերդցի տղու մը հետ, յետոյ հարիւրապետ Պ. Խավալ զայն իր տունը առաւ եւ չատ գոհ էր անոր հաւատարմութենէն ու ճարպիկութենէն:

- Քեզի խորհուրդ կուտամ որ այժմէն մէկուն մը գտնես հոսկէ փախչելու, չարունակեց հրամանատարը:

- Ե՞րբ մեկնելու դիտաւորութիւն ունիք, հարցուցի:

- Որո՛շ չեմ գիտեր, պատասխանեց, բայց լինչ որ ալ պատահի տակաւին 20–25 օր հոս ենք: Ըլլայ որ մէկու մը յայտնես այս ըսածներս, ո՛չ ալ քու փախուստդ... մանաւանդ կէրհարդին բան մի՛ ըսեր:

Խոստացայ իրեն զաղտնապահ ըլլալ եւ դուրս ելլել քովէն:

- Նորէն գացի գտնել փոսպան Ներսէս Քիւրտեանը որպէսզի փախչելու ծրագիր մը պատրաստէ:

- Երկու օրէն, կարաւ մը կայ ճամբայ ելլելիք, ըսաւ, ուղտապանը բարեկամ եւ վստահելի անձ մըն է, եթէ կ'ուզես պատրաստուէ՛ ու քեզ ճամբայ հանեմ:

- Կարաւանը պաղտա՞տ պիտի երթայ:

- Ո՛չ ճիշդ անգլիական բանակին գըտնըլած սահմանը, անգամ մը որ հոն հասնիս, կրնաս գիւրաւ Անգլիացիներուն քով երթալ եւ ազատիլ:

Եւ տուաւ արաբական քաղաքի մը անուն, զոր մոռցած եմ այժմ, եւ ուր պիտի երթար կարաւանը:

Հետեւեալ օրն իսկ Պ. Կէրհարդին հարցուցի թէ այդ քաղաքը որո՞ւն իշխանութեան ներքեւ կը գտնուի:

- Ո՛չ Թուրքին, ոչ անգլիացիին իշխանութեան ներքեւ, պատասխանեց, չէզոք գօտիի մը տակ կը գտնուի եւ արաբները կ'իշխեն անոր:

- Իսկ հոնկէ անգլիական տիրապետութեան սահմանը երթալու համա՞ր:

- Զիով մէկ օրէն կարելի է երթալ, իսկ ոտքով առ նուազն երկու օր կը տեւէ:

Այս տեղեկութիւնները դիս յուսահատեցուցին եւ չուզեցի այդ կարաւանով ճամբայ ելլել:

Քանի մը օր ետքը լուր առինք թէ անգլ. յարձակումը կասած էր եւ առ այժմ Անա վտանգի ներքեւ չէր գտնուեր:

Գերմանացիները կրկին յուսադրուեցան:

(Շար. 114)

80 ԱՄԵԱԿԻ ԱՂԹԻԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Աթէնք. – *Տէր եւ Տիկին Վարուժան Գնունի 1.000 Եւրօ եւ 1.000 Եւրօ իրենց զաւակներուն Արարատի զոհաթիթը նուաճելուն առթիւ։*

***

Փարիզ. – *Սիմոնն Պայրամեան 100 Եւրօ։*

***

Անթոնի. – *Տէր են Տիկին Երուանդ Տաճեան 60 Եւրօ։*

***

Մարսէյլ.– *Համակիր մը 50 Եւրօ։*

(Շար. Ա. էջէն)

պէտ կառավարութեան կողմէ, ապահովութեան պատճառներով։ Ցանկը կը բաղկանայ ինը ընկերութենէ։ Այս ընտրութիւնը մաս կը կազմէ նաեւ Ֆիկառոյի (Օգոստ. 30) հրատարակած 37 ընկերութիւններուն, որոնցմէ պէտք է խուսափիլ։

Իրաքի Սահմանադրութեան ծրագիրը ներկայացուեցաւ Օգոստոս 28ին, երկու չաբթուան յապաղումով եւ հանրաքուէին տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 15ին։ Սիւննի երեսփոխանները սակայն մերժած են վաւերացնել ծրագիրը եւ յայտարարած են որ պայքար պիտի տանին որ ո՛չ ըլլայ պատասխանը հանրաքուէին տակն։ Եթէ սիւննի մեծամասնութիւն ունեցող երեք գաւառները ո՛չ քուէարկեն, Սահմանադրութեան ծրագիրը կը մերժուի։ Պուշ եւ Ֆոֆի Անան գոհ են պատրաստուած ծրագրէն։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ Ռօյթըրս գործակալութեան իրաքցի թղթակիցը սպաննուած է ամերիկեան բանակի կրակոցներէն, Օգոստ. 28ին։ Ըստ բրիտանական գործակալութեան, ենթական մէկ փամփուշտ ստացած է գանկին եւ չորս հատ ալ կուրծքին, մինչ կ'ուղղուէր դէպի կրակոցներու վայր մը, ուր սպաննուած են նոյնպէս իրաքցի երկու ոստիկաններ։ Ռօյթըրսի միջազգային խմբագրապետը բացատրութիւններ ուղած է ԱՄՆ-ու Պաշտպանութեան նախարարութենէն, որմէ գոհացում չէ ստացած։ «Առանց Սահմանի Թղթակիցներ»ուն համաճարն Իրաքցին 66րդ լրագրողն է որ կը սպաննուի 2003 Մարտէն ի վեր (պատերազմին սկիզբը)։

ՓԱՐԻԶի 3րդ թաղամասին մէջ է այս անդամ որ հրդեհ մը ծագած է հնամաշ շէնքի մը մէջ, ուր ապօրինի կերպով կ'ապրէին Իվուարցիներ։ Հրդեհ ծագած է Օգոստոս 30ի առաւօտեան մօտ ութ։ Ռուա Տորէի շէնքին սանդուխին մէջ։ Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 7 մեռեալ կար, 16 վիրաւոր որոնց երեքը շատ ծանր վիճակի մէջ էին։ Մեռեալներուն մէջ է մանուկ մը որ ինքզինքը պատուհանէն նետած է։

ՔԱԹՐԻՆԱ մրրիկը նուազ աւեր գործած է Նուվէլ-Օրլէան (Լուիզիան) Օգոստոս 29ին, քան ինչ որ կը սպասուէր։ Քաղաքը գրեթէ ամբողջովին պարպուած էր, բայց եւ այնպէս 54 մեռեալ կար Միսիսիփիի չրջանը։ 485 հազար հոգի հեռացած են, բայց եւ այնպէս քանի մը տասնեակ ալ մերժած են մեկնիլ։ Հովին առաւելութիւնն է (250 քմ. ժամական) որ քարուքանդ ըրած է չէնքեր, հաստատութիւններ, տանիքներ վլած են եւ նիւթական վնասները 30 միլիառ տոլար կը գնահատուին։ Առաւելաբար ողողումներն են որոնք աւեր գործած են։

ԺԱԳ ՏԻՒՖԻԼՕ, ծանօթ դերասանը որ շատ ինքնատիպ անճնաւորութիւն մըն էր, մեռաւ 91 տարեկանին։ Խաղացած է սինեմայի մեծ բեմադիրներու ֆիլմերուն մէջ, նաեւ թատրոնը։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մատիւեան ընտանիքը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները հոգեհանգստեան պաշօն կատարել կու տան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ՄԱՏԻԼԵԱՆ-Ի

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Սեպտեմբեր 4ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր ծնողաց՝ Հայկ եւ Վեհանոյշ Պայրամեանի յիշատակին, Սիմոնն Պայրամեան 150 Եւրօ կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

Pèlerinage annuel de St Grégoire à Tallard

sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
Avec le concours
de l'**Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 18 septembre
à 10 heures 30

La messe sera célébrée
par le **Rév. Père Garnik KARAPETYAN**
Curé de la Paroisse Apostolique Arménienne
Sts Thadée et Barthélémy
de St Antoine — Marseille

avec la participation de la Chorale
de l'église sous la direction
de **Yérétskine Anahit KARAPETYAN**

Renseignements et réservations :

— **Cathédrale Apostolique Arménienne**
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70

— **Association Cultuelle des Arméniens**
de Gap : Tél. : 04. 92. 51. 71. 80 / 04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

Participation aux frais :
Aller — Retour seul : 25 euros
Aller — retour avec repas : 45 euros.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

BRATSCH

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux
Section DIROUHIE SERENGULIAN
présente
«BRATSCH
25 ans ça s'fête»

avec la participation
de la troupe de danse **Yeraz**

le Dimanche 2 Octobre à 15 heures

au PACI — 25 Avenue Victor Cresson
à Issy-les-Moulineaux

Venez nombreux pour fêter cet événement !

Réservations auprès de :
— Jacqueline : 01. 40. 95. 81. 33
— Alice : 01. 46. 42. 90. 68
— Magasins FNAC et Carrefour.

□

COMMUNIQUE

«Nous sommes Arméniens et rien de ce qui est arménien ne nous est étranger»

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhk sont menacés :

— dans leur vie quotidienne,
— dans leur identité,
— dans leur avenir.

Isolés dans cette région historique de l'Arménie, ils ont besoin de nous. Nous, Arméniens de France, devons les aider!

Avec toutes les Croix de Secours arméniennes, la Croix Bleue des Arméniens de France lance un appel :

— Pour la création d'antennes médicales dans les villages isolés du Djavakhk,

— Pour la rénovation et l'équipement du Centre Culturel à Akhalkalak,

— Pour la préservation des structures identitaires (églises, écoles...) de cette région.

Seule la mobilisation urgente et efficace de la diaspora permettra la survie du Djavakhk.

Envoyez vos dons à :
C.B.A.F. Djavakhk,
17 rue Bleue 75009 Paris

RENTREE SCOLAIRE

ՄԱՐՍԷՅԼ
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ
"ԽԱԶԱՏՈՒԻՐ ԱԲՈՎԵԱՆ"
Միօրեայ Հայ վարժարանի
ուսումնական տարուան դպրոցին դասընթացքները կը վերսկսին
Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 14, առաւօտեան ժամը 10ին
Սահակ-Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնի
Արծրունի Ջրբաշեան սրահին մէջ
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Անհրաժեշտ տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝
Մեր եկեղեցւոյ դիւանատան՝
Հեռ.– 04. 91. 77. 84. 70

***

Ecole de la Croix Bleue
Section d'Issy-les-Moulineaux

La Croix Bleue des Arméniens de France (Section d'Issy-les-Moulineaux) informe que la rentrée scolaire est fixée au **mardi 20 septembre.** Les cours destinés tant aux enfants qu'aux adultes se tiendront de 18h à 21h à la MCA 45 rue de la Défense — Issy-les-Moulineaux.

— Préparation Bac — Niveau Bac — Adulte débutant — Adulte avancé.

Renseignements sur place aux heures de cours au 01. 45. 29. 20. 18 ou auprès de Mme Guiragossian 01. 46. 42. 45. 25 (le soir).

***

Ecole de la Croix Bleue
Section ASTRIG d'Arnouville

Inscriptions pour toutes les activités de la Croix Bleue d'Arnouville
le Samedi 10 Septembre de 14h à 18h
dans nos locaux :
71 rue Henri Barbusse à Arnouville
Les cours d'arménien reprendront le **14 septembre pour la maternelle** et le **17 septembre pour tous les autres niveaux.**

***

ECOLE «SIAMANTO»

Les inscriptions pour l'année 2005 / 2006 à l'école hebdomadaire **Siamanto** de Bagneux qui accueille les élèves de la maternelle à la préparation de l'arménien au baccalauréat —langue vivante I, II, III—, auront lieu le :
mercredi 21 septembre à 15 heures
à l'école Henri Wallon
2 avenue de Stalingrad à Bagneux
Les responsables de l'association des parents d'élèves et les enseignantes recevront les parents et leur présenteront l'année scolaire.
Pour tout renseignement :
— Mme Lucie Dossikian: 01 45 46 10 11
— Mme Elisabeth Davidian: 01 46 65 81 53

***

Paroisse Sainte-Croix-de-Paris

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours d'arménien, de catéchisme, de chants et danses arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2005 / 2006, à partir du samedi 8 octobre, de 14h à 17h, au 13 rue du Perche, Paris 3e.
Pour les inscriptions, s'adresser à la Paroisse; tél. : 01 44 59 23 50.

Association "MACHTOTZ"

Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2005/06

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
24 SEPTEMBRE 2005 — 28 JANVIER 2006 : STAGE DE 50 HEURES
le samedi matin de 9h à 12h à Paris **(Absentéisme exclu)**

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

24 SEPTEMBRE 2005 — FIN JUIN 2006 :
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS : Dès maintenant
01 47 50 97 51 et 01 39 46 21 66.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25
Տօն Ա.Յուսալիկոչուքեան
Արճուվիլի վարպագայ Ս. խաչ եկեղեցւոյ
Ուխտի պատարագ եւ մատաղ